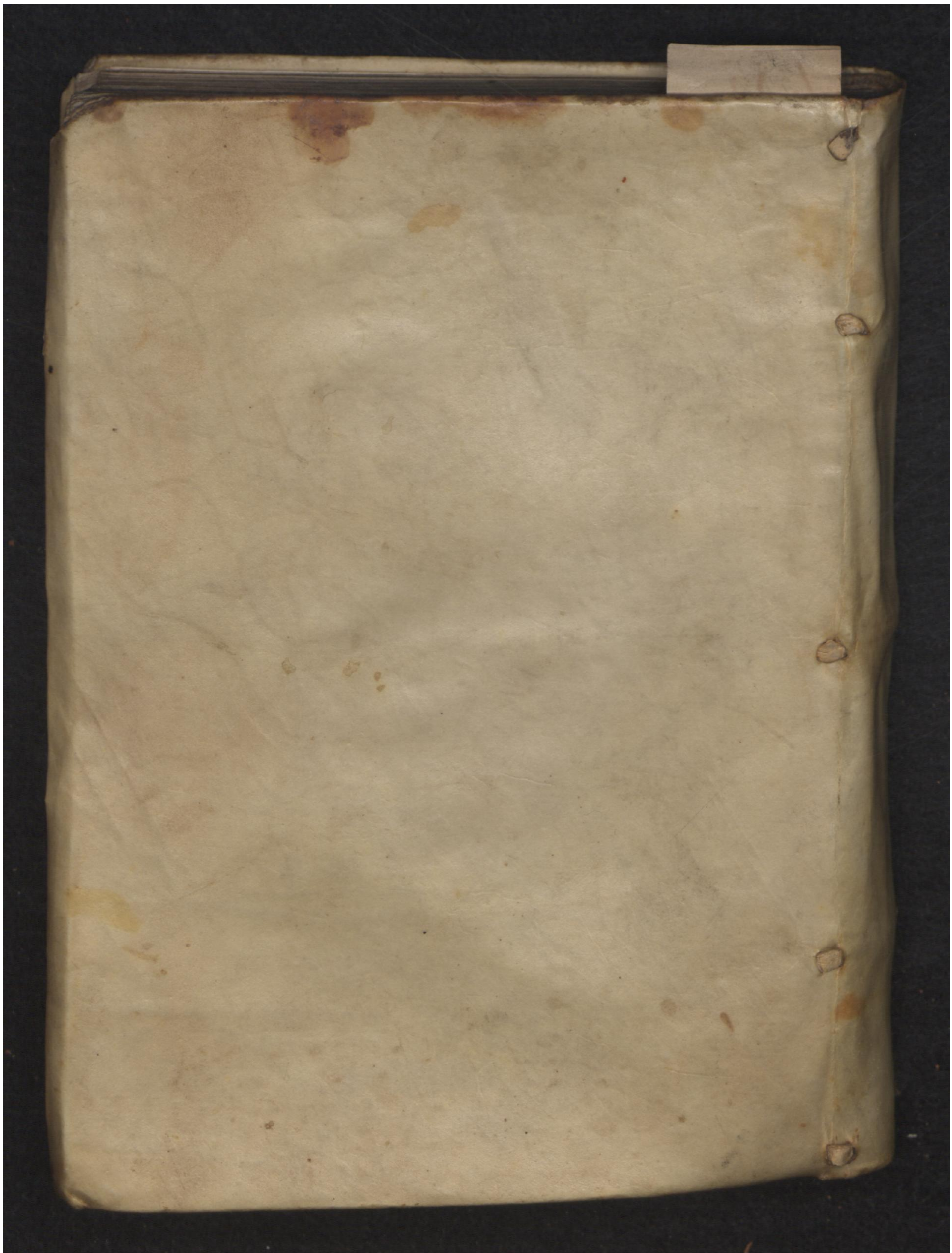
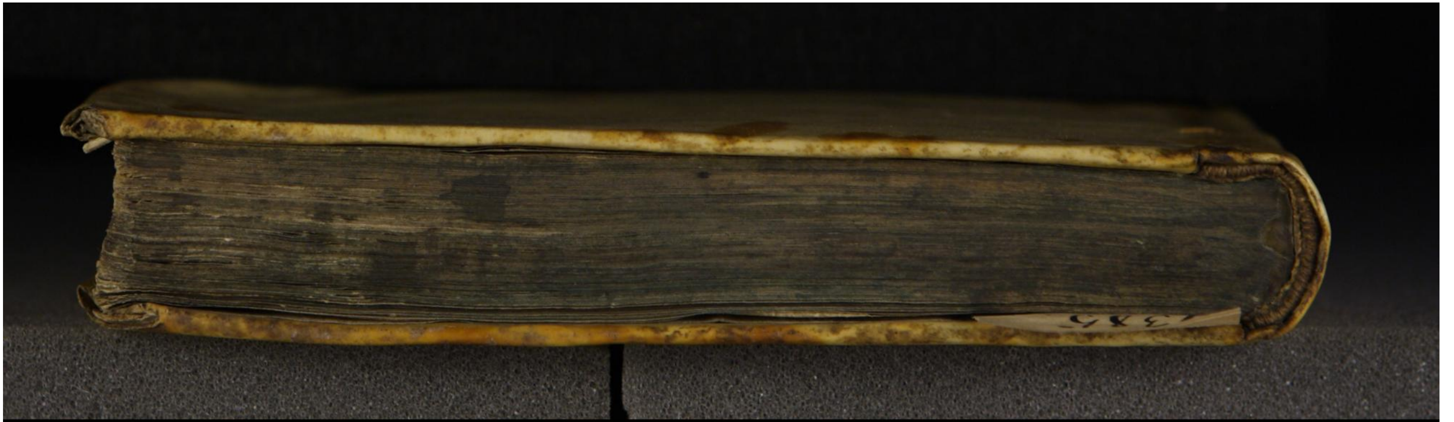

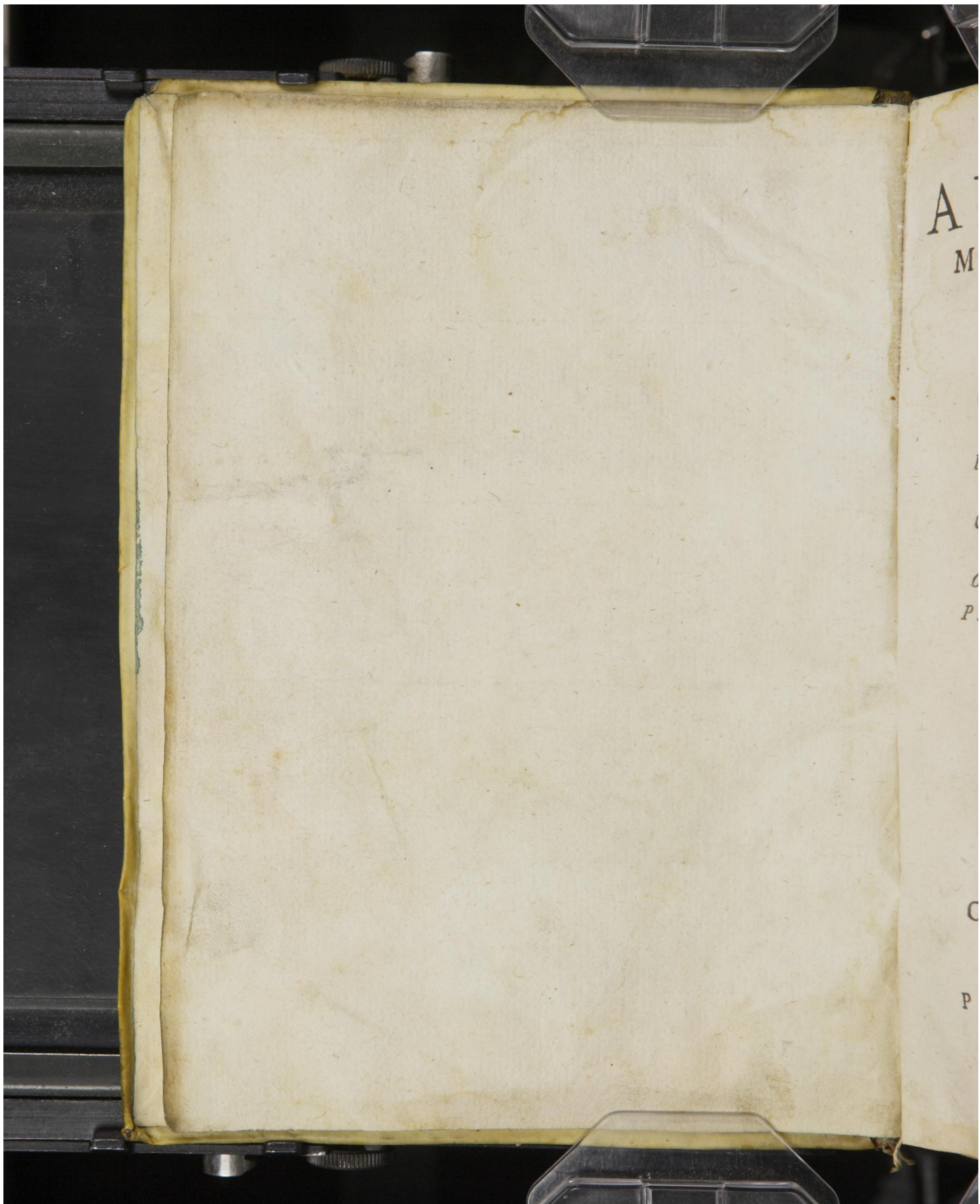

N° 8

527

LAVREA, APOLLINEA MONSPELIENSIS:

ANDREÆ KRAGIO
Ripensi Dano contexta
& conserta:

QVAESTIONIBUS DIFFI-
cilimis XIII.
PROBLEMATIBUS PARA-
doxis variis LXVI.
CONSULTATIONE ET CU-
ratione morborum II.
ORATIONIBUS IV.
PRAELECTIONIBUS II.

Cum gratia & privilegio Cæs. Majjest.

BASILEAE,
PER SEBASTIANUM
HENRICPETRI.

Petro Christierni Ripensis dat
autor. A° 87

REGIÆ ACADEMIÆ HAFNIENSIS IN DANIA. STUDIOSAE JUVENtuti S. precatur.

ISUM *fuit, Hafniaca juventus, Apollineam Lavream Monspeliensem, variis modis & nodis contextam & consertam in horto & agro Monspeliensi, in publicum emittere: variorum ingeniorum & judiciorũ censuræ, limæq; submittere: & tuo qvidem inscriptam nomini emittere. Consilii rationes lectis seqventibus edoceberis.*

Cùm hæ qvæstiones & problemata paradoxa à me Monspessuli explicarentur & disputarentur: in animo non habebam, ea in lucem proferre & producere: sed mihi soli disputata servanda duxi. Cuj rei inditio sunt, variæ illæ & brevißimæ, ad viros diversos de meis studiis benè meritos, appellationes & inscriptiones.

Reversus in Germaniam aliter sum persvasus: & qvod priùs fovebam, consilium animo deposui & repudiabam. Sunt enim posteriores cogitationes, sapientiores.

Qvæ à me sunt disputanda & excutienda proposita, varia continent, ex philosophicis & medicis havsta fontibus, doctrinarum genera. In qvibus exponendis & propugnandis, nullius me hominis avtoritati & potestati dedidi: sed liberè & philosophicè pro veritate, qvantum in me erat, steti & pugnavi.

Recusavi & etiamnum recuso, ulli me sectæ dicare: ulli phi-

loſopho etiam acutiſſimo & vetuſtiſſimo meam in judicando libertatem divendere: & in ejjus jurare, tanqvám oracula, verba & voces, propter antiqvitatem, avtoritatē, opinionem.

Veritas mihi ejjusq́; ſeria defenſio, omnibus omnium philoſophorum avtoritatibus turgidis, & ætatibus venerandis carior, ſanctior, antiqvior eſt. Sat mihi antiqvum eſt, qvod ſat verum. Parum eji credendum eſt, qvi nimis credit: & fides illi non eſt adhibenda, qvi cujvis homini præproperé fidē præſtat.

Breviſſima, ſine oratorum floſculis, concinnata oratione, ſententiam meam ſum complexus. Ne verborum fucis & incantationibus viderer res falſas tegere & fingere, avditoribus fumum vendere, pro pipere muſcerdas ſupponere.

Ad eam brevitatem cuj addictus eram, locus, tempus, conſvetudo, & præceptorum avtoritas multum fecit, & qvaſi compulit. Nam qvi multa loqvuntur avt falſa, avt ſuperflua avt utrūq́; loqvuntur: cúm pavciſſimi ſint, qvibus multa ſint cognita. Qvæ omnia á medici dignitate aliena, á philoſophi profeſſione alieniſſima ſunt. Hæc avtem in vita via commodiſſima eſt: pavca & egregia cogitare, pavciora electaq́; loqvi: agere pavciſſima.

Hiſce cavſis etiam acceptum ferendum eſt, qvod ſæpius in meis qvæſtionibus, ea aſpergebantur, qvæ mihi non uſq́; adeó videbantur cum veritate conſentire. Ea deſigno, qvæ in ſcholis, jam aliqvot ſeculis priús, recepta ſunt: ut de Elementis, corpora conſtituentibus, de curatione morborum per contraria, de humoribus ſingulatim in febribus putreſcentibus, & ſimilia. Qvæ tanqvám poſtulata, avt prius demonſtrata neceſſe erat admittere: cúm de iis qvæſtiones non inſtituebantur, ſed tanqvám hypotheſes inde deducebantur. Problemata ſev παρεργα *á me propoſita ſunt: meiq́; animi & judicii ſenſa patefaciunt, & liberé qvidem, utinam tám docté, teſtantur.*

Argutiæ ſcholaſticorum ſcholaſticæ, ut in medicina neceſ-

ſariæ non ſunt, ſed moleſtæ admodum: ſic á me ſunt ſeduló oppugnatæ & petitæ. Levibus enim in rebus ludere, & in utramq; partem ingenium convertere, ubi nihil fravdis fiat arti, volupe eſt: at in rebus ſeriis, ubi vitæ & ſalutis cura habenda eſt, tales nugas & gerras inſerere & injicere, nec volupe, nec æqvum eſt.

Qvantó ſatius eſt bené vivere, qvam multum & bené loqvi: tantum intereſt diſcriminis inter medicinam & diſputandi libidinem.

Hoc modo conſertam LAVREAM *Monſpelienſem, typis repræſentatã novis, tibi offeret vir induſtrius* SEBASTIANUS HENRICPETRI.

Vera & docta utetur formandarum & componendarum litterarum, meo impulſu, ratione. Qvam á P. R. feliciter inceptam: feliciús á Cl. V. D. Doctore Jacobo Matthiæ, Academiæ veſtræ profeſſore Theologiæ fideliſſimo, perfectam, tanqvám veram, neceſſariam, naturalẽ agnoſco & amplector.

Academiæ Monſpelienſi fidem & jusjurandum gratitudinis dedi: qvod ſancté ut ſervem curæ mihi eſt, & eſſe debet.

Initium avtem ejus gratitudinis, commodé fieri poteſt, ab iis, qvæ ab ipſis Monſpelienſibus exportaveram, beneficiis & donis.

Qvare palám faciam & proclamabo, emiſſa hac Monſpelienſi LAVREA, *qvæ ſit Monſpelienſis Academiæ erga exteros humanitas, benignitas, benevolentia: qvæ Academiæ in examinibus, promotionibus & honoribus conferendis ordo & conſvetudo: qvæ profeſſorum medicorum doctrina & induſtria. Atq; hæc omnia ad Academiæ Monſpelienſis lavdem facere ſpero: cuj qvantum debeam, tantum me debere lætor. Non tamen libet eos parcé lavdare, qvi uberem meriti ſunt lavdem. Non libet eos multum lavdare: ne meos videar lavdare lavdatores. Inſpice illorũ facta. Hæc loqventur & lavdibus dignis*

Monspelienses celebrabunt. Opifex nulla alia re, qvam ex opere, exspectat honorem: & qvi hinc pendet artificem cōmendat.

Palám etiam hinc fiet, qvám ego sim sollicitus, verbis conceptis & jurejurando Monspeliensibus meam astrictam fidem servare, expromere, producere: ne videar verbis spem facere gratitudinis: revera nihil istius rei in animo exputare.

En tibi exemplum Academiæ Monspeliensis, Hafniaca juventus, qvo licere tibi speres, qvidvis philosophicū ad philosophicā incudē impuné revocare, et ad judicii liberi librā ponderare. Cuj non magis ingenium avt judicium, vinculis catenisq; ad Cavcasum montem alligatur, qvam tuis prædecessoribus.

Liberum mihi fecerunt Monspelienses, ex qvavis, sine delectu, Medicinæ & philosophiæ parte, qvæ libuit elimanda problemata proferre: nulli me certæ philosophiæ parti, nedum philosopho astringentes. Medici sunt & philosophi: qvibus exploratum satis superq; est: iniqvum & impoßibile esse, ut manus, sic ingenium & judicium homini ligare & imprimis libero: avt ad unum Galenum Aristotelemq; astringere.

En tibi exemplum, Hafniaca juventus, qvo admoneris præceptoribus & Academiarum parentibus & conservatoribus, á qvibus ut vitam hominis degas, & á pecudibus te segreges conseqveris, gratitudinem, honorem & bené merendi studium omne debitum. Qvorum beneficiis non satisfeceris: si etiam ipsam vitam profundere non detractes. Tu fac jam diligenter animum advertas: ut si qvid lavde & imitatione dignum, prudenter dictum & factum offendas, id imitere. Qvod temeré susceptum intelligas, fuge & abstine. Imitationis sive in bonum sive in malum magna vis est. Et qvemadmodum harmonia dum præsens in nostras avres illabitur vehementiús afficit, qvám dum præterita cogitatur: sic qvæ proponuntur ob oculos imitanda avt fugienda, exactiús animos concitant, qvám qvæ avribus referuntur.

Consilii

Consilii mei rationes sic edoctus es. Vale, tui officii & muneris memor. Meditare animo diligenti, tuum esse qvod animo poßideas, reliqva esse fortunæ & mutuo sumta. Omnia tua studia, vigilias, labores, cogitationes, hûc seduló refer: ut secundum DEI gloriam te Patriæ & Regi, utilem: præceptoribus & parentibus gratum: amicis familiarem: inimicis terribilem suo tempore exhibeas. Dabatur Basileæ: ipsis Kal. Feb. Anni Christi DEI CIↃ IↃ XIVↃ.

ANDREAS KRAGIUS
Ripensis: Danus.

IN LAUREAM APOLLINEAM MONSPELIENSEM *ANDREAE KRAGII RIP. DAN. A. & B. ergó scripsit*

SIGFRIDUS GRUBBIUS DANUS.

LAVRE tui præstas cultoris, nomen in annos
 Vivere: te Phœbus non moriturus amat.
Per te floret honos Phœbi: te propter in avras
 Surgit Monspesuli gloria: fulget honos.
Serta Jovis cedant: & scutum nobile Martis:
 Et pulchram Veneris, contege terra rosam.
Nam sunt serta Jovis nugæ. Qvid nobile Martis
 Scutum qvám ferrum: qvidvê caduca rosa est?
At tibi major honos: æqvat te Phœbus olympo,
 Qvæ geris immotum fronte virente caput.
Ergo age pande comas, referens cultoris in annos
 Nomen, erit viridis dum tibi frondis honos.
Sic pars cum Phœbo tibi erit communis honoris
 KRAGI: erit, ut vivas cúm moriturus eris.

Vinai

Vina bonis, antiqva velut sunt grata, palatis;
Sic veterum libris, dogmata, scripta probo.
Sint veteres grati: nova sit mihi gratior ætas;
Sic juvenis vetula, bos bove grata magis.
Optima multa tulit gens Ethnica, multa vetustas,
Immutanda novis & polienda dedit.
Omnia non unus, nec seclûm prodidit unum:
Sed data sunt rebus, tempora certa, suis.
Ergo qvid insanis, carpendo Zoile mordax?
Invide, num nostris omnia jura negas?
Fingendi qvidvis priscis sit plena potestas?
At verum nostris dicere grande nefas?
Detrahis ista piis, qvæ sunt concessa prophanis:
Et variata negas, esse ferenda bona.
Arbiter insignis, testes, apparitor, actor,
Omnia judicio, stentq; cadantq; tuo.
Tu qvia dixisti, mihi jussa capessere fas est?
Non desint meritis, præmia digna tuis.
Sic sua pontifices nectunt & somnia firmant:
Illîc momentum cultus avitus habet.
Scilicet eximio decoratur honore magister,
In studiis qvisqvis, tempora cuncta terit.
Ut vigeat verum, confusio tetra recedat:
Barbaries fugiat: lux data clara micet.
Sic qvia nescimus, qvia non invenimus ipsi,
Damnamus stultis, optima, perfugiis.
KRAGIUS inverso procedens ordine: falsum
Respuit, hoc qvantum est: cætera cuncta probat.
Candida veraci lavs sit: candoris amico
Sit decus: & patrio gloria magna solo.
Sed qvia tritarum veterumq; cupidine rerum
Zoile tám flagras: en tibi munus erit.
Crede: meas veteres, caligæ mihi qvando parantur
Denuó, gestabis Zoile care senex.

P. I. VU. Danus.

AD

CLARISSIMUM VIRUM,
OMNIBUS DOCTIS,

MULTIS NOMINIBUS, HONORANDUM:

D. D. PAVLLUM MATTHIAE:

SIELANDICARUM ECCLESIARUM SUPERINTENDENTEM VIGILANTISS. &c.

PATRONUM SUUM, PRO PATRE, OBSERVANDUM.

RUDENTER, *patrone colende, antiqvitas prudentißima, animadvertens genus humanum, surdis auribus conciones de virtutibus, rerumq; humanarũ vicißitudine havrire: fabulosa veritatis dißimulatione concitandum judicavit.*

Inter alias veró fabulas, qvibus utebantur veteres: non occupat postremum locum ea, de Pandoræ donis à Jove Prometheo mißis, & Epimetheo postea traditis. Quæ cúm, aperto vasculo, evolassent omnia, sola spes in fundo detinebatur, mortales nunqvám desertura.

Nec, vir clarißime, hactenus illa te reliqvit. Qvin sperans me aliqvando Deo gloriæ, patriæ, tibiq;, si non utilem, at gratum fore: nullos sumtus, nullos labores subterfugisti: avt tibi graves esse voluisti. Orphanum me, & é paternis bonis feré ejectum, in tuam familiam recepisti: & qvasi pro filio adoptasti. Moribus bonis & disciplinis honestis, incultũ & rude meum

pectus ut emolliretur nihil reliqvum fecisti. Tandem, te procurante, Hafniacæ juventutis non contemnenda pars in patria: & postea celebrium familiarum aliqvot nobiles Dani, in exteris nationibus, meæ fidei sunt commissi. Nec tamen hîc destitisti anteqvam mihi per regios consiliarios, honestos in studiis sumtus á Majestate Regia conficeres: qvibus etiamnum studia sine ignominia pertexo,

Cúm tantos viros de me spem concipere intellexi: cœpi sollicité & omnibus ingenii viribus contendere, ut eorum de me exspectationi facerem satis. Philosophicis & medicis studiis me totum insinuavi & dedidi: qvæ eó perduxi: ut videar mihi, hodierno die, aliqvalem fructum meorum laborum, vigiliarum, peregrinationum, periculorum, in celeberrima Monspeliensi Academia carpturus.

Ah: qvid dixi me carpturum? Immó Tantali epulas contemplor famelicus: qvas cõtingere meritó prohibeor. Tu enim, qvidqvid illud erit fructus avt honoris, qvod mihi propositum est, optimo jure tibi vendicas & intercipis, Mihi nihil arrogo: nihil attribuo, præter solam ignominiam: qvam retulerim, si in Gorgoneis præceptorum doctissimorum nodis retexendis turpiter me dederim.

En itaq; præsentibus spem saturato: usqvedum reliqvi fructus tibi, in Pessulano monte & agro, consiti & culti maturescant. P.P. Monspessuli XXI. Maji, Anno CIↃ IↃ XVC.

Alumnus T.

gratiss.

ANDREAS KRAGIUS Rip. Danus.

QVÆSTIO,

QVÆSTIO,

PRO PRIMO IN ARTE MEDICA GRADU DISPUTANDA AB ANDR. KRAG. RIP. DANO.

HORIS POMERIDIANIS DIEI XXI. MAJJI: ANNI CIↃ IↃ XVↃ.

An omni phlegmonæ conveniat venæ ſectio: avt purgatio?

Quæſtio Therapeutica.

HUMORES noſtrorum corporum, ut & reliqva contenta, dum naturæ legibus obtemperant, ad ſanitatem conſtituendam & conſervandam plurimum conferre, medicorum decretis accepimus. Immó ſanitatem in eorum ſymmetria conſiſtere. Cum veró limites á natura conſtitutos transgrediantur: pernitioſorum morborum cavſſæ effectrices, & qvidem interiores ſev proximæ, judicantur.

Limites naturæ modumq́; duobus nominibus violant: Qvantitate nimia: qvod peccatum Plethora appellatur: Qvalitate: nominaturq́; id vitium Cacochymia.

Plethora.

Plethoræ appellatione inavdiri cupio, omnem immodicam humorum redundãtiam: uno avt omnibus æqvaliter humoribus, hoc malo, inqvinatis: avt cum naturæ reſpectu nocuerint, in tanto onere ferendo, ſuccumbentis.

Cacochymiæ nomine veniunt humores, qvalitate perverſa, noxam inferentes. Cacochymia.

Natura veró ſuæ conſervationis ſedulã curam gerens: propter fatales & ſibi divinitus immiſſas leges: qvidqvid itá vitioſé ſe geſſerit, corrigere ſatagit & enititur. Correctione ſi parum avt nihil proficiat, variis modis id exclu-

dere ſuſtinet, & aggreditur: ut tandem ſe ſuaq́ dona qvam diutiſsimé ſarta & tecta tueatur.

Hoc pacto naturæ bonitate leviores morbi evincuntur, abiguntur, exſtirpantur.

Verùm qvando morbi pavlló ſeveriores & contumaciores invaſerint naturam imbecilliorem: irridetur á potentiori hoſte naturæ conatus tanqvam irritus vanusq́: & aliunde ſuppetias advocatum iri neceſsitas monet, hortatur, poſtulat.

Hæc eſt illa neceſsitas, qvæ ſagacioribus rerum phyſicarum inveſtigatoribus occaſionem præbuit, natura præeunte, remedia artificialia ad ſe tanto onere levandam deſpicere: ut potentioris hoſtis impetus hoſtilis conjunctis viribus, majjori cũ fructu & minori cum periculo ſuſtineretur. Et inter alia remedia excogitata eſt phlebotomia, ad humorem ſua qvantitate naturæ moleſtum diminuendum & eximendum. Purgatio ad materiam qvalitate offendentem educendam.

PHLEGMONE eſt tumor præter naturam ex collectione ſangvinis calidioris, qvam parti ex uſu ſit: cum rubore, dolore, pulſatione moleſta.

Materiæ varietas plures ei ſpecies conſtituit. Purus ſangvis exqviſitam Phlegmonem inducit: Qvales ſunt Ophthalmia, Parotis, Angina: & aliæ ex partibus nomina adeptæ. Sangvis impurus, aliorum humorum particeps, minus exqviſitam Phlegmonem procreat. Unde oritur φλεγμονὴ ἐρυσιπελατώδης ex mixtione bilis: οἰδηματώδης ex pituitæ tenuis & aqvoſæ: σκιῤῥώδης ex bilis craſſæ & glutinoſæ permixtione.

Cavſſæ Phlegmonem efficientes ſunt duæ. Confluxio: Qvando partes potentiores, ſuo robore & virtute, peccantem

peccantem ſangvinem in imbecilliores partes propellunt: avt materia ſua ſponte profluit. Attractio: Qvando propter depravatum calorem avt dolorem, partes ad ſe copioſiorem ſangvinem attrahant, qvam par ſit.

Subjecta, in qvæ incidit phlegmone, diverſa, curationem etiam diverſam efficiunt. Corpus impurum malis ſuccis redundans avt copia nimia fatigatum, Phlegmone obſeſſum, curationem illudit levem. Qvod ſuppetat copioſe materia malum adavgens: qvam topica adhibita, caloremq; concitantia ad ſe advocabunt: & niſi ad remedia univerſalia, ut ad phlebotomiam & purgationem cõfugias, operã & oleũ perdes: teq; & remedia in cõtemtum deduces. Pars corporis unica, proprio avt alieno qvodam malo, phlegmonem admittens havd difficile curatur. Poteſt enim pars potentior, debilior, materia uno in loco peccans, calor immodicus, ſine moleſtia & periculo, repercutientibus, corroborantibus, alterantibus, diſcutientibus, in integrum reſtitui: ut malo ſublato amiſſa recuperetur ſanitas: etiamſi ad majora remedia non confugias.

Ergo nec purgatio, nec phlebotomia, omni phlegmonæ convenit.

EXPLICATIO ET CONFIRMATIO, QVÆSTIONI ANTE DISPUTATIONIS INITIUM, PRO MORE SCHOLÆ, COMPARATA: & DICTA.

QVotqvot ſibi hactenus, viri Monſpelienſes, ſectæ, teſte ſchola Academica, Peripathetica & tota poſteritate,

ſteritate, juventutis informandæ & honeſtarum diſcipli-narum tradendarum munus ſumſêre: certos & diſtinctos ſuorum diſcipulorum ordines & claſſes eſſe voluerunt: ut ſunt artes & diſciplinæ diverſæ, & diverſo ordine traden-dæ. Ne avt multitudine præceptorum, flexibilia & fervida obruerentur ingenia, avt inordinata docendi diſcendiq; ratione ſtudia juventutis retardarentur.

Hic proceſſus & ordo in decernendis cujlibet ido-neis exercitiis, commodé inſtitui avt ſervari non poterat: niſi prius ingenia, diſcentiumq; profectus explorarentur: qvod ſine ſententiarum collatione & communicatione, ſev examinibus vulgó dictis, contingere grave erat.

Inſtituta itaq; ſunt á pędagogis hęc, de qvibus in pręſentia agimus, examina: ut pro ratione ꝓgreſſus, omnia fierēt á docentibus & diſcentibus decenter, prudenter, utiliter.

Sic examinibus á pueris datum initiũ eſt: qvę tamē temporis progreſſu majjora cõmoda humano generi attulerunt. Etenim per ea ꝓſpicitur & cavetur: ne ſine diſcrimine qvilibet opibus & amicis potētior, ad munera publica temeré contendat: avt in ea ſe, amicorum vi & avtoritate, intrudat. Nam ſi delectus in rebus aliis maximi ſit momēti: ad munera publicę rei ſacra & neceſſaria ii meritó deligentur, qvi virorum doctorũ & judicũ incorruptorũ examina ſuſtinuerunt: iisq; ſuam probarũt vitam, diligentiã, ſtudia.

Graves ſunt hæ cavſſę qvę vel ſtipitem ad talia exercitia concitarent: ſed tamen ea qvæ ſeqvitur, nulli ſecunda eſt.

Perſpexit prudens antiqvitas, adoleſcentum ingenia, fervore qvodam juvenili & amore ſui, in propriis rebus cognoſcendis & judicandis in tranſverſum rapi. Ut ſumus omnes á natura in noſtris talpæ: in alienis lyncei. Qvi amor multis impedimento fuit qvó minus ad Muſarum antra pervenerint, avt montem Parnaſſi conſcenderint:

rint: jam dudum se conscendisse & nescio qvod cõvivium avt conjugium cum Musis celebrasse falsó persvadentibus. Hi ad doctorum avt saltem æqvalium colloqvia advocati, qvam procul φιλαυτίᾳ seducti á vero judicio aberraverint docentur: & magis muti sunt qvám pisces. Tandem si ut opinionem existimationemq; suam tueantur, aliqvid necessarió illis respondendum erit, clamitant secum sophisticé agi: & sibi per umbras philosophicas, cúm tamen de corporibus ne qvidem unqvam somniaverint, fucum fieri. Se res qvidem intelligere, sed nugas & subtilitates disputantium tanqvám inutiles sprevisse, (hoc enim nomine studia philosophica insigniunt) & imposterum spreturos. Ademta hac subterfugiendi via: & jussi tanqvám rerum veri inqvisitores fuco deterso res proferre: furore concitantur avt ira, extrema anchora: & si cum æqvalibus & coætaneis sermo sit, ad arma sine mora confugiunt. Doctiores contrà sua diligentia & laboribus magis magisq; præceptorum gratiã avcupantes: ad qvosvis labores & pericula, gloriæ & honoris nomine incitantur.

Hæc & similia cúm ego ultró citroq;, diu multumq; animo volutassem: cœpi de me ipso cogitationem instituere: & meo me metiri pede. An ne in me etiam hoc vitii congrueret: qvod sæpius aliis objectum memini: commodumq; ne mihi foret, aliqvo examine publico tanqvam lydio lapide probari: ut de meo in arte medica progressu certior fierem & admonerer?

Consilium meũ ad meorum studiorum ducem D. Doctorem Johannem Hucherum Academiæ Monspeliensis cancellarium dignissimum adferebatur, me inscio, ab iis qvibuscum de hisce rebus communicaveram. Qvod, ille non solúm non damnavit: sed pro suo in me jure: & mea illi jurata & sacramento legata obedientia imperavit, ut

hunc

hunc locum in qvo pedem figo conſcenderem: propoſita etiam hac therapevtica qvæſtione in qva exercendus & probandus ſum:

Axioma disjunctum.

An omni phlegmonæ conveniat venæ ſectio avt purgatio?

Ut elegans ſic difficilis qvæſtio eſt: ſatisqᵹ digna, in qva diſcutienda doctiores ingenii vires contenderent: non ſtudioſus ſuæ artis primum tyrocinium facturus. Et qvia disjunctum in ea axioma latet, terminos continet complures: qvos omnes, ut decebat, explicare, tempus & locus, diſputationi non declamationi dicta, prohibent. Adducenda enim eſſet phlegmones, phlebotomiæ, purgationis, plethoræ, cacochymiæ, putredinis tota doctrina: qvod nec locus nec tempus, ut monui, nec veſtræ avres permiſerint.

Omnibus itaqᵹ iis, tanqvàm probé vobis cognitis, ſuperſedens: qvid de hac qvæſtione judicandum arbitrer, unico ſyllogiſmo breviter complectar: & partem negativam propugnans, ſic ejjus ſummam facio.

" *Si omni phlegmonæ conveniet phlebotomia & purgatio, aderit plethora & cacochymia:*
" *Atqvi plethora & cacochymia non ſemper in omni phlegmone adſunt:*
" *Ergo phlebotomia & purgatio omni phlegmonæ non convenit.*

Sententiam meam, ut cernitis acutiſsimi logici, per argumentum ex effecto purgationis & phlebotomiæ ſumtum defendo & tueor. Aſtruo enim, experientia medicorum conſentiente, phlebotomiam ad qvantitatem humorum peccantem: purgationem, ad qvalitatem corrigendam, inventam.

Propositionis probatio.

Dogma

Dogma veſtrum eſt, qvo nihil vobis carius, nihil magis receptum: *contraria contrariis curari*. Qvod ſi verum eſt debet effectum remedii contrariari morbo. Effectum avtem phlebotomiæ eſt evacuatio. Qvare plenitudinem & copiam nimiã evacuabit. Effectum purgationis eſt emendatio & correctio. Qvare peccantem qvalitate humorem corriget & emendabit. Nam evacuare qvod prius vacuum erat: avt purgare qvod per ſe mũdum eſt: nihil aliud eſt qvám cæco lumen adimere: avt laterem lavare.

Qvod de evacuatione dixi, non eſt in qvalibet repletione avdiendum: ſed de ea tantúm, qvæ in venis eſt: & tali materia conſtet, qvalem phlebotomia evacuare poterit. Omnis enim actio per ſe ad proprium ſubjectum reſpicit & terminatur.

Eôdem res redibit ſi ex definitione phlebotomiæ & purgationis, qvod propono, confirmem.

Phlebotomia definitur evacuatio univerſalis multitudinem humorum peccantem evacuans.

Purgatio eſt eorum, qvæ ſola qvalitate moleſta ſunt, exſtirpatio.

Qvæ definitiones ſi veræ ſunt: ut jam á medicis Arabibus, Græcis, Latinis approbentur: nemo ægré feret me docere: non adhibendam phlebotomiam, non peccantibus multitudine humoribus: non adhibendam purgationem humoribus nulla mala qvalitate inqvinatis. Et vice verſa. Peccantibus abundantia nimia humoribus, phlebotomiam: peccantibus qvalitate humoribus, purgationem eſſe utilem & neceſſariam. Doctrina logica de definitionis & definiti neceſſario nexu & convenientia id monet, clamat, docet.

Sed cur vobis logicas rationes, rebus tamen naturalibus tectas offundo: cúm nemo veſtrûm ſit, qvi non Hip-

pocrati & Galeno potius credet sine rationibus aliqvid dicenti: qvam omnibus omniũ Philosophorum laboribus, experientiæ, rationibus? Tantam obtinuerunt, apud partem maximam eorum qvi Musis medicis militant, opinionem & avtoritatem: ut non solúm principes & parentes Medicinæ: sed judices rerum omnium: & qvod miraberis, ipsum veritatis tribunal á qvibusdam stulté vocitentur. En itaq; pronunciant vestri judices: qvid de hac propositione sentiant. Gal. lib. de Sangvinis misione: & lib. iv. de Sanitate tuenda, phlebotomia plethoram curat & curandam docet. Libro de plenitudine: & de purgantium medicamentorum facultatibus, cacochymiam purgantibus. Lib. vj. Aphor. xlvij. Aphor. pronunciat uterq; judex noster purgatione utendum, cum humorum qvalitate vitiosa corpus molestetur: Phlebotomia iisdem qvantitate peccantibus. Aphorismi verba sunt: *Qvibus venæ sectio convenit: hos vere purgare vel venam incidere oportet.* Similis locus est lib. ij. Aphor. xvij. Aph. & sexcentis aliis in locis.

GALENUS

Sed ut pavcis multa dicam. Tota hæc doctrina compræhensa est Aphor. ij. & iij. lib primi. Secundus Aphorismus purgationis usum docet. Tertius phlebotomiæ. Initium secundi est: *In perturbationibus ventris & vomitibus spontinis:* si TALIA *purgentur* QVALIA *oportet*, &c. Initium tertii est: *Habitus athletarum qvi summum bonitatis gradum*, &c. & seqvitur: *Hisce de cavßis talem habitum sine mora solvere expedit.*

Atq; sic effectum arbitror, propositionem ex naturæ fontibus desumtam: judice Hippocrate & Galeno veram esse.

Assumtionis declaratio.

Assumtio mihi similiter rationibus & avtoritatibus communienda est.

Constituebantur á nobis duæ phlegmones cavssæ efficientes:

cientes: Confluxio & Attractio. Utram harum conſideraveris, reperies phlegmonem induci ſæpius poſſe, etiamſi corpus ab omni plethora & cacochymia liberum ſit.

Ex ulcere, extraneo qvodam calore, avt dolore, ſi pars qværdam nimium incaleſcat: attrahet ſangvinem copioſiorem qvam ex uſu ſit: qvi loco peregrino coërcitus, nec naturali facultati obtemperans: facile putreſcit & phlegmonem parit: corpore exiſtente puriſsimo.

Non diſsimile de confluxione judicium eſt. Qvum ex cognitione anatomica ſatis pateat, partes nobiliores & potentiores, qvæ ſibi moleſta ſunt, ut plurimum ignobilioribus & ſibi ſubjectis obtrudere: avt materiam aliqvando ſponte confluere. Qvæ cum hanc copiam nec regere, nec excludere qveant: phlegmone moleſtantur.

Hoc animadvertit ſæpiús Galenus reliqviq; medicinam exercentes, & admonentes in phlegmone curanda, cujjus indicatio generalis eſt evacuatio, ſedulam conſiderationem habendam: ſit ne corpus plethoricum avt cacochymicum. Qvorum nevtrum ſi adſit: curari phlegmonem (niſi magnus dolor, avt calor ingens impedimento fuerit attrahendo copioſiorem ad ſe ſangvinem) abſq; venæ ſectione vel corporis purgatione poſſe: uſu medicamentorum á Gal. lib. xiij. Methodi relatorum: ubi ex profeſſo hac de re agit.

Libro de ſangvinis miſsione corrigit hanc ſententiam Galenus: qvæ tamen correctio contra me non facit. Nam fieri poteſt, inqvit, qvod crudus humor per totum corpus collectus ſit: á qvo talis affectio gignatur: qvem ſangvinis miſsione non expedit educere: ſed frictionibus, unctionibus, mediocriter calefacientibus, potionibus, cibis humoris craſsitudinem incidentibus: & ſimilibus. Idem docet initio lib. ij. ad Glavconem & alibi: Qvid verbis

opus est: Sunt mihi in numerato saneq; multa rationum & avtoritatum, ex scriptis veterum & recentiorum, momenta conqvisita, mecum facientia: qvæ temporis angustia hoc loco percensere prohibet.

Purgatio aut venæ sectio non omni phlegmonæ convenit.

Qvare finem facio: & concludo: *omni phlegmonæ non convenire venæ sectionem avt purgationem.* Qvod demonstrasse oportuit.

PETRO DRESSELBERGH:
VIRTUTE ET GENERE NOBILI VIRO DNO DE KASTRUP. REGIAE MAJESTATIS DANORUM, NORVAGORUM, &c. SECRETARIO FIDELISSIMO:
AMICO VETERI ET COLENDO: CONSECRAT HOS CURSUS ANDREAS KRAGIUS RIP. DANUS.

Vousq; progressus eram, nobilissime Petre, in studiis philosophicis & medicis, anteqvám te ex hisce pulveribus scholasticis expeditum, negotiis seriis traderes: tu omnium optimé mihi conscius es: qvi meorum laborum consors & socius eras: eosq; tibi communes esse voluisti.

Ex eo tempore sepositis pavllulum philosophicis: sola medica meditabar & tractavi: & etiamnum illud saxum volvo.

Labores sentio graves & difficiles. Fructus patienter exspecto: qvorum dulcedinem magnoperé celebrari lubens avdio.

Die abhinc XIIX. *dabatur mihi potestas inspiciendi saltim gloriolam qvandam, tanqvám laborum fructum, sub Baccalavreatus*

laureatus titulo: sed sudoribus copiosis, & disputatione trium horarum cum doctißimis præceptoribus redimendam. Qvam cúm vix, ac ne vix qvidem aspexissem: transmittendam ad verum & legitimum ejus possessorem D.D. Pavllum Matthiæ, Sielandicarum Ecclesiarum superintendentem vigilantiß. &c. patronum meum, gratitudo suggeßit. Objiciuntur mihi de novo, novi labores: anteqvám vel minimum de fructuum dulcedine gustare permittatur. Nempe disputatio de gravissimis qvæstionibus, per totum triduum: horis antemeridianis & pomeridianis. Qvos labores non subibo: nisi tu partem aliqvã, more tuo, in te transtuleris. Tranferes avtem in te: si tibi gratum eße meum propositum & studia patefeceris. Hoc á te Musæ meæ postulant. Hoc á te, Gallia illa Narbonensis, qvæ veré medica est, & Medicinæ parens, expetit: qvam tám cultam, tám fertilem esse, ex nostri Cæsaris commendatione, ut reliqvas provincias facilé superet, nosti.

Si te exorari patiaris: nomen & opinionem virtutis Petri Dresselbergh apud Monspessulanos nulla delebit oblivio. P. P. Monspessuli, diebus VII, IIX, IX, Junii, Anno CIↃ IↃ XVↃ.

QVÆSTIONES MEDICÆ IIII.
AXIOMATA RAMEA PARADOXA XVI.
PROBLEMATA MEDICA X.

LOCO TRIUM CURSUUM PUBLICE' DISPUTANDA DIEBUS VII, IIX, IX, JUNII.

LOCO ET HORA SOLITIS:

AB ANDREA KRAGIO RIP. DANO.

MONSPESSULI.

I. QVÆSTIO.

Qua vi: Qua ratione: Cuiq; parti venena maximé nocent?

Nanimi consensu hactenus, in schola Monspeliensi, ut feré in omnibus philosophorum & medicorum scholis receptum est: Qvatuor esse rerum omnium primordia seu elementa. Ex qvibus sursum deorsum ultro citroq; cōmeantibus, mundi natura est continuata: & qvorum postea vicissitudine, cúm reliqvorum animalium, túm hominis corpus conflatur. Ea sunt Ignis: Aër: Aqva: Terra. His, ut facile qvamvis mutationem subirent & conversionem: & ex eorum subita concursione, omnia concrescerent avt dissolverentur, attributæ sunt & donatæ qvalitates summæ qvatuor & validissimæ: qvarum beneficio ac ope omnia perficienda perficerent. Igni dabatur calor summus & exuperantia caloris: Aëri humiditas: Aqvæ frigiditas: Terræ siccitas.

Est porró sua cuiq; elemento retusior altera qvalitas donata: sed etiam simplex: qvæ tamen summum generis sui gradum non impleat. Ea est in Igne siccitas caloris comes: in Aëre calor: in Aqva humor: frigus in Terra siccitati copulatum.

Tales

Tales elementorum qvalitates ſummæ & validiſsimæ exteriús & interiús corpori humano in qvantitate mediocri adhibitæ & admotæ: tantum abeſt, id interimant avt deſtruant: ut etiam ejjus conſervationi multum conferant & conducant.

Venena veró qvæ ſunt miſta tota ſubſtantia humanæ naturæ inimica: & ad depeculandum & depaſcendum eam apta, id promptiſsimé faciunt: & vel minima ſæpius qvantitate, extrinſecús & intrinſecús admota vitam adimunt. Has tamen qvalitates, qvalitatibus ſimplicibus inhærentibus elementis, ſuperiores non eſſe, fatearis neceſſe eſt. Niſi volueris aliqvod effectum confingere: qvod toto genere ſuas cavſſas ſuperet: avt receptam hactenus doctrinam elementorum peſſundare & evertere.

Et cúm vita humana potiſsimúm in caloris nativi, domiciliũ in corde habentis, conſervatione conſiſtat: morsq; ejjuſdem ſit corruptio & depravatio. Qvidqvid tám violenter & ſine longa mora vitam adimat, mortemq; reddat: id prius calorem nativum & cor ipſum lædet & corrumpet. Ex hujjus enim ſalutaris caloris præſentia, omniũ rerum ſalutem oriri & dependere, eji manifeſtum & evidens fiet, qvi naturæ myſteria & effecta ſectatur & æſtimat. Hoc calore vita finitur: ejjusq; abſceſſu & deperditione mors. Hujjus tanta neceſsitas, tanta utilitas: ut ne ſine hoc etiam frigidiſsima dicta animalia exiſtere poſſint: nec etiam ſenes vivere.

Venena veró ita vitam avferre, eorum cum humana natura inteſtina & naturalis contrarietas ac ἀντιπάθεια convincunt.

Ergo venena nulla aperta ſev manifeſta elementari qvalitate,

qvalitate, sed tota substantia: corrumpendo & deprimendo calorem nativum: cordi maximé nocent.

II. QVÆSTIO.

Cur venena qvosdam, non modó non necant, sed nutriunt etiam: qvædam etiam necant citiús seriusq́;?

Inter agens & patiens ita á sagaci & provida comparatum & constitutum est natura: ut cúm actio aliqva sit perficienda, semper á convenienti agentis potentia & promptitudine, in subjectum dispositum fiat progressus.

Naturæ in actionibus processus

Etenim hæ conditiones totam actionis rationem moderantur. Hisce varié dispositis & immutatis: nunc fit remissior actio & debilior: nunc fortior & vehementior procedit. Qvin & hisce inordinaté habentibus, actio sæpius in contrarium vertitur: passionisq́; officium suscipit & obit. Tanta est horum adjunctorum, in actione perficienda, necessitas.

In venenis avtem, ad agendũ progredientibus avt dispositis, plurima sese offerunt: qvæ illorum potentiam & ipsum subjectum impediunt & immutant. In qvorũ numero hæc sunt præcipué observata. Naturalis alicujjus speciei, (scholasticorũ individuum speciem appello) medicamenti alicujjus Bezoartici, veneni proprietas potentior avt impotentior: corporis imbecillitas avt robur: avt etiam cum veneno familiaritas: Qvantitas: cõponendi modus, &c.

Actio veneni varia.

Ergo venena propter innatam potentiam sev virtutem: & propter subjecti dispositionem impeditas & immutatas: qvosdam non modó non necant sed nutriunt etiam: qvædam etiam necant citiús seriusq́;.

III. QVÆSTIO.

III. QVÆSTIO.

An certa sit sanorum per Alexipharmaca, externa internaq́ʒ contra venena præservatio: curatiové?

Laborante corpore humano, medici prima cura erit & summa, in affecta sede, morbi specie, & cavssa morbi cognoscenda. Symptomata semetipsa produnt & indicant: nec de eorum cognitione sollicité inqvirere operæ pretium est.

Hís cognitis rectâ ad remedia properatur: de pellendorum morborum cavssa corpori adhibenda.

Nec tamẽ qvælibet oblata accipienda: sed tria in omni remedio reqvirenda: ut legitimé hoc nomen obtineant, & finem suum conseqvantur: nisi rerum omnium extrema linea mors adfuerit, medicum & remedia illudens. *I.* Remedii genus morbo tollendo accommodum. *II.* Qvantitas remedii. *III.* Utendi modus.

In Alexipharmacis, tám ad præservationem qvâm ad curationem comparatis, hæc tria reperire licet.

I. Remedii genus illa esse conveniens, multis jam retró seculis, præter avtoritates & medicorum consilia comprobavit usus & experientia: sola in hac re magistra: ubi ridiculum est de manifestis qvalitatibus commentum. Alioqvin tot seculis si temeré fuissent usurpata: jamdudum é scholis medicorum fuissent explosa.

II. Qvantitatem ex affectus magnitudine in hís inveni re prudentiæ medici relinqvendum est.

III. Utendi modum ex situ, sede & consensu partis affectæ conjicere nemini arduum est.

Ergo certa est, per Alexipharmaca, externa internaq́ʒ contra venena præservatio: curatioq́ʒ.

IV. QVÆSTIO.

An venenosis morbis, pharmacia & phlebotomia utilis?

Cúm in rerum naturalium investigatione versamur: percipimus unius ejusdemq; rei plures sæpenumeró, esse fines subordinatos: unum tamē summum & primarium. Qvod etiam, in iis actionibus qvæ cum deliberatione suscipiuntur, non minus verum est.

Phlebotomia. Sic Phlebotomia inventa proprié ad sangvinem qvantitate peccantem evacuandum: usum etiam præstat in corrupto & depravato sangvine educendo: etiamsi qvantitate non peccaverit. Ut naturæ cum minori copia & hoste imbecilliori sit conflictus: avt etiam ut pabulum corrupto sangvini avferatur.

Pharmacia. Sic Pharmaciæ finis est, materiam in habitu corporis interiori qvalitate peccantem avferre & excludere, viis à natura præfinitis: qvæ tamen sæpius, tutô & utilitér adhibetur in qvantitate minuenda.

Venena qvæ cor infecerunt: caloremq; nativum depopulari inceperunt, non solúm partibus cordi vicinis communicantur: ut ventriculo, pulmonibus, venis majjoribus, arteriis, & eorum adjunctis, &c. sed etiam in cordis intestinam substātiam & vasa transfusa & spiritibus commista, in sangvinem totumq; corpus transfunduntur.

Ergo venenosis morbis pharmacia & phlebotomia utilis.

AXIOMATA RAMEA PARAdoxa XVI.

GRAMMATICA.

I. Grammaticæ partes duæ: Etymologia & Syntaxis.

II. Ortho-

II. Orthographia & Prosodia in Grammatica adjuncta sunt.

III. Scholasticorum historica Grammatica nulla.

IV. Sermo grammaticus non semper elegans.

RHETORICA.

I. Rhetoricæ partes duæ: Elocutio & Pronunciatio.

II. Inventio & Dispositio in Rhetorica nulla.

III. Memoria, si artium præceptis subjicienda est, qvibus juvetur, ad Dialecticam est referenda.

IV. Rhetorica ante Dialecticam docenda.

DIALECTICA.

I. Dialecticæ partes duæ: Inventio & Judicium.

II. Inventionis doctrina tota decem argumentis absolvitur.

III. Prædicabilium & prædicamentorum doctrina, á doctrina argumentorum diversa, nulla est.

IV. Methodus tradendarum disciplinarum unica.

LOGICOPHYSICA.

I. Physicæ subjectum est Ens mobile, omnia universalia intentionalia á Physica excludens.

II. Doctrina Aristotelis de Materia & Forma, in primo libro ἀκροάσεων tradita, tota logica est.

III. Doctrina cavssarum generalis, sive propriam agnoscat personam, sive naturæ tectorio se occultet, tota logica est.

IV. Privatio in natura nusqvám existit: estq; otiosi hominis somnium.

MEDICA PROBLEMATA X.

I. Medicina ad actionem non ad contemplationem comparata est.

Physiologia.

II. Physiologia pars Medicinæ non eſt: ſed medico tamen neceſſaria.

III. Morborum curatio certa eſt: etiamſi in conjectura magna ex parte, ſed artificiali, conſiſtat.

Crisis.

IV. Morborum per Criſin non eſt certa judicatio.

V. Conſvetudo in curandis morbis nihil indicat. Permittit: non expoſcit.

VI. Actio á morbo læſa, ſæpius nihilominus editur.

VII. Morborum ſunt continentes cavſſæ.

Purgantia.

IIX. Omnia purgantia ventriculo nocent.

IX. Medicamentorum certas conſtituere doſes impoſsibile eſt: etiamſi temperatiſsimum corpus reſpicias.

Senectus & Mors.

X. Sola experientia Senectutem & Mortem neceſſarió impendere docet: nulla phyſica ratio.

QVÆSTIONIS PRIMÆ EXPLICATIO: DICTA, ANTE DISPUTATIONEM MATUTINAM, DIEI VII. JUNII.

NOn me clam eſt, viri Monſpelienſes, pro more ſcholæ, Baccalavreo deſideranti lavdem & teſtimonium abſoluti curſus ſui in celeberrima hac Academia ad penates ſecum reportare, tres diverſos, prælegendo tribus menſibus, curſus conficiendos & abſolvendos: ut qvid de eo etiam ſpei ſit in docendo palám fiat.

Verumtamen cúm, præ ingenii memoriæq; difficultate, deſperarem me aliqvid vobis & hac cathedra dignum hac in parte præſtiturum: ſciensq; ſatis eſſem vos condiſcipulos meos, toto hoc anno fideliter avdiendo & freqventando præceptorum prælectiones defatigatos & propé confectos: magisq; propterea cupere occaſionem avdita & percepta exercendi & animi reficiendi: qvam avſcultandæ

tandæ alicujjus, etiã frigidé propositæ, prælectionis: mearum partium judicabam utriqꝫ tám vestræ qvám meæ voluptati inservire: vel etiam hoc pacto me vobis deditum significaturus.

Est & aliud argumentum qvod meum animum non parum movit. Sumtuum mihi habendam rationem, tanta viæ longitudine á patria & amicis distanti, qvi faciendi interea essent: & studiorum, qvæ interturbanda, dum tres menses, tribus cursibus tribuerentur.

Respicio etiam ad periculosum hoc tempus, bellicis rumoribus omnia turbans, in qvod incidi: & locũ ad qvem magna belli pars spectat: ex qvo me in tempore ut eximam admoneor.

Hæc omnia præceptoribus exputanda proposui: sollicitaviqꝫ, ut, pro tribus cursibus, trium dierum disputationem substituere eorum permissu liceret. Præceptores, ut sunt eorum animi ad benemerendum & inserviendũ commodis discipulorum promptissimi, difficiles se ad meam petitionem non præbuerunt. Qvin, ut cernitis, hanc triduanam disputationem publicé instituendi potestatem fecerunt.

Nec est, qvod temeré id factum existimetis, avt privato qvodam consilio: cúm leges Academiæ hac in re, certis de cavsis, peregrinis aliqvid permitti patiantur.

Potestas hæc cúm mihi daretur extraneo, cavtio & admonitio præceptorum diligens accessit. Seduló mihi animo perpendendum, disputationes Monspeliensium esse modestas, sine cõvitiis, & liberas. Sed tamen ita liberas: ut intra dialecticę & syllogismorum terminos perpetuó permaneatur: ne qvid ignominiæ Academiæ, qvid detrimenti legibus syllogismorum ex mea disputatione accederet. Admonitionem illorum mihi cordi futuram fidem dedi:

addidiq; me non solúm formæ in syllogismis habiturum rationem: sed etiam de materia vos meos antagonistas admoniturum. Desumendam eam esse potius, ex argumentis artificialibus, Cavsis, Effectis, Subjectis, Adjunctis, Toto, Partibus, &c: qvam ex inartificiali Avtoritatis & Testimonii argumento. Nisi talis injiciatur in nostram disputationem materia: qvæ nullo alio, qvám avtoritatis argumento, se confirmari patitur.

Avtoritatis argumentum, qvare inartificiale appellem: & cur magis qvám alia semovendum moneam, qvæso, Socratica similitudine ut explicem, patienter admittite. Colloqvium & disputatio nostra confertur meritó convivio: ad qvod convivæ diversi generis, boni & mali, docti & indocti, sed diversis temporibus, sint invitati. Doctiores si convivium celebrent: qvales sunt viri philosophi, facile unum ex alio incidet: de qvo conferentes & ultró citroq; communicantes tempus convivii sine tædio insument. Indocti & plebei convivium agitantes, se tanqvám pecudes intuentur: nec qvid, & ubi incipiendum sit invenient. Tandem si qvis fuerit inter eos prudentior, tanqvám Strabo inter cæcos: admonebit, histriones, tibicines, moriones advocandos: ne omninó inutiliter & cum molestia tempus terant. Reliqvi, tanqvám Jovis consilio avt Apollinis oraculo avdito, in hanc sententiam manibus & pedibus ibunt.

Qvid hac similitudine velim, vel me tacente, qvilibet vestrûm intelligit. Avtoritates tibicinum cantus esse, & histrionum ludicra facta. Indoctos eos, qvi avtoritates temeré & freqventer nimis in convivium philosophicum advocent. Reliqva contrario modo se habent.

AVCTORITAS.

Novum nevtiqvám est qvod admoneo: qvin etiã tempore Ciceronis, contigit qvod vituperamus: quemadmodum

dum

dum videre est apud Ciceronē primo de Natura deorum. Nec veró, inqvit, probare soleo id qvod de Pythagoreis accepimus: qvos ferunt, si qvid affirmarent in disputando, qvum ex iis qværeretur, qvare ita esset, respondere solitos: ipse dixit.

Desino plura in hanc sententiam conferre: ne vos offendat meæ præfationis prolixitas tempus auferens: avt judicii libertas, dum moneam avtoritates parcius in disputationibus adducendas. Et ad explicandam disputationis qvæstionem primam, qvod jussit D. cancellarius, rectâ propero.

Propositæ sunt mihi qvæstiones qvatuor, hoc triduo, pro tribus cursibus ad Baccalavreatum complendum & perficiendū necessariis, disputandæ: & forma syllogistica explicandæ. Qvibus ego adjeci, Axiomata philosophica Ramea *XVI.* & problemata Medica *X.* qvod etiam á reliqvis meis prædecessoribus factum intelligo.

Qvæstiones adeó sunt explicatu difficiles & intricatæ: ut in tota rerum naturalium doctrina, & medica arte, difficilius invenias nihil.

Si enim materiam spectes: qvid hac doctrina de venenis eorumqꝫ curatione obscurum magis & impeditum offeretur? Hercle nihil. Nam qvód sæpius tota substantia, sine manifesta, avt fortasis ulla qvalitatum ope, effectum producant: sæpius etiam qvalitatibus in avxilium adscitis ea efficiant, qvæ qvalitatum proprietatibus sunt adversa, avt etiam superant: doctrinam venenorum adeó reddidit difficilem & obscuram: ut ratio humana ejusqꝫ subtilis labor, in harū actionum cavsis inqvirendis prorsus succumbat. Qvid qvod, in tota hac doctrina nihil certi & explorati despicere integrum est: nisi qvod experientia memoriæ & historicorum litteris prodiderit.

Hem

Hem veró qvid de materiæ obſcuritate qveror: cúm talis ſe offerat labyrinthus in ipſa qvæſtionum forma obſcuré & ambigué propoſitarum: unde Theſei filo adjutus, vix educeris? Cúm enim in ſyllogiſmo formando, ad qvæſtionem ſev axioma addideris tertium argumentum ſev medium terminum: promiſerint dialectici ſufficere materiã ſyllogiſmo: qvod tamen in mea qvæſtione prima & ſecunda nevtiquám convenit. Etſi enim ad hanc qvæſtionem primam totius naturæ optimum argumentum tertium excogitaveris: non tamen ſyllogiſmum magis concinnabis, qvám ſi ex arena funiculum connectas.

Qvid itaq; mihi faciendum cenſes? Abjiciendáne eſt tota qvæſtio: tanqvám contra leges Dialecticorum propoſita? Id præceptoribus animo ægré erit. Novum itaq; hujic malo inveniendum remedium: & ex prima qvæſtione, reſponſioneq; ad eam allata, nova conficienda qvæſtio eſt: ejiq; novum inveniendum argumentum: ut tandem ſua ſufficiat ſyllogiſmo materia. Ita omnia conjicio de induſtria á præceptoribus comparata, ad meum ingeniolum exercendum & excruciandum: cúm meo prædeceſſori, una ſolummodó dabatur qvæſtio: eaq; facilis & aperta.

Hanc difficultatem effugere volens, avt non animadvertens aliqvis ſibi ipſi ſatis placens, (noviſtis qvem deſignem) vel ex hoc loco juſſus reſpondere & ſyllogiſticé explicare:

Qvomodo Theriaca morbis venenatis avxilietur? hoc ſyllogiſmo videbatur ſibi egregié reſpondiſſe & rem digito monſtraſſe.

Alexiteria qvædam, manifeſta qvalitate, qvædam occulta proprietate venenis reſiſtunt.
Theriaca utraq; facultate venenis reſiſtit.

Ergo

Ergo theriaca & qvalitatibus manifestis & proprietate oc culta venenatis morbis avxiliatur.

Proh dialectice! In hoc syllogismo non majjor est terminorum connexio, qvam si conclusum fuisset: *Ergo baculus stat in angulo.* Medius terminus in utraq; propositione prædicatur affirmativé. Repetitur idem in conclusione. Et nescio, qvot hîc sint scopæ dissolutæ.

Tanta difficultate, qvæ talem virum irretivit, cûm ego obruar: in spem magnam erigor, tám præceptores, qvám condiscipulos æqvi boniq; facturos, si minus apposité qvám de me sperent, ad propositum dixero.

Prodeat itaqve in medium qvæstio, qvam primo loco explicare jubeor.

Qva vi: Qva ratione: Cujq; parti venena maximé noceant?

Graves habent & magni nominis singulę hujjus qvæstionis partes, protectores & patronos inter se concertantes: qvos nec inter se committo nec reconcilio. Hoc unum exeqvar, qvod mihi in mandatis datum est: & qvæstionem meam explicabo: explicatam communiam.

Id ut fiat, tribus singulatim mihi opus est syllogismis tanquám fossis & aggeribus: qvos tamen tempori serviens in duos contraham. Primus disputabit: Qva vi noceant venena. Secundus: Qva ratione: & cuj parti maximé noceant.

Primus Syllogismus.

Si elementorum qvalitates summæ, avt etiam aliorum corporum, ea efficere neqveunt in magna satis copia, qvæ venena faciunt in exigua, in qvibus qvalitates sunt remißiores: actiones istæ venenorum aliunde quám á qvalitatibus progrediuntur: utpote á tota substantia.

Atqvi qvalitates elementorum avt aliorum corporum ea neqveunt efficere, qvæ faciunt venena:
Ergo venenorum actiones á substantia tota progrediuntur: totaq; substantia nocent.

Propositionem in dubium vocare, est dialecticorum dogma certissimum de comparatis evertere. *Si enim illud non inest, qvod magis inesse videtur, multó minus inerit, qvod minus inesse videtur.* Si ne SUMMAE qvalitates & vehementissimæ, SIMPLICIUM & PERFECTISSIMORUM corporum elementorum nempe, avt etiam aliorum, id possunt operari qvod venenis perficitur: satis evidens est id remissioribus qvalitatibus nevtiqvám effici: & ad alias cavssas nempe totam substantiam esse confugiendum.

Tota medicina sponte hanc propositionem amplectetur tanquám axioma certissimum. Etenim si unc.j. Rhabarbari bilem non expurgaverit: multó minus id sperandum est per drach.j. Mannæ avt casiæ.

Assumtionem corroborabit rerum natura & experientia: qvam tanqvám testem firmissimam adduco. Ea sola hac de re judicare & testimonium perhibere potest. Qvod etiam animadvertit & docuit Galenus multis in locis: sed præcipué lib. VI. de Simplici Medicina capite de Abrotano: & IX. de Simplici Med. & Averrhoes in lib. de Theriaca: & alii qvam plurimi. Constat avtem, Sinapi, Allium, Piper & similia medicis qvarto gradu calida, etiã magna satis qvantitate intra corpus assumta, nihil detrimenti corporibus accersere. Aqva frigidissima, Aristotelicorum terra siccissima, Aër humidissimus sine ullo discrimine usurpantur: & necessaria sunt ad vitæ conservationem. Cúm tamen Opium, Evphorbium mediocri, Arsenicum, Scorpio, Basiliscus, &c. vel minima qvantitate mortem inferant:

rant: ut ne qvidem eorum tactum, avt fortaſsis viſum ſuſtinueris.

Ad hanc ſubſtantiam nolentes volentes confugiunt ſcriptores ſcholaſtici reddituri rationẽ: qvare venena corpus interficiant: & barbaré ſic inqviunt: *Eſt contrarietas pernecabilis totius ſubſtantiæ ad corpus humanum.* Ubi turpiter excidit præceptoris avtoritas, omnem contrarietatem ſubſtantiis adimentis.

Id pavlló clarius interpretatus eſt Ardoynus ille Italus ęditus Baſileę á CL.V.Doct.Theodoro Zvingero, dicẽs: *Venenum per proprietatem ſev ſpecificam formam corrumpit ſubſtantiam corporis: agens in corpus humanum ſua primaria obviatione: cúm ipſi proprietati occultæ nulla elemẽtaris qvalitas contrarietur: qvamvis contrarietur ejjus effectui,*

Definitio venenorum ſubſtantiæ convenit non qvalitatibus. Etenim venenum definitur corpus mixtum ſev res non naturalis: qvæ qvomodolibet corpori humano admoveatur, naturam illjus corrumpit & abolet.

Qvod animadvertentes prædicamentiſtæ, locum illi inter ſubſtantias permiſerunt. Dicuntur venena φάρμακα sed non qvælibet indifferenter: verúm ea qvæ plané naturæ noxia ſunt & inimica: & φαρμακίδες propter eandem cavſſam mulieres veneficæ.

Ariſt. 1. lib. Probl. 46. appellavit φάρμακα θανατηφόρα. Vocantur etiam δηλητήρια.

Galenus conſentiente Hipp. & reliqvis majjoribus ſuis lib. 3. de Temper. cap. 4. opponit alimentum & venenum. Qvod ſi veré dictum eſt: venena erunt ſubſtantia, ut alimenta: non qvalitates. Cúm oppoſita ſint ſub eodem genere: alioqvin pugna erit inæqvalis.

Hæc pugna obſcura & clandeſtina non eſt. Alimentum qvod corpus alit, corpori aſsimilatur, & á calore nativo

 evincitur:

evincitur: priusqvàm in corporis substantiam converti possit. Venenorum impar ratio est, qvæ á calore nativo evinci nevtiqvàm possunt: sed excitata totam naturam frustrá laborantem corrumpunt & prosternunt.

Ineptia etiam fuisset, á Galeno 2. de Acutis cap. 3. & 12. appellari venena medicinam á tota substantia nobis contrariam: si qvalitates sint. Sed, qvia res clara est, pergo.

Secundus Syllogismus.

Qvidqvid vitam violenter adimit, id prius efficientem ejus cavssam calorem nativum, & hujus subjectum præcipuum cor, corrumpat & destruat necesse est.

Venena vitam homini violenter adimunt.

Ergó prius calorem nativum & cor, corrumpant & destruant necesse est.

Propositio ex naturali convenientia cavssarum & effectorum desumta est: & ex arcta illa necessitudine & familiaritate subjectorum cum propriis suis adjunctis: semetinvicem difficulter deserentium. Nemo enim in naturalibus effectum sustulerit: cavssa in actu permanente libera: avt contrá. Nec adjunctum proprium sinit se á proprio subjecto, cuj arcté inhæsit evelli: nisi etiam vis inferatur subjecto: & é diverso. Sic cum humana vita á calore nativo conservetur: qvi subjectum suum proprium & præcipuum cor agnoscat: mors avtem istius vitæ sit ablatio, teste Aristot. in lib. de Vita & morte: nemo vitam ademerit: nisi qvi calorem extingvat & cor lædat.

Hoc symptomata qvæ venena comitantur præ se ferunt, cordis tremor, syncope, debilitatio pulsus & spirituum vitalium: & cardiacæ affectiones reliqvæ, calorem nativum, & cor ipsum afflictum docentes. Si sensuum judicio standum est, cernimus manifestius, qvám si commu-

nibus

nibus iſtis theorematib. evincatur, omnia viventia caloris præſentia perfundi: & morte conſumta, hoc penitus extincto, refrigerari. Qvod nō ſolúm in animātibus: ſed in plantis etiam locū habet. Ubi tamen id minus cōſpicuum eſt.

Veterum philoſophorum monumentis proditum eſt, á qvo dogmate recentiores non diſſentiunt: Animam irrationalem, rationalis animæ in hominibus qvaſi actum qvendam & ſplendorem eſſe, reſultantem in tali corpore velut in ſpeculo: qvi ſané ſplendor dependet ab anima noſtra fermé tanqvám ex luna: ab anima ſphæræ qvaſi ſole. Virtus avtem rationalis manifeſtius ſuum officium exercet in capite: Naturalis in jecore: vitalis in corde, qvæ tanqvám generoſior rationi vicinior eſt. Hinc facultatum & ſpirituum, tanqvám ex ſubjectis diverſis, medicorum & philoſophorum uſitatiſsima & multis ſeculis approbata, deſumta diſtinctio eſt.

Et cúm ſpiritus durare ſine reſpiratione neqveant, calor ſine refrigeratione: ſic enim caloris commoderatio & ſpirituum ſubſtantia conſervanda: ordinatum eſt á provida natura: ut á corde inſtrumenta tranſpirationis arteriæ originem ducerēt, ſuamq́; poteſtatem impetrarent: cuj etiam poſtea de ſuis actionibus & operationibus judicium defe rent: omnia ad cordis arbitrium moderaturæ.

Galenus veſter eadem argumentandi lege utitur lib. de Maraſmo, demōſtraturus impoſsibile eſſe maraſmū impediri: niſi prohibeatur ſeduló ne ullo pacto ipſum cordis corpus areſcat: ut ab omni opere vacet. Siqvidem vitę terminus vacuitas eſt cordis ab actionibus. Cúm impoſsibile ſit mori animal: qvám diu cor ſua actione moveatur.

Ariſtotelicorum qvantus fuerat conatus in hac ſententia obtinenda, vel cujvis defunctorié in eorum ſcriptis verſato obvium eſt.

Platonici totam controversiam qvasi manibus palpandam, palám fecerunt: & ad finem diduxisse sibi videntur. Illud avtem maximé observandum, inqviũt, qvod nulla sit in toto corpore particula, ubi non & primigenium humidum, & qvi humido hujic radicitus insidens asſidué id depascitur innati caloris omninó inveniatur aliqvid. Cujus tamen caloris substantia ex materia elementari nõ est: sed aliud qvoddam corpusculum, qvo, devecta demissaqꝫ cœlitus, in mortale hoc corpus, induit sese anima nostra, vehiculo iccirco appellato. Hoc nobilius licet & illustrius sit, tamen havd difficulter sociatur spiritui, sibi substantiæ tenuitate & splendore cognato: annexumqꝫ hoc intermedio corporibus tenetur mortalibus immortale: annexãqꝫ secum retinet animam simul: donec laxatis ruptisvé, avt qvocunqꝫ tandem modo amissis retinaculis liberior facta evolet, spirituumqꝫ avt caloris nativi præsentia destituatur. Sed ut subsistat vigeatqꝫ refocillatione continenter indiget frigidioris aëris.

Animadvertendum est, cúm diversi ad modum inter se non sint spiritus & calor: qvod non raró ab avtoribus promiscué usurpantur: ut qvi unum dixerit, dixisse alterum videatur.

Qvod si alium præterea statuas á corde per arterias in corporis partes omnes influentem spiritum, nihil absurdi dixeris. Nam influens ille qvoqꝫ ab origine congenitus ac insitus, qvasi de foco avt penu proprio largiter aliis subministrans, suamqꝫ copiam impartiens, insitum congenerem sociumqꝫ suum usqꝫ fovebit: unusqꝫ in totum fiet. Hæc passim ex Platonicorum desumta & congesta sunt decretis. Similis locus est apud Marsilium Ficinũ cap. 2. lib. 2. de Vita longa. Vita tanqvám lumen in naturali calore consistit. Caloris veró pabulum est humor aëreus & pingvis,

pingvis, qvasi oleum. Sive igitur humor ejjusmodi forte deficiat: sive prorsus excedat: vel inqvinetur: calor naturalis statim debilitatus extingvitur. Si humoris defectu calor debilitatur & perditur: mors resolutione contingit. Si potius obruitur humoris excessu vel vitio, vita suffocatione perit, &c. In hac sententia fuisse veteres philosophos extra controversiam est, si verum sit, qvod credidêre veteres: cor eorum qvi venenum sumsêre cremari non posse: ut relatum est de Germanico, á Svetonio & Plinio.

Medicamenta qvæ venenosis morbis adhibentur, omnia sunt cordialia: cordiq; tanqvám sedi affectæ & parti læsæ applicantur. Qvod temeré tot seculis servatum, & cum fructu usurpatum non est.

Qvo modo, & qva via venena etiam exterius corpori admota ad cor perveniant, pavlló obscurius est: & multi hac obscuritate á nostra sententiá sunt deterriti: nam in iis qvę ore avt spiritu assumuntur satis patent vię. Varii modi & viæ á scriptoribus diversis recensentur: qvos tamen præ hoc unico cõtemno. In qvalibet corporis parte, insignem vitalium spirituum copiam reperiri nemo sapiens, naturæ amicus inficias ibit. Qvibus cúm venena adversa sint, fit ut illi hæc appropinqvantia avt admota effugiant: & se ad cor, suum principem & dominum recipiant: qvod, allato veneno, insigniter læditur, & qvo spiritus erant infecti inficitur & coinqvinatur. Ita jure & meritó cor locus affectus in venenatis morbis statuitur. Qvare & veteres dixerunt venenum circumdare cor, qvemadmodum feras venator.

Ad assumtionem qvod attinet, in qva proditum est: venena adimere hominibus vitam violenter, id, vel hac nostra ætate, nimis usitatum & notum est eorum experientia, qvi veneficiis homines é medio tollere, pro joco habent.

Atq;

Atq; hoc pacto ex duobus syllogismis, diversæ sunt extructæ & diductæ conclusiones, & axiomata.

Venenorum actiones á tota substantia progredi: eaq; tota substantia nocere.

Venena, calorem nativum, & cor ejus subjectum corrumpendo & deprimendo, nocere.

Qvæ axiomata si conjungatur: copulatæ qvęstioni copulata erit inventa responsio: & syllogisticé confirmatum erit.

COMPLEXIO.

Venena tota substantia: corrumpendo & deprimendo calorem nativum: cordi maximé nocere. Qvod demonstrasse oportuit.

QVÆSTIONIS SECUNDÆ EXPLICATIO: DICTA,

ANTE DISPUTATIONEM POMERIDIANAM, DIEI VII. JUNII.

TRANSITIO.

ADmonitus sum, hodiernam præfationem, parti cujdam vestrûm, displicuisse: qvod tempus disputationi dictum declamando insumatur. Eji rei medebitur, quæ est ad secundam qvæstionem instituta: & qvantum hodie deperditum est temporis, tantum jam addetur: ut vestræ voluntati mos geratur.

Argumenta, qvæ hanc qvæstionem non minus difficilem qvám hodierna fuit probarent, reservanda sunt. Ambigua & qvæ in diversas partes á philosophis & medicis de hac qvæstione dicuntur & disputantur in commodius tempus reticenda sunt: ne adversario arma suppeditare videar. Cum magis mihi vigilandum sit: quo pacto contra potentissimi hostis tela me muniam.

SCOPUS QUESTIONIS.

Munimenti & propugnaculi loco erunt mihi agentis & subjecti recipientis sev patientis variæ dispositiones &

muta-

mutationes: ad qvas velut ad aſylum tutiſsimum confugiens: ſic meam ſententiam iis cingo: & cinctam defendo.

In qvacunq; actione agentis potentia conveniens & ſubjecti diſpoſitio legitima immutetur, avt non adfuerit: ipſa actio propter eandem mutationem & abſentiam, immutatur, invertitur, impeditur.

In venenorum actione hæc ſæpius immutantur avt deſunt:

Ergo venenorum actio, ſæpius propter eandem mutationem & abſentiam, immutatur, invertitur, impeditur.

Et per ſecundam conſeqventiam generis ad ſpeciem: *propter eandem mutationem & abſentiam, venena qvoſdam non modò non necant, ſed nutriunt etiam: qvædam vero necant citius ſeriusq;.*

Propoſitio á cavſſæ efficientis, cum ſuo effecto & ſubjecto recipiente, conditione & natura deſumta eſt. Qvæ niſi ita diſpoſita ſit & conſtituta, ut agentis mediocris & conveniens ſit potentia ad effectum producendum: actio ejjus & conatus vanus erit. Nec agentis ſolúm conditio talis in actione reqviritur: ſed neceſſarió ſubjectum actionem recipiens, accommodum ad effectum recipiendum eſto. Hoc omnia philoſophorũ ſcripta clamant. Hoc univerſa mundi machina, vult, indicat, ſonat.

Placet nihilominus naturæ unicum exemplum hujic ſententiæ confirmandæ confingere.

In conformatione fœtus in utero materno: niſi agens, id eſt plaſtica vis ſeminis ad conformandum embrionem conveniens adfuerit, fruſtrá laborabitur: etiamſi materia adfuerit puriſsima & accommodatiſsima. Sed adſit agens ad effectum producendum ſatis potens & efficax: propterea ne effectum ſine impedimento producetur? Nihil minus. Materia enim impura ſi adſuerit malis coinqvinata adjunctis: & ad formam ſuſcipiendam inconve-

niens, actum ages: etiam agente existente potentissimo & robustissimo.

Ex hac naturali philosophia desumtum illud est qvo omnes medicorum libri referti sunt. Omnes in corpore actiones pro instrumẽtorum, qvæ cavssæ efficientes sunt, ratione mutari & diversi generis esse: qvæ tamen ab una efficiente principali, Anima, progrediantur: iisdemq; instrumentis læsis mutari, corrumpi, impediri.

Axioma.

Plato & ejus interpretes docturi omnes actiones á forma esse, eodem usi sunt argumento: hasq; conditiones in actione á me reqvisitas materiæ omni ademerunt. Unde confecerunt, ademtis materię hisce conditionibus: meritó adimendã ejidem omnem actionẽ & agendi potestatem.

Plato. Omnes actiones a forma.

Assumtio inductione probatur: in venenorum actione potentiam agentis & subjecti recipientis convenientem dispositionem variis nominibus impediri, illegitimé mutari & inordinaté habere.

Assumptionis probatio.

I. Naturalis alicujus hominis proprietas sæpius in cavssa est: qvare venenum hujc homini mortem consciscat, altero illæso: qvi tamen eodem usus fuerat veneno.

Causse cur venenum consciscit huic mortem, alter vero evadit illesus.

Historicorum scriptis traditum est repertã fuisse anum qvandam qvæ 30. drachmas cicutę sorbebat sine omni læsione: qvæ tamen nulla unqvãm medicina sibi pręcaverat.

Historia.

Qvod de sturnis accipimus eos á cicuta non interimi: sues esu josqviami delectari & impuné vesci: id nulla alia cavssa contingere, qvam insigni corporis qvadam constitutione contendo. Et Galeni rationem de meatuum latitudine III. de Simplicibus medicamentis prolatam, cum Avicenna improbo. Sunt enim in hominibus itidem tales diversæ proprietates: ubi Galeno ad meatus fugiendi pręclusa via est. Hujc homini prodest & placet: qvod illi ingratum noxiumq; est. Hic vitam potius qvám vinum deseret.

Sturnus.
Sues.

deſeret. Ille qvodvis venenum prætulerit. Qvamvis hoc rarum eſt.

II. & III. Veneni & medicamenti proprietas certa, potentiam tám venenorum, quám ſubjecti diſpoſitionem etiam immutat & impedit.

Hujjus naturę eſt illud venenũ: qvod avtore Ariſtotele provenit in mõte Circæo: hominesq́ ſine mora interficit.

Avicennas diſtinctionẽ admiſit inter venena proprietate agentia occulta: & manifeſta qvalitate. Qvorum ea Avicennę longé citius operantur. Hæc tardius. Sed viderit Avicennas ne offendat eos qvi omnem actionem manifeſtis qvalitatibus attribuunt.

In deſcriptione Aphricæ Joannis illjjus Leonis narratur in fine lib. VII. In Nubia reperiri qvoddam veneni genus: idq́, ſi ejjus unum granum propinatur decem hominibus, omnes ſtatim jugulare ſpacio qvartæ partis horæ.

Notum etiam hoc eſt de venenis Baſiliſci & Scorpionis, ſine longa temporis mora enecantibus.

Medicamentorum certam proprietatem, tám ſimplicium qvám compoſitorum, actiones & ſubjectum immutare poſſe, qvæſtione tertia ſeqvente copioſé diſputabitur.

IV. V. & VI. Corporis imbecillitas avt robur: avt etiam cum veneno familiaritas. Qvod non ſolúm in morbis venenoſis: verum etiam in omnibus reliqvis obſervandum eſt. Siqvidem qvibus debile & morbis obnoxium corpus á natura donatum eſt: ii facilius morbis corripiuntur & gravius laborant. Hi facile morbos evitabunt & ſuperabunt: qvi corpus validum & robuſtum á natura conſecuti ſunt.

Rex Mythridates á venenis non offendebatur: qvód corpus habebat uſu confectionis Mythridaticæ ita munitum: ut venena corrumperet & frangeret.

Mulier illa Atheniensis ȷosqvianum naturæ familiaritate comedisse dicitur: qvam usu longo sibi acqvisiverat.

Idem judicandum est de illa vetula: cujjus mentionem facit Gal. III. de Simpl. Medic. facultatib. cap. XI. & XIIX.

Qvattuor Refert Conciliator se vidisse qvatuor comedentes venenosa fercula: qvorum unus continuó moriebatur: duo lethaliter cœpêre ægrotare: qvartus omninó incolumis evasit.

VII. & VIII. Qvantitatis & compositionis vim com monstrant nõ solúm venena, verumetiam medicamenta, alimenta, & reliqva omnia qvæ intra corpus assumuntur.

Dosis. Extant qvamplurima medicorum monumenta & animadversiones de medicamentorum justa qvantitate & dosi: unumq; ex iis est, qvæ in veri medicamenti noticiam nos ducunt.

Extant etiam qvamplurima inter homines (proh dolor) exempla, de periculis adscitis ex justa medicamentorum dosi diminuta & adavcta nimis. Utrinq; enim magno cum periculo erratur & peccatur.

Galen. lib. III. citato, cap. XXIII. monet venena omniaq; medicamenta suo frustrari fine: nisi justa qvantitate propinentur: etiamsi sint efficacissima. Opus enim habent certa mensura ad actiones suas exercendas.

Et vel vulgus hominum concesserit in majjori qvantitate majjorem vim positam: dicetq; cum Gal. centesimam partem scintillæ ignis nihil facere: qvia non est ea mensura, qva posset vis ignis efficacissima operari.

De hac venenorum singulatim qvantitate diligentissimé scripsit Arnaldus de Villa nova tractatu de Venenis: fol. 1531. editionis Perneæ: & alii multi.

Modus componendi. Modum componendi varium, venenorum actionem accelerare & retardare, medicamentorum compositio similiter

militer exemplo eſto: qvamvis exempla ex hiſtoriis non deſiderentur. Citius dicitur operari calidum venenum qvám frigidum: qvod etiam ſua ratione non deſtituitur.

Hinc errori occaſio dabatur: in qvo cum multis aliis videbatur fuiſſe Gal. lib. de Partib. artis medicæ, cap. v. & lib. IIII. de Simpl. med. facult. cap. XXII. parari poſſe arte venenum, certo die & hora hominem enecaturum: ſic ut nec citra id temporis intervallum, nec ultra avt ante verti avt protrahi mors poſsit. Sed fabulam mihi narrare videntur hujjus opinionis ſectatores: inter multas rationes hac maximé permoto. Qvod etſi reliqva omnia cognoſcātur, ex qvibus brevitas avt longitudo vitæ prædicenda ſit: tamē ἰδιοσυγκρασίαν unijuſcujjuſq; hominis qvomodo comprehenſam tenebimus? Qvæ ſi nos fugit, ut ſemper fugit, vanum ac fallax judicium de hiſce rebus fiet.

Sed redeo ad compoſitionem, & addo venenorum actionem promoveri venenis ejjuſdem generis cōmixtis: protrahi & impediri ſi ea qvæ commiſcentur contrariæ fuerint naturæ.

Illud qvidem inavdiverat, ſed malé intellexerat Evmpina illa apud Avſonium: qvæ toxicum marito propinavit: cuj ad accelerandum actionem miſcuit magnam ſatis copiam argenti vivi. Sed ſua ſpe fruſtrabatur, impeditis utrinq; & debilitatis ex pugna naturali viribus. Sed de hoc caſu diſputare hujjus loci non eſt. Fides erit penes avditorem & lectorem. Verſus Avſonii reperiuntur fol. III. editionis ultimæ Lugdunenſis:

Toxica Zelotypo dedit uxor mœcha marito:
Nec ſatis ad mortem credidit eſſe datum.
Miſcuit argenti lethalia pondera vivi:
Cogeret ut celerem, vis geminata necem.

Dividat hæc si qvis, faciunt discreta venenum.
Antidotum sumet qvi sociata bibet, &c.

COMPLEXIO. Atq; hæc jam satis demonstrarunt firmiter, venenorum actionem, sæpius propter agentis potentiam convenientem, & propter subjecti dispositionem legitimam immutatam avt absentem, immutari, impediri, inverti. Unde per ecundam conseqventiam, syllogisticé assumendo ex genere speciem, efficio: *venena, qvosdam propter eandem mutationem & absentiam, non modó non necare: sed nutrire etiam: qvædam veró necare citius seriusq;.* Qvod demonstrasse oportuit.

QVÆSTIONIS TERTIÆ EXPLICATIO: DICTA, ANTE DISPUTATIONEM MATUTINAM, DIEI IIX. JUNII.

Disputatum heri erat acriter & diligenter de venenorum cavsis, effectis, & agendi modo, contra theses ex rerum naturalium ordine sev classe, avt ut vulgus medicorum loqvitur, ex medicinæ parte theorica desumtas. Summa quæ sequuntur quæstionum. Duæ qvæ seqvuntur qvæstiones veré medicæ sunt: de ratione generali curandi morbos venenosos: & de specialibus qvibusdam medicamentis, de qvibus controvertitur: utrum venenis abigendis & tollendis sint accommoda.

MEDICUS. Medicus rerum naturalium peritus, naturæ minister, sæpius etiam dux, in hoc bello qvod naturæ cum suo hoste morbo est, noctes diesq; insumet: ut hostem castra moventem & appropinqvantem avertat & suo itinere prohibeat: præsentem veró & vi conantem adversarium opprimere, expellat, abigat, prosternat. Hoc curationem proprié: illud præservationem appellare medicis visum est.

In hac præsenti qvæstione interrogor: An in veneno-

ſis morbis Alexipharmaca ſint utiles milites in utraqve acie, avt alterutra contra venena inſtruenda: & utrum á venenis præſervare poſsint, avt præſentia á corporibus avferre?

Ego ſubductis utrinqve rationibus, per argumentum ex loco cavſſarum & duobus adjunctis qvæ in remediis reqviruntur, anteqvàm finem ſuum appoſité aſſeqvantur, partem qvæſtionis affirmativam hoc ſyllogiſmo defendo.

Ubicunq; tria hæc in medicamento adfuerint cavſſæ conſtituentes remedium, ſev remedii verũ genus: Qvantitas: Utendi modus: ibi verum eſſe medicamentum pronunciamus: cujus uſus futurus eſt, tutus, certus, utilis:

In Alexipharmacis contra venena comparatis hæc tria reperiuntur:

Ergo Alexipharmaca ſunt vera contra venena remedia: certaq; eſt ſanorum per Alexipharmaca externa internaq; præſervatio, & curatio itidem certa.

Propoſitio ex ipſis medicæ artis fontibus deſumta eſt: qvod hæc tria ſolummodó in medicamentorum examine reqvirantur.

Primum & ſummum eſt verum remedii genus: hoc eſt, ut remedium iis compoſitum ſit cavſsis, qvæ ad morbum adventantem avertendum, ad morbum præſentem tollendum aptæ ſint. Ne qvid pro qvo temeré ſumamus: nevé arbitremur, cum circumforaneis, omnibus morbis unum ſufficere catholicum remedium. Qvare etiam á Galeno in medico reqviritur totijus mundi, laboribus & peregrinationibus comparata, cognitio.

Hoc remedii genus Galenicæ ſcholæ ex affectus ſpecie per ſolam contrarietatem qvalitatum extruendum viſum eſt, certo ſibi perſuadenti: omnem actionem eſſe inter con-

traria:

traria : contraria contrariis curari:omniqꝫ ratione remedium morbo contrarium eſſe debere.

Qvam ſententiam, qvia recentiores pavllulum mitigarunt: qvod ridiculum illis videretur qvalitatibus tãqvam miniſtris omnem actionem aſcribere, cœpêreqꝫ ſubſtãtiis actionem tribuere: crabones videntur irritaſſe, cœlumqꝫ terræ commiſcuiſſe. Et propter tam avdax facinus é ſcholis medicis exulant: etiamſi ipſo Aeſculapio in facienda medicina eſſent feliciores.

Secundum eſt remedii qvantitas, inveſtiganda ex magnitudine morbi & ſymptomatum: & ex receſſu tum á priſtino & naturali habitu, tum ab eo qvi ante morbum fuerat. Etenim qvod par morbo eſt avt ſuperius fortaſſis: qvodqꝫ tanto receſſu, qvanto & morbus á naturali ſtatu diſtat: eũ qvidẽ omninó & univerſim eximit & perſanat.

Tertium, utendi modus inveſtigandus ex partis affectæ conformatione atqꝫ conſenſu. Abſurdum enim eſſet & naturæ inimicum omnia remedia uno eodemqꝫ modo uſurpare, avt diverſis partibus ſimiliter adhibere. Cúm qvædam exterius admovenda: qvædam aſſumenda: eaqꝫ nunc in forma liqvida, nunc duriori. In qvibus prudens medicus de partium ſtructura ex Anatome edoctus, & de remediorum natura ex naturalium rerum ſcientia, qvid utile & qvid noxium ſit perſpexerit.

Aſſumtio ſola experientia & teſtimoniis probatis confirmari poteſt: propter materiæ difficultatem, rationem humanam ſuperantis & hactenus effugientis. Ut enim de venenorum forma & materia nihil certi conſtat: ſed ad occultam proprietatem, noſtræ ignorantiæ ſacram anchoram confugiendum eſt. Sic de Alexipharmacis eorumqꝫ cavſſis, res æqvé dubia eſt.

Ad præſervationem externam, ne venena corpora attingant,

tingant, Alexipharmacorum usum certum esse tanqvàm exploratum posteris reliqverunt, Nicander & Dioscorides: qvi inter alia commendarunt suffitum ex cornu cervi & gagate, præservantem locum aliqvem á serpentibus aliisq; venenis. GAGATES.

Virgilius in eundē usum galbanum & cedrū lavdavit. GALBANU

Origanum, serpillum, solanum, abrotanum, & similia venenatis animalibus inimica, substrata in iis locis qvæ infestantur venenatis animalibus, ea abigunt.

Corpora item & loca á venenis tuta erūt, illita ungventis accommodatis: qvorum catalogum invenies apud Nicandrum: á qvo egregiam lavdem nanciscitur ungventum rosatum. UNGUENTA. ROSATUM.

Aëtius monet omnia cornua habere proprietatem conservandi á venenis: & propterea conjicio veteres pro poculis cornibus usos: qvi mos neqve hac mea memoria in universum é Dania sublatus erat. USUS CORNUUM.

Albertus Magnus topasium, smaragdum, adamantem, & similes pretiosos lapides portatos á venenis præservare docet.

Reges & proceres ad præservationem ministris in cibis utuntur: qvi panem in apposito jusculo tinctum prius comedant: qvàm ipsi domini dapes gustent. MINISTRI.

Ad summam. Externa præservatio in debita rerum non naturalium administratione magna ex parte consistit.

Qvæ assumuntur fideliús multó præservant: impediuntq;, corpus humanum præparando & confirmando, ne avt venena assumantur, avt assumta magnoperé & violenter turbent. INTERNA.

Inter simplicia, qvæ ab avtoribus conscripta sunt, commendātur: lapis bezoar, bolus armena, terra sigillata, Turcica, vel etiam Silesiaca, vincetoxicum, zedoaria, dicta- SIMPLICIA.

mum cretenſe. Sed præ omnibus tria hæc, ruta, citrium, citonium malum, qvæ etiam á plebeis hodierno die in mea patria in uſu ſunt felici: & celebria apud Athenæum III. dipnoſophiſt. ſuis ſingulatim hiſtoriis & uſu. Compoſita ejjuſdem uſus tot habemus, qvot ſunt avtores & medici. Etenim vix unus reperitur medicinam facientium, qvi nõ jactitet ſe novam inveniſſe alexipharmaci compoſitionem: cuj vel mors ipſa, nedum peſtis avt alius morbus venenatus de via ceſſerit: ut hoc avcupio lavdem captet, qvæſtum faciat, principibusq; & ditioribus ſpem prolixioris vitæ injiciat.

Apud ſcriptores vulgatiſsimum eſt qvod componitur ex nucibus, ficubus, foliis rutæ & pavco ſale: ut videre eſt apud Gal. & Rhaſem: qvi tamen in hac compoſitione diſcrepant. Mythridatium & theriacæ omnes, magno hactenus in pretio & meritó fuerunt: vel Gal. ad eorum encomium conferente, lib. de Ther. ad Piſo. XVI. & lib. I. Antidot. XVI. Sic pilulæ Ruffi vocatæ magnam multis ſeculis lavdem meruerunt: & peſtilentiales ſunt appellatæ.

Hæc ſunt qvæ Alexipharmaca verum remedii genus eſſe ad præſervationem convincunt. Nam illorum commentarios qvi de hac reſcripſerunt, & prolixé ſatis, adducere vanum eſt. Mihi ſatis erat monſtraſſe Alexipharmaca eſſe verum remedii genus in præſervatione interna externaq;.

Curatio venenoſorum morborum in tribus conſiſtit & abſolvitur. In extractione venenorum: in enervatione & debilitatione virium venenorum: in corporis corroboratione.

In extractione venenorum animadvertendum diligenter eſt. Anné venena ſint ore aſſumta: an verô exteriús impacta.

Qvod

Qvod si extrinsecús admota sint, in eorum extractione conveniunt, præter chyrurgica instrumenta: gallus deplumatus, vel palumbus vulneri adhibitus: & similia complura alia apud medicos hûc pertinentia: ut ruta, allium, dictamum cretense, &c. & præ omnibus theriaca.

Galenus & nonnulli alii commendant animal venenatum, á qvo malum inflictum est, tritum & vulneri applicatum. Sic similia similibus curantur.

Avicennas commemorat Aegyptiis in usu fuisse ad ignem confugere: qvem tamen variis modis adhibebant.

Sed hæc extractio tentanda est in principio assumtorum venenorum. Qvæ, si diutiús in corpore commorata, totum corpus, sangvinem & spiritus contigerint, frustrá tentatur extractio: & eodem modo instituenda cura est, qvomodo ore assumta extrahuntur.

Venena qvæ ore assumuntur, educentur purgantibus phlebotomia, Alexipharmacis. Sed qvia de solis Alexipharmacis qvæstio est: & de reliqvis duobus modis nova seqvetur qvæstio: congeram solummodó duo avt tria testimonia, confirmantia, venena ore assumta, avt exteriús applicata, sed propter moram longiorē toti corpori communicata, Alexipharmacis educi posse.

Ex Rabbi Mose lib. de Venenis tractatu 1. cap. III. primum testimonium petitum est. Referam, inqvit, meliores ex simplicibus medicinis apud nos repertis & majjoris utilitatis in proposito: qvarum experientia est á pluribus approbata: ut sunt, pomi citri semen, smaragdus, bezoar lapis, qvi etiam Galeni testimonio celebris est, tormentilla. Usum, dosin & præparandi modum in singulis ibidem docet.

Capite 4. ejjusdem tractatus commendat theriacam magnam, mythridatium, & theriacam diatessaron: qvam con

Artificium theriacę.

fecit ex æqvis ponderibus myrrhæ, baccarum lavri, aristolochiæ longæ, gentianæ: qvas herbas convenienter tritas incorporat cum triplicato pondere mellis despumati.

Avicennas lib. de Viribus cordis commemorat agaricum, cortices citri, camphoram, doronicum, terram sigillatam, &c.

Commendatio theriacę.

Theriacæ commendatio insignis apud eundem extat, capite ultimo de medicamentis compositis cardialibus. Nulla medicinarum compositarum theriacę æqviparatur in temperando complexionem humanam, & conferendo ei lætificationem cordis & ablationem tristitiæ: necnon tollendo & resistendo venenis, &c.

Simile testimonium & lavdē conseqvuntur apud eundem, diamoscus dulcis & amarus, scylla, cyclamen, zedoaria, calamenthum & innumera alia. Hæc de utraqꝫ extractione sufficiunt.

Eneruatio venenorum.

Venenorum vim frangunt eadem de qvibus hactenus diximus: qvæ etiam cum reliqvis innumerabilibus á medicis collectis, cor, corpusqꝫ á venenis tactum confortant.

Corroboratio.

Sic ad venena verum genus remedii esse alexipharmaca, tám in præservando, qvám in curando & tollendo, confeci.

Qvantitatem & utendi modum, invento remedii genere, pro personæ & rei conditione invenerit & mutaverit prudens medicus.

Complexio.

Qvare avdacter concludo: *certam esse, per alexipharmaca, externam internamqꝫ præservationem: curationemqꝫ.* Qvod demonstrasse oportuit.

QVÆ-

QVÆSTIONIS QVARTÆ EXPLICATIO: DICTA, ANTE DISPUTATIONEM POMERIDIANAM, DIEI IIX. JUNII.

GEneraliter, matutina disputatione, secundum methodi legem excussum fuit: Anné venena medicamentis cederent. Nunc, secundum eandem procedendo methodum, inqvirendum: *Utrum tutó & commodé in venenosis morbis adhibeantur purgatio & venæ sectio.*

Memini me legere in magni nominis avtoribus, abstinendum in morbis venenatis, & imprimis in peste, ab istis gravioribus & universalibus remediis, totum corpus perturbantibus: viresqꝫ á venenis qvibus resistendum esset alió avocantibus.

Memini & hanc opinionem ita probatam fuisse multis celebribus Germaniæ medicis: ut tempore pestis, abstinendum á venæ sectione, etiam magistratus mandato cavtum fuerat.

Sed horum avtoritates & rationes non tanti sunt apud me ponderis: qvin partem affirmativam amplexus, sic mei syllogismi commentarium & summam faciam.

Impurior sangvis phlebotomia: (si alia ratione id fieri neqveat) & vitiatus interiorum partium humor purgatione evacuandus est.

In venenosis morbis talis sangvis: & talis interiorum partium humor reperitur.

Ergo venenosis morbis phlebotomia & pharmacia utilis.

Propositio ex fine sev usu harum evacuationum desumta: multorum felici successu, experientia, & testimoniis confirmari potest.

Phlebotomiæ usus præcipuus est, sangvinem qvanti-

tate peccantem minuere: qvam tamen ſi ad ſangvinem corruptum adhibueris nihil abſurdi feceris:cúm unius rei multi ſint uſus. Diminuta ſiqvidem qvantitate: qvod reliqvum eſt, natura & medicamenta faciliús ſuperaverint.

Revellimus qvoqve noxiam materiam á partibus intimis ad extimas eodem labore: ne malum cordi vicinum principi parti majjus periculum adferat.

Et ne qveratur aliqvis ſolam plenitudinem phlebotomia evacuandam, reliqva mitiganda & corrigenda: ſciat etiam hîc aliqvalem plethoram, ſi non extendendo vaſa, at ſaltim viribus proſtratis & debilitatis pondere moleſtam, adeſſe.

Avicennæ & veterum multorum ſerium mandatum eſt, in hoc caſu utendam venæ ſectionem: tum ut paſsim venenum hunc in modum evacuetur: tum maximé ut pabulum ipſi avferatur. Cavtionem tamen addit Avicen. id tum maximé ſervandum, ſi corpus ſit ſangvineum, avt venena ſymptomata avt ſigna inflammationis reliqverint. Et ſi venenum extrinſecus corpori ſit admotum nec ore aſſumtum: initio á venæ ſectione abſtinendum, propter præſentiſsimum periculum imminens, ab externis partibus ad internas veneno revocato. Sed prudentis medici erit proſpicere: ſi aliqvid adſit qvod ſangvinis miſsionem diſſvadeat.

Purgationem ſunt qvi damnent: ſunt qvi approbent. Nihilominus cúm non ſolúm ventriculo, inteſtinis, reliqvisq; partibus interioribus venenum aſſumtum communicetur, verumetiam contenta ipſa hoc eodem malo inqvinentur: ſine controverſia ea maligna qvalitate diminuta avt extracta, miteſcet malum.

Qvod prius monui de phlebotomia, in hac etiam parte cavté & prudenter procedendum eſt: & alio modo in iis

venenis

venenis qvæ exteriús corpori adduntur: alio in iis qvæ ore aſſumuntur.

In venenis applicatis exterioribus partibus, abſtineto ab omni purgatione: ne turbatam naturam proſternas avt venenum tua importunitate ad interiora advoces. Sed mitioribus & corroborantibus fruſtrá tentatis & veneno tyrannidem in partes interiores exercente ad purgationem adcurrito. Nonnunqvám etiam diuretica ſunt accerſenda: ſi eó venena eſſe progreſſa, indicantia indicaverint.

In venenis qvæ ore aſſumuntur hic ordo ſervandus eſt. Confeſtim, cúm intellexeris venenum eſſe aſſumtum: eadem via qva ingreſſum eſt, eadem ut regrediatur, medicamentis vomitoriis ſed tamen familiaribus opera danda eſt. Qvi vomitus tantiſper eſt concitandus: qvouſq; nulla præſentis veneni remaneat ſuſpicio.

Vomitum ſeqvi debet clyſterum uſus, ſi vis mali non ceſſaverit: qvod citiſsimé á venis inteſtina offendantur, clyſteribus eluenda.

Et ſi forté venena ad ureteres pervenêre, omne ſtudium convertendum ad urinam provocandam: ſed medicamentis mitioribus nulla inſigni caliditate avt acrimonia offendentibus.

Poſtremó ſi hiſce parum proficias, ad purgantia confugito: qvoniam venena qvæ ad corporis primam regionem pervenêre, ſolis purgantibus eduxeris.

Nec hîc Galenum reſpicio, qvi nullã purgationis mentionem fecit. Aëtius & Avicennas ſcammonei uſum admittunt: ſed perraró. Agaricus omnium commodiſsimé hîc adhibetur: qvia præterqvám qvod humores expurgat & evacuat: habet etiam facultatem & vim reſiſtendi venenis.

Aſſumtionem probant ea qvæ hactenus de venenis prodita

prodita ſunt: tum etiam qvæ miſeris veneno infectis obtingunt: palpitatio cordis: ſyncope: inteſtinorum, præcordiorum, ventriculi, pulmonum, epatis graviſsima tormina: inflammationes omnium venarum, etiam ad partes exteriores pertingentes, periculoſiſsimæ.

CONFEXIO. Qvibus fundamentis jactis, concludo: *venenoſis morbis utilem phlebotomiam & pharmaciam.* Qvod demonſtraſſe oportuit.

EXPLICATIO.

PROBLEMATUM PHILOSOPHICORUM ET MEDICORUM: COMPARATA DISPUTATIONIBUS IX. DIEI JUNII: SED NON RECITATA: NE STUDIOSIS DISPUTATIONIBUS PRURIENTIBUS TEMPUS ADIMERETUR.

PARADOXORUM RAMEORUM EXPLICATIO.

TRANSITIO. EXcepi duobus proximé præteritis diebus, præceptorum, diligentiſsimé amentata tela: eaq; , ut potui, in tanta rerum omnium perturbatione deſtinebam & rejiciebam. Sed qvomodo á me id præſtitum ſit, veſtrum, præceptores obſervantiſsimi, & condiſcipuli cariſsimi, judicium eſto. Hodierno die vobis condiſcipulis me omninó expugnandum propoſuerunt præceptores: meamq; hanc arcem, funditús veſtris machinis everſam ſolo æqvari juſſerunt. Verumtamen non propterea animum abjiciam: qvin conſtanter arcem meam aggere, foſsis, vallo & muro cinctam & munitã defendere ſuſtinebo: præſidiaq; undecunq; licet conqviram.

APOSTROPHE. Tuas qvidem video, doctiſsime Fulcrande Avzeri, aca demiæ

demiæ noſtrę conſiliarie princeps, cohortes contra me dirigi & duci: qvas non ex calonibus avt indoctis ſcholaſticorum libris, ſed ex ipſius naturæ fontibus conſcriptas certùm ſcio. Nec in iis conſcribendis alicujjus legati opera es uſus: ſed ſola tua multiplici lectione, eruditione, & inſigni illa rerum & lingvarum cognitione: qva eſſe te præditum, patria tua cariſsima Monſpeſſulum novit, lætatur, triumphat.

Has tamen ego meis fiſus munitionibus & præſidiis non vereor: ſed, ut ſpero, ſi in alienos fines irruant, avt in locum iniqvum progrediantur, repellentur, & in fugam conjicientur.

Sed qvid hoc eſt? Cur tu Joannes Jacobe Vvolphi Tigurine, tacitus tecum fervens & geſtiens caput concutis & argumentorum minas ſpiras? Mitte minas. Noli tuarum doctarum obſervationum ex intimis medicinæ & philoſophiæ penetralibus experientia duce extructarum congeriem contra me, ad convellenda mea axiomata & qvæſtiones, adportare. Deſine, inqvam, minari. Novimus nos inter nos: & qvid uterqꝫ poſsit viciſsim ſumus aliqvoties experti.

Memini qvidem qvàm benignè, & qvanta cum gratulatione te Vaſcones à ſtudiis Monſpelienſibus revocatum exciperent: cum meis nobilibus & mihi comes itineris per Vaſconiam eras.

Memini poſtea rediens à Parriſienſibus Muſis qvàm felices, & in deſperatis etiam caſibus, tibi Apollinis Muſæ fuerint. Cujjus rei tibi lubens teſtis eſſe volo & ſum: etſi jam contra me arma ſuſceperas.

Memini deniqꝫ qvàm ægrè ſis dimiſſus etiam ab hominibus magnæ avtoritatis: cùm utrunqꝫ bella ex Vaſconia exegiſſent: & ad ſuſcipiendum illud iter per manus latro-

num compulissent. Hæc etsi in recenti memoria habeam, sciamq; mihi cum potentissimo adversario cōcertandum: non tamen propterea armis abjectis tibi palmam dabo. Qvin ut maxima lavs á potētissimo hoste reportatur: exiguaq; est contumelia ab illo superari: sic qvidvis tentavero extremum anteqvám manus porrexero.

Apostrophe ad Huberum.

Minaris & tu mihi globulos & pila tua ingeniosé conficta & fabricata, & nescio qvas præterea insidias & cuniculos, doctissime D. Bernhardine Hubere, familię Huberianæ & civitatis Schafhusianæ ingens decus: qvas tibi sive disputandum sive docendum sit, soles ex recenti memoria tanqvám ex divite penu depromere. Nec certé dubito, qvin ea tibi diurnis nocturnisq; laboribus in patria schola, in academia Argentinensi, Parrisiensi, & in hac nostra Monspeliensi constiterint. Vis dicam quod res est? Annues opinor. Videris mihi in schola peripatetica avt Jesuitica educatus & edoctus: ibiq; omnem philosophandi rationem avt clám surripuisse, avt iis philosophis conscíis tuis laboribus redemisse. Adeó subtiliter & argute omnia qvæ postea ex Hippocrate & Galeno havseras, á te proponi solent & adversarium pungunt.

Laudatur philosophia Ramea.

Verúm ut ut res habeat. Sit tibi familiarissimus ipse Hipp. & Galen. Sic qvovis Peripatetico avt Jesuita subtilior & acutior: Rameæ tamen scholæ tuas detegent insidias, ut spero: tuoq; te jugulabis gladio.

Sed qvid singulatim meos adversarios commemoro: cúm ea commemoratio tempus extrahet & invidiam conciliabit. Hoc potius agam: classicum canam & vos ad bellum paratos ordine per duellū excipiam: & ut sustineam dabo operam. Ah, qvid dixi me classicū canturum: & vos provoco, tanqvám eqvos bello gestientes! Immó receptui canam. Reliqvum enim mihi adhuc est aliqvid in mu-

Accinsio

nitionibus

nitionibus perficiendum: qvo perfecto, qvando libuerit adcurrite, impetum facite, pugnate. Interea temporis patienter inducias ſervate. Ego iſtuc qvantũ poſſum propero.

Propoſui problemata XXVI. philoſophica & medica, præter qvæſtiones mihi á præceptoribus datas, diſputanda. Qvæ defunctorié intuenti, & temeré cvjvis avtori fidem danti, videbuntur procúl á vero abeſſe: & propterea é ſcholis explodenda & evertenda. Qvod communibus ſcholaſticorum ſcriptis non inſerantur.

Vos tamen cúm mei conſilii rationes, & fundamenta ex qvibus extruantur & confirmentur avdiveritis, ut ſpero, mitiores & benigniores reddimini.

P. Ramus philoſophus & orator Parriſienſis: vir ad artes & lingvas docendas plané natus & factus: & in hac re nulli ſecundus: noctes dieſq́; id unicum cogitabat, ut artes poſtliminio revocatæ, priſtino nitori, ſordibus exceptis, reſtituerentur.

Ad eam rem, duplicem in artibus & corrigendis & reformandis commentationem inſtituit: ἀποδεικτικὴν, qva artium veritatem & utilitatem demonſtravit: qvo modo Grammatica, Rhetorica, Dialectica, Arithmetica, Geometria, ab eo expoſitæ ſunt: & aliæ artes fuiſſent ſimiliter explicatæ: niſi malus qvidam genius, hanc bonis litteris felicitatem invidiſſet: ἐλεγκτικὴν alteram: qva contrariarum opinionum vanitas refellitur: qvo de genere ſunt ſcholæ ejus variarum artium.

Has avtem commentationes intra certas qvaſdam leges & limites contineri voluit: qvæ ſunt de materia & forma artium: ut qvodlibet artium pręceptum ſit κατὰ παντὸς: καθ' αὐτό: καθ' ὅλου πρῶτον: neceſſarió verũ: homogeneum: univerſale primum ſev reciprocũ: & ut natura prius, præcedat. Qvodcunq; præceptum hiſce legibus convenit: id

legitimum esto. Qvod eas violaverit, ab artium excluditor finibus.

Hoc Rameum consilium mihi aliqvot annos probabatur: artesq́; ad has leges compositas, magna voluptate, & ut mihi videor, non inutiliter sum amplexus: ex qvibus artibus hæc sunt desumta, qvæ vobis examinanda propono Axiomata XVI. Qvæ si legibus prædictis conveniant vera sunto: sin easdem transgrediantur, rejiciuntor. En itaqve tale instituatur examen.

GRAMMATICORUM.

I. Duę sunt Grammaticæ partes: nec plures leges admiserint: Etymologia & Syntaxis. Qvæ lex vetat plures esse? Lex καθ' ὅλου πρῶτον. Singulæ artes suum habent subjectum proprium, qvod ab alia arte attingi nevtiqvám debet: usus tamen conjungatur. Sicuti in fundis & agris apparet, ut tuus ager in vicini agrum non incurrat, nec ejus in tuum: rerum tamen utrijusqve vendendo, emendo, permutando usus communicetur. Grammaticæ subjectum est sermo purus, consistens in vocibus singulis: & vocibus conjunctis. Qvare de iis duabus rebus solummodó præcepta Grammatices erunt. At veró qvæ de vocibus singulis doctrina est, unica esse debet: de conjunctis altera: alioqvin magna orietur in artibus ταυτολογία. Unde duæ conficientur partes Grammaticæ de vocibus singulis Etymologia: de conjunctis syntaxis.

II. Qvantum ad orthographiam & prosodiam spectat, nulla lege artis partes sunt: sed in Grammatica adjuncta. Non enim potius in præceptis artis statuendum de litteræ, syllabæ, dictionis & orationis orthographia & prosodia: qvám de vocum singularum significatione & constructione collectum á Grammaticis lexicon. Fusæ tamen

men ſunt orthographia & proſodia per totam Grammaticam ſicut ſangvis & ſpiritus per univerſum corpus.

III. Hanc Grammaticam Etymologię & Syntaxis pręceptis conſtantem, Qvintilianus & Diomedes methodicam Grammaticam vocarunt: cuj addidêre aliam Hiſtoricam dictam: in hiſtoricorum & poëtarum enarratione neceſſariam. Sed id καθ' αὑτὸ non eſt. Nam ſi in poëtis avt hiſtorico res naturales explicandæ, avt aliqvod præceptum de moribus: id non Grammaticæ beneficio præſtiteris: ſed Ethicæ, Phyſicæ.

Dehinc ſi Grammaticam aliqvam Hiſtoricam dixeris: qvod in Hiſtoriis enarrandis opus ſit Grammatica: reliqvæ diſciplinæ & facultates idem poſtulabunt: eruntq; tot de re Grammatica artes, qvot facultates & diſciplinæ: novaq; erit Grammatica Theologica, Juridica, Medica, Phyſica, Ethica, &c.

Cicero eundem errorem ſecutus, Grammaticis tribuit poëtarum pertractionem, hiſtoriæ cognitionem, verborum interpretationem, & qvendam pronũciandi ſonum: ſed cum Qvintiliano ejjuſdem vitii inſimulabitur.

IV. Qvod veró dixi elegantem ſermonem aliqvoties á Grammatico differre: id eorum ſcriptis facilé conficietur, qvi nobis integros theſavros puri ſermonis concinnarunt: & in legendis oratoribus delectum magnum habendum monuerunt. Grammaticum eſt: dare pœnas: dare pecuniam: dare damnum: ubiq; enim accuſativus verbum legitimé comitatur. At tamen, ſi unam eandemq; vocis acceptionem ſervaveris, nec ad uſum loqventium reſpexeris, riſui te expoſueris: nec eleganter locutus fueris. Grammaticus non reprehendit ſcholaſticorum formulas in diſputando. Qværitur primó. Arguitur ſecundó. Reſpondetur qvod non. Videtur qvod ſic. Puri ſermonis ſtu-

diosus abhorrebit ab hac disputatione: magisq; illi dolebunt genæ, qvam Prisciano, doctissimi Nicodemi Frischlini, ab inflictis plagis.

Simile est illud Horatianum præceptum de vocabulis obsoletis & usitatis:

Multa renascentur qvæ nunc cecidêre: cadentq;
Qvæ nunc sunt in honore vocabula: si volet usus,
Qvem penes arbitrium est, & vis, & norma loqvendi.

Tale fuit examen grammaticum. Problemata rhetorica jam examini subjicientur.

RHETORICORUM.

Dictum fuit in examine grammatico subjectum Grammaticæ esse orationem puram: ad qvam conficiendam omnia artis Grammaticæ præcepta sunt referenda. Tale

Subjectum Rhetorice.

subjectum Rhetoricæ est oratio ornata: sive ea scribenda sive pronuncianda sit. Qvidqvid ad hunc ornatum orationis facit, Rhetoricæ subjicietur.

Partes.

Ornatus hîc duabus partibus absolvitur: Elocutione in Troporum & Figurarum luminibus: pronunciatione in modulatione Vocis & dignitate Gestuum.

Inventio.

Inventionem hîc nullam consiliorum avt argumentorum reqviro: nullam dispositionem axiomatis, syllogismi, methodi: qvæ rationis opera sunt ab ornatu diversissima.

Hæc eadem disputatio est apud Ciceronem, initio Topicorum: ubi disputat Inventionem esse artis dialecticæ partem propriam, qvia rationis est: non esse Rhetoricæ, qvia nihil orationis.

Placet Ciceronis judicium & disputatio: displicet qvod sententiam in aliis locis mutaverat.

Elocutio.

Alius locus est apud Cic. de Oratore: qvo probat Elocutionem solam esse partẽ Rhetoricæ, ex notatione nominis.

nis. Elocutione una orator excellit:qvod indicat nomen ipsum. Non enim inventor avt compositor, avt actor hæc complexus est omnia: sed & Græcé ab eloqvendo ῥήτωρ, & Latiné eloqvens dicitur.

Qvid hîc sibi vult Cicero? Voluit solam Elocutionem complecti qvæ Rhetoricæ sunt:idq; ex notatione nominis:ut excluderetur Inventio, Dispositio, Actio. Atqvi Ciceroni Elocutio nomen generale est:qvod se extendit non solúm ad ornatum verborum: sed multó magis ad actionem, qvám scriptam dictionem. Loqvi enim, unde Elocutio diductum, potiús ad vocem qvám ad scriptum refertur:argumentumq; Ciceronis á me est. Unde Ciceronis insistens vestigiis conficio solummodó ad Rhetoricam pertinere, qvæ solius Elocutionis vocabulo contineantur. Continentur veró sub eo ornatus, teste Cicerone: &, qvod eadem lege argumentandi effectum est, actio. Nulla Inventio, nulla Dispositio hîc locũ invenient. Itaq; á Rhetorica se contineant:ne ejus fines transgrediantur.

III. Qvid memoria? Habet ne ea aliqvid spei ut recipiatur? profectó nihil. Etsi enim aliqvoties á Cicerone recipiatur:tamen postea excluditur:qvod multarum artium communis sit. Conseqvens Ciceronis probo: qvamvis ex hoc antecedente non extruatur. memoria.

Qvid itaq; ea fiet? Ubi locum inveniet? In dialectica dispositione. Si enim qvid artis uspiam est, qva memoria juvari possit (de rebus Physicis hîc non dico) ordo & dispositio rerum est. Ordo enim memoriæ pater est: qvo, qvid primum, qvid secundũ, qvid tertium omninó cernamus. Qvi ordo & dispositio, qvoniam sola dialectica doctrina est: ab ea sola memoriæ subsidium & præsidium peti potest. ordo.

Hujic dispositioni acceptum ferendum: qvod á qvibusdam

busdam adfertur de locis & imaginibus: qvibus memoria juvetur. Qvamvis hoc á multis doctis, tanqvám falsum sit damnatum.

IV. Ex his jam palám est, qvid me moverit & ad hanc sententiam diduxerit: Rhetoricam ante Dialecticam, meo judicio, tradendam.

Orationis opus est Rhetoricæ. At veró ad orationem necessaria facilius qvám ea qvæ rationis sunt comparantur: qvod hîc tanto judicio opus non sit ac res ipsas, consilia, argumenta invenire: inventa disponere, ut judicentur. Deinde Rhetoricæ præcepta possunt sine Dialectica percipi. Qvare etiam priorem in ordine locum meretur Rhetorica: cúm artes ordine tradendæ sint. Potest enim puer, cúm á grammaticis discesserit tropos & figuras in poëtis & oratoribus intelligere & materiam propositam tractare, & per se exercere, & cum dignitate pronunciare: qvod solum Rhetoricæ proprium est.

Nec tamen hîc Ciceronis Oratorem reqviro: qvin esto verum usum Rhetoricæ in orationibus perfectum nõ esse sine dialecticis virtutibus. Verúm, non propterea perturbatio illa & confusio præceptorum confingenda & permittenda est. Usus artium qvidem communis est: præcepta confundenda tamen non sunt: sed propriis & separatis studiis declaranda: ut jam aliqvoties monui.

DIALECTICORUM.

I. Examen Dialecticum eodem procedet modo qvo hactenus progressi sumus: & qvemadmodum Rhetoricæ partes ex orationis opere: sic partes Dialecticæ ex rationis opere diducentur & constituentur. Orationis opus situm est in Elocutione & Actione. Rationis ponetur in Inventione & Dispositione: solæq; Dialecticæ partes constituentur.

Partitio

Partitio hæc essentialis est arti Dialecticæ: deducta ex illo fonte naturalis rationis & usus. Qvia naturaliter cogitamus primùm qvæ disserenda sunt. Deinde iis dispositis judicamus. Tertium in hoc usu rationis nihil est. Sed hisce duabus saltim partibus aliena consilia judiciaq; perpendimus: nostra exeqvimur: totamq; Logicæ artis essentiam & rationis usum complectimur.

Tota logica Aristotelis copiosè in organo & passim tractata ad hasce duas partes referri potest: Aristotelisq; Ciceronis & Qvintiliani testimonio eadem hæc partitio, & revera, vera est. Siqvidem Dialectica est ars disserendi: qvod inventione & judicio perficitur & absolvitur.

Qvare Logicæ partitio nova non est: sed vetus, naturalis & essentialis: veterum avtoritatibus comprobata, & in scholas introducta.

II. Hoc jacto fundamento, superstruendum est qvod paramus ædificium: totamq; inventionis doctrinam, ad argumentorum doctrinam posse commodè referri & vocari, docendum.

Constituuntur à nonnullis loci XXXII. ab aliis XXX. ab aliis XXIV. nunc diminuitur numerus, nũc ad centesimum numerum protenditur, non sine offensione legis καθ' ὅλου πρῶτον hanc inconstantiam & ταυτολογίαν sæverè punientis. Nominetur mihi aliqvod argumentum in disputationis cursu: qvod nisi domicilium inter X. argumenta à Ramo enumerata invenerit de pristina sententia discessero. Argumenta Ramea, de qvibus ago, sunt: Cavssa: Effectus: Subjectum: Adjunctum: Dissentanea: Comparata: Nomen: Distributio: Definitio: Testimonium.

III. Nec est qvod hîc verearis aliqvid dari prædicabilibus & prædicamentis damni: eaq; ab arte Logica excludi. Una siqvidem eademq; res est prædicabile, prædica-

mentum cum Argumento: qvod ejjus usu innotescet & notatione nominis.

Aristoteli & Porphyrio prædicabile, prædicamentum κατηγόρημα appellatur: id est, Argumentum: quod κατηγορεῖν proprié est accusare, arguere. Dicitur etiam κατηγορία á κατηγορεῖσθαι: qvod non solúm significat rem simplicem de alia affirmatam: sed qvod aliqvid arguit. Habent & alia nomina prædicabilium & prædicamentorum officia significantia.

Sed missa nominis notatione: usus prædicabilium & prædicamentorum ab Aristotelicis nunqvám satis dignis lavdibus decantatus, clarius qvod petimus monstrabit.

Impetravimus intercessore & deprecatore Aristotele & Cicerone: rationibusqꝫ vicimus duas esse Dialecticæ partes: Inventionem & Judicium.

Fidem etiam dedimus nihil in tota rerum natura ab adversario objectum iri, qvod ad inventionis doctrinã, qvatenus inveniendum est, non admittetur, & in istis x. inventionis argumentis non recipietur.

Hinc jam conficio doctrinæ prædicabilium & prædicamẽtorum, si locum in Dialectica expetet, ad doctrinam inventionis hisce x. argumentis comprehensam confugiendum, ejiqꝫ libellum supplicem scribendum: ne tanqvám vaga & erronea erret: & tandem á dialecticis præceptis alienetur. Nam apud judicii doctrinam, surdo narrabit fabulam: & vel ipsius Aristotelis & interpretum judicio, hac spe dejicietur. Tales voluit esse suas categorias & categoremata Aristoteles, cúm ea fundamenta enunciationum vocaret: unde omnium enunciationum materies, facultas, & abundantia depromeretur.

Interpretes interrogati, qvid conferant hæc de quibus disserimus prædicabilia & prædicamenta: comminiscuntur

tur nobis qvasdam utilitates in definitionibus, divisionibus, sed præcipué tamen in axiomatibus. Ubi imprudenter iidem ad inventionis doctrinam devolvuntur: qvam tamen á prædicabilium & prædicamentorum doctrina distractam, in fine artis dialecticæ, post doctrinam judicii collocant. Sed viderint tandem, qvomodo artium leges, hanc injuriam & patientiam, gravitate supplicii & pœnæ ulciscentur,

IV. Methodi cõditio tolerabilior est: impetrabitq; suam propriam apud judicium dianoiticum sedem: modó, sua contenta sorte, non nimis umbrarum copiam magnam secum adduxerit. Unica enim est & sola qvæ in dialecticam admittetur: reliqvæ si sub ejjus umbraculo accesserint, excludentur. Ea talis est. Ut γενικώτατον primo loco ponatur: ὑπάλληλα medio: εἰδικώτατα infimo.

Sed qvid cavssę est, avt unde evincitur methodum unicam esse, tot avtoribus, tot nationibus & scholasticorum familiis reclamantibus: & asserentibus, artis ordinandæ varias & multiplices methodos necessarias?

Non est hujjus instituti copiosam methodi doctrinam tradere & avtoritates philosophorum ad unicam methodum comprobandam aggregare. Rem in pavca contraham.

Si scire est rem per cavssas cognoscere: qvemadmodum Aristoteli semper in ore fuit. Qvi in rerũ cognitione progreditur ejí per cavssas procedendum est, & ab universalibus ad minus universalia ad specialissima. Si alia via progrediatur, rem non cognoscet, sed turbabitur. Tales cavssę sunt semper generalia: qvę generalia propterea ab Aristotele αἰτιώτερα, ἀρχοειδέστερα, ἁπλούστερα, ideoq; ἐπιστημονικώτερα dicuntur.

Deinde via hæc á generalibus ad specialia plurima se-

cum adfert commoda. Diſpoſitæ enim hoc ordine artes, facilimé intelligentur, percipientur, ediſcentur. Via avtem contraria á ſpecialibus ad univerſalia, duo præcipua inter multa alia ſecum incommoda adducit & ſophiſmata. *I.* Obſcurabis ea qvæ illuſtrare conſtituiſti. Qvia procedes ab obſcurioribus abſoluté & ignotioribus ad notiora abſoluté & illuſtriora: totamq; intelligentiam mentis turbabis. *II.* Memoriam obrues obſcuritate & confuſione repetitarum rerum. Qvia neceſſe erit in ſingulis ſpecialibus, qvælibet generalia nondum definita & demonſtrata repetere.

ORDO INVERSO QUID OBEST.

P. Ramus litteram Pythagoræ & Promethei ignem, non vitam ancipitem, non artes alias, ſed methodi viam dubiam ſignificare, non ſolúm jucundé, ſed docté etiam monuit.

VIA VERA INTELLIGENTIÆ.

Hæc vera eſt via intelligentiæ. Hæc catena eſt illa Homerica: & vinculum artium Platonicum: monentibus id emolumentis ex ea ſervata & detrimentis ex eadem violata: ſvadentibus philoſophis Socrate, Platone, Ariſtotele: judicantibus Hippocrate & Galeno. Qvorum teſtimonia de induſtria prætereo: qvibus hæc methodus celebris & clara eſt, tanqvám ſola neceſſaria, conſtans, perpetua. Hæc etiam ordinis collocationisq; præceptio, generalis & communis eſt omnium diſputationum & artium: nec ſolúm ad judicandum, qvæ ſimilia & diſsimilia ſunt: ſed omninó ad omnem vel unius argumenti vel longioris diſputationis propoſitionem perpendendã & æſtimandam.

Apostropha.

Qvid multa? Nónne voſmetipſi medici Monſpelienſes ex Hippocratis decreto, & exemplo Socratis in omnium morborum cognitione & curatione á generalibus per intermedia ad ſpecialiſsima proceditis? Nónne de cavſsis primo ſtatim ingreſſu perconctamini: deinde de

ſubjecto

ſubjecto inqviſitionem inſtituitis: ut tandem ad adjuncti & morbi cognitionem perveniatis? Hæc veſtra methodus eſt qvam prædico, defendo, ab inimicis labefactatam reſtituere cupio. Morbo cognito per hanc veſtram methodum, cognitis cavſsis continentibus, mediis, & evidentibus, cognita affecta parte: ad curationem acceſſuri, ſtatimné parti affectæ remedia adhibetis? Vetat Hippocrates. *Topica non ſunt adhibenda, non præmiſsis generalibus.* Socrates in Charmide, oculis remedia applicanda negat, niſi curatum ſit prius totum caput. Hæc eadem methodus unica vobis grata, recepta, approbata eſt: tonſoribus, chyrurgis, medicis, nota & in ore perpetua: niſi qvid methodum cripticam hortetur. Hanc veram methodum qvi negligit avt contemnit periclitatur & perit.

Logicophysicorum.

Axiomata Logicophyſica qvatuor ſimiliter ſunt á me propoſita, ejiſdem legibus examinanda qvibus hactenus ſubjecti eramus. Sed qvia in ſcholis á me cõtra Georgium Lieblerum phyſicum Tubingenſem editis, ea ſint ſatis munita: ſententiaq; contraria convulſa, labefactata everſa: unicam ſaltim ſublicam cujlibet ſubjiciam, ex iiſdem locis deſumtam, ex qvibus præcedentia deſumta erant firmamenta & robora.

I. II. III. Phyſica definitur ſcientia corporum qvæ motui & ſenſui ſunt obnoxia. Qvæ definitio etſi in Ariſtotelis phyſica temeré neglecta ſit: tamẽ interpretes eam ex ſcriptis, ſententia & mente præceptoris extructam gloriantur. Ariſtoteli per totam phyſicam in ore eſt: phyſico propoſitum eſſe corpus tangibile, tactu tractabile, manu palpabile, σῶμα ἁπτόν.

Lib 11. Phyſ. diſputat inter phyſicum & mathematicum

hoc intercedere discriminis: qvod physicus nihil á rebus physicis ut mathematicus abstrahat.

Ad summum. Physicum nullum agnoscit nisi occulatum, nisi auritum, nisi tactus organo instructum: & sensu sensuumqꝫ ministerio res omnes definientem, partientem, concludentem.

Ex hac Aristot. mente procreata sunt & genita axiomata illa scholas omnes replentia: artificibus etiam manuariis & medicis grata. Nihil esse in intellectu, qvod non fuit priús in sensu. Demonstrationis initium á sensibus. Omnem cognitionem experientia, historia, inductione, observatione acqviri. Tales sunt res naturales physicæ dictæ: cœlum: sydera: ignis: aqva: terra: aër: meteora: lapides: metalla: aves: pisces: pecudes: homines, &c. qvarum cognitio physica & naturalis est.

Sed qvorsum hæc tam copiosa inqvies? Ad demonstrandum omne incorporeum, avt in solo intellectu existens, á physica prohibendum & exterminandum.

Universalis illa materia, qvæ fingitur æterna, insensilis, ἄμορφος, ἀειδής, ἄποιος, sensum omnem effugit: & qvod miraberis etiam judicii partem: solaqꝫ ἀναλογίᾳ & id ne vix qvidem, cognosci vult.

Forma ejusdem naturæ est cum materia: immó ea præstantior & principium divinum, longius se á mortalium intuitu & consortio seducit: non se conspiciendam, non tractandam, non palpandam profert.

Doctrina cavssarum apud Aristot. 2. ἀκροάσεων generalis est de cavssarum definitione, distributione, generibus, agēdi modis. Nulla alia definitio, nulla distributio, qvám ea qvæ in Dialectica traditur, avditur. Hæc ne jure & legitimé in physica sibi locum, arripiunt? Materia insensilis est: solaqꝫ analogia sev similitudine existit & cognoscitur.

Forma

Forma qvandam divinitatem redolet: & humanos sensus spernit. Doctrina cavssarum generalis est, omnibus artibus & scientiis convenientium: entium & non entium communium. Res in physica docendæ corpora sensilia erunt. Qvi itaq; talia inter se commiscet: cœlum & terram commiscet: naturę & artium legibus bellum indicit.

Attamen si materia hæc & forma Aristotelica non nimium superbierint propter donatam sibi ab Arist. æternitatem: & se cum artium legibus reconciliaverint: in parem juris libertatisq; conditionem cum reliqvis civibus dialecticis, ut recipiantur, á dialectica impetrabunt. Cum materiæ dialecticæ & formæ, enti & non enti communibus, conditiones Aristotelicis principiis attributæ competant.

In eandem spem erigenda est doctrina cavssarum: qvæ fortasis facilius voti compos erit. Qvod á doctrina dialectica parum solummodó diversa sit.

Sed respicias, qvid tertio Aristotelis principio privatione fiat: & an ea rerum physicarum verum sit principium? Rem accipe. Huc cursum dirigo.

Disputat Aristot. lib. I. ἀκροάσεων, cap. VII. & seqventibus qvibusdam locis: in genesi rerum, subjectam esse materiam: eamq; duplicem, subjectum & oppositum. Oppositi nomine, privatio intelligitur formæ opposita: qvæ postea nomen suum impetrat & privatio appellatur formæ oppositæ: & principium per accidens.

Hanc excogitare coëgit necessitas & natura rerũ: qvæ sine contrarietate non generantur, nõ corrumpuntur, non agunt, non patiuntur: qvalis tamen contrarietas, inter materiam & formã, hac sublata privatione, nusqvám existit. Tanta est necessitas: tanta privationis utilitas: qvæ ei locum in physica impetrarunt.

Ego præsenti axiomate qvarto animum induxi hanc privatio-

privationem rejicere: tanqvám fabulosum cujjusdam Evbulidis somnium, hoc argumẽto, inter alia multa, motus.

Principium hoc privativum, seu privatio principium per accidens, ad rem constituendam formamq; inducendam nihil in universum conferre potest. Qvod sui conservationem potius qvám alterius ambiat: qvam deponeret & totam abjiceret, si introducendæ formæ aliqvid emolumẽti adferret: qva adveniente cogitur emigrare & perire. Idq; proprio merito & sponte sua: qvod formæ præsentiam sua deperditione redimere voluit.

Nec certé rei naturalis conditioni consonum est: contrarium aliud cõtrarium avt per se avt per accidens introducere avt adportare: propter eam, qvæ est inter contraria, pugnam & repugnantiam: sed simile simili delectatur & secum ducit. Contrarium potius contrario & inimico suo obsistit: qvo minus se ejecto, aliud in suam possessionem & imperium succedat. Qvod etiam in re præsenti locum habebit: ubi formæ advenienti cogitur privatio cedere.

Nec etiam rei constitutæ aliqvid confert: & si maximé conferret, non propterea principium esset. Advenienti formæ cessit, potentiori possessione relicta: nusqvám enim existit: nec aliqvid in re constituta ampliús operabitur.

Privatio idcirco nihil erit in rerum natura existens: nullum principium avt per se avt per accidens: sed solummodó formæ negatio, & inter principia rerum naturalium fabulosum commentum. Qvod ne qvidem ab ipso Aristot. inter cavssas per accidens, ut remaneret, obtinuit.

Talem negationem privatione significari satis patet ex iis exemplis, qvæ ejjus naturæ & officio declarando excogitantur. Ejjus contra formam contrarietas dicitur ἀμορφία, ἀσχημοσύνη, ἀμυστία, ἀναρμοστία, ἀταξία.

Dicitur etiam privatio κακοποιός, qvod non est ad con-

stitutionem

ſtitutionem rerum aliqvid contribuere operæ. Poſtremò hoc Epiphonemate ornatur: φθαρτικὰ ἐστιν ἀλλήλων ἐναντία.

MEDICORUM PROBLEMATUM EXPLICATIO.

Hoc fuit axiomatum Rameorum examen & explicatio breviſsima. Problemata medica nunc ejiſdem ſe ſiſtent judicibus & examini.

I. Multorum animos, occupavit falſa qvædam perſvaſio, jactantium ſe medicos eſſe & medicos facere: ſi ſubtiliter & in utramq; partem de rebus naturalibus declamando, diſputando, rixando, multas horas & dies inſumſerint. Sed ſe aliosq; fallunt, & qvidem turpiter: cùm medicina tota ad actionem comparata, nunqvàm finem ſuum in theoricis qvæſtionibus conſeqvatur.

Uſitata eſt Medicinæ definitio. Medicina eſt ars ad humani corporis ſanitatem tuendam, profligandosq; morbos comparata. Cum qva etiam conſentit illa vetus apud Galenum: Medicina eſt ars ſalubrium, inſalubrium et nevtrorum. Qvæ definitiones, duo in medico reqvirunt: conſervationem præſentis ſanitatis: amiſſæ recuperationem & inſtavrationem. Viderint theorici dum ſubtiliter in ſcholis diſputent: annè alterutrum præſtiterint: avt potius ad actionem accedendum ſit.

Ad ſanitatem pręſentem conſervandam parum efficiet, etiam acutiſsima ſpeculatio & theoria niſi acceſſerit eorum uſus qvæ mala impendentia impediunt, bona præſentia confirmant & avgent: & imprimis ratio vivendi, & uſus alimentorum, non cognitio ſola, conveniens & commodus.

In morborum curatione multò minus effeceris: qvi non ceſſerint, etſi ipſius Mercurii ſpeculationibus tuæ fuerint acutiores & ſubtiliores.

Transitio.

Medicina ad actionem comparata est.

Medicinæ definitio.

Theorici.

Medicina definitur ars & revera. Qvare ejus finis est actio: nunqvàm theoria.

Id disputavit Galenus multis in locis: tum maximé in libro: Num ratio tuendæ sanitatis ad medicinalem artem, &c. spectat: & in fine conclusit. Proprié vocabulum Medicinæ referendum ad partem curativam: & ne qvidem hanc qvæ sanitatem tuetur, etsi in actione consistat, proprié eó referri.

De constitutione artis medicæ, palàm Medicinam artem factivam appellat.

Aëtius sanitatem conservare, & morbos depellere Medicinæ partes constituit.

Rem in pavca contraham: qvæ tamen ex Gal. lib. 11. de Alimentorum facultatibus desumentur. Qvandoqvidem remedia nunqvàm recté vereq; remedia dicētur: nisi cúm remedium & avxilium attulerint: tum formam veluti accipiunt suam & naturam induunt propriam: qvæ est ægrotis in tempore subvenire: antea materia solum qvædam sunt: in qvam introduci forma qveat, ut prosint & juvent. Recté itaq; dictum est: medicinam in theoria ponentem, medicinæ nomine abuti.

Locus insignis apud Platonē, adducendus est: ut theorici, speculatione gavdentes, se contemplentur & speculentur. In Phædro inqvit Plato: *Si qvis cognita habens qvæ calefaciunt, qvæ refrigerant, qvæ alvum subducunt, atq; hujusmodi plurima. Deinde pro medico is se gerat medicosq; se alios facere arbitretur: Hoc unum docens interrogandus erit: num præterea sciat in qvibusnam, avt qvando facere unumqvodq; horum opus sit, atq; etiam in qvantum: ut nisi ista sciverit ne pro medico qvidem habendus sit.*

II. Hinc non est difficile secundum problema confirmare. Physiologiam sev cognitionem rerum naturalium

medicinæ

medicinæ partem non esse. Qvoniam nihil in ea actionis est.

Addo legem καθ' αὑτὸ jubere: præcepta Physicæ in rerum naturalium doctrina docenda & nusqvám alibi: ut artium fines & termini separētur. Nec Medicinam, omnium rerum qvæ in mundo sunt, cognitionem sub suo imperio conseqvi: nisi velit in aliorum fines cum periculo impetum facere.

III. Qvi nobis illud monstrum avt chymeram demonstrationis obtruserunt, & in scholas invexerunt: persvadentes nihil certi concludi avt doceri, nisi ex infallibilibus & proximis cavsis demonstratum & deductum: artem medicam in maximum contemtum & calumniam deduxerunt: imprimis apud rerum imperitos, avdientes curandi rationem magna ex parte in conjectura sitam. Eorum enim doctrina in sola demonstratione certitudinem agnoscit, conseqventiam & veritatem. Conjecturam ejí opponit: qvam spernit tanqvám rationis humanæ lusum.

Sed magna afficiunt Medicinam & Dialecticam injuria & ignominia: dum nec dialecticos terminos sinceré interpretentur: nec de medici officio satis diligenter inqvirant.

Demonstratio nihil aliud est, qvám oratio ostendens aliqvid per prius cognita. Conjectura est rei latentis judicium. Qvam itaqȝ nobis confingunt inter Demonstrationem & Conjecturam contrarietatem & bellum irreconciliabile? Cúm etiam in illa de rebus ignotis inqvisitione & artificiali investigatione prius qvædam cognita erunt, nos in rei latentis cognitionem deductura. Qvod etiam in ipsa demonstratione, & eodem pacto fieri necesse est. Cúm itaqȝ per artem medicam morbos inqvirimus ex cavsis antecedentibus, continentibus, reliqvisqȝ qvæ nos

eó ducunt:recté & certó ex iis effectum sev morbum investigamus. Unde ad remedia, eadem arte duce, procedimus:qvibus morbus tolli potest. Nec ridiculus humanæ phantasiæ lusus conjectura hæc nostra est:etsi Galen. 2. de Medicam. compos. secundum locos, tradat: maximam artis curandi conjecturam in affectuum cognitione consistere:qvæ ubi inventa fuerit:curationem non conjecturaliter sed scientificé procedere.

Viden' curationem artificialem á suis progredientem cavssis æqvé certã esse, ac fastuosa illa demonstratio sit: in qva non minus sæpe erratur, qvám in conjectura ipsa, & curandi ratione artificiali.

IIII. Ad crisin sev ad illum naturæ cum morbo conflictum, conantis sibi noxium evincere & excludere, qvod attinet: certi nihil potest inde judicari: utra pars potita sit victoria.

Reddituri ejjus certaminis & dierum criticorum rationem, veteres medici & imprimis Galenus: ad cœlũ ejjusq; exercitum stellas, & ut plurimum ad lunam confugiunt: pro cujjus motu vario, corpora eorumq; adjuncta variarentur. Ita dubiam crisium doctrinam, incerto & inconstanti lunæ motu illustraturi, magis intricarunt & obscurarunt. Suum lumen á sole maxima ex parte mutuatur: pro ratione situs & aspectus qvo solem intuetur & observat: & minus uno tempore qvám alio accipit. Aliqvando celeriter movetur: aliqvando tardiús. Nunc stellæ fixæ, nunc planetæ se adjungit. Interdum calor ejjus, ut lumen, potentior est, interdum remissior: nihilq; inconstantius & magis varium in hoc negotio excogitari poterat.

Taceo materiam morbi & cavssas in corpore, efficientes morbum, graviores avt leviores, incertum reddere de morbis & diebus seqventibus, ex crisi judicium.

Qvid

Qvid qvod, nulla crisis plenilunii tempus transgrederetur: in qvo omnia vigent, lunæ virtus & corporis.

Nec tamen hîc disputo de dierum criticorum inconstantia & incertitudine: avt nullam esse in morbis crisin sive levem sive fortem. Sed moneo ex hac crisi judicationem esse fallacem, nec tutó medicum ea, ad seqventia peragenda, duci. Anceps esse hoc certamen: & á qva parte fuerit victoria, non posse judicari: nisi temporis progressu longiori confirmetur.

Idem mihi videtur monuisse Hipp. lib. II. Aph. XXVII. Non leviter esse in morbis confidendum: sive aliqvid in pejjus, sive in melius mutatum fuerit. Qvod talium indicationum, nisi ex effectis, veritas nevtiqvám certa sit.

Et cúm ad crisis perfectæ cognitionem qvam plurima reqvirantur, qvæ in tanta temporis brevitate & angustia cognosci nevtiqvám possunt: cúm in corpore partim lateant, partim extra corpus sint, neqꝫ etiam crisis vera natura cognoscitur: & multó minus judicium de crisibus, tanqvám cæci de coloribus.

V. Qvinto axiomate proponitur: consvetudinem in curandis morbis nihil indicare: permittere, nihil exposcere.

Ea solummodó indicant primó & generalissimé, secundum receptam curandi methodum, qvæ sunt contraria. Qvalis contrarietas cúm inter remedia & consvetudinem non intercedat: qvod ea sæpiús cum remediis contra morbi naturam conspiret: non potest indicando usui esse. Generalissima hæc est curandi indicatio, ex qva speciales extruuntur omnes. Cúm sine iis genus exacté cognosci neqveat: nec ad contrariorum remediorum usum commodé veniatur.

Differentiæ proximæ indicationis sunt: ut in diversis Galeni libris, & præcipué in libris III. & IX. de Methodo

medendi reperitur. Qvod ſecundum naturam ſe habet, ſui conſervationem: qvod contra naturam, ſui ablationem indicat. Sunt itaq; in univerſum qvatuor qvæ indicant: pars affecta: morbus: cavſſæ: ſymptomata. Si conſvetudo inter hæc locum invenerit ſui ablationem avt conſervationem indicabit: aliâs nihil indicabit.

Hæc doctrina indicationis tota, breviſsima definitione comprehenſa eſt, deſumta ex Gal. lib. de Opt. ſecta. Indicatio eſt cognitio eorum, qvæ in corpore ſunt conſervanda, avt avferenda: uná cum iis qvæ talia præſtent. Sed viderint hîc Galenici qvomodo inflicta neotericis vulnera ſanaverint: negando ullam curationem inſtitui per ſimilia: & tamen indicationem ſumi á natura, ſimilibus conſervanda & confirmanda.

Aphoriſmus eſt apud Hippocr. hûc conferens lib. II. Aphor. L. *Qvæ ex longo tempore conſveta ſunt, etſi deteriora ſunt, inſvetis minus moleſtare ſolent. Oportet igitur ad inſveta permutari.*

In hoc aphoriſmo mirificé ſe excruciarunt Galenus & reliqvi interpretes: qvomodo hæc concluſio illata eſſet. *Ad inſveta permutandum qvod conſveta minus turbarent.* Cúm potiús ſeqveretur ab inſvetis moleſtantibus abſtinendum.

Tandem inter eos convenit, Hippocrati in mentem veniſſe, conſvetudinem ſervari perpetuó non poſſe: & oportere propterea hominem ad omnes mutationes paratum eſſe: & inſveta uſurpaſſe. Qvaſi veró, non potius unius inſveti incommodum exſpectandum cúm accederet: qvã omnia experiri, avt multa, á qvibus ſingulatím damnum & detrimentum natura caperet.

Ego potius Hippocratem pro me dixiſſe moneo, & docuiſſe qviddam tribuendum conſvetudini: nevtiqvám tamen

men eji tanqvám ſcopulo adhæreſcendum: mutandumq́ʒ qvod mutationem reqvirit: nulla conſvetudinis habita ratione.

Verum qvidem eſt, permittere aliqvid conſvetudinem: non qvia conſveta eſt, ſed qvia pars ſibi conſvetis fortior facta eſt, & facilius ſimilia alterat. Nam ignis non magis uret fagum qvám qvercum, etſi qvotidie illam urat: nec lapis citiús movetur per eum locum per qvem millies movebatur, qvám per eum, in qvo nunqvám fuit.

Nec etiam Hippocr. aphoriſmus eorum ſenſu explicatus ἐπὶ παντὸς eſt: cúm de ſolis debilibus & ſenibus avdiendus ſit, in qvibus conſveta mutare periculoſum eſt: non in fortioribus: non in juvenibus.

Qvare qvod Gal. lib. I X. Methodi de virtute & viribus prodidit: primam indicationem á viribus ſumi, non tamen ſic ut curationem nos doceat: id ego de conſuetudine profero: nullam curationis legem per cõſvetudinem indicari. Immó omnia in majjoribus morbis contra conſvetudinis indicationem tentanda: eamq́ʒ omninó ſpernendam.

VI. Tria in univerſum ſunt qvæ corporibus humanis præter naturam accidunt: morbus, actionem lędens: cavſſa, qvæ morbum proximé præceſsit: & ſymptomata, qvæ morbum tanqvám effecta comitantur. Cúm itaqʒ morbi proprium ſit actionem lædere: non tamen fidem excedit, qvod dixi læſam actionem ſæpiſsimé fieri & edi: ſed non perfecté, nec modo á natura præſtituto. Omnis enim actio læſa, avt omninó tollitur, avt depravaté, avt diminuté editur.

Galenus in doctiſsimis illis libris de morborũ & ſymptomatum cavſsis & differentiis, ſi qvis uſqvám alibi, inductione probavit, ſymptomatum qvæ actiones læſas na-

turales

turales & animales comitantur, læsam actionem non semper aboleri: sed edi diminuté, aliqvando etiam depravaté. Exempli loco erunt, in principe animæ potentia, paralysis motus imaginationis abolitio: delirium qvod est motus qvidam depravatus, qvi nihilominús aliqvatenus fit: lethargus & veternus, motus infirmus & deficiens. In naturalibus functionibus exemplo & testimonio sunt: facultatis appetendi, abolita omninó appetentia: difficilis appetentia: & immodica ciborum cupiditas. Si enim, qvám primum læderetur actio, etiam aboleretur, nec amplius fieret: nihil humana vita tot morbis & miseriis obnoxia foret miserius: totaq; medicina inanis esset persvasio. Cúm á privatione ad habitum nulla avt perqvám difficilis speretur regressio. Qvare recté cum Galeno hanc sententiam amplector. Actionem nihilominús edi, qvamvis lædatur: nec omnem læsionem comitari abolitionem avt deperditionem.

VII. Septimum axioma brevissimé convellet & conficiet eorum errorem: qvi cavssam continentem in nullis morbis factis reperiri prodiderunt: sed in iis solummodó, qvi adhuc in qvadam essent successione. Idq; ex mente Galeni: qvi Stoicorum cavssam continentem damnasse putatur: & in suis de cavssis divisionibus præteriisse.

Galeni dicta, á Fuchsio reliqvisq; hujjus opinionis parentibus & nutricibus, adducta: ejjusq; avtoritas in philosophicis disputationibus etiam negativé prolata, passim & á multis doctissimis viris copiosa satis explicatione illis ademta sunt. Et si qvæ novæ avtoritates ex Arabum scriptis eruantur, hodie inter disputandum ademta fecero. Nunc, qvanta fieri potest brevitate, docebo: reperiri in morbis qvibusdam, cavssam qvandam conjunctam sev continentem: qva præsente, morbus adest: qva sublata,

morbus

morbus tollitur. De hac enim re nobis qvæſtio eſt: etiamſi Gal. aliqvando á nomine, qvod Stoicorum ſit, abhorreat: aliqvando varié in eo ludat. Noſtra diſputatio de rei veritate erit: non de nomine.

Primum omnium in hac controverſia admonendum: morbum actionem lædentem actu exiſtere. Alioqvin, ſi ſola potentia exiſtat, nihil aget: ſed agere poterit, ſi in actum deducatur.

Qvo poſito fundamento, ſuperſtruo, experientia & natura teſte, cavſſas qvaſdam morbos efficere: qvæ tamen id cujjus opera & maleficio utuntur, á ſe nunqvám dimittant: nec alii corpori communicant. Qvod ſi eſt, morbos, qvos ſua præſentia inducunt, ſua abſentia avferunt. Nam cavſſam, per qvam morbi inducebantur, nulli communicarunt: ſed ſecum abſtulerunt.

Ejjuſmodi morbi ſunt inſtrumentales dicti: & imprimis ii, qvi ex additione & ſubtractione nomenclaturam accipiunt. Ad juſtum digitorum numerum, ſextum digitum adjice: morbus erit in numero. Hoc iterum ſublato, morbum una eademq; opera, ſuſtuleris. Calculus in veſica ſæpe obſtructionis cavſſa eſt: qvo manente morbus durabit. Calculum tolle: morbum curaſti.

Hicné cavſſam continentem confiteberis, cúm rei definitio apté competat? avt aliam proximiorem ſuperſtitioſé inveſtigabis? Non opinor. Potius concedes, havd invitus, cavſſam continentem in morbis organicis manifeſtam & neceſſariam: & contra eam pugnare, eſſe naturam & experientiam irridere. Fateor eqvidem in continui ſolutione vera, talem cavſſam continentem non deſiderari. Non enim ablato gladio ab inflicto vulnere, confeſtím morbus evaneſcit: avt partes diſtractæ conſociantur.

In ea tamen continui ſolutione, qvæ etiam ab ipſo Ga-

leno, sed minus exqvisité loqvendo, hoc nomen accepit, qvod diximus de cavssa cõtinente etiam verum est. Qvalis est coli intestini á flatibus distractio, avt in longitudinem sev latitudinem majjorem diductio. Qvæ, sublata cavssa, dissipatis flatibus fugit.

MORBI SIMILARES. In morborum similarium una specie, intemperie, aliqvando etiam objjicitur cavssa continens: ut videre est in FEBRIS LEVIOR febre leviori, qvãdo, sublato febrili calore ejjusq; materia, febris deperditur. In omni tamen intemperie eam affuturam avt inventum iri, non tibi recipio: cum intemperiei vehementior cavssa, in multis, abiens sui reliqvat firmum vestigium: unde morbus: & actionis læsio.

His jam satis docuisse videor: in omni morborum genere sæpissimé continentem sev conjunctam cavssam occurrere: contra eos, qvi nusqvám & in nullo genere eam agnoscunt: á specie ad genus sophisticé disputantes & ratiocinantes. Rem unico verbo complectar. AXIOMA. Omnis cavssa proxima continens non est: nec ejji continentis definitio competit. Sed omnis cavssa continens proxima est.

IIX. Ad faciliorem hujjus axiomatis intellectum, monebo statim in principio, me non de particulari qvadam purgatione, sed totius corporis, disserere. Qvæ, qva potestate fiat, non hîc disputo. Satis mihi est, efficere: purgantia omnia ventriculo inimica.

Duæ sunt præcipuæ, de hac purgatione universali controversæ sententiæ, qvomodo ea contingat: qvæ utrinq; suis sunt munitæ rationibus & avtoritatibus.

Hippocrates, Galenus, omnesq; ad unum Græci, purgationem attractione familiaris humoris confici prodiderunt: sive illa manifesta, sive occulta qvadam proprietate fieret: eaq; sententia per multa secula, qvasi per manus tradita, approbata, & in pretio fuit.

Recentiores

Recentiores qvidam, eam oppugnandam susceperunt, & multis argumentis evertendam: qvasi nullo naturę fundamento, sed sola veterum avtoritate, fundatam. Novam vicissim commenti sunt, perturbationem sev stimulationem expultricis facultatis, ad ea expellenda, qvæ sibi videantur inimica & noxia.

Tertia etiam qvædam ratio & modus offertur, qvo purgantia operentur: comprimendo partes: easqꝫ compressione ad expurganda contenta cogendo.

Omnes hæ sententiæ subductæ, conficient qvod dixi: purgantia ventriculo & aliis qvibusdam partibus vim inferre & nocere.

Galenus & reliqvi prioris sententiæ asseclæ aperté id confitentur: ut videre est apud Galenum lib. Qvid, Qvibus, & Qvando purgandum. Item Aretæus lib. VII. cap. V. Similiter Aëtius lib. I. Serm. III. cap. XXV. & multi alii. Idqꝫ non temeré. Nam medicamenta, cúm in substantiam nostri corporis converti non possunt, eam evertunt: avt ad minimum eji nocumento sunt & impedimento. Interqvæ, cúm purgantia sint vehementissima, etiam maximé lædent.

Turbationis & stimulationis istius in purgantibus inventores, hoc tanqvám τεκμήριον arripiunt, ad evertendam Galeni sententiam, suamqꝫ cōfirmandam: Galenum hujjus sententiæ disseminatorem proprio gladio jugulantes. Si enim, inqviunt, omnia purgantia naturæ sunt inimica & humoribus in corpore contentis. Attractio veró omnis per similitudinem. Qvi docet purgantia corpori esse contraria & inimica: eademqꝫ attrahere & secum extrahere corporis cōtenta: contradictoria statuit: & semetipsum inducit, unde difficulter educetur.

Addo, si purgantia nullam vim inferrent ventriculo frustrá

ſtra admiſceri tot corroborantia, corrigentia, mitigantia: & ſtultitiam magnam eſſe doſin adavgere. Cúm etiam minima qvantitate idem efficeretur: niſi periculum corpori ex purgantibus non emendatis impenderet.

IX. Non pugno contra medicos, qvi cognoſcendis cognitis, ea adhibent remedia, qvæ morbi magnitudini & ægroti viribus proportione qvadam reſpondeant: ne nimium, avt in qvantitatis exceſſu, avt defectu declinetur. Cúm hic morbum indiſcuſſum relinqvat: ille leviores morbos demendo, graviores inducat.

His me oppono, qvi ſine aliqvo diſcrimine certam cujlibet medicamento doſin ſev qvantitatem attribuunt: qvi omni pedi unum calceum inducunt: magna cum artis medicæ ignominia & ægrotorum jactura: imperitis hiſce doſibus confidentibus, ad qvælibet & cujlibet avdacter propinandum, occaſionem præbentes.

Exempli loco. Turbith & Brionia in decoctionibus & ſyrupis purgantibus dabuntur á dr.j. ad unc.ij. In ſubſtantia datur dr.ſem. Rhabarbarum in ſubſtantia á ſcrup.j. ad dr.ij. In Infuſione á dr.ſem. ad dr.j. Helenii radix recens á dr.j. ad un.j. Sicca ad unc.ſem. Iridis radix recens á dr.ij. ad un.j. Sicca á ſcr.j. ad dr.iij.

His, inqvam, me oppono, qvi hæc tam avdacter pronunciant: non perpendentes in omnibus hominibus corporis conſtitutionem & temperaturam eſſe diverſam. Sunt enim qvi qvovis medicamento mutationem prompté celeriterq; ſubeunt: alii veró ægerrimé. Qvo fit, ut inter homines, qvidam ſolo cathartici medicamenti odore ad excernendum ſtimulentur: cúm alii, ne illius qvidem magna qvantitate moveantur.

Præterea ætas & anni tempus medicamentorum doſes magnoperé immutant: & qvæ vere feliciter operabantur, hyeme

hyeme sæpiús & æstate parúm avt nihil movebunt. Puero & seni non convenire in eadem qvantitate medicamentum, luce meridiana clarius est.

Regionum & locorum dissimilitudo, dissimilem etiam medicamentorum qvantitatem postulat. Nam si speres te Danum avt Norvagum dr. ij. avt dr. iij. Electuarii de succo rosarum ad exercendum concitaturum, frustraris: qvæ tamen Monspeliensi suffecerint.

Morbi, symptomata, cavssæ, diversitatē in medicamentorum doses maximam inducunt: & pro horum ratione rectè eæ avgentur & minuuntur.

Nunc si qværas: qvantum fidei dandum sit iis, qvi de medicamentorum dosibus integros commentarios annotarunt? Qvantum fidei dandum his, qvi litteris prodiderant: Cassiæ & Mannæ dosin esse á dr. iij. ad un. j. Aloës á dr. j. ad dr. iij. Sennæ in substantia á dr. ij. ad un. sem. decocti á dr. iij. ad un. j. Scammonii á gr. v. ad xij. diaphœnic. á dr. ij. ad dra. vj. &c? Qvantum tibi commodum visum fuerit. Tuum erit, si prudens vis haberi medicus, subductis rebus omnibus, medicamentorum, morborum, symptomatum, partis affectæ, &c. natura cognita, justam & hisce rebus omnibus correspondentem medicamētorum qvantitatem decernere. Hoc tuum artificium, in medicina facienda, esto. Sic Stephanus ille Atheniensis, sui Galeni & Hippocratis artificialem conjecturam intellexit: & εὐσόχως institui voluit. Sic vocabulum εἰς δύναμιν ad vires, de laborantibus, morbis, & remediis doctè interpretabatur.

X. Qvi hactenus naturalis mortis cavssas investigarunt, qvam ego sententiam amplector, duabus adducti rationibus, invitis theologis & sacrarum litterarum avtoritate spreta, damnarunt. Contenderunt humidum primige-

Humidum primigenium. nium qvotidie á calore nativo inſumi & confici. Qvod inſtavrari cúm non poſsit: & propterea deficiente pabulo, calorem extingvi, per qvem vita conſervatur. Nihilominus ſimile qvidpiã humido primigenio ex alimentis confici, impediens, ne humidum tam brevi temporis momento totum, á calore nativo abſumatur.

Refutatio. Falſo fundamento innixi falſa ſuperſtruxerunt. Non enim ea eſt natura caloris nativi, qvæ ignis, pabulũ ſuum cõſumentis & alterius corruptione ſe ſuſtentãtis. Qvemadmodum falſó hæc ſimilitudo á medicis adfertur. Inqviunt enim: Calor noſter cúm habeat alimenta qvæ conficere poſsit, avget noſtram ſubſtantiam: cúm veró ea deſint, convertitur in materiam propriam. Qvæ mihi improbabilia videntur.

Calor noster. Calor noſter inſtrumentum proprium eſt facultatum naturalium, mitis, benignus, conſervans & avgens ſibi ſubjectum corpus: non urit: non abſumit: ſed perficit: nec unqvám depopulatur avt deſiccat aliqvid, niſi igneus, id eſt febrilis, fiat.

Nec ſi maximé abſumeret ſuum proprium etiam humidum avt materiam, mortem propterea inferret. Reſtavrari enim poteſt qvod inſumtum dicitur: nec ſatis eſt ſimile qvidpiam regenerari. Nulla ſiqvidem fit in corporibus vera avgmentatio: niſi qvod avgere debeat, tranſeat in ſubſtantiam & veram ſpeciem avgmentati: non in aliqvod ſimile. Augmentatio.

Addo: humidum illud apparens, ne ad breviſsimum qvidem tempus calorem nativum ſuſtentaturum: niſi ejuſdem ſubſtantiæ cum vero humido nativo, ejjus dicto pabulo, eſſet: nedum toto juventutis tempore duraret, qvo plus reſtavratur humidi qvám deperditur.

Poſtremó ſi verum eſt, qvod apud Galenum & medi-

cos alios de temperamentorum permutatione legitur: & siccum hominis temperamentum posse in humidum permutari: qvid prohibet senectutis siccitatem humiditate mitigari, ac calori sufficiens alimentum subministrari?

Simile judicium est de rebus non naturalibus: qvæ si hujjus siccitatis cavssæ censentur: curandum est, ut iis hoc pacto utamur, qvo nihil detrimenti adferant. Sunt enim pro vario usu salubres & insalubres: ut copiosé docet Galenus in arte medicinali: & de cavsis salubribus.

His itaq; rationibus destructis & debilitatis: nihil reliqvum est firmi, cúm nuper inventa opinio de defluvii necessitate nondum fidem meruerat, qvo probabitur mortis & senectutis cavssas necessarió nobis imminere: sed sola id constat experientia.

VIRTVTE

VIRTUTE ET GENERE NOBILI VIRO: GEORGIO SPEJGELIO I. F.

AMICO VETERI: ET OBSERVANDO S. D.

Cum redirem ad Monspelienses, dilecte Spejgeli, accepi omnibus qvibuscum tibi intercessit familiaritas, tuam vitam & salutē curæ fuisse & cordi: eosq; anxié & sollicité qværere: anné omnia tibi ex animi sententia in tuo itinere accidissent: cúm me solum, absq; te comite, redire viderent. Eorum ego animum omnium explevi gaudio: referendo te, itinere Gallico absoluto, ad dulcissimam patriam, carissimum parentem & dilectos amicos, qvam maximis diurnis nocturnisq; itineribus contendere. Hæc sunt tuæ humanitatis & modestiæ præmia: qvæ á qvovis, de sola facie tibi noto, reportaveris. Mirum est, dona paterna in te tam manifesté transfusa & elucere: ut paternis insistens vestigiis tua facilitate omnium corda lucreris. De me ingenué fateor: mirificé mihi semper tuos mores probatos: nosq; non sine ingenti animi utrinq; perturbatione distractos. Cuj rei testis erit ille dies, qvi nos Parrisiis separavit. Testis etiam erit Academia Monspeliensis: qvæ hisce tribus examinibus, & actu, qvo, ut spero, mihi Licentia in Medicina conferetur, tui honorificam & gratam fieri á me mentionem testabitur. Vale optime Spejgeli: & cura ut antiqvum obtineas, avt in pejjus ne ruas. P.P. Monspessuli XVI. Junii, *Anno* CIƆ IƆ XVC.

T. Andreas Kragius
Ripensis Danus.

QVÆ.

QVÆSTIO IN EXAMINE PRO INTENTIONE, CLARISSIMI VIRI, &c. D. DOCTORIS JOHANNIS SAPPORTÆ: DISPUTANDA AB ANDREA KRAGIO RIPENSI DANO.

DIE JUNII XVI. ANNI CIↃ IↃ XVↃ.

An ordo in assumendis cibis servandus?

Cum diversi cibi sint adsumendi, controvertitur inter medicos, qvo ordine id commodissimè fiat: nec etiamnum inter eos convenit. Magna tamen pars consensit, naturæ libidini & arbitrio morem gerendũ, & qvi magis placeat potius sumendum: sola cautione de crassis & tenuibus, in qvibus ordo necessarió servandus, adhibita. CONTROVERSIA INTER MEDICOS DE ORDINE IN CIBO ASSUMENDO.

Pro crassis pugnatur, ut primum locum impetrent. Qvod nisi id servaretur, tenuia in ventriculi fundum immissa, brevi tempore coqverentur, & ad exitum properarent: inconfectaq; crassiora secum educerẽt: avt ut dilaberentur efficerent. Qvid, qvod, ventriculi pars inferior carnosa cúm sit, & magis propterea calida, & avgeatur insuper ejus calor undiq; partibus calidioribus circumjacentibus: ingerenda prius crassa, inferiorem & calidiorem partem, póst tenuia superiorem & debiliorem occupatura. Ut habita, partis concoqventis & alimenti concoqvendi debita proportione, concoctio uno tempore tota absolvatur: ne avt corruptionis incidat periculum ob retentum nimis diu tenuiorem cibum in superiore ventriculi parte CRASSIORES ... PARS INFERIOR VENTRICULI CARNOSA.

concoctum: avt eodem per pilorum dimisso, durioris sed nondum concocti dejectio & exclusio.

Hæ rationes eorum avres non animum implent, qvi tenuium cavssam susceperunt. Firmiter enim & sine ulla dubitatione sibi animo persvasum habent: tenuia post crassiora assumta, & facilius concocta, á crassis in inferiori ventriculi parte stationem habentibus, prohibita ne exeant, corrumpi: & nondum concocta, unâ secum inficere. Sicq; turbari totam concoctionem: concoctaq; perperám, in deleterium, non in alimentum conveniens commutari. Rem avtem nullius periculi esse: si tenuia in inferiori parte cocta laberentur, durioribus & reliqvæ coctioni viam præparatura. Immó hoc qvidem ad seqventes coctiones necessarium.

Sed animadversione & philosophica consideratione dignum est: utrinq; de re ignota disputari: & falso fundamento falsum extrui. Falluntur enim & fallunt turpiter, nec concoctionis modum considerant: qvi cibum arbitrantur in ventriculo coqvendum, eundem ordinem & locum habere, qvem dum adsumebatur habuit. Cúm enim ventriculus ad cibi coctionem adsurgit & aggreditur: non permanet ille in ventriculo sedibus distinctus: qvasi primó ingesta ventriculi fundum occupent: reliqva ordine ut adsumebantur succedant & collocentur. Sed ventriculus concoctionis operi incumbens, omnibus suis lateribus & partibus cibum immissum fovet & comprehendit: comprehensum in unum cogit: alia cum aliis, arida cum siccis confundit: dura mollibus mala bonis: fitq; omnium una massa. Alioqvin nulla fieret perfecta coctio ejjus, qvi in capacitate & medio contineretur.

Ergo

Ergo ordo in aſſumendis cibis ſervandus non eſt.

EXPLICATIO, ET CONFIRMATIO, QVÆSTIONI, ANTE EXAMINIS INITIUM, COMPARATA: ET DICTA.

SUnt inter medicos, qvi omninó á diverſitate ciborum tanqvám cane pejjus & angve abſtinendum ſvadent. Qvod naturæ longé ſit facilius & commodius unius generis, qvam multorũ, cibum conficere. Qvod convenientior alendo corpori procreetur, ex tali cibo, ſangvis: qvám ſi multa & varia genera uni naturæ obtrudantur.

Sunt qvi ab hac ſententia tanqvám impoſsibili & naturæ inimica abhorrent. Natura enim uni rei adſveta, parum avt nihil, ad eam permutandum in ſui ſimilem ſubſtantiam, permovetur & concitatur: ſed pertæſa qvotidiani cibi, minus eum fideliter amplectitur & conficit. Diverſæ naturæ, noſtrorum corporum partes, diverſum & varium reqvirunt alimentũ: & diverſimodé nutriendæ ſunt. Qvale nutrimentum unius generis cibus havd commodé ſuppeditabit. Experientia etiam qvotidiana convincit omninó utilem & neceſſariam eſſe ciborum varietatem. Non enim temeré natura diverſos cibos expetit: nec ii ſunt tot ſeculis uſurpati ſine gravi conſilio: ut appareat veriſimile, priori ſententia repudiata, alteram hanc de diverſitate ciborum admittendam.

Poſtqvám hæc dubitatio in ſcholis deciſa fuiſſet, peperit ſuperſtitioſa curioſitas aliam.

Anné in adſumendis hiſce cibis ordo ſervandus ſit?

Diſputatur utrinq; acriter. Maxima tamen pars in hanc partem calculos ſuos conjicit: naturæ libidini morem gerendum & arbitrio: ſola cavtione de craſsis & tenuibus obſervata. Ne qvod invitó naturæ obtrudatur, rejiciatur,

avt negligentiùs concoqvatur. Idem de qvalitatibus aliis, & qvantitate judicandum est.

Qvi hanc dubitationem & scrupulum, de crassis & tenuibus injecerũt, suas sibi videntur habere rationes: qvas si ademero, non dubitabo concludere. In assumendis cibis ordinem non servandum. Sic itaq; contra illos disputationem instituo.

Si in assumendis cibis ordo servari debet: necessarió id fiet in craßis & tenuibus:

Atqvi in craßis & tenuibus ordinem servare vanum est:

Ergo ordo in assumendis cibis non est servandus.

Propositionem per manus adversariorum mihi traditam, eorum volũtate & permissu, sciens & volens retineo.

Placet, qvod asserunt diætæ maximam partem naturæ permittendam: nisi unum obstaret de crassis & tenuibus cibis: in qvibus ipsimet inter se discrepant.

Suas utrinq; jactitant rationes: qvæ tamen deductæ sunt ex hoc fundamento, de locorum diversitate qvos cibus in ventriculo occupet. Unde extruunt, ex horum locorum ad assumtum cibum diversitate, magnum havriri commodum avt damnum.

Assumtio in qva docetur, fundamentum prædictum debile esse, ex ipsa concoctionis, concoqvendæ materiæ, & partis concoqventis natura desumitur. Longé enim alia est naturæ, in cibo concoqvendo, ratio, qvám illi falsó opinabantur: asserentes cibum talem ordinem in ventriculo servare, qvalem habuit cúm ingerebatur. Non ita manet sedibus & locis distinctus: sed totus inter se confunditur ultró citroq;: sursum deorsum commiscetur: ut ne minima avt prioris avt posterioris cibi nota appareat.

Qvotidiana experientia pro hac sententia facit: in qva primo loco assumta per eructationes se produnt: & inter

coqven-

coqvendum per exhalationes tám in caput, qvám in œsophagum partesq́ vicinas se demonstrant. Qvod prohiberetur, si parte ventriculi infima, ut somnium disputatorum somniat, depressa manerent.

Galenus in lib. de Alimentis boni & mali succi tradit: accuratam illam ciborum electionem necessariam esse otiosé viventibus & malé habentibus, eos veró qvi se debitis exercitiis exercent, ut sunt constitutiones salubres & bonæ exercendæ, non esse subjectos superstitiosis, de victus ratione, legibus.

Qvæ sententia & avtoritas Galeni, si in generibus ciborum locum habet: multó verior erit in qvalitate, qvantitate, tempore, modo: qvæ omnia minoris sunt momenti.

Aristot. IIII. Meteor. cap. III. coctionem elixationi recté, cum medicis & natura, assimilat. Qvare, ejjus regnante in scholis avtoritate, nihil refert, qvamcunq́ partem in ollam priús conjeceris. Omnes enim inter se commiscebuntur. Nam qvod á medicis adfertur: aqvam priús in ollam infundi, & liqvida priús assumenda: similitudo & assertio est tam jejuna, ut eam refutare sit cum umbris decertare.

Addo Celsum in principio sui operis non solúm hunc assumendorum ciborum ordinem damnare & contemnere: verúm etiam superstitiosam in delectu variorum ciborum curiositatem: & jubere, ne sanus ullum cibi genus fugiat.

Diruto itaqve & solo æqvato, rationibus & avtoritatibus, non cuniculis avt subtilitate logica adversariorum fundamento, pronuncio: *In assumendis cibis non esse servandum ordinem.* Qvod demonstrasse oportuit.

CONSULTATIO.

DE INTEMPERIE FRIGIDA ET HUMIDA VENTRICULI.

EXcussa duabus præterlapsis horis qvæstione jucunda, difficili, utili, clarissime D. Præceptor: qvam mihi pavcis abhinc diebus explanandam & defendendam tradidisti. Qvod reliqvum est temporis, dicis te in morbi alicujjus curatione á me instituenda, insumturum: & de meo judicio in morbis cognoscendis & curandis periclitaturum: omniaqꝫ qvæ á me temeré dicantur & agantur eversurum.

Occasione ex præsenti qvæstione sumta, proponis mihi ventriculum intemperie frigida et humida laborantem: cuj ut consultationem philosophicam & medicam, & curationem brevem, sed appositam comparem, in mandatis mihi das: idqꝫ qva methodo vos præceptores in consultationibus medicis usos corám accepissem.

Ut grave mihi erit, doctiss. D. Saporta, novo medico morbos curare: sic tibi facile erit, etiam bené dicta mea refellere. Qvid enim tu non destruxeris etiam verissimum & firmissimum? Attamē est qvodam prodire tenus, si non datur ultra: omniumqꝫ rerum aliqvando fuit initium.

Omnes nostri labores medici, & ipsa medicina, eó spectat: ut convenientibus remediis morbus occurrens avertatur & prohibeatur: præsens tollatur & avferatur.

Verba pavca sunt. Qvod significant præstare: hoc opus hic labor est. Plurima enim prius cognoscenda & meditanda sunt: anteqvám eó devenias, remediaqꝫ rité & debité adhibeas, morbum depulsura. Ea sunt Signa: Symptomata, qvæ semetipsa indicant & produnt: Locus affectus: Affectus species: Cavssæ morbi, qvæ artificiali & medica conjectura ex notioribus sunt inqvirenda & investiganda.

da. Qvibus cognitis, ad remedia recta & expedita via est.

In præsenti morbo, qvia omnia proponuntur tanqvam probé explorata, Symptomata: Cavssæ: Affectus: Affecta sedes: non est operæ pretium sollicité de iis qværere & investigare: qvod faciendum erat, si ignota fuissent & in corpore occultata.

Sed esto (qvod tu etiam D. Saporta mones) hæc omnia ignorari et in occulto esse: medicaqꝫ conjectura inqvirẽda.

Objiciatur nobis aliqvis, qvi sua solummodó enarret symptomata, & signa monstret sensibus obvia. Conqveratur de difficili, imperfecta & debili concoctione ventriculi: cum gravitate & depresione molesta, præcipué ingesto cibo: cũ dejectione appetentiæ etiã vacuo ventriculo: & cibi fastidio. Sentiat freqventes exhalationes cerebrum gravãtes, eructationes, et fumositates humidas et frigidas.

His avditis inspiciat medicus excrementa, qvæ sint pituitosa, cruda, imperfecté cocta, & malé coctum chymum demonstrantia. In qvibus etiam assumti cibi nonnihil appareat. Cavssæ antecedentes docebuntur ab ęgro ipso avt asistentibus, de usu rerum non naturalium: ubi repperiet medicus, in nimio usu frigidorum & crudorum ciborum & fructuum horariorum peccatũ fuisse: exercitia immodica post eorundem usum accesisse coctionem interturbantia: humores in toto corpore copiosos: corpus plethoricum: omniaqꝫ ad constitutionem pituitosam frigidam declinantia.

Hæc facilia cognitu sunt, necessarió tamen cognoscenda: qvod hucusqꝫ pertingat signorum, symptomatum & cavssarum antecedentium cognitio: nos in rerum latentium cognitionem manuducens.

Affectam sedem commodisimé indicabit partis ipsius situs: (nemo enim tam rudis est, & oraculi Delphici imme-

mor,

mor, qvi non ventriculum digito monstraverit) actio læsa, imperfecta illa concoctio: appetentiæ dejectio: cibi fastidium: eructationes & exhalationes freqventes: excrementa cruda & imperfecté cocta, in qvibus etiam assumti cibi appareant rudera & relliqviæ.

Affectum ipsum proferunt excrementa & excernendi modus: qvæ cruda non essent solummodó si ex continui solutione malum inductum fuisset, sed sangvinea, cũ pure admixto. Morbum organicum sev dissimilarẽ, frustrá hîc in parte similari qvæsiveris. Reliqva itaq; est sola intemperies. Hæc frigida esse, convincitur per eorundẽ excrementorum cruditatem & frigiditatem: per actionem imperfectam & læsam, qvæ perfectior ex cavssa calida foret. Idem præstat species doloris gravãtis & deprimẽtis, nõ pungentis avt acriter erodentis. Eructationes nõ sunt calidę, acres, subtiles: sed frigidæ & crassæ. Exhalationes morbos procrearent calidos, insomnia, delirium, phrenitidem: ubi jam contrario modo, somnum & morbos somnolentos, spiritus sistendo & incrassando inducunt.

Frigida itaq; intẽperie ventriculus tentatur. Qvæ cũ sit aliqvando sine materia, aliqvando humoralis cũ admixto humore: havd difficile est, hîc invenire humorẽ admixtum ex totius corporis constitutione humida: & ex ea humiditate, qvæ tám superiús qvám inferiús ex ipsa parte affecta ꝓfluit. Omnia enim humida apparẽt, nulla sicca avt arida.

Qvare hæc intemperies humoralis erit: laborabitq; ventriculus intemperie frigida & humida.

Cavssam continentem hunc affectum inducentẽ & foventẽ præ se ferunt: dolor gravans, qvalem nec melancholia nec bilis induxerint, sed sola pituita. Excrementi genus sev natura, qvod est frigidum & humidum ex frigida & humida cavssa progenitum: qvale excrementum non me-

lancholici humoris nedum bilis esse poſsit. Humorum in corpore dominium, pituitam prodit: nihil ſangvineum: nihil bilioſum: nihil melancholicum.

Huc uſq; ſignis diagnoſticis relatu ægri & aſsiſtentium ducti: concludimus in pręſenti caſu ventriculum laborare intẽperie frigida et humida ex pituitoſo humore ꝓgenita.

Prognoſtica ſigna admonent hanc intemperiem omnium morborum chronicorum feré matrem fore. Qvales ſunt cachexia, cacochymia, ſcabies, hydrops, lethargus, carus: niſi in tempore proſpectum fuerit.

Fugio prudens, diſputatione digladiari, an hic morbus ſit per ἰδιοπάθειαν avt συμπάθειαν: an ſit πρωτοπάθεια an δευτεροπάθεια: nam ex præcognitis in confeſſo eſt, per ἰδιοπάθειαν ventriculum attentari: & ad remediorum uſum debitum me refero.

Remedia adhibendi tres percenſentur modi: diæta: chirurgia: pharmacia. Diæta á qvovis qvi vel á limine Muſas medicas ſalutavit hujc affectui ordinari poteſt. Chirurgia, non neceſſaria, negligetur. Pharmacia breviſsimé morbum curabit, formulis in hac ſchola receptis. Cum Ariſtarchi judicium chymicorum uſum damnans, me ab eorum avxilio deterreat.

Morbus ſimilaris intemperies humida & frigida ventriculi, ſui ablationem ſubindicat. Eam avferre fruſtrá conaberis, dum cavſſa, pituita frigida & humida eam foveat. Qvæ propterea prima tollenda eſt ſecum morbum eductura: methodo curandi legitima inſtituta.

Tolletur avtem hæc cavſſa per vomitum avt per receſſum ad naturæ nutum & admonitionem. Qvo enim natura declinet & vergat, ducendum eſt.

Pars affecta, ventriculus, ſui reſtavrationẽ & corroborationẽ hoſte expulſo indicat & expoſcit: ſi etiamnúm imbecillis maneat: ut tandem, qvam amiſerat temperaturam

m recuperet:

recuperet: havd sollicitus id ne fiat ori exhibitis, avt extrinsecus applicatis. Qvantitatem & remedii modum prudentiæ medici concedemus.

In eorum commentario qvæ cavssam morbi aggrediuntur, vomitoria hæc sunt: semen atriplicis, semen & radix raphani, succus radicis nostratis iridis, helleborus uterq; balanus mirepsica, sambucus, ebulus, lathyris, esula: & qvāplurima composita: inter qvæ etiam hoc ungventum vomitum promovens non est contemnendum.

Rec. Succi Hellebori & Esulæ: vel pulver. eorum ana, & cum felle tavrino & albumine ovi commisce: qvo si ungatur supra umbilicum venter, vomet.

A' vomitu sine mora ad clysteris emollientis usum discendendum: cujjus talis forma præscribi tutó potest.

Rec. Herb. malvæ, altheæ, pariet. mer. branchæ ursinæ, menthæ, salviæ, &c. ana. ma. sem. anisi, fœnicul. fœnugr. ana unc. j. Florum chamomil. meliloti, centavrii minoris, hyss. ana p. j. decoqvantur. In colat. lib. j. sem. dissol. diacathol. & diaphœ. an. unc. j. sem. Mell. Mercurial. & ol. chamæmil. an. unc. ij. salis communis dr. j. avt salis gēmæ scrup. j. Fiat clyster injiciendus hora convenienti.

Post clysterem accedet purgatio: cujjus forma potest esse communis.

Rec. Decoctionis herb. convenientium: avt aqvæ stillaticiæ ex iisdem unc. iiij. vini generosi albi unc. j. In qvibus dissolve diaphœ. & diacarth, ana dr. iij. Hieræ Galeni dr. j. Adde syrup. de absinth. q. s. Fi. purgatio danda jejuno stomacho cum custodia.

Herbæ convenientes sunt, hyssopus, absinth. calamint. puleg. majjor. basil. mentha, salv. cort. citri, sem. anisi, cumini, citri, borago, sp. celti: & spica nardi, stœchas utraq;: & alia ejjusdem generis & virtutis.

Dantur

Danturetiam pro arbitrio medici commodè alia purgantia quæ in officinis myropolarum in promptu sunt: pilulæ de qvinq; generibus myrobala. avreę, ruffi, aggregat. diacathol. diaseña, cõfect. Hamech. elect. Indũ utrũq;, &c.

Ejecto hosteventriculus interné novo subsidio muniendus & corroborãdus est, ne iterum superetur, aqva & decocto prædictarum herbarum. Item syrupis & apozematibus ab iisdem confectis: elect. ex aromatibus, citro, aromatico rosato, gariophyllis, diatriopipereo, nardino, &c. utendis anté & post pastum de consilio medici, superbibendo havstum boni vini.

Pulveres etiam ex prædictis herbis cum aromatibus congruis conficiuntur: addita sacchari copia idonea: avt etiam iidem pulveres excipiuntur syrupo accommodato.

Galenus hîc suum diaspoliticon magnoperé commendat: nec ullus reperitur medicus, qvi non gloriatur de novo qvodam stomachi confortandi invento.

Accedet deinde corroboratio externa, qvæ fit oleis & extractionibus ex herbis commemoratis.

Prodest etiã oleũ nardi: garioph. cinamo. galliæ mosch. lavr. mastich. &c. Item decoctiones ex herbis prædictis in vino coctis, spongia inbibitæ & appositæ loco dolenti.

Hac methodo & hisce mediis spero meventriculi frigidam intemperiem humoralem inhibiturum avt funditús exstirpaturum.

Verúm si contumax morbus non se morigerũ præbuerit, redeundum mihi puto ad præparantia, oximel, acetum sqvilliticum, decoctũ fœniculi: additis aromatum prædictorum nonnullis: qvibus contumax materia corrigenda & in ordinem redigenda est. Conveniet etiã hujc rei mel rosatum, syrupus & apozemata ex iis herbis qvas demonstravimus hîc aptas: ut de mentha, de evpatorio, de absinthio, &c.

Materia præparata, tota cura iteranda est. Vomitiones fortiores, & purgationes vehementiores: confortantia & roborantia advocanda. Ubi nō tám abhorreo ab antimonii, scammonii, diagridii, hellebori: á metallorum & unionum, sev ipsius avri, spagyricé præparatorum, usu: qvam á magnificis & sesqvipedalibus eorum jactationibus, qvi nunqvâm fumum olfacere, præ disputationibus istis scholasticis voluerunt: avt etiam ab eorum speciosis promissis, qvi de iis præparationibus integros commentarios scriptitant, qvas ne qvidam é longinqvo aspexerant.

Hæc sunt, qvæ præsenti casui, tempori & loco serviens, adducenda judicabam.

QVÆSTIO,
IN EXAMINE PRO INTENTIONE MAGNIF. D. CANCELLARII, &c.
D. DOCTORIS JOANNIS HUCHERI, DISPUTANDA,
AB ANDREA KRAGIO RIP. DANO DIE III. JULII, ANNO CIↃ IↃ XVↃ.

An somnus meridianus insalubris?

SOmnus sev cessatio spirituū in ventriculis cerebri, sensum & motū etiam in partibus exterioribus impediēs, in qva feriarum vice vacationē qvandā sensus omnes habent: nunq̃ corpori insalubris est avt vim infert: dummodó ex naturalibus cavsis & moderatis, debito modo & tempore confiat. Ingrati siqvidem & imprudentis animi est, de natura rerum omnium parente cogitare, et animum inducere eam de industria condidisse & ordinasse qvibus læderetur & deprimeretur. Cúm certo certius constet, eam sui conservationem avidissimé ambientem, omnia eó destinasse.

Perlustren-

Perluſtrentur omnes cavſſę ſomnũ inducentes & conciliantes:& conſpicuum fiet providam naturam ex variis & diverſis cavſsis,propter prædictam conſervationẽ,hoc ſtupendum ſuum effectum produxiſſe.Labor,vigilię,defatigatio,immodicæ curæ, æſtus, balnea,exercitia,&c. abſumunt animales ſpiritus:ut non amplius ſicut prius, diminuti & abſumti,ad motum cõcitentur. Vacuantur ſpiritus in vacuationibus nimiis & compreſsione ventriculorũ cerebri:in qvibus domiciliũ habere dicuntur. Diſperguntur á nimio gavdio & ceſſant.Balnea humida, vaporoſi odores & exhalationes, & omnia humectantia ignavos reddunt ſpiritus,& qvieti idoneos.Refrigerantia omnia eoſdem cogunt,compingunt & ad qvietem deducunt. Reliqvæ cavſſæ leviores,mollis ſtrepitus,cantus, murmura,titillatio ſvavis,lectio parum attenta, ſilentium,tenebræ,& qvam plurimæ ſimiles leviores cavſſæ, ſæpius eoſdem cerebri ſpiritus placidé ſiſtunt, á motu ad qvietem invitant: & ne diſpergantur avt celeriús moveantur faciunt.

Perluſtrentur,inqvã,hęc omnia,& apparebit ab iis eam ceſſationem qvæ in dormientibus conſpicitur induci:idq́ꝫ nullo ſangvinis avt caloris nativi defectu avt receſſu:ſed hac ratione cõmuni,dum ſpiritus ventriculorum cerebri, prædicta qvieſcere faciunt,& ad qvietem invitant: natura ipſa ſic omnia gubernante & ordinante, ut debita ſpirituum animalium & virium ſomni tempore & qvieſcentibus ſpiritibus ſuccederet inſtavratio: ac qvies,defatigatis nimia vigilia & motu,ſenſuum organis daretur.

Meridianum ſomnum ex hoc genere & ordine cenſeri, nemo mihi,rationibus alicujjus ponderis, in dubium vocabit,avt,animo ut deponam,faciet.

Cavſſas habet eaſdem:imminuentia ſpiritus,diſſolventia,vacuantia,exprimentia, denſantia, humectantia: qvibus proditum fuit naturalem ſomnium acciri.

Formam habet eandem: cessationem spirituum in ventriculis cerebri, cúm sensuum exteriorum qviete.
Idem cum vero & naturali somno subjectum: animales in ventriculis cerebri spiritus.
Finem eundem: spirituum animalium & virium instavrationem: & organorum sensuum reqviem.
Ergo somnus meridianus non est insalubris.

CONFIRMATIO ET EXPLICATIO, QVÆSTIONI, ANTE EXAMINIS INITIUM, COMPARATA, ET DICTA.

VEtus est: nullam rem hominibus freqventius in ore & usu versari, qvám somnum: qvid tamen essentiæ somnus habeat: & qvare mortalibus tam acceptus & tantæ utilitati sit, majjorem hominum partem fugere.

Insudarunt diu multumq; in ejjus cavssis & effectis vestigandis, tám philosophi qvám medici, qvotqvot natura hactenus protulit. Testes sunt Plato, Aristoteles, Hippocrates, Galenus, poëtæ, oratores: & neoterici philosophi & medici ad unum omnes. Qvorum si ratione & consilio studeas dissentientes sententias in concordiam & gratiam reducere: nihilo plus ages, qvā si Rhenum in Rhodanum derivare contendas: hic orientē versus, ille occidentē fluit.

Nec sola somni cavssa & effectum in controversiam venit: verumetiam qvid de singulis speciebus judicii amplectendum sit, totius natura cognita, æqvé inter medicos controvertitur.

Hinc liqvet, nō mihi ludum jocumq; fuisse, hisce tribus diebus: qvibus D. Cancellarius peregré rediit, in tanta dissentientium sententiarum cōgerie certi aliqvid cōstituere: et oneri tanto vires succubuissent, nisi vestra me in judicando æqvanimitas erexisset. Qvæ cōfestím animum meum

perculit:

perculit: qvod benignas mihi prius avres præbuiſtis, de rebus in medica arte abſtruſis, balbutienti: & æqvé fortaſsis indocté ac hodie ſim facturus.

Qvocirca ex tam variis, & utrinq; viriliter munitione cinctis ſententiis controverſis, ea ſelecta qvæ propius ad veritatem accedit: & maximé accommoda apparet ad ea excuſanda qvæ dormientibus & circa ſomnũ obtingunt: interrogatus de ſomni qvadam ſpecie: *Anné ſomnus meridianus ſit ſalubris?* ſic negativam partem argumentando á genere ad ſpeciem in meam conſervationem recipio.

Somnus naturalis inſalubris non eſt:
Meridianus ſomnus eſt naturalis:
Ergo meridianus ſomnus non eſt inſalubris.

Propoſitionis generalis certitudinem in animis dubitantiũ procreabũt mecum, rationes, experientia, avtoritates.

Somnus naturalis definitur, qvi in corporibus ſanis & ſecundum naturam habentibus obtingat: qviq; moderatus ſit & utilis animantibus: á naturalibus & utilibus cavſsis ortus.

Ex qva definitione planum redditur: omnẽ ſomnum naturalem, ad utilem in vita finem, á natura in hominum conſvetudinem advocatum: nec uſqvã inſalubrẽ avt homini incommodum eſſe. Ordinatus ſiqvidem eſt ad utilitatem: virium reſtavrationem & corporis qvietem. Niſi qvis voluerit naturam in calumniam vocare, aliqvid ſine fine utili producentem. Qvod animadvertens poëta exclamavit: *Qvod caret alterna reqvie durabile non eſt.*

Hodierna dies, proh dolor, qvæ omniũ noſtrûm oculis objecit matronã illam nobilem, lethargo depreſſam, ſomnum naturæ limites tranſgredientem innumera incommoda adferre, commonet: ut in re notiſsima tacendum mihi & prætereundum Aphoriſ. III. lib. II. Hippocr. judicem. Unde facile per contrariorum legem obtineo: ſomni

naturalis permulta commoda inveniri : nec eum insalubrem esse. Cúm contrariorum contraria sint effecta.

Ad experientiam qvod attinet, nemo mihi inficias, constans animo sano & mente integra, ibit, somnum naturalem magno sibi usui fuisse. Qvam vestram experientiam plus facere ad immittendum & inserendum vestris animis, somnum naturalem utilem, nunqvám insalubrem esse, qvam omnes omnium avtoritates, confido. Cum nihil in rerum natura certius experientia constet. Sic somnus Galeno teste, experientia avtore, sæpiús intemperiem devincit. Ebrii levi qvasi furore correpti somno restituuntur: ut reliqvos in qvotidiana vita & morbotum curatione usus sileam.

Somni usum avtoritatibus indicare non est magnum pretium operæ : qvamvis ex uno avtore sexcentas decerpas. Unicum saltim animo collubet ex Ovidio somni elogium referre.

Somne qvies rerum, placidißime somne deorum,
Pax animi, qvem cura fugit: qvi corpora duris
Fessa ministeriis mulces, reparasq́ laborem.

Qvid qvod, & post medicamenta aliqvando somnum inire convenit : aliqvando suis de cavsis jubemur: ut apparet ex Aphor. XIV. & XV. lib. IV. Hippoc.

Assumtio secundum dialecticorum imperium & decretum, ut species é suo genere, derivatur.

Nihil rerum omnium in somno naturali reqvisitarum, in somno meridiano desiderabis. Qvæ una nota est speciei á generis essentia constitutæ. Materia sev subjectum, forma, finis, reliqvaq; in somno naturali reperta, eadẽ sunt in somno meridiano. Immó plura in specie, qvám ipso genere reperies: qvod ad speciei constitutionem, præter genus, materiæ vicem obtinens, accedat propria speciei forma.

Qvibus

Qvibus ſic ſuis munitis munitionibus infero. *Somnum meridianum non eſſe inſalubrem*. Qvod demonſtraſſe oportuit.

CONSULTATIO.

De epilepsia.

COnfingis animo caſum, mihi objiciendũ M.D.C. jubesq; hominẽ in plateis proſtratũ publicis: ſine ſenſu & debito motu ſupinũ decũbentẽ: ſpumas é naribus & ore exſpirantẽ & profundentẽ: caput tanqvam jugulatus tavrus concutientem, á me ſanitati reſtitui. Triſte, medius fidius, eſt ſpectaculum. Qvid enim triſtius eſſe poteſt, qvám ſenſu, motu, ratione, memoria & intellectu, qvaſi in momẽto temporis, privatum hominem aſpicere. Turpis finis timetur, deſinentia cum ſtercore, lotio, & ſpontina ventris ſolutione. Origo morbi multis infamis eſt: qvod propter ſcelus qvoddam inſigne, videatur á diis immiſſum, & propterea ſacrum appelletur. Tyrannicum & faſtuoſum morbi hujjus dominium eſt: qvi ut plurimum cum homine vivit & commoritur. Nec etiam per intermiſsiones ejjus dedititii citra noxam vitã tranſigunt. Abjecti ſunt animo, mœſti, hominum fugiunt conſvetudinem, decolores, plumbea facie, avditus hebet, avres tinniunt, lingva titubat, & tandem ratio ipſa ad ejjus nutum conturbatur, ægroti deniq; infatuantur.

Ex qva re fit, hunc morbum, multis medicorum principibus, videri deſperatum, ſola nominis divini ope & invocatione curandũ. Qvod etiam ego paſſus fuiſſem mihi aliqvot annos adhuc perſvaderi: niſi tua avtoritas interceſsiſſet, jubendo hominem miſeré afflictum & ſuccumbentem levari.

Anteqvam veró in morbi cognitionem mihi concedatur penetrare, & aliarum rerum ad curationem reqviſita-

rum: videor mihi operę pretium facturus ab hoc paroxiſmo (non enim morbus eſt qvod cõſpicimus, ſed ejjus ſymptoma) ægrum excitando & erigẽdo: ut nos de rebus incognitis & abditis, qvas tamen inqvirimus, doceat.

Ad ægrum excitandum hæc á me adhiberentur: vociferatio, vellicatio, converſiones: confortantia ſpiritus animales læſos, theriaca, mithridatium: olea qvamplurima, roriſmarini, ſalviæ, aniſi, irinum, Cheyrinum in nares, avres & os indita & temporibus illita. Tandem neceſsitate exigente ad pilorum evulſiones, ligaturas, cavteria potentialia & actualia, & cucurbitulas accederem.

Sunt qvi credunt ex digito pedis ab alterutra parte diviſo & vulnerato, effluentem ſangvinem collapſi labiis illitum eum excitare.

Inter compoſita hoc á ſcriptoribus magni fit.

Rec. Sagapeni, piperis, caſtorei, amygd. amar. rad. pevcedani, galb. ana dr.ij. opobalſ. dr. j. Diluantur aceto & formentur paſtilli. Uſu expetẽte aceto ſolventur & naribus illinentur.

Erecto ægro, abſoluto paroxiſmo, de ſede affecta diligens inſtituetur inqviſitio: per ea qvæ hanc patefaciunt: ut ſunt excrementa, ſpuma oris & narium: qvæ & qvalia nuſqvam niſi á ſolo cerebro excerni poſſunt. Actio læſa, ſenſus, motus, memoriæ, imaginationis, judicii deperditio: qvę cúm á ſolo cerebro proficiſcantur, lęſa, læſum cerebrum commonent.

Facilis & expedita hæc eſt in affectam ſedem inveſtigatio: qvæ ſeqvetur de affectu ipſo plures habet ſalebras & impedimenta.

Conjicimus ab excremẽtis & doloris proprietate materiam qvandam malignam cerebro inſidentem has turbas & incommoda ſua malignitate dare: tantamq; & tam

turbidam totius corporis convulſionem cum cognitionis & memoriæ deperditione. Qvod enim affectum producit, nullis remediis feré obſeqventē, & humanā rationem ejusq; bené excogitata conſilia contumelia & contemptu afficientē, id utiq; aliud qvidpiam ſingulare accepit, qvám in morbis invenis, qvi ſe regi & gubernari non inviti patiuntur. Eadē materia arguitur ex paroxiſmi celeritate. Tantam enim celeritatē, nulla elementaris qvalitas conſeqvuta eſt, ut hominem eodem temporis momento qvaſi attonitū avt fulgure tactum humum proſternat, & abeundo, ut erigatur permittat: qvod ſæpius Epilepticis accidere nimis verum experimur. Nec etiam cum vero congruit aliqvam elementarē materiam, tantum dolorē in parte ſenſus experte (ſecundū Galenum) cerebro concitaturam, niſi eadem malignitate inſigni præſtaret.

Agnovit hanc materiam Galenus cum ſuo præceptore Pelope cap. v. lib. III. de locis affect. ubi comparat Galenus hanc materiam pernitioſam, cum pernitioſarum ferarum venenis, & cum eo qvod uterum ſua malignitate eodem modo ſtrangulat.

Non diſsimulabo hîc qvid ſentiā: ſed ſciens & vigilās cū doctiſsimo Fernelio, & præcelſæ Paracelſicę medicinę tutoribus, ut in venenoſis morbis, in ſubſtantia morbū ſimilarem agnoſco. Qvæ ſententia in qvæſtionibus de venenis ſerió á vobis lacerata fuit: neſcio an omninò everſa.

Nullus locus hîc relinqvetur obſtructioni Galenicæ: nullus diſpoſitioni cerebri recentiorū: de qva interrogati ſine pudoris ulla ſignificatione profitentur ſe neſcire qvo pacto cerebrū, in hac diſpoſitione á ſe conficta, habeat: ſe tamē malle in diſpoſitione dubia hærere, qvám malignitatem materiæ aperté actionem lædentem & qvidē proximé, morbi nomine, contra Galenum, dignari.

In altera Epilepsiæ specie qvæ fit per consensum, materia qvadam venenata evaporante & exhalante, &, Galeno avtore, cerebrum perturbante: necessarió obstructio deserenda est: alioqvin offenditur Galenus. Adeó ea subtilis est & tenuium partium: ut insensiles & angustissimos meatus & poros liberrimé transeat. Qvid itaq; impedimento esset, qvo minus vel spiritibus commixta velocissimis & subtilissimis, amplissimos & satis patentes in cerebro canales percurreret, cuj jam ad celeritatem in cerebro subtiles spiritus accesserunt.

Iam cúm omnium specierũ de suo genere participantiũ eadem sit natura: in speciebus Epilepsiæ una eademq; erit continens cavssa, materia maligna & venenata cerebrum afficiens: ad qvam excutiendam tantis se viribus concutit & cõponit. Alioqvin in distributione, tanqvam in hæreditatis divisione, genus plus uni speciei qvám aliis decerneret: cuj distributioni leges Aristotelicæ intercedent & resistent.

Qvid Apoplexia? Cur in ea tot talesq; motus & concussiones non cõspiciuntur: in qva etiam obstructionem & longé majorẽ reqvirit Galenus? Hanc ex tali obstructione inductam fore concederem: avt qvendam gravem somnum: non Epilepsiam.

Ebrii qvoq; omnesq; ii qvi gulæ & crapulæ dediti sunt non multis annis ab Epilepticis doloribus immunes manerent: qvibus in singulos feré dies tales evaporationes crassæ cerebrum replent.

Qvi dispositionem excogitarunt, vanitate obstructionis derisa, magis á vero aberrant: & qvid doceant se ignorare profitentur. Perspiciunt qvidem ab externis & internis cavssis cerebrum mutari, diminui sæpiús, extendi ejus dispositionem, nec tamen aliqvid simile hîc inveniri.

Qvare

Qvare prudenter & ſapienter occultam qvandam diſpoſitionem comminiſcuntur: omniaq́ tandem in medicina occulto modo peragentur.

O' prudentia & ſapientia id velle qvod haberi non poteſt! Qvam primũ ab iis edoctus fuero, qvæ & qvalis hæc ſit qvam prędicãt diſpoſitio: & qvo modo diſpoſitio imaginaria hæc á contenta materia inducatur: in eorum ſententiam manibus & pedibus, non ibo, ſed volabo. Interea ut aſſenſionem ſuſpendeam, patienter ferant rogo: & credam qvod res ipſa docet: hunc morbum eſſe materiã venenatam cerebrum ſua malignitate lædentẽ & ad expulſionem irritantem, idq́ tanto cum conatu, qvanto omnia peragi oculis notũ fit: qvẽ Epilepſiam vocare viſum eſt.

At cúm Epilepſiæ duæ ſint ſpecies, primaria & per conſenſum: qvánam harum infeſtetur noſter patiens, tum ad remediorum inventionem, tum ad medendi rationẽ, cognoſcere commodum eſt.

Si itaq́ nos doceat, an ne repente attonitus, qvaſi fulgure percuſſus corruat: nec qvandam inſignem mutationem in partibus inferioribus ante paroxiſmum præſentiat, conjiciendum eſt: primarió cerebrum affectum.

A' partibus interioribus corporis vitiatis originẽ duxerit malum: ſi anteqvam cerebrum afficiatur, percipiatur in hoc tranſitu cordis & orificii ventriculi ſubverſio qvædam avt moleſtia: ſev præcordiorum coarctatio inimica: oculiſq́ obverſentur peregrini colores avt figuræ, qvalis eſt iridis in cœlo: avres ſonent, &c.

Qvando á partibus exterioribus, ut á manibus & pedibus (cujjus exempla vidit Galenus etſi rara ſint) vapor qvidam inſtar avræ tepidioris avt tanqvam formicarum trãſitus ſenſus apparet: ab exterioribus partibus initium ſumit Epilepſia.

Verùm hîc tuum erit, M. D. C. ſeligere, qvam ſpeciem curari velis. Primariam, reſpondes, jubeo ut cures: nam in hac curanda optimè elucebit, qvid judicii habeas.

Confecto itaqve, noſtrum patientem Epilepſia primaria cerebri laborare: cavſſa ejjus continens ad curationis perfectionem & facilitatem etiam inqvirenda eſt. Hæc eſt noxius qvidam humor in cerebro collectus, ſive pituitoſus ſive melancholicus ſit, &c. qvi diutiùs in loco peregrino detentus, præcipuè in cerebro, temporis progreſſu acqvirit malignam naturam & venenatam: in qva mali eſſentia latet.

Sed qværis ulteriùs, qvē hîc humorē conſtituam? Dicam brevibus. Fingā excrementa eſſe alba, ſpumoſa, ad frigiditatem declinātia & pituitam arguere. Dominium humorum in corpore idem denotat: nam omnia qvæ ab eo percenſentur, cor, jecur, ventriculus, frigida, totiusq; corporis conſentiens conſtitutio, pituitoſum dominium incuſant. Habitus ejjus obæſior, color albicans, ætas ſeneſcens, &c. Partis natura pituitam citiſsimè colligentis eôdem cōſpirat: & omnibus hiſce collectis cavſſam morbi continentem pituitam eſſe aſtruo.

Cavſſa antecedens eſt mala aliqva conſtitutio, hepatis, ventriculi, cordis, avt alterius alicujjus partis: avt etiā rerum non naturalium inordinatus uſus: unde cacochymia hæc inducta eſt & digeſtionis imbecillitas, per qvam alia proximior fovetur & alitur.

Ducti diagnoſticis ſignis, huc uſq; ſumus progreſsi, in cavſſæ, morbi, ſedis affectæ, cognitione.

Prognoſtica ſigna cum Hippocrate admonent ejjus curationem fore difficilimam, qvia annum vigeſimum-quintum exceſsit. Nam ſimpliciter incurabilem eſſe & omnia

omnia medicamenta rejecturam, non eſt qvod ſperet ſe mihi perſvaſurum Hippocrates: cujjus Aphoriſmus τῶν παντὸς de hoc morbo non eſt. Simile judicium eſt de mulieribus, ante & poſt tempus menſtruorum. Si citó liberatus eſt á paroxiſmo patiens: ſpes bona eſt de ſalute. Deſperatur, ſi modo contrario ſe habeat. Epilepſia in ſomno concutiens, medicinam mortalium magna ex parte contemnit. Epileptici iracundi & ad iram proclives, facilimé hûc inducuntur: difficilimé expediuntur & liberantur. *Epilepticus gulæ & crapulæ deditus, Epilepſiæ opprobriis nunqvam carebit.*

Sic inventa ſunt ea qvæ curationem indicant: eámqve methodo dialectica inſtituendam. Qva etiam methodo Galenus puerum illum epilepticum lib. III. cap. V. de locis affectis curavit.

Evacuatio univerſalis cavſſarum & totius corporis præcedet: ut tandem in toto corpore latens vitium & inde pululans materia exſtirpetur: & qvod deperditum eſt reddatur. Si enim hæc non præceſſerit, omnia turbabuntur: & irrita manebunt qvæ loco dolenti applicantur. Qvãtum enim abſtrahes malignitatis avt peccãtis in capite materiæ: tantum reddet vitium in corpore latens, & ibi collecta mali prima cavſſa.

Particulares evacuationes poné ſeqventur: ut ſublata in capite contenta materia, ſponte effectum & morbus fugiat.

Poſtea nihil omniũ negligendũ eſt qvæ cerebrum confirmant & ad reſiſtẽdum hujjc hoſti ſuppetias ferunt. Sive illud faciendũ diæta convenienti, ſive aperta avt etiam occulta proprietate cerebrum confortantibus.

Evacuatio univerſalis tentanda eſt clyſteribus emollientibus & pituitam inteſtinorum abluentibus: qvibus

ſemper

ſemper addendum erit aliqvid purgans, naturam potentiús ſtimulans: ut eſt diaphoenicon, confectio Hamech, Hiera picra Galeni, in omnibus evacuationibus hujjus morbi commendata. Forma clyſteris vulgaris hæc eſſe poteſt:

Rec. Herb. borag. bugloſſ. chamæp. chamæd. ſalv. majjor. pæoni. primulæ ver. beton. ana M j. Rad. pœon. enulæ camp. angel. ana unc. ij. Fiat omniũ decoctio. In col. lib. j. diſſolve Hieræ picr. & confect. Hamech ana unc. j. olei rutę & anethi ana unc. ſem. parum ſalis. Fiat clyſter injiciendus hora cõmoda.

Si materia ad vomitum propendeat, concitandus iis eſt vomitoriis de qvibus examine præcedenti actum eſt.

Purgatio, cuj jam præparata via eſt, etiam accedet, & qvod reliqvum eſt impuritatis exturbabit. Catapotiis hîc neglectis, potionis formula, in hac prima corporis regione mundanda, commodior apparet. Cujjus hoc eſto exemplum:

Rec. decoctionis accommodatę, (cujjus deſcriptio dabitur in apozemate ſeqventi) unc. v. Infunde foliorũ ſennæ mund. dr. ij. agar. trochiſ. ſcr. iiij. cinã. par.

Fiat omniũ expreſsio. In expreſſ. diſſolve hieræ ſimpl. Galeni & ſyrupi capill. Veneris ana unc. ſem. fiat potio.

At qvia periculum ſit craſſam hãc, lentam & viſcoſam materiam partibus penitiús impactam & inſidentẽ, purgantium vim aſpernari: frangenda ejjus vis eſt & præparanda, ut poſtea purgantibus obediat, cuj rei conſici poteſt tale apozema:

R. Rad. Scyllæ prępar. brion. angel. enulę camp. pœoniæ, acor. ireos florent. ana unc. j. Herb. beton. hyſſ. chamæd. chamæp. ſal. majjo. meliſſ. primulæ veris, pœon.

ris, pœon.ana M.j.Semi.ſiſele. fœnicul.aniſ.carvi, aneth. pœoniæ maris, ana unc. ſem. Flor. anthos, geniſt.Stoech.utriuſqꝫ, cordial.ana p j. decoqvantur. In decoct. lib. j. diſſolve ſyrupi de hyſſopo, de bizantiis, & oxymell.ſimpl.ana unc.j.

Fiat apozema clarificatum & aromatizatum pro tribus doſibus, alternis diebus ſumendis.

Poteſt etiam ex colatura coqvi ſyrupus ejidem humorum præparationi & digeſtioni conveniens: addendo ad colaturam ſacchari tantundem & coqvendo ad cõſiſtentiam ſyrupi, ſecundum artis præſcriptum.

Aqvæ ſtillaticiæ, ex prædictis & ſimilibus ingredientibus, uſum eundem præſtant. Qvamvis non ignorem apozemata per totam Galliam & hîc Monſpeſſuli in freqventiori uſu eſſe. Sunt etiam qvi ex aqva ſtillaticia earundem herbarum ſyrupum & apozemata hujc propoſito conferentia coqvunt.

Præparatam hoc pacto materiam nova avt eadem purgatione repetita excludes: primamqꝫ corporis regionem diligentiſsimé mundatam & partim etiam caput procurabis.

Regioni ſecundæ mundandæ apta eſt, ſanguinis emiſſio tempore commodo, qvantitate debita, & pro virium ratione adminiſtranda.

Nihil hîc dubitationis dari poteſt, totũ corpus freqventibus hiſce evacuationib. macerari & debilitatis aliqvid contrahere: & has præ cæteris partes quas priús debilitatas & morbum fovere diximus. Ex qva re ne præceps fiat ad malum ruina & reditio: corpus confortandum videtur, omniaqꝫ impedimenta præſcindenda, qvę ſimilẽ materiam minantur.

Confortantia ea ſimplicia & compoſita in omnibus

 medicorum

medicorum tabernis reperiuntur: qvibus si aliqvid additum fuerit sua proprietate morbũ inhibens: tanto feliciús cum nostro ægroto agetur. Hoc in censu sunt: theriaca, mithridatium, diamoscus, diatessaron, diambra, diacameron, diamargariton, diatrion pipereon, diaspoliticon Galeni, diacidonium, confectio anacardina, alkermes vestra confectio, x hyacintho. His enim compositis ingeruntur simplicia omnia, cinamomum, casfia, piper, siseleos genera, santala omnia: & reliqva confortantia appellata.

Carolus v. hoc qvotidie pulvere usus dicitur, ad digestionem promovendam, partes confirmandas, & utiles humores creandos.

Rec. Salviæ unc. ij. florum lavendul. hyssopi, menth. ana unc. j. gariophyll. nucis mosch. cinam. elect. zinzib. albi, granorum paradi. zed. galan. ana unc. j. calami arom. dr. ij. granorũ junipe. dr. iij granorũ pœoni. unc. j. Fiat pulvis: de qvo detur dr. j. mane & circa somnum.

Nec etiam chymicorum confortantia damnaverim: ut sunt, tinctura corallorum, avri, argenti, olea & extractiones ex metallis, herbis, seminibus, animaliũ partibus: avrum potabile, lavdanum: modó adulterata pro veris non supponantur, & muscerdæ pro pipere, non substituantur & vendantur. Vina generosa, malvaticum, & muscatellinum contemnenda non sunt: nisi copia nimia peccetur.

Hoc curationis est, per universalia, initium. Particularium hic ordo erit.

Principio hujjus curationis regio tertia, caput, exinaniendũ est: morbusq; sev materia maligna omnibus partibus oppugnanda & aggredienda.

Abrasis capillis sudores provocandi, gvajjaci decocto,

vel aliis ſudoriferis: qvibus ſemper aliqvid commiſcendum, Epilepſiæ contrarium.

Prorumpente ſudore caput calidis linteolis detergendum & mundandum, avt etiam aqva calida lavandũ, vel aqva deſtillata ex iis herbis qvæ capiti cõſentiunt: ut apertis poris, materiæ peccãti pateat perſpiratio, caputq; reddatur perſpirabile.

Errhina uſurpãda, ex radice cyclaminis, elaterii & ſimilibus. Qvæ trita cum pulvere ſalviæ ac majjoranę in vino macerentur: expreſſusq; ſuccus ſervetur uſui: ut ſuo tempore in nares immiſſus, havriatur, & retineatur donec pituita effluat.

Sternutationes per piper, caſtoreum, helleborum, evphorbium, non ſunt negligẽdæ: pulveribus in nares havſtis: avt etiam addito oleo avt aqva qvadam deſtillata, ut fuſilia facta in nares deſtillentur.

In avres etiam ejjuſdem liqvoris avt pulveris tenuiſsimi parum, cum aqva vitæ avt ſucco cæparũ immittatur: qvæ poſtea bombace obturabuntur.

Apophlegmatiſmi, qvi per os pituitã eliciunt, etiã ſervient: ſinapi, granũ cnidiũ, piper, maſtix, &c. Qvæ cũ ſæpius exſpuẽda ſunt, cũ aliqvo mixta liquore ad os abluendum adhibẽtur: extẽtoq; collo & ad tonſillas impulſo liqvore exſpirationis flatu lavandũ os eſt. Avt etiam iidem pulveres in nodulos relati uſui ſerventur.

Cucurbitulæ etiam affigendæ: nunc ſcarificandę nunc ſine ſangvinis emiſsione. In verticẽ avt ſinciput altera impoſita ſcarificari poteſt: altera inter ſcapulas ſine effuſione ſangvinis admota, ad uberiorẽ ſangvinis attractionẽ.

Sangvis é naribus interioribus extrahendus herbis aſperis digitis agitandis: avt etiam inſtrumentis chyrurgicis eó comparatis.

Venæ post avres dissecandæ.

Capitis ad ruborem usq; frictiones fiant: ubi tamen suspectæ sunt cantharides, propter vesicæ læsionẽ: nisi usus medicamentorum, id incommodi avertentiũ, precesserit.

Cavteria tandẽ actualia & potentialia adhibenda. Item ea qvæ tubercula in capite vesicis similia proferũt: ut succus thapsię, &c. Immó ipsum os calvæ ad membranã usq; duriorem perforandũ: vulnere postea diligenter curato.

Qvod priús monui totum corpus post tot tantasq; vacuationes & cõflictus debilitari: idem capiti evenire post similes evacuationes nemo inficias iverit: & necessarium ea propter usum caput cõfortantium, lotionum, lixiviorum, suffituum, oleorum, ungventorum: & reliqvorum ad capitis confortationem accommodatorum.

Cúm sic aliqvandiu cõtra morbum pugnatum fuerit: adhibita, toto curationis tempore, victus ratione convenienti, tenui, siccante, attenuante: & rerum non naturaliũ aliarum mediocri & idoneo usu: in spem bonam adducor, magnam partem luxuriantis materię insumtam, partemq́; læsam aliqvatenus in naturalem habitum rediisse: reliqvaq; cura in eorum adhibitione erit, qvę tota substantia Epilepsiæ adversantur.

Ea sunt simplicia, cornu cervi, ebur, cranium humanũ, radix & semen pœoniæ maris, viscum qvercinum, lapis lazuli, corallũ, smaragdus, lapis in pullis hirundinũ, sangvis humanus, spiritus vitrioli, aqva ex hirũdinibus, &c.

Composita ex his & similibus qvám plurima reperies in eorum scriptis, qvi hunc morbum curandum susceperunt avt curasse gloriantur. Suum cujq; avtori secretum est, qvod plus millies probatum serió tibi jurabit. Duo saltim adferam avt tria eaq; brevissima è probatis avtoribus desumta.

Arnaldi

Arnaldi Villonovani est hoc, inter multa alia, qvod se felicissimé probasse scribit cap. XXI. breviarii lib. I.

Rec. Cinamo. electi, Spicæ nardi, galan. ana unc. j. Cranii humani humati ad pondus omnium. Fiat pulvis subtilissimus, ex qvo detur patienti dr. j. qvolibet mane jejuno stomacho. probatum est.

Ex Paracelso, libro præparationum de vitriolo.

Rec. Vitrioli cuperosi lib. j. Ejjus phlegma per distillationem abstrahe. Hoc iterum ad corpus affunde. Rursum destilla & affunde qvater id repetendo igne qvarti gradus. Dosis ejjus est scr. sem. ad scr. j. ante & post paroxismum.

Addi etiam possunt ad hujjus vitrioli præparati dr. j. liqvoris visci qvercini, Horizontis ana dr. j. & gr. iij. Fiat mixtura. Nuca potest ungi pingvedine castoris, &c.

Suum etiam magnoperé extollunt Empyrici.

Rec. Myrrhæ electæ, coralli rubri, ras. cornu cervi & eboris ana dr. sem. sem. pœoniæ maris, visci qvercini, & cranii humani interioris ana scr. j. cum saccharo in aqva buglossæ soluto: Fiat tabulæ pondere dr. j. capiat æger j. mane & vespero.

Atqve hæc sunt qvæ in præsentiarum licuit & libuit de Epilepsiæ curatione, per pharmaciam, chyrurgiam, & diætam dicere: nihilq; dubitationis datur nostrum ægrum, omnibus debité administratis, & Dei ope implorata, sanatum iri.

PRÆLECTIONES II. IN EXAMINE RIGOROSO, HABITÆ: DIE VI. MENSIS JULII: HORIS POMERIDIANIS.

PRÆLECTIO I.

EX CAPITE LXXXVII. ARTIS MEDICINALIS SEU PARVÆ GALENI.

TEXTUS GALENI.

INstrumentariarum veró partium cavssæ salubres, qvemadmodum & hîc ab optima constitutione delinqvitur, ita & invicem distabunt. Aliæ enim sunt salubres erroribus qvi in conformatione consistunt, aliæ in iis qvi in magnitudine, vel numero, vel situ.

In formatione igitur plures contingunt errores: nam & figura partis & si qvæ in ea cavitas est secundum naturā, vel meatus, vel orificium, vel asperitas, vel lenitas, qvando á naturali mediocritate recesserit: si qvidem parum hoc patiātur salubrium corporum retinent appellationem: si veró amplius, insalubrium: qvod si tantus fuerit recessus, ut operationi adferat detrimentum: jam ægrotare dicentur.

Secundum qvantitatem avtem excessus atqve defectus ad easdem ducit differentias.

In numero veró sive una sive plures, qvæcunq; ex similaribus partibus fuerint, avt deficiant, avt superabundēt. Ex hoc genere etiam sunt, qvæcunq; in nobis substantiæ præter naturam consistunt.

Reliqvum est aliud genus, qvod ad situm cujuslibet simplicis attinet partis: in qvo & ipso qvatuor sunt differentiæ. Prima qvi-

ma qvidem, qvæ optima existit: secũda veró qvæ parum evariat, atq; ideó salubre adhuc efficit corpus: tertia qvæ insalubre, qvando amplius á modo recesserint: & qvarta qvæ jam ægrum, recessu plurimo, reddit.

Qvæcunq; igitur partes in figura delinqvunt, veluti qvæ blesæ, varæ & obliqvæ appellantur: hæ, cúm fœtus nuper natus atq; tenellus est, formatione atq; alligatione ad naturalem habitum traducuntur: at si jam, avcto infante, ad duritiem pervenerint, emẽdari non possunt. Sic & errores qvidem qvi ad cavitatem attinent, cúm adhuc avgeri perseverant correctionem admittunt: cúm avtem jam ad ultimum pervenerint, nullus est remedio locus. Cavitates igitur qvæcunq; qviete & alligatione parvæ redduntur: magnæ veró partium operatione & spiritus retentione fiunt. Sic etiam qvæcunq; foramina oraq;.

Qvæ naturalem magnitudinem partes excedunt, qviete & commoda ligatione minores redduntur: avgentur avtem & naturali motu & frictione moderata, & qvibuscũq; aliis plus sangvinis attrahere natura aptis.

Deficientes veró partes qvæcunq; ex sangvine ortum habent, corrigi qvidem non est impossibile: qvæ vero ex semine, propemodum impossibile existit. Licet tamen aliqvando loco eorum alia facere, qvæ usum havd dissimilem præstent. Earum vero omnium natura opifex est: medicus minister. Qvæ vero numero excedunt, his, ablatio, cavssa salubris existit. Inspicere veró oportet, in qvibus id fieri possit: nam si impossibile appareat transponere tentandum est.

Eadem & eorum est, qvæ in situ vitia sunt, emendatio.

Nec vero in obscuro est, qvod duo sæpius avt tria vitia, eandem partem possint occupare: sicuti in eo qvi ventriculũ parvum simul atq; rotundũ, atq; adversus septum habuit incumbentem. In ipso enim magnitudo, formatio ac situs erant depravati:

pravati: temperatura qvoqve frigidior existebat. Hîc nullo artificio ad naturalem habitum trãsferri poterat: at ne adeó infestaretur, erat remedio locus. Nam qvoniam repleto ventriculo difficultate spirandi premebatur, minus cibi, sed magis ad alendum oportuni, & qvi non difficulter subduceretur, ter die assumebat. Alteri veró cuj obstructio in jecinore ob vasorum angustiam sæpiús contingebat, extenuans victus pro remedio inventus est. Hactenus Galenus.

Cúm die hesterno á baccalavreis & studiosis hujjus vestræ Academiæ, amictus veste talari purpurea, viam monstrante Mercurio vestro, per publicas plateas ad te Mag. D. Cancell. & clarisſ. vicecancell. D. Iohannem Saportã in proprias cujjusqꝫ ædes singulatím deductus fuissem: constitutus in eorum medio, & duce fortuna graphium in artem parvam Galeni medicinalem immittẽs in caput LXXXXVII. ejjusdẽ libri incidi. Quod á me hac prima prælectione interpretandũ: & cujjus vobis, præceptores observandi, postea rationes reddendæ sunt. Prius tamen cohærentia & contextus percensenda videtur, & qva occasione Galenus ex præcedentibus, in præsens caput digressus sit.

Exiguo hoc, sed omnium doctorum calculo, eruditissimo scripto, animum induxit Galenus totam suam medicinam sub brevem cõmentarium & summam concinnare & conscribere: qvæ alioqvin in variis ejjus scriptis sparsim & fusé tradita est. Ut lector librorũ ejjus haberet indicem & cõpendium: in qvo tanqvam in speculo contemplaretur, qvæ á Galeno latiús in aliis libris sunt tradita. Siqvidem hic liber est veluti picta tabula Galenicorũ scriptorum: in qva navtę, hoc pelagus Galenicorum scriptorum conscendentes, cursum suum observent & dirigant. Ipso Galeno in proœmio operis, hoc testimonium proferente

proferente & indicante: qvi se talem tabulam sev commentarium conscripturum fidem dat: idq; methodo vera & legitima: procedendo á generalissimis per intermedia, ad species infimas & naturas particulares, salubres, insalubres, nevtras: in corporibus, signis, cavsis.

Fidem datam liberaturus, præponit definitionē medicinæ, totius artis capita continentē, generalem: qvod medicina sit scientia salubrium, insalubrium, nevtrorum.

Definitionem obscurā cúm reddant nova illa & inusitata in hac definitione vocabula, salubre, insalubre, nevtrum: ea definitionibus suis exponens docet se, exclusa & spreta subtilitate logica, iis vocibus significare sanū, morbidum, & inter utrunq; medium.

Explicatio qvia pluribus rebus convenit: distributione subjuncta docet Galenus tria esse in qvæ hæc adjuncta distribuantur & inhæreant: corpora, signa, cavssas: qvæ, salubria, insalubria, nevtra dici possunt.

Tribus hisce subjectis cum suis adjunctis explicandis, Galeni hic commentarius & reliqva ejjus scripta servient & cōgesta sunt. Ac in prę̄sentis scripti parte prima de corporibus salubribus, insalubribus, nevtris agitur. In secunda (sic enim totum scriptum ab interpretibus in tres partes distractū est) de signis salubribus, insalubribus, nevtris, talia corpora indicantibus. In tertia, De cavsis salubribus, insalubribus, nevtris, talia corpora cōservantibus avt ad pristinum statum reducentibus.

Ne veró prælectio hæc prolixitate molestiam adferat, satis est, in præcedentibus duabus partibus, methodum & argumentum monstrasse, oratione ad tertiam conversa partem: ex qva hoc LXXXVII. caput exponendum desumtum est.

Monui priús Galenum post explicationem corporum

& signorum in præcedentibus reliqvum sui scripti insumere in cavsis investigandis & declarādis. Et primó qvidem de salubribus sanitatem præsentem conservantibus, postea de insalubribus cavsis & nevtris. De qvibus tamen parcius: cum ex salubrium doctrina magna ex parte intelligantur: propter eam qvæ est inter opposita ad se invicem illustranda naturam & aptitudinem.

Cavssæ salubres, de qvibus primó dicendum, duorum sunt generum, conservatrices pręsentis sanitatis: Effectrices absentis. Sic enim ipse Galenus has definivit cavssas in operis initio.

Habet qvod reprehēdat in hac distributione Argentetius: sed hîc & multis aliis locis modum in scirpo qværit: qvi tamen hoc tempore á me non est refutandus.

Salubres cavssæ præsentem sanitatem cōservantes variæ sunt & multiplices: propter sanitatis diversitatem & latitudinem. Qvæ aliqvando accipitur pro optima sanitate & corporis cōstitutione optima: aliqvando pro mediocri: & propterea cavssas esse varias: cum cavssa alicujus effecti cavssa erit.

Hîc itaqve denuó initium sumendum ab optima corporis constitutione, ac qvæ eji salubria sunt considerandum. Eorum avtem numerum investigat Galenus per ea qvæ corpus corrumpunt: & invenit, præter fortuita, VI. res non naturales medicis sic appellatas junioribus: qvæ salubres cavssæ, optimum statum conservantes, appellabuntur.

Inventis salubribus cavsis in optimo statu sanitatis, pergit ad ea corpora qvæ pavllulum ab optimo statu recesserunt: ita tamen ut adhuc in sanitatis limitibus contineantur.

Hæc corpora dupliciter pro diversitate harum cavssa-

rum.

rum tractantur: avt ut in præsenti statu eadem serventur: avt ut ad optimam & amissam constitutionem cavsis salubribus reducentur & mutentur. Conservatio fit per similia. Mutatio per contraria.

Opus magni consilii & prudentis ingenii est animadvertere: ne dum uni parti corporis remedia applicemus, alteri damnũ nescii inferamus. Cúm non sit una eademq; partium ratio, structura, temperies, &c. Et certé non abs re fuerit qvomodo hæc conservatio & mutatio in singulis totius corporis partibus tentãda sit, breviter, epitomes habita ratione, exponere & expromere.

Qvod itaq; ad partes similares nuncupatas attinet: levis intemperies (nam de sola levi intemperie hæc omnia avdienda sunt: cúm Galenus nullum morbum similarem præter intemperiẽ admittat) si totius fuerit corporis communire medio utendum est. Sin partis cujjusdã propria, particulare remedium erit: hujc soli parti consonum: ne aliæ partes interea lædantur.

Atq; hæc sunt qvæ ante capitis LXXXVII. explicationem præmittenda duxi.

Præsens caput LXXXVII. est de organicarũ partium cavsis salubribus, qvibus ad bonum statum, parúm declinantes, revocentur. Nam qvatenus salubribus cavsis in suo statu sunt conservandæ: eadem ratio organicarum partium est, qvæ est temperiei in similaribus: unaq; id opera perficitur. Si enim utaris convenienti cibo, potu, somno, vigilia, exercitiis, &c. tam præsentem dissimilarium partium structuram tueberis & conservabis: qvám similarium temperiem. Qvod tamen si speres in reducendo partes læsas ad statum pristinum, falleris: cum hîc majjora & alia avxilia, cavssæq; salubres implorandæ sint. Qvare Galeno vitio vertendum non est: qvod præter fidem

datam, omiſſa conſervatione ſanitatis præſentis in partibus diſsimilaribus, totus in correctione vitiorum ſit per cavſſas ſalubres.

Harum cavſſarum ordines varii ſunt & multiplices, totidemq; numero, qvot ſint vitia qvæ partibus diſsimilaribus obtingunt. Ea ſunt in figura, magnitudine, numero, ſitu: in qvibus curandis & ad ſanitatis locum priſtinum reducendis, reliqvum capitis inſumetur.

I. In conformatione errores & vitia ſunt partis figura vitiata: ut qvorum crura in exteriorem partem contorqventur valgi dicti: avt in interiorem vatii dicti. Cavitas, alicujjus partis venter ſev capacitas: qvalis eſt in ventriculo, utero, inteſtinis. Meatus ſev ductus ad ipſam cavitatem. Orificium ſev meatus extremum. Aſperitas & levitas. Sic oſſa qvæ aſpera deberent eſſe levia fiunt: & contrá: qvod tanqvam vitioſum damnatur.

Tales ſunt errores obtingentes partibus diſsimilaribus propter conformationem vitiatam: qvi ſuis cavſsis ſalubribus ordine tollendi ſunt.

Vitia & errores in figura duobus modis tolluntur, formatione & ligatura. Formatio eſt illa reductio ad figurã debitã, qvæ fit manibus avt inſtrumentis. Ligaturæ ſignificant illam reductionem qvę fit ferulis & faſciis. Qvę tamen remedia locũ habebunt, dum adhuc tenera ſint oſſa & propter abundantiã humiditatis qvoqvoverſum flecti poſsint. Nam duriora oſſa qvæ jam ad conſiſtentiã & duritiem juſtam pervenêre: potius frangas, qvám flectas.

Cavitatum, meatuum, & orificiorum vitia propter nimiam amplitudinem tolluntur ligaturis & qviete: ſive illa qvies ſit voluntarii motus ſive officii partis. Sic concoctione abſoluta latera ventriculi inter ſe concidunt: minorq; redditur ejjus capacitas. Sic Terẽtius virgines Ro-

manas

manas ligatura, á matribus junceas reddi derisit: sangvine, ad partes medias liberé accedere, prohibito.

Eadem si propter diminutam formam vitiantur: magnitudo adavgebitur motione & spirituum retentione. Motione: nã sicut qvies minores, sic motus majjores reddit partes, cúm contrariorum contraria sit conseqventia.

De retentione spirituum qvod dixit Galenus, admittimus & recipimus in iis partibus, qvæ ex retẽtis spiritibus repleri possunt: qvales sunt pulmones, aspera arteria: & similes. Sed hoc remediũ τῶν παντὸς non est: nec in ventriculo, utero, intestinis tanqvam verum admittitur.

Asperitatem & levitatem emendare supersedit scripto epitomico serviens. In his enim facile apparet, cõtrarium contrario, secundum Galeni dogma, tollendum.

II. In magnitudine, excessus & defectus errores sunt & vitia.

Excessus corrigitur qviete & ligatura moderatis. Qviete enim partes corporis, mediocrẽ motũ ad attrahendum sibi familiare alimentum reqvirentes, incipiunt contabescere: ut etiam nimio motu calorem corrumpente & in febrilem permutãte, & postea omnẽ humorẽ & pingvedinem insumẽte. Ligationes depellunt nutrimẽtum á nutrienda parte avcta: remedioq; sunt ad partẽ diminuendã.

Monet etiam hîc Galenus avgeri partes mediocri motu, frictionibus, & similibus aliis, sangvinem attrahere & avgere aptis. Qvare etiam plura sunt præsidia qvantitatis minuendæ hisce contraria: & qvæ sangvinem minuunt & á parte prohibent: ut inedia, vigiliæ, labores, studia, amor, veneris studium, &c.

Deficientes partes sangvineas, inqvit Galenus, corrigere non est imposibile: ex semine ortas restituere propemodum imposibile est. Licet tamẽ aliqvando eorum

loco alias substituere, qvæ usum similem præstabunt: natura opifice: medico ministro.

Perplexæ hîc contexuntur, ab interpretibus Galeni, disputationes, de partium origine & regeneratione. Anné qvædam ex semine tanqvam materia ortæ dicantur? Et cur eædem, si hoc datum fuerit, non regenerentur?

Ego eorum argumēta nec citabo nec refutabo: sed ingenué fatebor: me in semine duo agnoscere, formale & materiale: & utrunq; ad partium conformationem plurimum contribuere. Qvod verò partes qvędam regenerentur aliis facilius, aliis nunqvam succrescentibus: cavssam maximā rejicio in plasticę virtutis feriationē: qvę jam consecuto fine, ad effectum sustinendū potiús, qvám ad novū aliqvod procreandū avt novā formā, tota convertitur.

Nec etiam in omnibus partibus una eademq; ratio est. Qvippe in carnosis partibus non talis formæ nova generatio reqviritur, sed sola materiæ præparatio & asimilatio: qvæ postea circumjacentium partium beneficio in similem substantiam concrescit.

Hanc sententiam amplector: & hodierna disputatione post pręlectionē propugnabo. Qvāvis & alias qvasdam, materię defectum, impedimenta intercedentia, & similes non propterea in universum respuo: dum hanc principem agnosco & invenio.

III. In numero sunt similiter defectus & excessus: ut digiti in manu sex avt qvatuor: avt etiam ex sententia Galeni, qvando alia qvædam substantia præter naturam in corpore reperitur, ut in vesica calculus. Qvāvis & hîc, in posteriori genere, morborū in numero, Galenū non excusabo avt defendā: nisi passus fuerit suæ doctrinæ de Morborū & symptomatū cavsis & differētiis aliqvid decedere: avt, se pavlló liberiús solito hîc locutū, confessus fuerit.

Defectus raró avt nunqvā reſarcitur, nec Galenus ullum exemplum avt curam hîc adduxit.

Exceſſus duobus modis emendatur. Ablatione eorū qvę tolli poſſunt: ut ſextus digitus ſectione avfertur: lapis in veſica ſectione & extractione eximitur: vermes necati medicamentis exturbantur, avt vivi eliciuntur. Tranſpoſitione: qvando tolli commodé mali cavſſa nevtiqvam poteſt.

Qvod Argēterius de humore in ſuffuſione pupillæ objecto interpretatur: & ſimilibus. Qvi cúm avferri neqveat propter partis præſtantiā remedia vehementiora recuſantis, ad oculi partes ſubjectas deprimendus eſt. Reliqvi interpretes hanc tranſpoſitionem de lapide in veſicæ collo intellexerunt. Qvi cúm ad eam magnitudinem pervenit, ut per collū extrahi neqveat, magnū periculū minatur, & frangere illū ut educatur feré impoſsibile videatur: integrū veſica diſciſſa extrahere mortale. Unum ergo licet, illum á veſicæ collo diſponere, ut urinæ pateat exitus.

IV. In ſitu peccatur, qvādo partes, avt malum avt peregrinum ſitum & connexionem nactæ fuerint.

Hæc vitia iiſdem remediis qvibus partes numero peccantes tranſponuntur. Si itaq; pars qvædam prolapſa eſt: elevanda erit. Si ad latus detorta, reſtituetur. Si ligamentum juſto laxius, adſtringendum.

Sic demonſtratum eſt á Galeno partibus ſimilaribus ſuas reperiri cavſſas ſalubres.

At qvia in obſcuro nō eſt, ſæpius duo avt tria vitia eandem partem occupare: de cavſsis ſalubribus hiſce ſubvenientibus ſibi monendum judicabat. Exemplum ponit ventriculum parvum, rotundum & adverſus ſeptum incumbentem: in qvo magnitudo, forma ac ſitus depravata erant: graviaq; ſymptomata accerſebant. Parvitas impe-

diebat

diebat alimenti justam copiam & qvantitatem: rotunditas illius retentionem: altior situs spirituum liberum transitum & præsertim dum impleretur.

Qvod si talis unqvam casus Galeno visus fuit avt nobis objiciatur, nec ut tolli posit spes sit: mitiganda sunt mala hæc suis remediis. Qvalia hîc ponit Galenus cibum pavcum, facilis concoctionis & alvum subducentem: freqventer sed parcé exhibendum.

Qvibus, ordine dicto, expositis & confirmatis: pergit seqventi capite, ad demonstrandum rationem cavssarum salubrium in morbis communibus. De qvibus verba *ulterius* facere nõ est mei muneris. Tempus ad examẽ subeundum & prælecta defendenda me avocat.

Prius tamen sine simulatione moneo: esse qvædã perperám á Galeno hîc dicta: qvæ etsi á me explicata sint, potius tamen reprehensionem qvám excusationem merentur: á qva me tamen cõtinui, ne mihi ipsi malũ fabricarer.

PRÆLECTIO II.

EX LIBRI I. APHORISMORUM HIPP. APHORISMO XIIX.

Aestate & avtumno cibos difficilimé ferunt: hyeme facilimé: secundum locum ver habet.

QVemadmodum de præcedentis prælectionis veritate in caput LXXXVII. artis medicinalis Galeni, integra hora vel eo plus contra me decertastis: sic secunda hac prælectione, XIIX. Aphoris. lib. I. Aphoris. Hippoc. itidem mihi hesterna die, duce fortuna traditum, explicatum, vestræ censurę & judicio submitto.

Hippocrates: Cous, qvi post Aesculapium medicinæ parens

parens ſalutatur: qvod artem medicam ſuo ſepultam tempore & diſsipatam, & ſine omni ordine ac cohęrentia diſſitam, erutam in certas claſſes & theoremata congerere primus ceperat. Cuj rei teſtimonium prębent lucubrationes poſt eum relictæ: in qvarum etiã numero principem locum obtinet liber aphoriſmorum: ſuccinctè & breviter artis medicæ præcepta continens: qvæ alioqvin prolixa oratione in aliis ejjus ſcriptis proponũtur. Singulis enim aphoriſmis rei longioris tota natura breviter cõcluſa eſt.

Qvæ etiam res interpretibus ſuſpicionẽ injecit: hoſce aphoriſmos ab ipſo Hippocrate non fuiſſe conſcriptos: ſed ab alio aliqvo amicorum, ex ejjus ſcriptis, ſecretos & ſelectos. Cúm ne unus qvidẽ ſit, qvi in ejjus aliis ſcriptis non reperiatur, avt extrui poſsit.

Ac ſi lubet, licet dicere & cogitare: Galenum, exemplo & imitatione Hippocratis, Artem Medicinalem ſuorum librorum Epitomen conſcripſiſſe. In qvo ſcripto palmam Galeno defero, præceptore fidelius methodi ἀκρίβειαν ſervanti. Qvamvis in nonnullis promiſsi immemor & alió cogitationem referens, in ſcrupulos pedem impingat.

In hoc avtem ſcripto Aphoriſmorum methodus nulla eſt: nec Galenus methodi, ut ille gloriatur, ſtudioſiſsimus, hîc de methodo mutire avdebat. Sed uno eodemqꝫ libro: uno eodẽmqve aphoriſmo res diſſentaneæ ſæpius commiſcentur.

Etenim poſt procœmium libri, commonefactionem de medici, ægri, & aſsiſtentium officio inſtituit. Medici officium eſſe, ut ſit ſapiens, manſvetus, modeſtus, patiens: & ut omnia ſecundum rationem rectam & doctam adminiſtret. Aegrotorum, fideliter interrogata referre, & dicto avdientes eſſe: ne ſibi propria pervicacia periculum conſciſcant avt mortem. Aſtantium, & eorũ qvi ægro & me-

dico inserviũt, est: omnia avertere qvæ ægro perturbationem avt molestiam conciliant: ut exteriora & res non naturales circa eum rité administrentur. Hinc ad purgationes & evacuationes se recipit: de qvibus tribus aphorismis, procœmium seqventibus, continenter agit. Unde dilabitur ad doctrinam copiosam devictus ratione: & copiosiorem fortasśis qvám aphoristicæ doctrinæ ratio patitur. Qvod vel ab ipso Galeno aliqvoties reprehẽsum est. In eadẽ tamen de diæta doctrina sæpius admiscentur & poné seqvuntur qvædã de purgantibus. Ita ut liqvidé appareat, ordinem hîc qværere otiosi hominis esse.

Ad Aphorismum præsentem qvod attinet de diæta in ægris, temporis ratione servanda, sollicitus est Hippocrates. Cúm enim in aphorismis aliqvot præcedentibus tradidisset, qvantitatis & qvalitatis habendam sedulam curam in victu præbendo: monuit XVII aphorismo hujus libri, generaliter pro temporis, ætatis, & consvetudinis ratione, cibum nunc esse in diversas partes distrahendum, nũc totum conjunctim dandum. In hoc avtem aphorismo XIIX speciatim monet sine ullis rationibus, in diversis temporis partibus id singulatim observãdum, qvod in genere de tempore, præcedenti aphorismo, prodidit: & in qva anni parte plures, ex hisce ciborum separatis partibus, dabuntur.

Galeni hæc est pro Hippocrate, á tavtologiæ & inanis repetitionis ignominia, excusatio: ne videatur XV aphorismum temeré repetivisse. Cúm ibi de qvantitate totius cibi: hîc de partito cibo sermo sit.

Addit Galenus ad firmiorem satisfactionem: illîc de sanis: hîc de ægris dici. Qvod tectoriũ magis placuit interpretibus: qvamvis unum idemq; utriusq; aphorismi sit fundamentum.

Sed interrumpis meum cursum, M. D. C. inqviens: nō hoc est qvod exspectamus: qvo pacto excusandus sit Hippocrates medicorum coriphæus, qvem tamen non videris absolvere: cúm sciamus eum extra culpam tavtologiæ esse. Aphorismum propositum illustrare tibi injunctum est: ejúsq; rationes in Hippocrate desideratas adjicito. Qvæ, postea, qvám verę fuerint, ex nostris disputationibus certior fies. Fiet.

Significavi prius mea oratione Hippocratē maximam hujjus libri *I.* partem insumere in diætæ doctrina dubia & necessaria eruenda: in qva, inter alia præcepta, sibi inferendum statuit: qvo tempore cibi essent copiosiores offerendi, sive partitim, sive conjunctim id faciendum esset. Qvamvis in hoc capite pręcipué de ægrotis, judice & teste Galeno, intelligi vult.

Copiosiores avtē cibi meritó tum dandi sunt, qvando calor copiosior est: idq; duobus nominib. *I.* Qvia copiosior calor multa dissipās & insumens, copiosiore opus habet alimento, qvo nutriendus est. Proportione habita inter id qvod dissipatur, & qvod instavrandū est. Alioqvin in partes corporis irrueret, si nihil eji obviā fieret in qvod opus suū exerceret. *II.* Qvia copiosior calor facilius copiosiorem cibum conficit. Addit Hippocrates tertiam confirmationem ab exemplo athletæ & puerorum desumtam: qvi etiam abundantiorē cibum expetunt. Pueri propter calorē nativum, qvi illis abundé suppetit plus alimēti reqvirunt. Athletæ qvi exercitiis avgent calorem nativum: & propterea largiori gavdent alimento.

Hic avtem calor non est uno eodémqve tempore anni æqvé potens, vehemens avt copiosus: sed pro diversis anni temporibus & partibus variatur: avgetur & decrescit.

Hyeme maximé excedit avctusque est: qvod insensiles corporis & cutis meatus tēpore hyemis á frigore circumfuso concludantur & constipentur: nec sinunt calorem, avt humorem, in qvo etiam magna pars caloris consistit, exhalare avt diffluere.

Verúm calor non solúm hyeme in corpore continetur & coërcetur. Sed cúm calor, densatis propter pororū obstructionem exterioribus partibus, exhalare more suo & motu naturali contendat, exitum non inveniens rursus intró defertur & repellitur. Rursus ad exteriora progreditur, non enim qviescit, ut libertatem asseqvatur: & multiplici hac motus specie calefactus seipso calidior fit.

Aristotelis ratio non dissimilis est ejidem rei comparata. Calor nativus extrinsecum frigus persentiens intús refugit & vires colligit: ut extrinseco frigori resistat. Sed æstivo tempore ad extrinsecum calorem sibi feré familiarem & affinem proficiscitur. Qvam cavssam Aristoteles ἀντιπερίστασιν appellavit. Sic puteorum aqvæ, hyeme calidæ sunt: æstate frigidæ, calore in hyeme ad centrū fugiēte.

Somni longiores hyberni, calorem reddunt copiosiorem. In qvibus cum omnium operationū feriatio sit: minus caloris dissipatur & insumitur: sive illi fiant propter noctium obscuritates longissimarum: sive propter exhalationes ex copiosiore cibo. Utraque enim cavssa militat. Galenus in suis in hunc Aphorismum commentariis ab effectis & experientia idem disputat. *Qvod omnia utilius in corpore hyeme qvám aliis anni tēporibus administrentur. Cibi in ventriculo probé concoqvuntur, superflua expurgātur: qvæ si tenuia sint & bené extenuata per cutem exspirant, si crassiora per urinam. Nam urina hyeme plus habet sedimenti qvám æstate: & amplior etiam est. Hyeme avgentur corpora secundum carnem & multitudo boni sangvinis*

accumula-

accumulatur, &c. Eadem cavſſa movet eos qvi aſſerunt nos incolētes regiones frigidas voratiores eſſe: qvod habeamus ventres calidiores. Sed videant ne ſe proprio exemplo condemnent & confutent.

Receptum eſt apud medicos, calida aliqvando refrigerare, frigida calefacere: ſed hoc eodem loqvēdi modo avdiendum. Qvę ſententia medicorum, noſtri Hippocratis mentem non incōcinné patefacit. Aqva frigida ſi in corpus affatím perfundatur: primo qvidem attactu cutim & ſubjectas partes refrigerabit: at pavlló póſt univerſo calore in unum ſe colligēte, majjor fit ejjus ad exteriora impetus. Hinc vehementior qvám prius caliditas percipitur, rubore id certiſsimé teſtificante. Eadem de cavſſa jubet Hippocrates Aphoriſ. XXI. lib. V. juvenem bené carnoſum tetano laborantē, æſtate media larga frigidæ perfuſione madefieri.

Aeſtate omnia modo contrario habent: qvod hæ anni partes ſibi invicem contrarientur. Et qvemadmodum calor copioſiſsimus dictis de cavſsis hyeme fit: ſic æſtate minor propter cavſſas contrarias eſt.

Ver ſecundum locum obtinet τῷ λόγῳ τῆς εὐκρασίας, inqvit Philotheus, ratione bonę temperaturę: & mediam temperaturam habet. Qvia robur hyeme collectum partím duret tempore veris: & qvas ver attulerit injurias facile diſcutiat. Ejjus tamen partes, principium, medium, & finis negligendæ non ſunt: pro qvarum ab hyeme receſſu, calor copioſior & minor cenſebitur. Et qvæ hyemi proxima eſt, calorem copioſiorem faciet: qvæ æſtati proximior eſt, eundem minimum.

Avtumnus ſimile aliqvid æſtati habet, ut ver hyemi: qvod imbecillitas in æſtate contracta, & calor diminutus, adhuc perſeveret. Eſt etiam inæqualitatis nomine ſu-

ſpectus: temporis matutini & veſpertini frigiditate, medii diei caliditate, mutationes in corpore ſubitas & cum iis pericula corporibus accerſentibus.

Ex hiſce fundamentis Aphoriſmo XV. jactis: qvod conſtituit de diæta in ægrotis, & partiendo cibo pro partium anni conſtitutione varia, hoc Aphoriſmo ſine ulla ratione protulit. Aeſtate & avtumno cibos difficilimé ferre ægrotos: hyeme facilimé: ſecundum locum ver habere. Semper enim oportet alimenta nativi caloris multitudini & viribus proportionalia eſſe & ejjus ſubſtãtiæ, qvæ qvotidie difflatur.

Galenus eundem hunc aphoriſmum ſuis munimentis roboraturus, ea ex eodem aphoriſmo XV. eſt mutuatus.

Doctrina hæc nuper inventa, avt temeré, non eſt: ſed Hippocrati familiariſsima, qvod prodidit in libris *II.* & *III* de victus ratione. Item de victus ratione privatorum. Qvibus in locis, Qvid, Qvale, Qvantum edendũ, in ſingulas anni partes, annotatum copioſé eſt.

Galenus utraq; manu eandem eſt amplexus, cuj rei indicio ſunt ejjus, in Aphoriſmos & in prædictum librũ de victus ratione privatorum, commentarii.

Celſo adeó placuit hic aphoriſmus ut eũ in ſuos commentarios, qvaſi de verbo ad verbum, tranſcribere non turpe duxerit. Scribit lib. 1. cap. III. *Hyeme plus eſſe convenit: minus ſed meracius bibere. Vere pavllum cibo demendũ adjiciendumq; potioni, ſed dilutiús bibendum. Aeſtate veró & potione & cibo corpus ſæpius æget. Avtumno cibo pavllo pleniore uti licet: minus ſed meracius bibere.* Et reliqva huc pertinẽtia: de totius vitæ regimine in hiſce temporibus abundé congeſta.

Coronidis loco addam: qvod etiam monuit Galenus: Aphoriſmum de ſolis hominibus avdiendũ: non de ani-

malibus

malibus in latibulis tempore hyemis delitescẽtibus. Nec tamen de iis hominibus, ut Indis, qvi perpetua æstate fruuntur & perpetuum habeant æqvinoctium: neq; de his qvi sub polo habitant & perpetuam habeant hyemem. Tales enim semper uno modo cibandi sunt.

ORATIO:
DE VERO MEDICINÆ FINE, AD MEDENDUM NON AD DISPUTANDUM COMPARATÆ: HABITA, IN ACTU LICENTIALI MEDICO, AB ANDREA KRAGIO RIP. DANO:
ANNO DOMINI CIↃ IↃ XVↃ. DIEI XV. MENSIS JULII.

Iseratur & deplorat poëtarum antesignanus Vergilius, classem Aeneæ, in Italiam cursum dirigentis, post excidium & cõflagrationem Trojjanam, suo cursu & itinere prohiberi & intercludi: idq; non propria qvadam, qvam in se admiserat culpa: sed qvia invidiosæ Junoni

——manebat alta mente: repostum:
Judicium Paridis & spretæ injuria formæ.

Verba poëtæ sonant:

Musa mihi cavssas memora, qvo numine læso:
Qvidve dolens regina deûm, tot volvere casus,
Insignem pietate virum, tot adire labores,
Impulerit. Tantæ ne animis cœlestibus iræ! &c.

Ego hodierno die poëtã æmulans (nam magnis componere

ponere

ponere parva licebit) qverar & voce hac lugubri deplorabo: Medicinam curſu & itinere ſuo prohiberi: & invitã ac immerentem, qvæ finem habebat εὐπραξίαν, morborũ é corporibus expulſionẽ & abjectionem, ad diſputationum & diſputatorum ſubtiles & argutas concertationes & colliſiones diſtrahi & rapi.

——Longa eſt injuria. Longæ
Ambages: Sed ſumma ſeqvar faſtigia rerum.

Adeſte viri Monſpelienſes, ut corporibus ſic æqvis animis & judicii æqvanimitate. Adhibete in hujjus graviſsimæ cavſſę avditione & cognitione diligentiam & ſapientiam: in diſceptatione & judicatione æqvitatem & juſticiam: qvam muneris officiiq; veſtri & cavſſæ præſentis gravitas & dignitas poſtulant.

Medicinã noſtram divinitús avt hominum mentibus inditam, avt prioris ſeculi civibus, patribus noſtris, ad familiarius cum deo colloqvium admiſsis, traditam: cõvincunt eæ qvas præter alias ſcientias, poſt S. S. ſcripturã habet in Eccleſiaſte commendationes & encomia.

Dei donum appellari meruit: qvod certó conſtituendum eſt, non temeré avt fato qvodam ſtoico obtigiſſe: ſed propter eam qvam hominum afflicto, multis neceſsitatibus, generi præbet utilitatem & commoda. Qvæ, in neceſsitatibus & afflictionibus commoda, qvi in ſcholarum concertationibus & ſcholaſticorum conflictationibus conſtituat: medicos ejjus patronos, theologos religionis & divini cultus præceptores, atq; adeó totũ mundum hujjus commoda exſpectantem & experientẽ, contra te concitaverit.

Nec tamen cum hoc elogio Medicinam decorem cum Eccleſiaſte, qvod deorum donum ſit: volo videri Enthuſiaſmum qvendam ſtoicum inducere: avt cum illis ſpiritibus

tibus familiaribus, de qvibus hac mundi senecta, nugatores multa nugantur, conversationis vinculum amplecti: sed potius cum Hesiodo agnoscere, donum qvidem dei esse, sed laboribus redimendum. Omnia siqvidē sub deorum hasta prostant: laborum pretio, & sudorum, numerato, acqvirenda.

In hanc cogitationem se dimittentes, qvi avreo illo seculo terras incoluerūt: & hujus medicinæ tantum usum, in producēda á morbis & calamitatibus tanqvam inimicis immuni vita, animadvertentes, cepere eam magis magisq; contra suos hostes morbos armare, ejusq; imperiū adavgere.

Qvilibet sua in medium contulit arma, qvibus in hac cōcertatione feliciter fuisset usus, & in pace: conjunctisq; viribus & copiis medicinæ robur, potestas & imperium amplificabatur: prius inventis certitudo accessit: obscuriora & nondum in lucem prolata vestigabantur: angusta copiosioribus, dubia certioribus confirmabantur.

Talis fuit istis seculis per conspirantem animorum conjunctionē, experiētia coadjuvante, medicinæ in pulchritudine, honestate, modestia, brevitate & utilitate facies.

Sed ut sunt rerum humanarum certæ periodi, nihilq; in iis stabile & firmum, hominumq; á labore ad libidinem & otium proclive ingeniū est, & injuria præceps: & qvod durum graveq; erat hujus belli sumtus & labores in longum tempus proferre: cepit tam principes hujus militiæ, qvám milites ipsos laborum tædium, exprimentaq; amplius conqvirere & congerere intermissum est. Sat esse putabatur ex qvibusdam experimētis, exercitatione cognitis, theoremata qvædam generalia extruere: ex qvorum intuitu tanqvam in speculo, postea de morbis judicium esset instituendum: exigua avt nulla ratione & consilio,

de ætate, tempore, viribus, qvantitate aliisq; circumstantiis accedente.

Morbi interea tẽporis, in observãda occasione & celeritate nihil reliqvi facientes, sine mora in imprudẽs & soporis poculis ebrium genus humanum impetum fecêre: nec ullum sibi tempus vacuum laboris dederũt, usq; dúm devicti hostis triumphum agitarent.

Firma hac spe fretos nihil potuit proposito dejicere: & dum medici experimẽtorum certitudinis immemores, suis cõfiderent theorematib. plus qvã naturę operationibus: morbi superiores & victores, ad suas possessiones sanitatem, fuga sibi salutẽ petentem, redire prohibuerunt.

Qva ex negligentia & socordia factũ est, qvod ab ipso patrum seculo ad tempora Hippocratis & Galeni, qvi inventæ medicinæ fama celebrantur, nihil avt parum reliqvum sit: qvod vel saltim solidæ & naturalis medicinæ reliqvias indicet.

Qvid, & pavca illa, in Arabibus, & iis coætaneorum scriptis reservata, itá sunt logicis involuta qvæstionibus, itá fabulis, mendaciis, superstitionibus, incantationibus, conspurcata: ut non posśis non in admirationem profundam incidere: qvo malo fato tot & tam fœtidæ sordes, in tam purum ex Dianæ fonte dimanantem rivulum confluxerint.

Hæ sordes in cavssa sunt, qvod medicina nunc virgini castisśimæ, nunc impuræ meretrici asśimiletur. In schola meretrix est astuta & fallax, cujlibet argutè & acutè disputanti arridens: iisq; egregiè fucum & fumum vendit, qvi cupiunt videri apud avditores absolutisśimi in negotiatione medica, si in theatricis illis & scholasticis conflictibus sint invicti disputatores. Ad ægrotos cúm ventum fuerit imis gemitibus & suspiriis clamantes: sana me: cura

me:hoc avfer: illud redde:tum se tanqvam sorex suo inditio prodit, & qvam miseré illis & fravdulenter imposuerit,qvi tali delectabātur fuco, indicat. Tum disputatores, pudore suffusi,intelligunt se contumeliosè tanqvam ridiculos amatores deceptos:& nescio qvam de libris,unciis, scrupulis, fabulam sint apud ægrotos incepturi: avt cum astantibus de erroribus ægroti disputationem. Usq; dúm, prostratis morbo viribus,simulare posśint, se nimis tardé advocatos,avt aliam qvandam effugiendi viam, & occultandi suam infantiam,comminisci.

Sed habet qvo se consoletur medicina: si solatiū est miseris habere in miseria sociū. Qvod sophistica qvæstionaria,superioribus proximis seculis, academias universi orbis occupaverat: ut non solúm medicina omnesq; disciplinæ, verumetiā ipsa prora & puppis omnium scientiarum Theologia, commodiśsimé percipi exerceriq́; putaretur, si de ea clamosè & in utramq; partem in scholasticis theatris & congreśsibus disceptaretur.

Grammaticam qvæso perpendite qvalem ante annos plus minus 150 in omnibus Evropæis scholis habebamus. Regnabat Alexander de villa dei, & barbari alii, tot præceptis, carmine & hieroglyphicis nodis conceptis, qvæstionibus,annotationibus, exceptionibus, observationibus referti: ut anteqvam te inde exsolveris, & ad cogitandū de genesi & analysi alicujus exempli perveneris ætas perierit.

Sed hoc vitium hac memoria prudenter multis in locis est emendatum: qvod perpavca præcepta falsa fuêre, sed usus solummodó reqvirebatur: qvi postqvā veri Aristarchi accesserunt unâ adiit.

In Rhetoricis & Logicis idē vitiū est,sed labor in correctione propé desperatus: ꝓpter summos aliqvot avtores,

veluti tot ſeculis conſecratos, & in deorũ numerũ relatos.

Tandem veró, qvia in Rhetoricis uſus provenit magnus eorum inditio, qvi præcepta Rhetorica emendarũt & exemplis illuſtrârunt: animadverſiones rhetoricæ ſunt avſcultatæ & receptæ, magnumq; uſum præſtiterunt.

Sophiſtica, neſcio qvæ rabies, adhuc manet tanta in ſcholis, ut logicos de logico, in poëtis, oratoribus, hiſtoricis, mathematicis, in omnibus deniq; humanę vitæ partibus, uſu commonefacere: idem ſit, qvod urſos, leones, tigres concitare.

Nemo eſt qvi humanũ illum logicæ facultatis fructum non mirificé complectatur: ſed logicum ad uſum reducere, qvi, præ pertinacia, velit, reperitur nemo.

Evbulides ſolus in ſcholis regnat & dominatur. Nullum præceptum verum: nulla theſis declamanda avt retexenda proponitur: ſed logicæ finis in altercatione conſtituitur: diſputationumq; materia & exempla ſunt, Omne *A* eſt *B*, Omne *B* eſt *C*. Nec etiam ſatis eſt falſo hoc fine logicam conſpuere & dedecorare, ni unum idemq; præceptum plus millies, magna cum navſea repeteretur. Cuj repetitioni variæ excuſandæ, in ſingulis præceptis nova ſunt excogitata tectoria, obſcuram & prolixam artem, per ſe clariſsimam & facilimam, reddentia.

Phyſica noſtra in feliciorem non incidit fortunam. Vix enim ac ne vix qvidem in octo libris acroaſeos apud Ariſtotelem, qvi Phyſici dicũtur, totidem verſus Phyſicæ veritatis comperies: ſed eos inanibus ſophiſmatis, plurimis logicæ, nonnullis mathematicæ, qvibuſdam etiam impuræ theologiæ refertos.

Phyſica materia ſolida eſt de rebus cœleſtibus in Ptolomæo & Copernico: De meteoris in Ariſtotele, Plinio: De metallis, plantis, animalibus, in aliis Ariſtotelis libris, Platone,

tone, Hippocrate, Galeno, Theophrasto, Alberto Magno, Paracelso, Agricola, Matthiolo, Ruellio, Lobelio, &c.

Hæc vera physica est, cuj nostra medicina subalternata dicitur: ex qva fructum in medicina magnũ havriendum experimur. Hæc constans rerum naturalium & physicarum doctrina est.

Metaphysicam XIV libris comprehensam potius deploro, qvám incuso: in qvibus ne vix XIV versiculos de Theologia & qvidem eos impietatis Epicureæ plenissimos offendes. Cætera illa tam copiosa, maximam partem Evbulideæ logicæ tapeta, mathematicis qvibusdam & physicis sophismatis exornata, continent. Ut meritó hîc cum Socrate ejulemus. Proh Deûm atq; hominũ fidem: ubi mens: ubi ingenium! Qvis tam perfrictæ est frontis, qvi separare sustinet utilitatem ab honestate! Cur oblatis lavtissimis fructibus putri glande, inepti vescimur.

In preceptis de moribus, nescio qvo fiat fato, qvod multi ex ingeniosissimis semper malint vel totum devorare Aristotelem & Ciceronem, qvám usu discere artem frangendi cupiditates. Artem etiam dico illam patiendi: qva non alia in erumnosa hac vita mortaliũ magis est necessaria. Philosophari sese dicunt & philosophos morum, qvi de moribus, deq; omni natura acuté & perspicué disserere possunt. Sed spurii hi sunt philosophi, qvi nulla per philosophiam sanati sui animi signa in vita ostendunt. Alios absentes rodere: præsentes sannis obruere eorum philosophia est & delectatio.

Legei & Jureconsulti idem fatum experiuntur: & qvi omnium bené dicta dubia reddere, leges inter se commit tere ingeniosissimé didicit, vocabulorum novas & inusitatas notationes & significata excogitaverit, omniaq; ju-

ra humana & divina perturbaverit, in roſtro & foro populum ſuis clamoribus ſtrepituq; commoverit: hic imperito populo optimus aliqvandiu judicabatur Jureconſultus, dignus qvem reliqvi tanqvam alterum Moſen avt Apollinem oracula evomentem admirentur & ſuſpiciant.

Attamen feliciores ſunt hujjus noſtræ & parẽtum memoriæ juris candidati: qvi præceptores nacti ſunt Alciatum Gvacium, Donellum, Veſenbecium, Hotomannũ & alios: qvos hæc ætas tulit clariſsimos & doctiſsimos: á qvibus hæ ſpinæ ex arvo juridico expurgantur, & á rabulis indoctis conſutæ leges reconciliantur.

Sed & ſtudium Theologicum eadem obſtacula & impedimenta nactum eſt. Summa lavs theologi alicubi in qvæſtionariorum altercatione conſiſtit: qvod Sorboniſtarum hodiernæ diſputationes palám facient. Et qvi ſex totos annos, de rebus qvibuſdam inutilibus, ut de Eccleſiarum qvibuſdam ceremoniis, de veſtium colore & forma, de ordinum & fratrum dignitate, &c. acerrimé clamaverit: qvi concertantes perturbârit & perverterit: qvi tenebris perſpicuum locum offuderit: qvi ſcholas totas tanqvam Pericles aliqvis fulgurare, tonare, & permiſcere viſus eſt: is unanimi magiſtrorum noſtrorum voce & acclamatione, primum & principem locum in ſchola & menſa meretur. De lingvarum, Hebraicæ, Græcæ, Latinę purioris & artium cognitione non eſt neceſſe ut ſit ſollicitus: modo faſciculum argumentorum ex doctiſsimo (ſi diis placet) Aqvinate, Magiſtro ſententiarum & reliqvis ſcholaſticis doctoribus ex memoria effundere potuerit: ut omnia, per Verſoris ſubtilitates, pervertat.

Dubius animi ſum: an artibus manuariis hanc felicitatem, qvam præ liberalibus acceperunt, gratuler né potius qvám invideam. Qvod tot theorematum & qvæſtionum

involucris

involucris non ſint obſcuratæ. Cúm calcearius, perceptis pavcis annis ſuæ artis theorematibus, tyrocinium artis facturus eſt: non tam diligẽter examinatur de difficilima ſuæ artis forma & qvæſtione, qvam eji difficilimum exemplum imitandum & perficiendũ proponitur, anteqvam magiſterium artis conſeqvatur.

Similiter in veſtris pharmacopæis ad magiſterium promovendis non eſtis contenti, eos ſcire qvinqꝫ eſſe mirabolanorum genera, tria ſantalorum: niſi eadem ſingulatím vobis præſentibus ſecreverint. Non veſtris animis fecerint ſatis profitẽdo ſe Syruporum, Juleporum, Apozematũ, perfectam & juſtam coctionem cognitam ſatis habere. Non qvieveritis ſi dixerint ſibi tanqvam numerũ digitorum cognitum, qvo pacto clyſter coqvendus avt injiciendus ſit: niſi etiam experientia avt probatorum hominum teſtimonio, eos ſæpius hoc præſtitiſſe & operatos fuiſſe, comprobatum vobis fuerit.

Qvod ſi in artibus ſola manuum opera perficiendis & abſolvendis neceſſe eſt: temeré fidem adhibemus clamantibus: Medicinam aliqvando in theoria ſuum finem conſeqvi: qvæ tota hoc ſolo fine inventa & culta eſt, ut morbos avertat & avferat.

Ad ægrotos appellere animus fert, pavlló in hac mundana ſcena oculatiores, qvi omnium optimé hanc diriment, pro ſua avtoritate, controverſiam.

Hi mihi in principio controverſiæ cognoſcendæ interrogandi ſunt: an'ne cõtenti fuerint, ſi duo avt tres acutiſſimi ingenii medici illis ad lectũ de cavſsis & ſymptomatibus morbi, de remediis qvibus facilimé ceſſerit, argumentis & ingenii ſubtilibus ſpeculationibus concertaverint.

Hi, ut conjicio, inimicis ægrotantibus tales diſputatores precabuntur, avt ad corvos hoſce remittent medicos

inutiles:

inutiles: dummodó incidãt in aliqvem, manum & remedia ad tollendum morbum adhibentem. Malumus, vociferabuntur, accersi medicum avxiliari manu qvam lingva promptum. Fugimus hunc anserem strepitum.

Si aliud judicium ab iis contra me pronunciatum fuerit, manum dabo, adversariisq; pila & palma esto.

Qvid moror? Fatebitúr ne aliqvis vestrûm theoricum sev theoremata medica, ne dicam philosophica speculantem, & nullo cum fructu in vita communi, meritó medicum salutari? Qvod si qvis protulerit, eum juxtá ignorate, qvid mederi, qvid medicina, qvid medicum agere, *sine* longiori deliberatione & cunctatione pronunciabo.

Nónne omnia qvæ discimus & cognoscere cupimus, propter finem & usum addiscuntur? Ars siqvidem ex iis constat præceptis, qvæ finem habẽt in vita communi utilem: non qvę inani pascunt animũ spe & voluptate. Nónne theoria propter finem & usum inventa est?

Temetipsum qvęro, qvi hanc sententiam nudiustertius infirmare aggressus eras. Qvare medicinæ non indiligentem operam tribuas? Qvare artes & lingvas magno cum labore & sumtibus hactenus tibi acqvirendas statuisti? Respondebis nisi contra mentem dixeris: omnia tua studia juvenilia eó cõparata fuisse, ut facilius & fidelius medicinam addisceres: qva postea tibi in morbis utendũ erit. Nam non est qvod speres te medicum vocatum iri, propter subtiles tuas disputationes de cavsis, morbis, symptomatibus: sed inanis speculator ab omnibus judicaberis: qvi ea qvæ in temetipso sunt negligas, ea qvæ nusqvã existant qværas.

At occurres, credo, magnis clamoribus significaturus: theoriam etiam suum habere finem veritatem. Egregium tectorium! Qvasi veritas in rebus non insit sed in imaginatione.

natione. Veritas in rebus consistit, non in tuo de rebus judicio, avt ingeniosé conficta speculatione: & tuum judicium si ad hanc lancem veritatis non fuerit libratum, & tibi & aliis imposueris. Nec ego unqvam credã, etiam perspicacissimam contemplationem tuam ita in rei veritate habere, nisi in effecto, usu, & fine ea comprobata fuerit. Omnes theoricæ speculationes adhuc sub judice sunt: qvæ usu & fine non sunt comprobatæ & confirmatæ.

Hæc cúm tám libero & philosophico animo á me judicentur & dicantur, nolo ea aliter avdiri avt accipi, qvám á me intelligantur. Nec qvenqvam patiar, fideliorem me ipso, meorum verborum esse interpretem. Nolo cujqvam ne qvidem per somnium in mentem veniat: me avt disputationes é scholis tanqvam inutiles exigendas & abigendas consilium dare & frigidam suffundere: qvibus in liberalium artium societate excogitari nihil potest fructuosius. Qvod iis cuncta doctrinarum genera purgentur, acuantur ingenia, aperiantur januæ ad artium penetralia, moveantur & tentẽtur omnia, nihil in tenebris relinqvatur absconditum & obscurum: avt me eorum approbare libidinem, qvi sine ullo rationis judicio ad medicamenta ægrotis propinanda convolant & accurrunt: magna cum artis ignominia, sed majjori miserorũ ægrotorũ dispẽdio.

Absint & exulent hæc á meo animo & procul absint. Disputationes scholasticas hactenus, ut vidistis magnifeci, & in tempus posterum magnifaciã, suoq; debito prosеqvar honore: manente hac mente sana in corpore sano. Etenim disputationes tollere, esset artis differendi usum, magna ex parte, tollere. Certamen non reprehenditur nisi ventosum & inane, nihil solidioris continens sententiæ. φιλονεικία illa qvæ in hisce cõgressibus est, æmulatio, scurrilitas, convitiandi licentia & acerbitas: odia unde accen-

duntur & in rebus claris dissensio, simultates, schismata, mihi cum omnibus bonis invisa sunt.

Nec est qvod mihi aliqvis in nares conjiciat illud Evripideũ, qvod in memoria prius habeo recenti: ὁμιλία ἔτεκε τέκνας. Nam cúm parere & confirmare sententiarũ certitudinem collatio debeat: disputare oportet materias: nõ Pyrrhonio more, non involvere petulanter caligini qvod sensibus patet, ratione satis firmatũ, & á claris & magnis receptum est ingeniis.

Non itá res habet in Medicina ut in rhetorum scholis: in qvibus qvi exercentur possunt pro libitu ludere præstigiis verborum etiam περὶ ὄνου σκίας, & in longissimũ, si velint, litem producere. Non itá hîc licitũ est in arte medendi, qvæ tota consistit in actione seria & ardua: nullum ubi scholasticæ illæ gerræ locum habent.

Nec tamen propterea disputationes damno (ut priús dixi) modo qvæ ad veritatis lucem methodo investigata sint, suo tempore opportuno ad artis usum referãtur. Hoc vocifero & clamo. Hoc ago: ut tandẽ doceam eas debere esse mediocres & non nimis freqventes, ne in iis consenescamus: utiles, de rebus in arte medica necessariis, & fructum ad medendum adferant: de Medicinæ definitione, partibus, subjectis, adjũctis necessariis: & qvomodo prioribus seculis ea inveniebatur & propagabatur. Ibi præcepta fuerũt brevia: usus magnus. Ibi qvilibet ea, qvæ explorata habebat pręcepta & experimẽta, in medium candidé cõtulit, ut alius in simili exẽplo eadem usurparet: nunc ejus generis perqvam exiguũ in libris medicorũ inseritur. Qvin potius asperguntur qvædam secreta, ipsis intestinis secretiora. Eadem novis qvibusdã & hieroglyphicis characteribus & verbis semilatinis avt Arabibus teguntur & occultantur, ne á qvovis dignoscantur. Nova qvotidie

paradoxa

paradoxa & problemata excogitãtur & eruuntur, de qvibus natura nunqvam cogitationem instituit, avt usui fore animadvertit. Paradoxa seqvuntur qvæstiones logicæ, de cavssarum, effectorum, subjectorũ, adjunctorum, doctrina generali: De medio inveniendo: De demonstratione: De methodi speciebus & generibus: & plus istius fecis in medica arte est, qvam unqvam abluere licet.

O' nostra misera sors: qvi hac via cogimur in studio medico ingredi & hos duces seqvi! Nam prius ad vitę terminum perveniemus, anteqvam qvid sit medicina, intelligamus, avt ejus discendæ ratio qvomodo instituenda.

O' si Socrates, exorato Plutone, exiguo tẽporis momẽto ad superos revocaretur: qvanta vehemẽtia tales in medicina itineris duces inseqveretur! qvi Gorgiam, Prothagoram & alios tantoperé est insectatus, non ob aliud, qvã qvia in magna professione rerũ ignari erant. Constat eos qvos Socrates voce tám acuta incessit & increpavit, homines fuisse in multiplicis philosophiæ genere ad miraculũ usq; instructos: qvod Socrates non damnasset, disputationes si suas illi, á rerũ umbris & corticibus ad res veras & mortalium vitæ utiles traduxissent. Sed turpe judicavit qvenqvã animo efferri placereq; sibi in disputantiũ circulis ex acumine & facũdia, & nihil peritiæ interim habere in his qvæ de sui sunt officii & muneris proprietate: illa nempe qvæ in Physicis artibus sola unicaq; ad vitam commodius degendam prodest.

O' ter qvaterq; beatã medicinã! si judicio & animo ęqvo perpẽderetur, aliarũ exẽplo artiũ, actũ altercationis Medicinę levissimã partẽ esse: in usu maximã cõsistere. Cũ navtę, pictores, architecti, unoq; nomine opifices universi omnes, nulla de præceptis suarũ artium altercatione opificia sua discant: sed præstantissimã partem attentione, imitatione, observatione.

Fastuosum illud exercitationis genus, perqvā exiguū in societate humana usum habet & solū in litibus & strepitu consumitur: cultoresq́ reddit suos loqvacitate temulentos. Medicina hujjusmodi multiloqventia non est: sed physicę doctrinę tanqvam manus & praxis, tota in actione consistens, qvæ poscit prudentiā & usum maximum.

Ad circumforaneos amusologos, pelle & persona Chymiæ ac medicorū se tegentes, qvod attinet, eorum patrocinium suscipiam, & pro iis dicam, nunqvam.

Ignari siqvidem rerum & disciplinarum omnium, per mortes hominum experimenta agunt: ubi medicas qvasdam præceptiunculas avt Arabica qvædam experimenta sev Paracelsica (sub hisce enim umbris, opes & thesavros suos jactitant & miserabilem in populo carnificinam exercent) ab alio communicata, avt á se inventa acceperunt: per omnes circumvolant civitates & regna, vociferantes & verbis sesqvipedalibus sonantes, se lapidē qvendam philosophorum, avspice Lemnio qvodam deo, adjuvante Vulcano, invenisse: qvo semimortui ab orco ad superos, etiam in cimba Charontis navigantes, revocari possunt: hominibusq́ credulis vitam ultra annos cornicum pollicentur.

Res mira, qvod ne hoc satis est lavdis ad tantum arcanū: ni addant se habere medicamēta, qvæ multis parasangis superant illud Molii, qvod adversus omnes morbos Ulyssi dedit Mercurius: qvę virtute & efficacia, paria sunt Gorgonis sangvini, qvem Pallas dedit Aesculapio: qvæ deniq; fatalē hominis diem producunt: eosq́ insenescibiles & contra Parcarū propé decreta langævos reddunt. Cū tamē vix calcanthum calcionatū & aceto solutum ad externos, vitrum sev sal antimonii, ejjus infusionē, sev vinum philosophatum (ut jam appellant) circumferant: in qvi-

in qvibus omne ſuum præſidium collocant.

Hæc cúm in Germania & mea patria hís oculis cōſpexi & his avribus avdívi:in principio ad ſermones tales tāqvam ad Gorgonis caput obſtupuí. Cenſen' ullum me verbū potuiſſe proloqvi? Sed cúm me pavlulū ex perturbatione & admiratione recepi, ac mēte integra hæc meditabar:vix lachrymas cōtinui,& ſic,in loco ſolo abditus, medicinæ humanæq; vitæ infelicē ſtatum ſum miſeratus.

Proh deûm atq; hominum fidem, qvid eſt, ſi non hæc contumelia eſt & injuria! Qvid eſt homicidam avt carnificem agere, ſi hoc non eſt! Ubi cruces! Ubi furcæ! Ubi rotæ! Et cum hoc hominum genere, pernitioſius in Republica nihil eſſe poteſt:hoc hominum portento nihil peſtilentius: cur ceſſatis leges in hoſce carnifices uti meriti ſunt animadvertere! Hi titulotenus, & perſona medici tecti ſcioli, non verius ſunt medici judicādi: qvám qvondam apud Aegyptios ventris crepitus inter numina: & qvod inter poma natat eqvi excrementum.

Exploſis itaq; ex hac arena iſtis circulatoribus, reqviro medicum non elingvem avt mutum: ut cúm maximé fides facienda eſt ægrotāti, de morbi ingenio & exitu, deq; remediorum,adverſus ipſum potentia, diſertum eum volo. Medium reqviro,qvi artem qvam didicit,exerceat: & qvam exerceat didicerat: & ab ea ſe contineat, cujus inſcius eſt. Medicinam talem poſco, qvæ uſum habeat in morbis abigendis, non qvæ in ſcholaſticis theatris exerceatur & qvieſcat.

Animum attendite, vos qvæſo viri Monſpelienſes, & qvid velim advertite.Medicinam poſtulo ad morbos curandos ab altiſsimo creatam & hominibus datam. Qvo etiam nomine cives primitivæ eccleſiæ medicinam coluerunt: excultam poſteris tradiderunt. Abuſus in aliis

artibus, tám liberalibus qvám mechanicis, cúm eorum finis in altercatione ponitur, monet, eum medicina abuti, qvi ejjus finẽ in theoria collocat: ſicut & verus uſus aliarũ artium & diſciplinarum in ſimilibus exemplis, avt etiam in præſtantioribus confingendis, medicinæ verum uſum in actione & morborum curatione ſitum commonefacit. Aegri qvibus cum morbo conflictus eſt, medico avxiliarem manum adhibenti honores & præmia deferent: theorico, de rebus ſingulis ſua ſolum ſubtilitate judicante & diſputante, ad corvos relegato. Hi ſunt verum ſubjectum circa qvod ars medica verſatur & exercetur, non qvęſtiones jejunæ, inanes & logicæ.

Sed qvorſúm hic veſter ſtrepitus, commílitones? Qvorſum iſtæ manuum & pedum turbæ? Videmini mihi iis & veſtro ſcreatu oratiunculam meam interrumpere velle: & hanc contra me comparatam ſtrepitu & muſsitatione ſignificare.

Qvid hæc tam prolixa & copioſa oratione á te tractantur & moventur Kragi? qvum nemo noſtrûm ſit, qví non omnia argumenta á te comparata, ſibi animo egregié præmeditata habeat.

Conſtat nobis ſatis, & noſtro damno exploratũ habemus: medicinam jam multis annis ſic jactatam curſu ſuo & fine ꝓhiberi ac impediri: & ſæpius qvaſi fluctibus obrutam. Neſcimus tamen qvis malus genius, avt qvæ perverſa Juno Aeolum ad hoſce fluctus & tempeſtates concitandas commoverat. Neqꝫ id anguſté & ſollicité inqvirimus & ſcrutamur. Hoc magis nobis cordi eſt. Hoc dies noctesqꝫ ſurſúm deorſúm animo verſamus: qva Venere deprecante Jovem patrem, & pro Medicina dicente: jubebitur Aeolus etiam graviter objurgatus fluctus cõponere ac ventos ſedatos in antrum & ſpeluncam abdere & recludere.

recludere. Hûc omnia nostra consilia & cogitata fideliter, sed infeliciter, referuntur. Tu itaq; qvi in medio mari progenitus es avt ad ejjus ripam: & ista Neptuni & Aeoli in mare & vẽtos imperia sæpius perceperas: si qvid habeas, qvo speres hanc tempestatem in qva extremé periclitatur navis medica sedatum iri, & qvibus postea mediis ad portum apppellat optatum, aperté & sine fuco in medium conferas jubemus.

Vestrum ego mandatum & imperium defugiam, cõmilitones carissimi, nunqvã: & qvid hac in re cõpertũ habeã pavcis & claris verbis dabo: modó vos ad momentũ temporis mihi benignas avres, sine pedũ strepitu, tribueritis.

Duabus rebus perficitur modus sedandæ hujjus tempestatis. Qværenda Venus est, Jovem deprecatura: qvi pro suo imperio, jurgiis dignis exceptũ Aeolum propter levitatem, ventos & fluctus componere & sistere jubebit. Aeneas cum fido Achate & sociis reliqvis in tenendo verum & propositũ cursum, officium nõ indiligẽter facient.

Venus pro Aenea apud Jovẽ dictura & oratura, eum avdacter sui officii cõmonet. Sic ego liberiús pavlló præceptoribus in memoriam suggeram (hi enim Jovis personam sustinent) præcepta nostrę artis debere esse brevia: ut reliqvum temporis, ætatis, studiorum, laborum, experientiæ difficilimæ & observationi omnium scientiarũ & cognitionis matri tribuatur. Et præterea qvicqvid illi diutina exercitatione & longo usu certum & exploratum habeant, in cõmune ingenuo liberaliq; animo cõferendum.

Qvod, ut cõmodius perficiatur & confiat: habẽdę sunt ob oculos bonarũ artium leges, sive sint Aristotelicæ sive Rameę: qvibus arcetur ab artibus, qvod nõ est κατὰ παντὸς, καθ' αὑτὸ, καθ' ὅλου πρῶτον: Qvod nõ est semper verum, homogeneum, reciprocũ: & illa de methodo artiũ legitima.

Vos.

Vos deſigno, medici Monſpelienſes, & noto. Aſſumite vobis, qva digni eſtis & fruimini, libertatem philoſophicam: & nolite ſervi eſſe in excuſando veterũ qvamlibet contradictionem & errorem. Nolite jurare in verba magiſtrorum. Sed qvalis fuit Galenus erga Empyricos tales vos lubẽs patietur erga ſua ſcripta. Eſtote vobiſmetipſis Galeni & Hippocrates. Nec iniqvũ judicate de natura avt deſperate: qvod, tota poſteritate ſterili facta, in unum avt alterum hominem ſua dona omnia contuliſſet.

Hac itaqve libertate philoſophica utentes, conſcribite nobis medicinam ſev artem medendi, ſenſibus congruentem & rationi, ex veteribus & recentioribus: cujus uſus erit in medicina facienda, non in altercationibus de præceptis, avt qvæſtionibus logicis ab ipſo Galeno toties damnatis. πολυγραφίαν Galeni, qvi plus qvám ſexcentos libros de rebus philoſophicis & medicis, qvám confuſè & inordinatè conſcripſit, tantaq́ librorum copia multorum ſtudia deſtineat, in ordinem redigite, purgate, aſteriſcis & obeliſcis notanda notate. Suos enim nævos & verrucas Galenus habet: multas logicas logomachias. Homo fuit, humani nihil á qvo alienũ fuiſſe puto. ὑστερὸν πρώτερον corrigite. Ex univerſis Galeni libris hi ſolummodó neceſsitatis ſunt, qvos conſcripſit de corporis partium officiis: de patientium locorum noticia: de methodica indicationum per varia morborum genera tractatione: de rerum ſimplicium facultatibus: & de compoſitione medicamentorum, primó generalium: deinde de compoſitionibus, qvæ cujq́ parti affectæ ſunt familiares. Qvi in reliqvos libros Galeni ſe demergunt, ad diſputandum multó, qvám ad medendũ, promptiores evadunt. Aretęum, Aëtium, Pavllum, reliqvosq́ juniores Græcos, ſicut etiã noſtros Latinos, partim nimis jejunè, partim ſine rationibus ſcri-

bus ſcri-

ſcribentes, emendate. Arabes ſpurcé, fœdé, & barbaré, in Latinum traductos exornate. Sæpius multa dicunt pavca probantes: qvod illis condonandum non eſt. Præcelſum illum Paracelſum illuſtrate & tot ænigmatum pellibus contectum detegite & nobis conſpiciendum producite. Reſtituite nobis jam multis annis deſideratam, veram illam chymiam & naturalem Phyſicam in metallis, mineralibus, vegetabilibus, animalibus: per qvam multa in naturæ viſceribus & pericardiis latentia eruuntur: qvemadmodum Prometheus beneficio ignis hominem fabricaſſe dicitur. Hujjus, credite mihi, beneficio, medicamenta divinum qvid in ſuis intimis penetralibus recondentia extrahuntur, & ad ſalutares producuntur uſus: & materia, qva morborum multorum curatio fit, mutuó ſumenda eſt ex hoc penu, in qvo reſolutionum & compoſitionum ſervantur arcana. Qvod illi etiam ipſi comprobarunt multipliciter in medica exercitatione & ſua experiētia, qvi in morbis filum diducunt totum ex ſui Galeni methodo. Empiricos illos, in qvibus ſolius Vulcani vultus & medicina ſubroſtraria remaneat, veſtris legibus damnatos & fugandos, ex hiſce arvis medicis repurgate.

Vos, inqvam, Monſpelienſes medici, tanqvam Ioves in ſedanda hac tempeſtate imploro & invoco. Cúm perpavci in Academiis Evropeis felicius et facilius voto meo fecerint ſatis: idq; ſine rei familiaris & ſtudiorum jactura. Nullus ſiqvidem obſcurus adeó angulus eſt, avt in medicina avt philoſophia, qvem veſtra diligentia, ingenii felicitate, judicii dexteritate non perſpexiſtis avt perluſtraſtis.

Nec vos avdiam reſpondentes, utendum & ſtandum clariſsimorum virorum judiciis, á qvibus magna & inſigni verborum ubertate ars medica ſit conſumata: ut progredi ulteriús nemo qveat. Ars ſiqvidem ipſa clarius hîc

illuxisse videtur apud vos, qvam uspiam alibi. Sive qvod omnium rerum vicissitudo sit: sive qvod multarum rerum cavssæ vobis cognitæ sint, qvæ hactenus alios effugiebant.

Qvocirca, ut á vobis petii, lites has dirimite: dubia stabilite: obscura illustrate: abdita proferte: á vobis potius, qvám ab ullo alio probata & explorata, candidé communicate. Sic unanimi consensu totus Apollineus chorus, hoc solenne lavdis meritum vobis deferet: & precetur:

Semper honos, nomen vestrum, lavdesq; manebunt.

Nec veró satis est, ut priús etiam monui, præceptores suo officio & munere fideliter perfungi, & in hac parte discipulis totiq; mũdo benefacere & inservire: nisi etiam discipulorum diligentia accesserit.

Qvare nostrarum erit partium, commilitones optimi sapientiæ & Minervę filii, qvi hoc phanum Aesculapio dicatum qvotidie visitamus: theorematibus præceptorum cognitis & perceptis, omnia ad usum transferre: manum operi adhibere: & animo perpendere cũ morbis & ægrotis, non cum sophistis nobis imposterum negotium fore. *Hem itaq; eamus unâ omnes: vendemus ædes, agros, vestes, annulos & libros si necessitas postulaverit: emamus calceos, mõtes cẽscendamus, accedamus valles, solitudines, littora maris: terræ profundos sinus inqviramus: animalium discrimina, plantarum differentias, mineralium ordines, omnium rerum proprietates & nascendi modos notemus: rusticorum astronomiam & terrestrem philosophiam diligenter ediscamus: nec nos pudeat. Tandem carbones emamus, fornaces construamus, vigilemus, & coqvemus sine tædio. Ita enim perveniemus ad sapientiam, aliâs non.* Ad eam dico sapientiam, qva in nostris dispensationibus & morborum desperatorum curationibus læti utemur.

Hac

Hac via ingredientibus nobis, si natura faveat & diligentia accedat: tantum beneficiorum supra communem medicorum sortem accipiemus: qvantum aqvila canendi acie noctuam: & lucinia coccygem jucunda vocalitate & modulatione superet.

DIXI.

EXAMINIS RIGOROSI REPETITIO: SINE REPLICA VOCATA.

CUm examen rigorosum inter parietes privatos in sola professorum & baccalavreorum præsentia habitũ erat: monet religiosus D. Vicarius ejjus summam & commentarium repetendum, anteqvam Licentiam mihi in arte medica conferat: sed sine argumentorum replica, vobis recepta loqvendi formula. En itaq; eorum summam: qvæ á me erant proposita & á vobis oppugnata.

Subiturus examen rigorosum, duce fortuna, pro more hujjus celeberrimæ scholæ incidi in LXXXVII. caput Artis Medicinalis Galeni: & in XIIX. Aph. lib. I. Aph. Hippocratis: in qvibus duobus capitibus & punctis sum exercitatus.

Nunc cúm jubeat eorundem tunc copiosé tractatorum brevi summa commentarium referre, id faciam, dummodó vos patiens mihi silentium concesseritis.

Sit itaq; mihi qvæstio objecta: *An Galenus logicé & veré salubrium cavssarum ordines qvatuor in partibus instrumentariis constituat, in figura, magnitudine, numero, & situ*: & pro Galeno per hunc disputabo & agam Syllogismum:

Tot sunt salubres cavssæ in partibus organicis, qvot sunt in iisdem errores & vitia.

Atqvi errores & vitia in partibus organicis sunt qvatuor:

Qvare salubres cavssæ etiam qvatuor erunt.

Propositioni robur subjicit remediorum natura & ingenium: in qvorum classes cavssæ salubres, de qvibus hîc sermo est, referuntur: qvę nevtiqvam plura esse avt debent avt possunt, qvam errores & vitia qvibus sunt inventę avt accommodabuntur. Relatorum enim hæc est conditio, ut se ponant & perimant: ut uni relato, suum respõdeat correlativum.

Assumtio á Galeno, per inductionem partium ad totum, prædicto capite roboratur. Qvandoqvidem nullus error in partibus organicis committatur, nisi in figura, magnitudine, numero, situ.

Qvibus adductus & pro Galeno sic dicta cavssa & cognita, pronuncio: *eum veré & syllogisticé salubrium cavssarum ordines qvatuor in partibus instrumentariis collocasse.*

Videor mihi hoc pacto Galeni avtoritatem salvam tenuisse & illabefactatam. Hippocratis itidem honorem & opinionem tuebor: sine ratione tamen asserentis Aph. XIIX. lib. I. Aph. *Aegrotos hyeme cibũ facilimé ferre: æstate & avtumno difficilimé: vere mediocriter*: idq; tali Syllogismo:

Calore existẽte potentiori & efficaciori ad concoqvendum cibum, ægroti (de sanis nihil dissimile judicandum) facilius, etiam copiosiorem cibum ferunt.

Hyeme calor est copiosissimus: æstate & avtumno minimus: vere mediocris.

Ergo ægroti hyeme facilimé cibum ferunt: æstate & avtumno difficilimé: vere mediocriter.

Propositio ex Physica cavssarum et effectorum & qvotidiana experientia depromitur. Cúm enim omnis in corporibus

poribus animatis actio, beneficio caloris inchoetur & perficiatur: nihil dubitationis dari potest, majjorem calorē melius & facilius coqvere & agere, difficiliori et minori. Majjor virtus, magis operatur se ipsa minori reddita.

Assumtioni firmamentum comparat Hippo. & Galen. Aphoris. xv. ejjusdem hujjus lib. 1. Aph. ut alios philosophos præteream.

Hyemali tempore, propter condensatū ab externo frigore corpus, caloris minus dissipatur avt exhalat, sed intús is coërcetur & continetur. Qvin inimicum frigus fugiens, ad interiora recurrit & adavgetur. Aestate omnia modo contrario habent: sicut etiam avtumno feré. Vere omnia sunt temperatiora.

Qvibus de veritate Hippocratici Aphorismi, edoctus, pro Hippocrate sententiam profero & edico, recté proditum: *Aegrotos hyeme facilimé cibum ferre: æstate & avtumno difficilimé: vere mediocriter.*

Hæc est eorum summa, qvæ á me in examine rigoroso, copiosa satis explicatione erant prælecta.

NOBILISSIMO VIRO,
D. FRIDERICO MUNCK
DE OXVANG:
AMICO, REVERENTIA OMNI
COLENDO.

Um in hoc meorum studiorum cursu, nobilissime Friderice, visum fuit eorum mētionem facere & gratam iis declarare memoriam, qvorum egregia in studiis beneficia præcipué levaveram: nefas duxi te præterire: á qvo non exigua sunt in me profecta.

Beneficiorum nomine complector, non tám ea præmia laborum, qvæ mihi numerabatur satis honesta: qvám tuam in lit-

teris diligentiam, animi & naturæ ad qvævis arripienda & conservanda promptitudinem & fidelitatem, in moribus mãsvetudinem, in religionis cultu pietatem.

Hæc beneficiorum maximorum loco semper collocavi, cũ mecum viveres. Pro qvibus qvid nunc potissimúm referam, suppetit nihil, præter hoc scholasticum officium: qvod tibi defero, tui absentis recordationem Monspeliensibus, hac triduana disputatione tibi dicata & januis templorum & locis publicis decentibus affixa, revocando.

Tu fac progrediaris similiter toti patriæ, exterisq; nationibus eadem beneficia conferendo: & sine familiaris rei jactura, qvamplurimos tibi faventes & benevolos habebis: amicorum de te expectationi respõdebis, avt fortassis superabis. P. P. Mõspessuli: XXVI, XXVII, XXIIX. *Julii: Anno Christi dei* CIↃ IↃ XVC.

T. ANDREAS KRAGIUS Rip. Danus.

QVÆSTIONES PHILOSOPHICÆ ET MEDICÆ IV: PROBLEMATA VARIA XL.

PRO SUPREMO IN ARTE APOLLINEA GRADU, EXPLICANDA ET DISPUTANDA: AB ANDREA KRAGIO RIPENSI DANO: DIEBVS XXVI, XXVII XXIIX JULII: HORIS ET LOCO SOLITIS.

QVÆSTIO I.

An febribus continuis putridis purgatio conveniat?

PArti cujcunqve corporis, cacochymia malisq; & vitiosis humoribus contaminatæ, nullum potest avt debet præsentius remedium purgatione ex-

ne excogitari. Qvod vel in prima regione verum esse, nemo mihi in controversiam vocabit: cúm etiam venarum majjorum cacochymia, sola phlebotomia copiam diminuente, relliqvias sangvinis non emendante, tolli neqveat. Nisi cum peccante humore totus sangvis exhavriatur. Purgatio enim hujc humorum cacochymiæ ejjusqꝫ correctioni proprium remedium & medela est.

Febris continua putrida, de qva sola hîc verba fiunt, fit: cúm putridæ materiæ tanta copia, in venis arteriisqꝫ collecta fuerit majjoribus, avt aliis partibus cordi vicinis: ut cor ipsum continenter & sine intermissione attingat & labefactet: á quo postea eadem labes toti corpori communicatur.

Duplex ea est. Primaria: qvando putrescens humor, in ipso corde, avt vasis majjoribus qvæ inter alas & ingvina excurrunt, accenditur. Hujjus species variæ sunt, pro vincentis humoris varietate. Synochus & cavsus ex incenso & putrescente sangvine, proportione humorum inter se conuenient: Qvotidiana ex pituita. Tertiana, ex bile. Qvartana ex melancholia. Symptomatica: qvæ visceris cujjusdam & partis præcedentis qvasi comes seqvitur: ex qva parte, putredinis qviddam, avt teter putridusqꝫ vapor in cor obrepit. Vicinarum enim partium cordi & maximé principum phlegmone, vel erysipelas ex sangvinis bilisqꝫ putredine, vapor avt humor in cor subit: qvo per arterias fuso, febris fit putrida symptomatica.

Satis palám est, validas ob cavssas humorem in qvacunqve corporis parte putrescere, qvi putredini magis obnoxius erat: deinde alium: & sic sensím

perrependo

perrependo usqvedum calor præter naturam, in eũ malignitatis gradum pervenerit: ut non desinat antegvam partes omnes sangvinis putredini obnoxias, in sibi similem substantiam converterit: qvemadmodum etiam in phlegmone conspicuum est, qvæ á parvis initiis originem ducens, ad vigorem, temporis progressu, feratur.

Omnibus absumtis, qvæ putredini erant aptę, partibus avt putredine medicamentorum naturæq; beneficio inhibita, cessat ejjus imperium: remanetq; illæsa pars sangvinis melior, qvæ satis fuit ad eji resistendum potens. Qvæ qvamvis putridis partibus infestabatur & admiscebatur: tamen subjecta non est, sed parum aliqvando incaluit. Restincta putredine & qvalitate noxia, in pristinã suæ bonitatis possessionem facile succedit: acceptamq; injuriam talionis lege ulciscitur, & amissa bona instavrat. Si enim hæc devicta aliqvando fuerit á calore & putredine vehementiori: vita in periculo & mors præsens est.

In utraq; hac febris continuæ differentia, humoris corrupti dominium & imperium qvalitatis vitio per putredinem inducitur: febrisq; alioqvin nulla orta fuisset.

Ergo febribus continuis putridis convenit purgatio.

II. QVÆSTIO.

An paralysis ulla ab humiditate: convulsio á siccitate nervorum fiat?

Cúm in nervis partis alicujjus humani corporis, calor nativus insitus officia partium perficiens & consumens, nimium refrigeretur: infidelius eæ munere perfunguntur suo,

ſuo, nec ut prius avt ut debitum erat, ſentiunt, operantur, moventur: ſed relaxatæ concidunt.

Hujjus refrigerationis, relaxationem ſecum adferentis cúm motus & ſenſus deperditione, duæ ſunt principales cavſſæ: humiditas & ſiccitas. Nam qvemadmodum partes nimis tumidę redditæ, ſua copia nimia humoris calorẽ refrigerant, eoq́; refrigerato relaxantur & remolliuntur: ſic etiam ſiccitas, partis humidũ abſumens, in cavſſa eſt, qvare calor etiam refrigeretur, qvi hoc humido ad motum & ſenſum opus habebat, & qvod partes relaxẽtur: calore depravaté officium peragente.

Ad hanc noxam inferendam, ut humida ſunt ſiccis freqventiora & promptiora: ſic qvæ á ſiccis contingit refrigeratio, difficilius medicorũ ſe ſubmittit induſtriæ. Qvod abſentem reſtavrare materiam deficientem, longé ſit difficilius: qvám præſentem copioſiorem tollere.

Paralyſis talis eſt nervorum relaxatio propter refrigeratum calorem, cum actionis, motus, ſenſus, in aliqva parte, defectione.

Hæc nũc perfecta dicitur, in qua motus, ſenſus, & actio partis intercipitur: imperfecta, uno prædictorum pereunte, altero illæſo.

Eſt & paralyſis abſoluté dicta: qvæ dimidiati corporis eſt, vitio in ſpinalis medullæ, primo á cerebro proceſſu exiſtente: partialis, una ſolummodó parte infeſtata & laborante.

Aliud qvidpiam evenit etiam nervis brevioribus juſto redditis: cúm ſuis muſculis & tendonibus, præter voluntatem, ad ſuum principium & partem ſanam adducantur.

Ingentes hoc malum dolores infert, & ſanatu difficiles. Cavſſas habet infinitas qvas tamen ad genera duo revocari voluit Hippocrates: inanitionem & repletionem.

Siqvidem cũ nervi ebrietate, crapula, suppressa usitata vacuatione, &c. nimium replentur: avt cúm ex ardẽte febre, nimia purgatione, fortioris medicamenti usu inaniuntur & siccãtur, breviores redduntur & suum principium versus contrahuntur.

Qvæ harum cavssarum, morbum peperit, ex anteacta vita conjicere licet: qvod tamẽ etiam ex ipsa contractione indicari potest. Corporum sanorum, de qvibus tamen suspicio est plethoræ & cacochymiæ, ex repletione convulsio nervorum est. Breviores redditi nervi post sudores, vomitus, alvi dejectiones, vel humorũ avt sangvinis præcipué qvascunq; fluxiones, vigilias, famem, vehemẽtiores motus, ex inanitione contrahuntur.

Convulsio, cujjus hîc naturam venamur, talis est nervorum, suam versus originem, contractio involuntaria. Qvæ nunc totius est corporis, nervorum initiis offensis: nunc singularis cujjusdam partis, ejjus musculis læsis.

Ergo qvędam paralysis ab humiditate: convulsio á nervorum siccitate fit.

III. QVÆSTIO.

An á sensu & dolore bené colligatur, constare corpora nostra, pluribus & contrariis elementis?

IN omnibus rebus creatis, majjor reperiri nusqvam potest connexio & magis arcta familiaritas, ea, qvæ est inter cavssam & effectum. Qvibus non satis est se invicem prodere, ut unum alterius semper referat naturam: nisi etiam hoc sibi beneficium præstent, ut, altero cognito, reliqvum etiam feré & æq; perfecté dignoscatur & innotescat. Qvid, qvod, & reperiuntur famæ celebrioris philosophi, qvi nullam perfectam cognitionem nisi inter cavssam & effe-

& effectum inqviri posse prodiderunt: suæq; inde demonstrationis duxêre originem.

Sensus & dolor cum elementis nihil habent commercii, nihil communitatis: nedum in iis reperiuntur, avt tanqvam effecta ab iis in animalia proficiscuntur. Formæ ea sunt effecta. Hanc produnt. Hanc arguunt. Hujjus officia & beneficia, & aliqvo etiam modo essentiam præ se ferunt.

Ergo non bené colligitur á sensu & dolore, cõstare corpora nostra pluribus & contrariis elementis.

IV. QVÆSTIO.

An mortis naturalis necessitas é mutua elementorum contrarietate pendeat?

NIhil obstat, qvin anima á divinis descendat, capiatq; divina, & tamen per naturam propriam moveatur: & postea omnia, qvæ moveantur, ejjus moveantur auxilio.

Cujjus rei signum est, qvia corpora qvæ carent anima, impulsu solúm agitantur externo: qvæ animam habent, sua moveantur sponte. Hæc vita est tota & essentia rerum. Si qvid enim esset in ea qvod vita non esset, illud qvidem non esset pars animæ: & anima potius animatum qviddam, qvam ipsa anima, diceretur. Qvare ipsa per se præstat alteri, cuj accedit, vitam. Ea præsente nullo momento fit á vitæ operibus cessatio. Ea abeunte desinit corpus vivere: omnesq; qvæ in corporibus & animalibus conspiciuntur actiones, ab ea, tanqvam fonte dimanant: & sine ea collabuntur.

Qvæ hanc vitam sev animam habent, ab ea imperata suo qvæq; modo peragunt, & ejjus mandata exeqvuntur: ne illius præsentia destituantur. Et si qva in re ejjus

despiciant imperium, instrumenta & corpus, tot acceptis beneficiis, pertæsa hujjus ergastuli & inobedientiæ, emigrat, alia loca quærens: morsq; ejjus abscessus appellatur, vitæ contraria.

Cum enim anima per lucidissimum illud corpus, qvem spiritum appellamus, insinuatur, primó per illum totum se fundit, qvo postea medio per corpus universum se transmittit: vitam primum hujc præstat & motum, facitq; vitalem, per hunc regit movetq; corpus: & qvicqvid postea á corpore in hunc spiritum permanat, anima ipsi præsens continuó percipit, qvam perceptionem sensum nominamus: deinde hanc ipsam perceptionem judicat.

Verúm si pavlló gravius lædantur hæc subjecta, emigrant animæ, ad suumq; centrum unde digressæ erant cõfugiunt: qvemadmodum oculo clavso lumen Solis qvod ipsi influxerat, effluit integrum suumq; solem seqvitur: ut inqvit Plotinus.

Satius etiam judicat, hoc cum corpore commercium amittere, qvam ejjus calamitates intueri, dignoscere, judicare.

Ignis, aër, aqva, terra, qvæ hactenus naturalium & rerum compositarum elementa sunt habita, solam materiam congerunt: & formæ nihil, præter solum domicilium, præbere (si qvid etiam hîc præstant) confirmo.

Statuas ea simplicia, composita: actu in mixtis, avt potentia existere: tamen hoc solúm illis á medicis & philosophis beneficii, elogii, ac dignitatis attribuetur. Elementa mixtis solam materiam suppeditare.

Ergo ex elementorum contrarietate non recté colligitur mortis naturalis necessitas.

PRO-

PROBLEMATA PHILOSO-
phica & medica.

I. Status in Rhetorica nullus: ut & genera cavſſarum nulla.

II. Species argumentationis unica: Syllogiſmus.

III. Tertiæ figuræ Syllogiſmorum, apud avtorem claſsicum, expreſſum exemplum difficulter, avt nunqvám reperietur.

IV. Locus non eſt ſuperficies.

V. Tempus eſt adjunctum logicum.

VI. Cognitio anatomica, in iis partibus qvæ non natura, ſed difficulter arte ſeparãtur, magis ad oſtentationem, qvám ad uſum in Medicina facit.

VII. In eodem ordine cenſetur herbarum minutiſsimarum ſcrupuloſa inveſtigatio: imprimís cũ nomina pro arbitrio imponantur, herbæq; novum ſubire baptiſma cogantur.

IIX. Calor primigenius cœleſtis eſt: nec poteſt cum igneo conferri.

IX. Omnes animantis partes ſimul procreantur: ſed non ſimul perficiuntur.

X. Jecur venarum origo: arteriarum cor: nervorum cerebrum.

XI. Omnem arteriam, comitatur vena: ſed non omnem venam, arteria.

XII. Qvatuor humores qvi in ſangvine dicuntur ineſſe, ſpecie non differunt.

XIII. Teſtes in partes principes non ſunt referendi.

XIV. Fœmina non eſt viro imperfectior.

XV. Cruda nutritioni minus, coctis, inſerviunt.

XVI. Nutritio fit iis ſolummodó, qvæ ore aſſumũtur.

XVII. Clyſteres & Emplaſtra nulla nutriunt.

XIIX. Ventriculus chylo nutritur.

XIX. Non omnis conservatio fit similibus.

XX. Frigere á pastu salubre.

XXI. Urina tertiæ coctionis excrementum est, soliusq; vesicæ.

XXII. Ex urinis prædictio incerta.

XXIII. Coctio in acutis morbis raró expectãda, qvia raró materia non turgeat.

XXIV. Aqva non semper febricitãtibus imperanda.

XXV. Aqvæ stillaticiæ, ut & qvinta essentia, humores præparant & vires corroborant.

XXVI. Topica sæpius adhibenda non purgato corpore.

XXVII. Sępius similia similibus, qvám contraria contrariis, curantur.

XXIIX. Medicamentis compositis non est utendum, ubi simplicia conveniunt & sufficiunt.

XXIX. Medicamenta exotica non sunt magis utilia nostratibus, si ea dignoscamus.

XXX. Perperám per Germaniam & in regnis Septẽtrionalibus, balneæ, scarificationes, purgationes, & venæ sectio in singulos annos avt mẽses, aliqvoties usurpantur propter consvetudinem.

XXXI. Adstringentia purgantibus non miscenda.

XXXII. Purgatio in gravidis, sangvinis misione periculosior est.

XXXIII. Assumto pharmaco dormire incommodum.

XXXIV. In sangvinis misione astra considerare utile est: sæpe necesse.

XXXV. Chyrurgi recté urendo, secando, partes qvasdam etiam utiles abscindendo, medicorum imitatione, aliqvando morbis morbos curant.

XXXVI. Ulceribus aliqvando obsunt suppurantia.

XXXVII. Mer-

XXXVII. Mercurius præcipitatus in morbis pestilentialibus & lue venerea utilis.

XXXIIX. In confectione Alkermes, Hyacinthi & similibus, parum avt nihil, lapides pretiosi, folia avri & argenti prosunt.

XXXIX. Non est inanis fabula de lapide philosophorum: nedum de avro potabili.

XL. Veteres sub velo poëticarum fabularum occultarunt artem chymicam. Cúm dicerent Jovem se convertisse in pluviam avream: occultarunt præparationem avri philosophici. Sub Orphei fabula ejjus dulcedinem & usum. Destillationem ex aliis rebus cælârunt: proferentes Jovem conversum in aqvilam, subvolasse cum Ganymede in cœlum. Et sic de multis aliis fabulis.

QVÆSTIONIS PRIMÆ EXPLICATIO: DICTA, ANTE DISPUTATIONEM MATUTINAM DIEI XXVI. JULII.

INvestiganti mihi caloris nativi, sive insitus is sit, sive influens, naturam & essentiam, ad hujjus qvæstionis primæ explicationem adprimé necessariam, longé plura objiciuntur, qvæ ejjus officia & munera commendant, qvám ejjus essentiam patefaciunt.

Experientia communis oculis subjicit & menti ingerit: eum animantium omni generi á natura attributum & cōcessum, ut ejjus avxilio & ope vitam agant & conservent: alimenta trahant, tracta conficiant, confectis nutriantur, &c.

Qva etiam re motus Aristoteles, vitam hoc solo calore contineri, & sine eo neq; animalia, neq; stirpes vivere memoriæ & posteritati mandavit.

Hujc

Hujc accesſit Hippocrates noſter ipſam animam ſolo calore dimetiens. Nec qvidqvam inter mortalia reperitur, ejjus præſentia nō appetens dona: qvamvis in eſſentię cognitionem penetrare vel hominibus ſit ademtum.

Tanta cúm ſit hujjus caloris neceſsitas & utilitas, rationi & veritati conſentaneum eſt, qvamplurima incommoda accedere: ſi qvid detrimenti acceperit: avt ab alio qvodam, ſibi inimico, offendatur.

Offenditur avtē & læditur multis nominibus, ſed tum maximé, qvando ejjus natura, noxio qvodam avt extrinſeco elementari dicto accedente, vitietur & vim patiatur. Qvod qvanta ferat cum impatientia & moleſtia, in febrili conſtitutione manifeſtatur.

Hoc incommodum avertere cujvis homini cordi erit: imprimis veró iis, qui ſe naturæ miniſtros, aliqvando magiſtros gloriantur, medicis dictis: & qvibus cura conſervandi generis humani qvam diutiſsimé incolumis, á diis immortalibus concredita eſt.

Qvare etiam mihi, in eorum numero nomen profiteri ambienti, proponitur in hujjus caloris, á febrili calore moleſto, liberatione, qvæſtio: *An febribus putridis continuis conveniat purgatio?* occaſione ab anni tempore & loco ſumta: in qvo tales febres putridæ dictæ, præ ſolito, ſe offerant.

Argumēto ſev probationis medio deſumto á fine phlebotomiæ, ſic ad qvæſtionem, forma Syllogiſmi reſponſione concluſa, reſponſum do.

Si cacochymia adfuerit in febribus continuis putridis, iis conveniet purgatio:

At cacochymia adeſt in febribus continuis putridis:

Ergo febribus continuis putridis convenit purgatio.

Propoſitionē luce meridiana clariorem, & cacochymiam purgan-

purgantibus avferendam, demonſtrare, eſt in oceanum aqvam comportare & Soli lumen addere. Pręcedentibus aliqvot, adeó fuit vobis, rationibus, ex cavſis, effectis, definitione, comparatione, avtoritatibus id cōfirmatum, & ad navſeam uſq; : ut nolitis amplius hac iteratione rei manifeſtiſsimæ & vobis familiariſsimé cognitæ, ſurdas vobis reddi avres & tempus eximi: probando nempe cacochymiam purgantibus commodé tolli: qva de re nemo veſtrûm ſit qvi dubitet.

Sola aſſumtio videtur ſuas poſtulare, qvibus niteatur, rationes: in putridis febribus continuis præſentem eſſe hanc, de qva dicimus, cacochymiam.

Febris hæc continua putrida, cuj locum in venis majoribus, avt aliis vaſis cordi proximis ſtatuimus: ſuam eſſentiam & demonſtrationem á putri materia & humore accipit. Putris avtem hæc materia & humor, non reperietur in corpore, nec ulla putris materia febrē excitabit, niſi eadem á naturali ſtatu ad præternaturalem, ab evchymia ad cacochymiam declinaverit: & propter calorē in ea contentum ab alio & noxio devictum, ipſe humor calore ſuo deſtitutus corrumpatur & tandē intereat, & qvaſi in pavculos & nihili cineres redigatur. Id natura putredinis & febris ab ea orta indicant, & ſua appellatione ſev nomine monſtrant. Et vel in pure, in cujjus tamen confectione, naturæ in coqvendo magnum beneficium agnoſcimus, neceſſe eſt humores ad cacochymiam defeciſſe.

Sublata cacochymia, ſæpius comperimus febres ſponte ſolvi: ut vel hinc appareat eas á cacochymia fuiſſe progenitas & conſervatas.

Omnia qvæ febricitantibus hiſce accidunt, materiam corruptam monſtrant: ſive ea conſideretur in corporibus adhuc permanens: ſive jam é corporibus educta, ſenſibus

probanda venit. Qvæ etiam in sangvine perversitas, adeó conspicua est, & á naturali statu decessisse videtur: ut in multis putridis febribus continuis, concrescere ampliús non possit.

Practici omnes feré, ex Galeni sententia XI. methodi, hanc rationem curandarum febrium putridarum continuarum acceptant & usurpant: per separationem putrefactæ materiæ, & reliqvæ partis reductionem ad symmetriam rebus moderatis. Hîc Galenus cum reliqvis practicis eandem sententiam approbat: in qva statuo, propter cacochymiæ præsentiam, post concoctionem materiæ (hanc enim in arte parva priorē reqvirit Galenus, & ego sæpiús eandem ante purgationē postulo) cavssam febris commodé purgantibus avferri.

Idem Galenus docet in Arte Parva, putridas febres curandas alterātibus & vacuantibus. Qvæ alterata, si é corporibus sint exturbanda avt educenda, purgantium opera opus est. Qvod etiam cum consensu Galeni assero: qvi legitur in commentario Aphorismi: Concocta medicari oportet, non cruda.

Fateor qvidē Galenū in hac curatione prædicti lib. XI. per evacuationē proprié intellexisse venæ sectionem: postea tamen ipsemet purgantia implorat & admittit.

Qvid illum purgantia admittere dico? qvi in lib. . ad Glavconem de arte curandi, monet & præcipit ab omni ulteriori vacuatione abstinendum, si febris cum ventris spontina solutione & fluxu fuerit, venterqꝫ propria sponte profluat. Arbitrabatur enim talem evacuationem benevolæ alvi, sufficere ad febris solutionem & curationem, materia, eam conservare solita, effluente.

In Tralliani & Jovberti nolo incurrere odium, avt contra illos, non provocatus, in arenam descendere: qvi evincere

cere contendunt argumentis leviuſculis, in vaſis majjoribus nullum humorem poſſe putreſcere, ſed ſolúm accendi & calidiorem fieri. Vos enim præceptores & commilitones, qvi hodierno die & ſeqventibus aliqvot contra me eſtis acturi, id mihi prius tanqvam exploratum & ratum tradidiſtis: reperiri febres continuas putridas, qvarum materia in venis computruit, & magis magisq́ putreſcendo pergat & ſerpat.

Poſſem qvidem ex cavſſarum omnium ordine, materia, forma, efficiēte, fine, ex ſubjecto loco efficere, nihil abſurdi avt peccati eum in ſe admittere qvi aſſerat, humorē in vaſis majjoribus putredine infeſtari, & aliqvando etiam penitús corrumpi: ſed qvia rei per ſe manifeſtę & mihi datæ, non eſt operæ pretium robur addere, avt contra eum pugnare qvi á meis ſtat partibus: qvod propoſui cōcludam: *Febribus continuis putridis cōvenire purgationem.* Qvod demonſtraſſe oportuit.

QVÆSTIONIS SECUNDÆ EXPLICATIO: DICTA, ANTE DISPUTATIONEM POMERIDIANAM, DIEI XXVI. JULII.

Dum caloris, itineris, aliarumq́ circumſtātiarum curam habeo, nec mihi nec vobis in hac qvæſtione ſatisfacio: *An Paralyſis ulla ab humiditate: convulſio á nervorum ſiccitate fiat?* ſed hoc ſolum contendam: ut mihi, ex hiſce labyrinthis expedito, fuga ſalutem qværam & petam.

Qvæſtio compoſita eſt, de duobus graviſsimis malis humano generi incumbentibus: qvorum ego exempla

tam horrenda hisce oculis conspexi, ut ad eorum recordationem totus horream & contremiscam.

Cavssæ utriusqꝫ mihi investigandæ sunt, sed duobus syllogismis: cúm unius ejjusdemqꝫ naturæ & essentiæ non sint: etiãsi mihi ad tenebras offundendas, in una qvæstione sint copulatæ.

PRIMUS SYLLOGISMUS.

Qvantum ad paralysin attinet: utrum ea ab humiditate aliqvando fiat: non verebor id in vestra præsentia astruere, nec ea re vos me offensurum spero, hoc syllogismo concitatus:

Refrigeratio caloris nativi, cum remollitione & relaxatione nervorum, & sensus motusqꝫ deperditione, fit tám propter humiditatem, qvám propter siccitatem:

Paralysis talis est nervorum remollitio, & ex caloris refrigeratione, relaxatio:

Ergo paralysis qvædam ab humiditate fit.

Propositio, prima fronte, aliqvam præ se fert novitatis speciem, sed revera res non ita habet.

Calorem nativum refrigeratũ, avt alio qvodam modo impeditum, actiones producere imbecilliores, & indiligentiús officio satisfacere: non spero qvenqvam vestrûm mecum certaturum: sed sponte omnes assensuros qvamplurima comitari incommoda, non solúm relaxationem & remollitionem partium: sed, pro diversitate partium, qvamplurima alia.

Hoc in controversiam vocatum est: anné hæc remollitio fiat per solam siccitatem, an veró aliqvando etiam ab humiditate. Nam hæ sunt duæ principes in hac nostra relaxatione cavssæ.

De siccitate, videmini præceptores á meis stare partibus, qvod ab ea induci hæc remollitio posit. Qvód calor nativus

nativus in suis operibus, nimia non sit cōtentus siccitate.

Etsi enim alimentum copiosé satis influat, tamen malé conficietur, calore suum humidum comitante, & ad ejjus discessum recedente. Reperiri avtem multa sicca, qvæ tám calorem minuere, qvám humidum illi subtrahere posśint: videmini mecum & recté sentire.

De humiditate movetis dubitationē, qvamvis hîc minor erat dubitandi occasio.

Qvando nervi avt aliæ qvædā partes humido perfunduntur copiosiori: natura humidi est, eas solito longé reddere molliores. Cuj rei indicio sunt viridia omnia humoris copia abundanti adhuc perfusa præ mollitie, & hac laxitate se in omnes partes flecti & deduci patientia. Qvod absumto humido exsiccata recusant.

Hanc diximus prius, cum Galeno, fuisse cavssam qvare infantium ossa ultró citroqꝫ contorqveantur: qvod illis ademtū erit ætate juvenili, in qva humiditatis bona pars fuerit absorbta.

Aretæus has cavssas agnovit, qvamvis idem fecerunt multi alii. Inqvit enim:

Ultima & potissima cavssa Paralysis, est ingenitæ caliditatis refrigeratio, qvando ab humiditate avt siccitate injuriam patitur. Cavssæ progredientes præcipué numerantur sex: vulnus, percussio, refrigeratio, cruditas, venus, vinolentia: ex qvibus facile mea relaxatio per humiditatē cōfirmabitur.

Assumtio videtur ab opinione communi medicorum dissentire: qvod convulsionem, relaxationem & remollitionem, præter communem consvetudinem definiam.

Avdio qvidem hîc fabulam de nervorum obstructione: qvam tamen non approbo.

Spiritus in partes paralysi læsas adhuc influunt, qvæ etiam nutriūtur: ut vel alimētis non sit præclusa via: qvod

in ſua non admiſerint obſtructione, ejjus aſſertores. Sentiunt enim & adhuc moventur aliqvo modo partes paralyticæ: omnes feré nutritionis beneficio conſervantur, etſi non multum avgeantur. Qvæ via alimentis potiús, qvám ſpiritibus ſubtilibus præcluderetur.

Qvod ſi paralyſis ab obſtructione fieret, eadem obſtructio convulſionem ſua copia generaret, per repletionem & nervorum coarctationem: idemq́ cum convulſione ex repletione eſſet paralyſis.

Inter remedia, qvæ ad paralyſin ex humiditate comparantur, omnia ad materiam humidam tollendam deſtinantur: nulla ad obſtructionem. Scarificatio, cucurbitulæ, purgationes, emplaſtra, ungventa, exſiccantia id fatentur: qvæ omnia ad remollitionem & humiditatem tollendam conferunt.

Galenus hoc dilig[e]̄ter obſervavit in fine lib. I. de locis affect. ubi curat aliqvam partium reſolution[e]̄ calfacientibus: qvod hîc refrigeratus ſit muſculus ſolummodó, obſtructio nulla. *Frigus, inqvit, ſæpenumeró unum lædit muſculũ, maximé eum qvi in ſuperficie ſedis eſt: ſive ſederit qvis ſuper lapidem frigidum, ſive in aqva frigida ſupra modum fuerit verſatus. Igitur puer cujjus veſica & ſedes lædebatur: cúm in fluvio piſces venaretur, ſic fuit affectus. Nonnullis etiam in aqva frigida natantibus idem accidit. Hos itaq; affectus curare oportet, calorifica avxilia, locis affectis adhibendo.* Qvam refrigerationem etiam agnoſcit lib. IV. de Sympt. cavſis cap. V.

Aegroti talem remollitionem & relaxationem ſentientes: cōqveruntur ſe ne poſſe qvidem membra levare, præ hac remollitione.

Et vel ſola nominis notatio definitionis vic[e]̄ gerit: qvæ nullã obſtruction[e]̄ avt ſpirituum præcluſion[e]̄, ſed ſolam relaxa-

relaxationem denotat: qvæ tamen ab aliqvo primo argumento, ut effecto, vim & arguendi naturam impetravit.

Qvare, qvod in animo proposui, profero. *Paralysin aliqvam ab humiditate.*

SECUNDUS SYLLOGISMUS.

Accepistis qvo pacto primam partem qvæstionis, per argumentũ á definiti & definitionis mutua convenientia, deduxi. Secundam partem de convulsionis cavssa, eodem cursu percurremus.

Nervi duabus de cavßis, versus suam originem contrahuntur: propter repletionem & inanitionem:

Convulsio talis est nervorum, versus suam originem, involuntaria contractio:

Ergo qvædam convulsio ex nervorum siccitate fit.

De propositione dubitatũ fuisse tempore Galeni, apparet ex lib. III. de locis affectis cap. V. Qvæ etsi ab Hippocrate fuit prolata, lib. Aph. VI. Aph. XXXIX. tamen qvibus rationibus fulcienda esset, doctis duntaxat viris notum fuisse annotat Galenus. Sibi avtem verisimilem factam hanc Hippocratis sentẽtiam fatetur, postqvam ejjus cavssas & rationes has animo diligenter perpendisset. *Qvippe si omnis motus qvi á voluntate procedit, attractis musculis in eas qvibus innascuntur partes, fieri videtur, neqve poßit fieri attractio nisi ad suam originem retrahatur musculus: constat convulsionem, in convulsis partibus factam, hac sola ratione á motu naturali differre, qvod præter voluntatem nostram fit, &c.* Eandem sententiam sed pavlló brevioribus verbis habet in Aphoris. XXXIX. prędicti libri.

Nec temeré Hippocrati & Galeno hęc probabatur sententia: cum etiã qvotidiana in rebus naturalibus cõversatio indicet, sicciora in longitudine diminui: nec senes eum

habere

habere proceritatis gradum, qvem juvenes habuerunt: & qvæ humida fiunt aliqvid etiam longitudini detrahere ut in latitudinem extendantur.

Idem confirmant remedia, qvæ hujc contractioni tollendæ, diversæ naturæ sunt inventa. .

Qvæ enim repletioni tollendæ adhibentur, inanitionis remediis sunt opposita. Qvam diversitatem in remediis, ex morborum & cavssarum diversitate si non observes, morbum adavgebis & patientem in præsentissimum vitæ periculum conjicies.

Nolo ea referre qvæ in practicorum scriptis reperiuntur: sed unum avt alterum testimonium, exempli cavssa, subjiciam.

Libro Aphorismorum IV. Aph. LXVI, LXVII, LXVIII. docet Hippoc. in febribus convulsiones malum, vitæq; discrimen secum adferre.

Idem tamen Hippoc. profitetur Aphoris. LVII. lib. VII. & alibi: bonum esse si ad convulsionem febris accesserit.

Ecce Hippocratem damnare utriusq; morbi contra naturam cõspirationem: & eundem tamen confiteri unum alterius vim avferre avt destruere.

Qvare prudentis consilii erit putare Hippocratem, hęc de diversæ naturæ contractione proferre: cum contraria eji effecta tribuat.

Si contrahantur nervi propter repletionem ex humore nimio glutinoso & frigido, febris superveniẽs magna ex parte eum calefaciet, extenuabit, & digeret, naturæq; avxilio venerit. Hisce itaq; febris optanda contractis.

Si veró in corpore sicco, propter ariditatem & siccitatẽ convulsionem patiente, febrem avt excitaveris avt adesse desideres, malum adavgebis: & qvod per se siccũ erat & aridum, totum torrefacies & combures.

Sunt

Sunt & alii Aphoriſmi, qvibus utraq; cavſſa poteſt extrui: ut de Helleboro: vigiliis: ſangvinis miſsione: ad qvas ſi accedat convulſio, duplicatur malum: & qvod ſiccum erat, per illas evacuationes ſuæ malitiæ graviora ſymptomata generabit. De qvibus legatur Aph. .lib. v. Item II. & III, &c.

Aſſumtio é propoſitione deſumta eſt: convulſionem de qva qvæſtio ſonat hanc ſignificare nervorum contractionem, qvam jam confeci duabus cavſsis produci. Idq; tanqvam ex genere ſpeciem, propter eorum medicorum loqvendi uſum, qvi ad unum omnes per convulſionem, hanc contractionem intellexerunt. Qvamvis & nominis notatio hûc etiam adduci poterat: qvod convellere nihil aliud ſit, nobis hac de re diſputãtibus, qvam contrahere, & convelli contrahi. Vos ſi aliud qvidpiam hîc ſignificari velitis, in tẽpore monendus ſum: ne homonymia nominis in diſputationis curſu moram injiciat. Ego unde ſum digreſſus redeo: & concludo: *convulſionem aliqvam á ſiccitate nervorum fieri.*

Syllogiſmorum horum concluſiones, ſi per copulativum vinculum vinciãtur, copulato axiomati & qvæſtioni, conveniens erit inventa per duos Syllogiſmos reſponſio. *Aliqvam paralyſin ab humiditate: aliqvam convulſionem á ſiccitate nervorũ fieri.* Qvod demõſtraſſe oportuit.

QVÆSTIONIS TERTIÆ EXPLICATIO, DICTA: ANTE DISPUTATIONEM MATUTINAM, DIEI XXVII. JULII.

QVæ ſomniãrũt veteres, poſteritati credulæ reliqverunt, de elementis ſomnia: & ut perſvaderent, nihil reliqvi fecerunt.

Hippocrates, Galenus, Plato, Aristoteles, eorum se deliramentis opposuerunt: aliamq; naturam elementorum á se inventam, suis monumentis prodiderunt.

Eorum tamen dicta Delphica non sunt, avt é tripode prolata: sed á recẽtioribus, vel etiã hujjus memoriæ naturæ scrutatoribus, ad veritatis tribunal advocata, cavssam frigidé tuẽtur suã. Omnes evidẽter sibi perspexisse videntur, rerum generatarum prꝫexistere aliqvã materiã ex qva eæ fierent: sed qvæ ea sit, & qvalis, expiscari non poterant.

Vos, Monspeliẽses medici, me in eodẽ salebroso itinere vultis probari, & qvid sentiã, & á qva parte stem indicari: hac qvæstione, ex veterum scriptis desumta, metæ loco proposita: *An bené ex sensu & dolore colligatur: constare corpora nostra pluribus & contrariis elementis?*

Avribus lupum teneo: & nec Hippocratem & Galenũ deserere avdeo, á qvibus hæc approbãtur: nec etiã temeré illis me adjungere, propter eam, qvã habent in medica arte lavdis & cognitionis opinionem, si á veritate deficiant: ad cujjus tribunal á recẽtioribus, ut se sistant, jam dudum illis dica scripta est. Pluris tamẽ facienda est veritas, qvám omnium philosophorum avtoritas: qvꝫ ad partem negativam, invito Hippocrate & Galeno, inclinat: propter eã, qvæ est inter effectum & cavssam, naturam & vinculum indissolubile.

Effecta suam cavssam indicant, ejjusq; naturam:
Dolor avt sensus in corporibus, ex pluribus & cõtrariis elementis non sunt: nec eorum effecta.
Ergo ex dolore & sensu non recté colligitur: constare corpora nostra ex pluribus & contrariis elemẽtis: nec hanc cavssam indicabunt.

Propositio videbitur pavlló alienior á proposito, qvód alia qvædam sint, qvꝫ cavssam indicabũt qvam effecta: ut

adjuncta propria: & propterea non recté ex solis effectis argui hasce cavssas. Sed recordari vos volo, me eadẽ cum Hippocrate & Galeno hîc uti argumẽtandi lege, qvasi ex pacto & præfinito: qvi hoc in loco de cavsis & effectis avdiri volunt, ac ex effectis cavssam arguere. Qvam cõseqventiam solam illis adimere volui: cúm qværatur secundũ Hippocratis & Galeni hypotheses: An' ne ex dolore & sensu, tanqvã contrariorũ elementorũ effectis, arguantur hæ cavssæ, elementa, plures esse & contrariæ.

Inter cavssam & effectũ á natura inditam talem convenientiã, ut se invicẽ arguãt, ex rebus in natura existẽtibus deduxerunt logici. Non enim potest effectũ tota natura, á sua diversum esse cavssa. Qvin si aliqvid accesserit inimicũ, qvod hanc convenientiã in effecto producendo distraxerit avt dissecuerit, jam effectum avt infeliciús avt nullum proferetur. Dicuntur á logicis absoluté consentanea argumenta, propter hunc consensum: Aristoteliq; hinc solúm cognitionem pendere visum est.

Hippocrates & Galenus judicabãt non esse operę pretium rem tam manifestam & omnium rerum naturalium consensu approbatam, probatione cõmunire. Qvare enthymemate, hac prima parte relicta, sua postulata & sensa proposuerunt.

Homo sentit, dolet, qvæ sunt effecta cõtrariorũ & plurium elementorum:

Ergo ex pluribus & contrariis elementis constat.

Avt si mavis: avdiatur Syllogismus Hippocratis cõnexus: qvo pluralitatem & contrarietatem elementorũ evincit: qvi tamẽ ejusdem erit cum Enthymemate sententiæ.

Si homo unum esset, nevtiqvam doleret, avt sentiret.
Sed homo dolet & sentit:
Ergo homo unum non est.

Propositionem ut confirmet, sollicitus valde est Hippocrates de natura humana: & Galenus de Elementis 11. Cujjus tamen probationes omnes extruuntur ex cavssarum & effectorum natura. Qvod corpus humanum constet, ex elementis qvæ sentiant & doleant: non ex atomis impatibilibus & sensu destitutis. Qvia nullum patibile ex impatibilibus: avt contrá. Nullus dolor avt sensus, nisi ab alio & sibi adverso.

Sed obtineant Hippocrates & Galenus qvod velint: hominem ex diversis constare partibus, non ex una simili substantia. Qvid postea postulabunt? Hominémne constare ex diversis & contrariis elementis?

Qvid hoc est? Qvorsúm hic paralogismus? De homine diximus toto. Jam ad materiam hominis, ex diversis constituendam elementis delapsi sunt: qvæ ex diversis & contrariis cōstituetur elementis. Qvare hoc nō fuit prius admonitum, de partis materialis elemētis disputationem institutam, non de toto homine. Sic enim illa propositio, & inde ducta conclusio, nunqvam fuisset admissa. Fac itaque hanc substitutam, de materia propositionem, confirmes Hippocrates:

Si hominis materia una esset nunqvam doleret.

Hanc si probaveris, cōclusionem tuam per me obtinebis: hominem constare pluribus & contrariis elementis, propter sensum & dolorem. Qvia juxtá tibi docendum erat, sensum & dolorem ex elementis proferri.

Qvod si, pro te assumens, docuero nullam esse rationē avt potestatem sentiendi & dolendi, in elementis: nónne concedes, non bené extrui de elemētorum natura & numero aliqvid ex iis rebus, qvæ in elementis avt ex elementis non sint: nónne concedes, nullum impatibile producere patibile: ut conveniat, naturâ, cavssa cum effecto:

&

& sentiens omne fieri ex iis qvæ vim habent sentiendi & patiendi?

Animæ proprium est sentire, non corporis: avt rei corporeæ. Qvod hactenus in disceptationem rapere, nullus unqvam philosophorū voluit avt potuit: sed totum sentiendi munus, ad animæ facultatem sentiēdi delatum est. Cúm itaqve explicatum fuerit (qvod seqventi qvæstione copiosé satis peragetur) elementa, nihil animatum ad rei naturalis compositionem contribuere, sed solam materiā corpoream: evidens qvoqꝫ fiet, non posse ex sensu & dolore, de elementorum natura avt numero, cōjectationem ullam commodé institui.

Mirandum est, Galenum negare in principio libri 1. de Elementis: posse sensuum beneficio, qvæ nusqvā existunt avt apparent, elementa investigari. Qvi tamen cum Hippocrate, ex motu & sensu oculis apparente, eorum naturam & numerum expiscari aggreditur.

In eodem etiam loco fatetur Galenus prima elementa, sine sensu, impatibilia esse, & nonnulla etiam ex iis cōposita ejusdem naturæ. Qvomodo itaqꝫ ex sensu, qvi nec in iis est, nec ab iis provenit, cúm nullum impatibile patibile producat, nec corpora ex impatibilibus atomis progenita sentiant, elementorum naturam & numerum venabitur? Etsi enim omnium optimé inter se cōmisceantur elementa, avt tota totis, avt qvalitatibus qvalitates (de qva re nihil hactenus firmi constitutum & judicatum in philosophorum decretis est) nihil tamen aliud generabunt, qvâm frigidum, humidum, calidum, siccum: nullum sensum, nullum motum, nullam doloris perceptionem, qvæ omnia á corporis organici perfectione & ἐνδελεχείᾳ prodeunt. Qvæ anima divinior longé est calore elemētari: ut Aristoteles vel de seminis calore disputat: qvem elementalem

talem non esse ab effectis divinis conficit.

Qvod de sensu dixi, eo destitui elemēta, nec qvicqvam habere cum eo cōmune, de dolore itidem verum est: qvi est sensuum & præcipué tactus symptoma.

Verúm cúm hoc argumentum, in qvo adimetur materiæ elementisq; omnis agendi potestas, pomeridiana disputatione uberiús, favente Deo, ad examen & incudem revocabitur. concludo: *non bené colligi ex sensu & dolore: cōstare corpora nostra pluribus & contrariis elemētis.* Qvod demonstrasse oportuit.

QVÆSTIONIS QVARTÆ EXPLICATIO: DICTA, ANTE DISPUTATIONEM POMERIDIANAM, DIEI XXVII. JULII.

HOdierna disputatione matutina fuit confirmatum, sensum & dolorem ab anima tanqvam é fonte perenni diffluere: nihilq; cōmune cū elementis habere. Progredior ulteriús, & convincere enitor, non solúm hoc veritati consonum esse: verumetiā omnes actiones & motus, animæ præsentia, beneficio, favore, gubernari & effici: nulloq; pacto ad materiæ sev elemētorum potestatem avt qvalitates hîc refugium patere.

Congerenda ea sunt, qvæstioni hujc explicandæ: *An mortis naturalis necessitas ex mutua elementorum contrarietate pendeat?*

Recepta & inbibita fuit multorum animis opinio: omnes actiones in corpore, & actionum potestatem, ex elementis & eorum mixtione, harmonia, sev temperamento per qvalitates prodire: & deinde mortem esse horum

ſolutionem ex inimicitia & lite. Qvæ opinio, qvàm mihi modis omnibus inepta, & philoſophica cõſtantia & naturali indigna videatur, ſyllogiſmus hic indicabit. Sic itaq; in eam opinionem diſputo:

Si mortis naturalis neceßitas ex mutua elementorum contrarietate pendeat: elementa formã rebus inducent, & eas qvæ formam comitantur actiones.

At elementa nec formas, nec ullas actiones proferunt:

Ergo ex mutua elementorum contrarietate, mortis naturalis neceßitas non dependet.

Propoſitio ex rerum naturalium doctrina deſumta eſt: in qva, omnibus conſentientibus philoſophis, rerum eſſentia formæ attribuitur. Qva accedente, res ſuam eſſentiam, & operationes conſeqvuntur.

Ejjus eſt beneficium res conſtituere: qva decedente, eædem corruunt & labuntur, nec amplius nomen & officium ſuum tuentur & ſuſtinent. Ex hac ſolum de vita & morte judicium peti poteſt.

Corpus hominis, anima præſente, accipit hanc appellationem, ut cum anima dicatur homo: & qvamdiu animæ viſum fuerit in corpore habitare, hoc congruit nomen & officium. Anima qvando ſuis mota rationibus emigraverit, non ampliùs appellationem hominis retinebit mortuum illud cadaver, nec ſuas actiones ut priùs obibit. Cùm tamen anima, perfectiùs multò qvam priùs, qvæ ſibi grata fuerint exeqvetur. Hinc itaqve, ex forma, vita. Hinc mors. Hinc operationum principium & finis. Hinc earũdũ motus, ceſſatio, defectus. Mortis enim cauſſa in eo ſubjecto qværẽda eſt, in qvo vita ipſa conſiſtit. Cũ cõtrariorum unum idemq; erit ſubjectum: alioqvin nulla erit contrarietas. Qvod autem incommodum elementis accidit, nihil ad vitam, qvæ in animæ conſervatione

poſita

posita est, spectat & refertur: modó confectum fuerit animam & formam aliud ab elementis naturâ esse.

Forma est qvæ dat esse rei. Non solúm materiã ea perficit: sed omnium, qvæ circa materiam sunt, perfectionem complet. Qvare etiam ab ea omnium actionum & operationum fons petendus est: qvæ cúm rei perfectione accedunt.

Logicorum & Physicorũ hoc dogma est: qvemadmodum Aristoteles docté disputat contra Empedoclem 1. de Anima. Animam esse omnium actionum & motus principium: & propterea ab Aristotele ἐντελέχεια appellatur, omnia inchoans, perficiens, sustinens.

Disputat copiosissimé idem, Plato in Philebo: & in omnibus feré dialogis, de rerum cõpositione conscriptis.

Aristoteli & ejus asseclis nihil magis in ore est, qvám formam esse principium activum, materiam passivum. Materiæ enim avt ejus potentialibus sev actualibus qvalitatibus aliqvam actionem primó & per se permittere & adjicere: idẽ est, ac instrumentis actiones decernere, qvorum ministerio opus habeat in operando artifex.

Ejus tamen constitutio, in qvibusdam effectis, formæ cúm avxilium præbeat: aliqvę eji actiones solent attribui: formæ, suæ singulares ad earum differentiã, in qvibus nulla materiæ avt qvalitatum ope indiget.

Sed judicato tu an id fiat, tám ex rei veritate, qvám ex recepta in scholis loqvendi consvetudine. Forma per se est efficiendi principium: nec ut consistat, principiiq; naturam obtineat & munus ab instrumento accipit: qvod, post ejus constitutionem, adscitum est. Vim & potestatem existendi, agendi, priús accepit qvám per instrumentum ageret, avt in subjectum demigraret. Qvemadmodũ artifex vim agendi ab instrumẽto non mutuatur. Ad summam.

mam. Forma omnia producit, perficit, sustinet: omnes operationes secum avfert & abolet.

Assumtio majjorem difficultatem & obscuritatem parit: in qva, Elementis eorumq́ qvalitatibus qvibus hactenus se efferebant, surripientur actiones & potentiæ: & cõfirmabitur ab iis nec formam, nec ullam actionem induci.

Principio in memoriam revocandum & pavlló fusiús explicãdum, materiæ nullam esse perfectionem rerum adscribendam, sed soli formę. Dehinc Elementa solius materiæ locum & munus obtinere.

Materiæ munus officiumq́ non esse rem perficere, avt re perfecta postea aliqvid agere, materiæ definitio & natura indicio est. Qvæ hoc pacto á forma sua differt, hoc fine ad rerum compositionem & productionem accedat: ut qvæ á forma adportantur, illa suscipiat & in suum recipiat domicilium, lubensq́ se á forma gubernari patiatur. Propterea, ut prius etiam monui, forma dicitur principium motus & qvietis.

Si enim ea aliqva agendi polleret vi, ad formam inducendam: qvod se lõgé præstantius esset, contra rerum naturam, opus faceret & effectum produceret.

Et si aliqvo valet agendi robore: cur non agit forma discedente? Cur suum, sponte, deperdit dignitatis locum: & in deterius ruit?

Plato in Epistola ad Dionysium, confusé tamen, disputat Animam sev formã corpore longé antiqviorem: si non placet tempore antiqviorem dicere, dic saltim dignitate præstantiorem: (Marsilii Ficini explicatio est) atq́ eó præstantiorem, qvod á principio corporibus superiori habet originem: ideoq́ motum anima ex se habet, corpus veró ab anima. Qvomodo itaqve, qvæ motum nullum habet nisi ab anima, aliqvid agere dicetur absqve ea: avt ad eam

inducendam, unde motum suum accipit, aliqvid conferet.

Sed simulabimus materiam, aliqvid sua natura agere nec solo patiendi dono contentam. Qvibus tamen instrumentis utetur? Qvalitatibus ne sev potentia sua potentiali: qvæ tandem in actum ducta, fit forma? cum forma videatur qvibusdam, ex materiæ potentia educta.

At jejunum & frigidum est commentum, formam ex potentia, qvæ est accidens fieri: eam qvidem qvæ omnem potentiam & materiam viribus & dignitate superat. Materia non potest uti formâ pro instrumento: nam ea cúm præstantior sit, non permittet materiæ super se imperium: qvam forma pro suo arbitratu & nutu, qvo modo velit tractaverit. Sed qvia videmini hujc mecum sententiæ assentiri: ad Elementa me confero.

Elementa solius materię officium sustinere & conseqvi, nunqvam avtem formæ: ex eorum definitionibus & rationibus accipite.

Definit Aristoteles Elementum ex qvo fit aliqvid, cúm insit: & est indivisibile secundum speciem. Galenus definit Elementum minimam rei qvam constituit portionem. Ex qvibus definitionibus Elementorum natura, & usus conspiciendus profertur: Qvod materiam rebus corporeis præbeant, & in ea res resolvantur tanqvam partes materiales.

Contendit in libro de Anima Aristoteles, formam nevtiqvam esse harmoniam, nec á materia elementari avt ab ipsis elementis productam avt inductam, sed diversum qvidpiam, elementis, & corpore ab ipsis composito, præstantius & nobilius. Corpus enim animæ gratia factum: non anima corporis.

Motio-

Motiones in corporibus non possunt esse ab elementis, sicut neq; aliæ actiones: cúm elementa nihil tale á natura exorârunt. Qvare elementa nihil ad formam, sed materiam solam, contribuunt.

Si res compositæ, ut materiam, ita etiam formam ab Elementis sibi communicatam agnoscerent: rerum nulla discrimina, sed omnium similis & una foret natura & conditio: una constantium formâ & materiâ.

At cúm earum diversi sint ordines & conditiones, & differentia genera: & cujq; sua propria natura: pręter communem illam elementarem materiam, aliud qvidpiam agnoscendum est, á qvo res singulæ suam adeptæ sunt speciem, essentiam, & diversitatem.

Elementa qvæ nunqvam in vita fuêre, avt, qvid sit vita frui, ex sese sine forma experiebantur: nullo pacto viventibus viventem formam, qvam non posśident, dare poterant.

Jucundum magis qvám veritati gratum est, Elementa illa, tanta inter se irreconciliabili diśsita & consuta pugna, in gratiam sine formæ interceśsione reditura, cujjus dicto sunt avdientes, eorum repugnantiam & discordiam moderantis, ut materiam submiństrent.

Nam forma est, cujjus copulantur et cõciliantur beneficio: qva decedente, ad veterem pugnam cujjus memoriam nondum deposuerunt, devolvuntur.

Ad firmiorem satisfactionem extruam ex scriptis Platonicis commentarium qvendam, ex qvo de hac controversa sententia, judicium corroborari potest.

Cõpositi una & simplex forma erit: q̃ nõ erit multiplex

ex elementorum concursu: nec qvalitas qvædam ex elementorum harmonia & potentia. Sic totius compositi una est compositio & concordantia.

Hæc cúm sit operationum cavssa: qvæcunqꝫ imperfectißimas operationes obeunt, habent etiam formas imperfectißimas, suis respondentes actionibus. Talia sunt Elementa, qvibus satis est, sursum & deorsum moveri: & vix alias actiones per se aggrediuntur. Stirpis adhuc perfectior est ad nutritionem & procreationem. Animantis perfectior multó est ad motum & sensum. Omnium perfectißima est hominum, qvi suprá omnia, mentem, munus divinum, á diis immortalibus impetraverant. Conveniens enim est ut, qvi pluribus functionibus incumberet, perfectißimam haberet formam.

Ad hunc modum, simplex rerum omnium forma est. Sed qvantó sublimiorem in locum evecta est, qvantó plures in se continet efficientias: tantó naturam & subjectum absolutius, instructius, & ad singula commodiús efficienda obtinuit.

Aspice & contemplare formam compositi, elementis longé superiorem, ab elementis nevtiqvam inductam avt profectam. Qvod de materia itidem protulissem: nisi hoc, in tempus commodius, dißimulandum fuisset.

De Galeno qvidem, aliisqꝫ qvibusdam philosophis, verum est, eos consilia agitasse & cœpisse, ut formam ab elementis extraherent: ne viderentur aliqvid in toto mundo ignorasse: qvos tamen forma latebat. Sed iidem, vix se suis limitibus continentes, avt propositi immemores, clám & qvasi furtim in occultas rerum proprietates se abdunt. Nec tamen iis se adeó occultant: qvin formæ omnes actiones deferant.

A`nomine abhorruit Galenus, non á rebus: in hominis &

nis & aliarum rerum generatione ad hanc divinitatem rebus insidentem é vestigio se recipiens: id est, ad formam, á materia, avt potentia, avt etiam variorum concursu elementorum minimé productam.

Qvid verbis opus est? Plus laboris est qvám ingenii, Platonis, Aristotelis, & medicorum scripta hûc transcribere: cúm res per se clarior, hisce illustrata rationibus, clarissima evasit. Elementa solius materiæ munus subire in rebus componendis & compositis: nec ea ullatenús formam accersere avt á se gignere: *& propterea mortis naturalis necessitatem é mutua elementorum contrarietate non dependere: in qvibus nec vita nec mors est*. Qvod demonstrasse oportuit.

Est tamen qvod vos velim, anteqvam finem dicendi faciam, avditores, admonitos. Suppeditari mihi commodum medium, ad conficiendum & astruendum qvod intenderam, ab iis, qvi, Elementa nec pro materia nec pro forma in rebus agnoscant naturalibus, gravibus cavsis é Theologia & Philosophia desumtis, moti: sed solum locum & subjectum rebus naturalibus commodum subministrare: tanqvam matrices & uteros, suos foventes & cõservare desiderantes incolumes fœtus. Verúm qvia mihi loqvendum erat præfinito: & qvasi ex pacto cum iis agendum, qvi vel hanc saltim dignitatem & potestatem Elementis decernant, ut materiæ, si non formæ, vim ex se profundant: videbatur conveniens, cum iis ex accepta & grata eorum avribus philosophia agere. Reliqva sententia in suum tempus & locum memoria fideliter reservabitur: & qvo in loco ea apud me sit, olim palám fiet.

EXPLICATIO,

PROBLEMATUM PHILOSOPHICORUM ET MEDICORUM: COMPARATA DISPUTATIONIBUS DIEI xxIIx. JULII:

SED NON DICTA: NE BACCALAVREIS ET STUDIOSIS TEMPUS DISPUTANDI ET COMMUNICANDI PRÆRIPERETUR.

CUm mihi, diebus retró ab hinc aliqvot, poteſtas & licentia, medicinam faciendi, percepta docendo & agendo exercendi, & doctorales dignitates in hac Academia accipiēdi, ex Avtoritate Regia, Epiſcopali & Academica, fieret: acceſsit admonitio & cavtio, reſtare mihi diſputationem tridui cum qvovis oblato antagoniſta, anteqvam hoc privilegium cenſeretur confirmatū & ratum.

Hujjus diſputationis capita, qvæſtiones qvatuor ſunt mihi á præceptoribus in manus traditæ: qvas etiam hoc biduo magna cum cōtentione, & ſine omni animi remiſſione ab iis propugnatas, ut ab his qvibus pro aris & focis ſit decertandum: meamq; ſententiam omnibus armorum & ſtratagematum generibus petitam & inceſſam avdiviſtis. Qvod tanta fiducia præſumſeram, (ut taceam vocabulum temeritatis) meas ratiunculas tot ſeculis approbatis & receptis, ab omnibus feré medicis & philoſophis, ſententiis præponderare, & anteferre: & iis etiam ex qvibus medicina noſtra magna ex parte diffluit & derivatur.

His qvæſtionibus de more ſcholæ ſubnectebam problemata philoſophica & medica x . . de qvibus etiam præceptores aſpergebant nōnulla, ex diſputationis itinere &

cu. ſu,

curſu,problematum correctioni deſtinata. Qvod adhuc in iis reſtat virgula & aſteriſcis dignum, propter novitatẽ, vobis notandum et incuſandũ reliqverũt:qvos etiam hoc fine paratiſsimos & frequentiſsimos acceſsiſſe conſpicio.

Jmmò non ſolúm vos medicinæ & Apollinis candidatos: ſed etiam jurium & legum peritos viros,ad hãc novitatem in rebus philoſophicis & naturalibus evertẽdam, præter ſolitum,convolaſſe:non tám miror, qvám lætor,& mihi laudi fore ſpero.

Sed prius qvám animo morem geratis,ſummis á vobis contẽdo precibus: ut patientia & modeſtia utamini,dum qvid velim in his problematibus, á communi & vulgari hominum opinione, pavllulum deflectentibus, mea explicatione didiceritis. Poſtea veſtrum certamen non defugiam: modó iiſdem vos legibus circumſcribi & coërceri paſsi fueritis, qvibus priores noſtræ diſputationes cingebantur. Non hîc in philoſophia & Medicina ut in legum doctrina, Juſtiniani, Bartholi, Baldi,avt Acurtii regnabit & valebit avtoritas, prȩjudicium & interpretatio.Nõ tám qvid Hippocrat. Galenus, Plato, Ariſtoteles,ſuo cerebro genuerint:qvám qvid veritas admittat & patiatur, in diſputationẽ noſtram veniet & ſuo fruetur pretio, & honore.Sed ad problematum explicationem rectâ me recipio.

I. Statum in Rhetorica nullum: & genera cavſſarum nulla, primo loco á me proditum eſt: idq; non temeré.

Definiunt Rhetores,qvi de arte dicendi præcepta concinnarũt,ſtatũ, propoſitionẽ principalẽ ad qvã omnia qvȩ dicũtur,ſunt referẽda.Qd' niſi ſervet,oratio ſimilis picturȩ Horatianȩ erit:in qva,humano capiti cervicẽ,pictor,eqvinã,jungit,&c. Hujc poſtea varia aſſcribentur cavſſarũ genera,de qvib.inter Rhetores non ſatis cõvenit:pro qvorũ diverſita-

diversitate, loci seu argumenta varia attribuentur & servient. Suo enim, qvævis argumenta, statui, tanqvam satellites nomen professi sunt & jurarunt: aliiq; suum imploranti avxilium, fidei datæ & jurisjurandi memores, meritó denegant.

Statuum genera ex tribus generibus qvæstionum: An sit: Qvid sit: Qvare sit deducuntur: & appellantur status conjecturalis, legitimus seu definitivus, & juredicialis.

Primó hæc qvæstionum & statuum distributio inutilis est, (qvæ etiam nec vera nec sufficiens est (qvæ novam nobis inventionis doctrinam cõfingit præter eam, qvam vel ipsi Rhetores communem astruunt, ad singulas qvæstiones & status accommodandam. Non enim esset κατὰ παντὸς doctrina de qvinq; partibus orationis Rhetoricæ (qvãvis de ejus veritate hîc non certo) nisi inventio, dispositio, elocutio, memoria, pronunciatio in omnibus qvæstionibus declarandis adhiberi & usui esse possent: & temeré oratio ex his insufficientibus partibus composita diceretur. Præcepta artium sint omnibus in arte contentis æq; communia: alioqvin κατὰ παντὸς non erunt.

Sed & hæ eædem qvæstiones & status per omnia argumẽta tractantur. Judicamus enim in statu conjecturali de voluntate & facultate: de qvibus, ex omnibus argumentis, cavssa, effecto, subjecto, adjuncto, &c. conjectura desumi potest vera & probabilis.

Status juredicialis, in qvo jure né an injuria aliqvid factum sit & acciderit, qvin ex omnibus argumentis judicetur, jureconsulti nõ permiserint: ægré laturi, si eorum Dialectica aliqvot locis seu argumẽtis diminuatur, qvibus sæpe multumq; in disputationibus & concertationibus est versandum: nec passuri se intra tria avt qvatuor argumenta, tanqvam intra cancellos concludi.

In statu

In statu legitimo sev definitivo de rei definitione agitur: qvæ si perfecta est, ex cavsis, in imperfecta prolixior erit, & ex omnibus argumentis aliis constabit.

Qvare cúm omnia argumenta, omnibus communiter qvæstionibus & statibus conveniant: nullus locus relinqvetur in Rhetorica, novæ de statibus doctrinæ & traditioni.

Genera cavssarum eodem nomine sunt in Rhetoricam adscita: qvæ propterea idem sustinebunt cum statibus judicium & sententiam: nec magis inventionis argumenta cõvenient judiciali generi, qvam deliberativo avt demõstrativo. Cúm enim oblata fuerit materia tradenda & tractanda, artis dialecticæ præceptis imbutus, facili inveneritinqvisitione, qvæ proposito serviant & qvæ dissonent argumenta: & iniqvum est in re impossibili, inutili, vana, novas confingere ad excarnificandam juventutem disciplinas.

II. Cum enunciato dubio robur addendum est, ut fidem mereatur: tertium quoddam argumentum iis duobus clarius & verius excogitandum est, qvibus illud enunciatum constet. Postea idem cum dubiis istis propositi enunciati argumentis ita confingendum & disponendum est: ut propter ea qvæ ita ponuntur & in hac dispositione argumentorum veré & probabiliter dicuntur: axioma prius dubium, jam comitetur, tanqvam verum & confirmatum.

Talis avtem dispositio, duabus partibus absolvi potest & debet, nec ulteriús se extendet: nisi á proposito ad alia peregrina dilabi voluerimus: appellaturq; hæc dispositio Syllogismus. In prima parte, argumentum tertium inventum, cum utraqve parte enunciati dubii copulatur, qvocunqve, visum fuerit commodum, modo: nec alia

qvædam diſpoſitio avt poſsibilis avt neceſſaria eſt, qvám ea qvę inter tertium argumentum & partes enunciati dubii ſit. Altera pars eſt repetitio enunciati hac diſpoſitione, confirmati.

Omnis itaqve talis argumenti, cum ſuo enunciato, diſpoſitio Syllogiſmus eſt. Qvæ diſpoſitio ſi plena & perfecta, perfectus: ſin imperfecta, imperfectus oritur Syllogiſmus.

Inductio & exemplum Syllogiſmi non ſunt: nec aliqvã ſignificant diſpoſitionem. Nam Inductio nihil aliud eſt, qvám argumentum ex loco diſtributionis ſumtum, qvo probatur ex partibus totum: ad confirmandam aliqvam partem antecedentis ſæpe accomoda. Exemplum certi generis argumentum nullum eſt. Poteſt enim é ſimili, diſſimili, ſpecie & aliis argumentis deſumi.

Sunt & aliæ Argumentationum ſpecies á dialecticis receptæ, ut Climax, Sorites, &c. qvibus omnibus occaſionem præbuêre, iſtæ, qvæ Syllogiſmis accidunt κρύψεις, defectus (de qvo tamen prius) redundantia, ordinis inverſio: Enthymema, Proſyllogiſmus, Inverſio dictæ. Qvæ ſi dubitationem avt errorem alicuj patiant, emendabuntur opera facili: explendo deſiderata: amputando ſuperflua: & qvælibet in locum proprium redigendo.

III. Protuli problemate tertio: raro avt nunqvam reperiri in tertia figura Syllogiſmorum Ariſtotelica, perfectum & plené concluſum exemplum. Qvod alia ratione confirmare neqveo: qvam ſine fravde liberé profiteri, mihi nunqvam occurriſſe in ullo avtore claſsico exemplum contrarium: omniaq́; ea, qvæ in dialecticorum reperiuntur præceptis, eſſe ab iis ingenioſé conficta exempla.

Valla propterea tertiam figuram penitús ex arte dialectica

ctica ejiciendam exiſtimavit. Cuj ſe oppoſuit Ramus: qvi diligenter in avtoribus exempla qvæſivit ſed fruſtrá: ut Vallæ judicium irritum faceret. Uſum tamen ejjus magnum perſpexit, etiamſi non tractetur perfecté, in ſpecialibus qvæſtionibus contracté & conciſé, per exempla confirmandis & illuſtrandis. In qvibus etſi ratiocinatio contracta ſit: tamen mens abſolutum ibi Syllogiſmum perfectumq́ concipit. Nec jure etiam talis ab agro dialectico radicitús exſtirpatur, qvæ uſum magnum præſtat: etiamſi nunqvam plené explicatum exemplum occurrat.

Admonitum avtem me non diſsimulabo, ab homine probatæ fidei, & cõfirmati in his & multis rebus philoſophicis judicii: eſſe congeſta qvædam á neſcio qvo logico Vellejjo ſibi lecto & viſo exempla perfecta ab avtoribus probatis deſumta. Sed cúm avtorem ipſum demonſtrare non poterat, propoſitum nondum mutavi. Cúm data poteſtas fuerit hunc avtorem ejjusq́ exempla allata ad examen revocandi: melius edoctus ſine pudore aliam ſententiam veriorem amplectar.

IV. Plato cum maxima parte ſuorum anteceſſorum & communi ſenſu, locum definivit ſpacium locati, omnibus partibus locato adæqvatum.

Sic corporis locus, eſt ſpacium trium dimenſionũ qvas in loco dimetiendo conſideramus. Locus ſuperficiei, eſt ſpacium duarum dimenſionum. Locus lineæ eſt ſpacium unius dimenſionis. Qvid, & angelis & animabus, & recté qvidem ſuis attribuitur, á theologis ſacrarum litterarum interpretibus, locus.

Nec tamen refert: utrum hic ſit corporeus an incorporeus, ſola imaginatione conceptus: modó accipiatur pro ſpacio, qvo res contineantur.

Hunc locum oppugnandum susceperunt Physici Aristotelei: & aliam ejjus naturam substituerunt per superficiem, eamq; concavam: sed qvam feliciter, hęc documento erunt.

Terminus Aristotelicus, sev superficies illa cõcava qva corpora cinguntur, ad motum corporis movetur: & sive illa superficies in aëre, sive in aqva cõsideretur, notum est, nec corpora perpetuó in uno consistere loco certo: nec aqvam avt aërem tranqvillum statum servare.

Corporum itaq; & superficiei ipsius respectu, necesse est hanc mutationem admittas: qvæ tamen tanqvam argumentum Herculeum ad evertendum Platonis διάστημα & veterum spacium ab Aristotele, est excogitata: Argumentumq; & arma Aristoteli erepta, jam contra ejjus superficiem & immotum terminum relata sunt.

Ex hoc Platonis spacio usum havrimus magnum in rerum naturalium cognitione, ipso Aristotele teste: qvi tamẽ in spe bona erat eo se usu, destructo spacio, superficiem suam erexisse, qva tanqvam pallio locata tegerẽtur. Nam hoc Platonis spacio Astrologi demetiendis cœli spaciis & locis utuntur: sola mentis designatione, paralelos, meridianos, horizontes, coluros, longitudines, latitudines, altitudines dimetiendo: nec unqvam pro loco, Aristotelis superficiem adhibuerunt, sed illud incorporeum Platonis spacium semper usurparunt.

Nec omninó Geometra avt agricola qvisqvam dimetiendis corporum locis, terminos exteriores, sed tota intús spacia dimetienda sibi proposuit.

Qvod etiam perspicuum est in totius mundi loco dimetiendo: ubi non exterior mundani globi superficies, sed totum interius spacium, cujjus medium appellatur & fingitur centrum, mensuratur.

V. Tempus;

V. Tempus cúm vocem adjunctum logicum, noto illam durationem cum oratore & philosophis, rebus omnibus convenientem: etiamsi illa commensuratio per primum mobile, umbras, horologia, clepsydras non accedat. Hoc enim enti & non enti, rebus veris & fictis commodé adhibetur: qvamvis illa duratio variis modis mensuretur & observetur, non solo cœlestium orbium motu.

Enti & non enti cúm indifferenter cōveniat sitq́ res generalis animo concepta, non inconvenienter Aristoteles eji unam é categoriis decem attribuit: & ego locum in argumento adjunctorum concessero. Nulla enim doctrina generalis & communis in arte speciali locum obtinebit: nisi qvis putet cum servis philosophiæ Aristotelicæ, *posse etiam modo qvodam peculiari, in arte speciali rem generalem tradi propter accuratiorem ejjus cognitionem.* Qvasi veró qvæ in logica tractantur, non æqvé explicentur & cognoscantur accuraté, ac ea, qvæ in physica illa jejuna & nuda proponantur: de qva á me priús dictum est.

At lex καθ' ὅλου πρῶτον tam imparem & inconvenientem rerum tractationem non feret: nec ea, qvæ καθ' αὑτὸ est, patietur logica in physicam transcribi.

VI. Anatomica humani corporis cognitio, imprimis medicinam facturo necessaria est, tanqvam puero in Grammatica edocendo litteræ: sine qva, nec remediorum genus, nec qvantitas justa, nec utendi modus in medicamentis, nec affectus ipse inveniri poßit. Cúm pro partium diverso inter se situ & consonantia, diversimodé sit remedium adhibendum & usurpandum: & ex anatomica inspectione, essentia cujjusqve partis indicetur.

Hoc qvi inter medendum negligenter expendit, currit qvidem, sed extra viam, nec ad propositum scopum

sine periculo avt molestia perveniet.

Ἀκριβολογία Anatomicorum, non tamen propterea necessaria est medico: nec ea, scrupulosè & superstitiosè curanda. Eas dico partium & membranarum interpretationes, qvæ sensus omnes effugiunt: & elixationibus ac violentis per instrumẽta divulsionibus expediuntur, improbo: tanqvam in morborum curationibus inutiles, & ad ostentationem non ad usum in vita communi comparatas: & ad ingenia adolescentum retardanda & remoranda, ut tardiús cursum finiant, nec tám subitó in Medicinæ secreta ingrediantur.

Non deterreo qvenqvam á cognitione anatomica, tanqvam vana & inutili: sed potius calcar medicinæ candidatis addo, &, ut recta via currant, non qvavis semita, moneo.

Qvi ingenio, otio, & opibus abundant, hîc se ad ostentationem exerceant per me licebit: & vel sextum illud par nervorum á cerebro in partes inferiores descendentium, in musca qværant: qvam ad atomos usqꝫ dissecent. Eos tamen ab aliis cõtrario modo habentibus potius admirandos qvám imitandos consilium do.

Perceptis necessariis & utilibus, si qvid temporis superfuerit, qvod impendi hujc jucundæ speculationi poterit, id lubens admittam.

Veterum judicium hac in parte magni faciendum est: qvibus erat tam familiaris, tamqꝫ in communi usu anatome (teste Galeno 11. de anatomicis administrationibus in principio) ut domi apud parentes, etiam ab ipsa pueritia, in ea omnes exercerentur, nullisqꝫ opus fuisset conscriptis & conceptis de ea præceptis.

Verisimilitudinẽ avtẽ habet veteres non inutiles nugas tradidisse nullius usus: sed ea tantũ qvæ liberis posteritati

in vita conservanda & á morbis liberanda conducere poterant.

Qvid, Galenus ipse in lib. x. cap. x. de usu partium, noluit avt non potuit investigare musculũ, qvi in majjori angulo oculi inferiús palpebram detrahat: sed posteritati hoc exputandum avt judicandum commisit.

VII. Palám est ex præcedentis problematis explicatione, me non damnare anatomicam cognitionem, medico adprimé necessariam : sed illum abusum & inane studium, qvod temeré in hanc rem dependitur.

In herbariæ rei cognitione non dissimilis ratio est. Usus ejus in medicina tam necessarius est, qvám ipsa medicina, cujjus magna pars ex hac doctrina dependet. Hinc medicamentorum componendi methodus, compositorum vires & usus est desumenda.

Medicus hac in re imperitus, si aniculis avt indoctis pharmacopæorum ministris, se suaq; commiserit : periclitatur sæpe medici ignorantia & pharmacopæi, ægri valetudo, medici ipsius, qvantumvis prudentis in aliis, existimatio & fama. Cum ea qvæ medicus docté præcipit, minus dextré exeqvatur pharmacopæus. Cuj incommodo avt periculo, á medico perito occurri potest.

Hæc ego sic singula confiteor. Ad eorum tamen non conniveo libidinem & temeritatem, qvi nihil in arte medica posse se sperant, nisi tãqvam digitos omnia avtorum nomina herbis indita, in numerato habeant. Desperant de se, nisi eas contradictiones, qvæ sunt in herbis baptisatis á Plinio, Galeno, Theophrasto, Dioscoride, Matthiolo, Trago, Ruellio, Dodonæo, Fuchsio, Lobelio, &c. omnes in amicitiam & gratiam redegerint. Unde tam profundi errores in nostram medicinam irrepserunt: ut qvid agas, & qvare, parum certus sis avt

animo

animo confirmatus, tot ſchiſmatibus diſtractus: præcipué cúm avdias, unam eandemqꝫ herbam, variis baptiſatam nominibus: ejjus varias & contrarias prædicari virtutes. Ex qvibus erroribus, qvam ſit arduum emergere, experiuntur qvi manum medicamentis componendis & uſurpandis adhibent.

Qvanto omnia prudentius agerentur & felicius: ſi, hac ſuperſtitioſa ſpreta ſubtilitate, contenti veris nominibus acqvieſceremus: & virtutibus, qvas uſus & experientia in ſuis ſingulatím regionibus comprobavit: & doctiorum obſervatio annotavit.

IIX. In memoria habeo, qvanta vehementia & conſtantia de hoc problemate inter philoſophos & medicos concertetur, anné calor ille omnia in corporibus fovens & gubernans elementaris ſit: an veró magis illuſtrem & nobiliorem referat proſapiam & progeniem.

Veteres ſæpius qvidem ſe in hanc controverſiam dimiſerunt: ſed ad finem nondum perducebatur.

Fernelius & Argenterius eam magno cum apparatu redintegrarunt: & eam conficere, viriliter, avt in acie velle ſe occumbere, ſcriptis manifeſtum fecerunt. Hic elementis: ille cœleſtibus orbibus militabat & nomen profeſſus eſt.

Qvibus illi utebantur militibus & copiis, & qvam ingenioſa argumenta utrinqve conſcripſerant, delectu ex philoſophia & medicina inſtituto, non eſt hujjus temporis luſtrare: vos certum ſcio ea multoties recenſuiſſe.

Ego, qvi ſub Fernelio, aqvilam et ſignum ferente, arma cœpi, ſic novas qvaſdam machinationes & tela, cõtra Argenterii elementarem calorem fero & dirigo.

Qvæ prodidimus in pręcedentibus aliqvot diſputationibus, de calore nativo miracula, vos impulerũt ad credẽdum me-

dum mecũ: nativi caloris opificio peragi, qvæ in animantium corporibus perficiuntur actiones. Nunc, de ejjus eſſentia & origine, inſtitutio nova inſtituta, efficiet, hæc munera qvę miraculorum vim obtineant, á ſolo cœleſti, & naturam elementarem excedente, calore proficiſci.

Avdivimus prius actiones ejjus miraculoſis ſimiles, omnem elementorum & temperamentorum poteſtatem ſuperare: ut etiam veriſimile & firmum ſit cavſſam aliam eſſe, qvám ab elementis & eorum mixtione dependeat.

Dictum etiam fuit: animali, propter hujjus caloris privationem, extincto: remanere nihilominus ex elementis mixtum temperamentum. Id non repeto.

Ariſtotelis argumentum eſt, qvod calor hîc cœleſtis nõ ſit ignis, nec igneus: qvia ignis nullum animal generat.

Ariſtotelis judicium mihi mirificé placet, (qvamvis aliter perſvaſus, in aliis locis, omnem agendi vim temperamento acceptam ferat) qvi verum doceat, ignem non generare aliqvod animal: nec qvidqvám ab igne produci, qvod ejjus naturam repreſentet. Contrá veró, omnia hujjus caloris beneficio produci & conſervari cernimus: ejjus diſceſſu perire.

Addo igneum calorem, urere, exſiccare, inſumere, devorare ſibi objecta: omnia deniq; depopulari & depaſci: hũc avtem nativum calorem omnia fovere, adavgere, conſervare. Nam ſi tam mitis nõ eſſet, placidus, benignus, in momento temporis ſuum proprium abſumeret humidum: non exſpectaret uſq; dum aliud qvidpiam inſtavraretur, qvo ſuſtentandus eſſet. Sic homo, qvo eſſet á natura conſtitutus meliori corporis habitu & diſpoſitione, tanto prę cocius periculum extimeſceret: vixq; ad tempus breviſſimum in prima conceptione conſiſteret. Poſita enim cavſſa naturali non impedita, cum idoneo ſubjecto, non ceſſa-

bit actio: nec impedietur effectum. Sed pergo.

IX. Semen in animantibus prædestinationem & sciẽtiam à Deo & natura nactum, specierum perpetuitati inhians, semper sibi simile producit: nisi impediatur.

Hoc agendo, non unũ animantis membrũ altero prius format, sed omnia simul. Qvæ tamẽ certis de cavsis majora sunt, qvamvis priora nõ fiant, prius tamẽ apparent. Simul enim omnia formantur, sed nõ simul perficiũtur: propter eorum, temporibus discrepantẽ, usum. Perfici autem dicuntur, & pro perfectis habentur, qvãdo propter adjuncta sua cõmodè usurpãtur ad operationes sibi destinatas.

De hac re obscura, non tàm ingenii acie, qvàm observatione, judicium faciendum est.

Talis est illa observatio Hippocratis, qvam in ancilla sua & aliis instituit, annotata in libro de Fœtus natura. *Si semen (*inqvit*) ab utrisq; profectum in mulieris locellis remanet: primum qvidem simul miscetur, utpote fœmina non qviescente, cogiturq; & crassescit, calefactumq; densatur. Spiritum deinde concipit tumescitq;, utpote in loco calido existens,* &c.

Hippocratis observatio & judicium est, cũ hoc consentiẽs problemate: totũ semen in unã massam ad pilæ formã compingi & confundi: nec ullius partis etiã Aristoteli avt aliis lavdatissimæ, præ alia conformationẽ suscipi, sed omnes uno inchoari tempore, non tamen uno tẽpore perfici.

Natura non agit cum deliberatione & delectu, sed uno semper modo, nõ impedita. Puriorẽ seminis partẽ, tanqvã per manus accipit uterus & amplectitur, fovet, & sibi ordinata ac innata lege in varios modos cõmiscet: usq; dum mẽbranas, & in iis abditas animãtis partes cõformaverit. Et qvia nulla pars illi singulatim proposita est, nec in materia ad hãc vel i lã partẽ inest qvidã appetitus & inclinatio: omnes partes, qvas asseruimus φύσει similes, inchoantur

simul,

simul, tãqvam qvadam σκιαγραφίᾳ. Earũ tamen cũ magna sit varietas tám dignitatis qvám operationum nomine: impossibile erat naturę, unum qvidem idemq; agenti, omnes æqvé promovere & uno tẽpore sua absolutione induere: sed aliæ citiús, aliæ tardiús hanc absolutam perfectionem nanciscuntur, genitæ apparent, & usibus accõmodantur.

Qvi ex usu ordinem partiũ in procreatione ęstimarunt, hos minus dextré observarũt. De partiũ cõstitutione & ordine, ab ipsa natura agente, nõ ab effecto formatoq; opere ratiocinari, philosophi & medici prudentis est.

X. Problema hoc decimum etiam non exiguas lites inter philosophos & medicos excitavit.

Aristoteles sibi confinxit paradoxon qvoddam de ordine partium procreandarum: ex qvo induxit aliud simile, cor primúm generari & vivere, ultimó mori & extingvi: ut hisce suam opinionem de venarum & nervorum origine tutaretur & muniret.

Medicorũ familiæ accedere cõsultius videtur: qvę anatomicorũ doctis & cõfirmatis, contra rationũ subtilem & inanem impetum, observationibus munitur & cingitur.

Disputat Galenus, pro venarum é jecore origine cap. v. lib. vi de Placitis Hippoc. & Platon. cujjus argumentis niti non me pudebit.

Multa animalia in dextrum cordis sinum non habent venam cavam pertingentem: qvod esse oportuit, si ex corde venæ haberent originem, sed solummodó superné diffusa videtur. In jecore hoc conspicuum est, in qvo omnes venæ obliterantur & in cujjus substantiam dissipantur, qvemadmodum in terra radices arborum, ne evellantur.

Dehinc reperiuntur in corpore venę, qvę nulla cũ corde cõjunctione, suo tamen principio, communicantur: qvod fieri non poterat si à corde deducerentur. Tales sunt venæ

qvæ meseraicę vocantur, nullam omninó cum corde consociationem habentes. Magnam autem habent cum jecore convenientiam, in cujus simam partem per portæ venam ingressæ, mox minutissimé dissipatæ, in totam jecoris substantiam abeunt, nec cavæ ramis ulla ex parte committuntur, ut conjunctæ dici & unitæ videantur.

Qvod ideó monendum duxi: ne qvis cavæ portioni ad cor pertingi eas unitas auderet dicere. Jecori suo fonti & principio sunt consociatæ: non cavæ: non cordi.

Hæc argumenta de venarum origine á conciliatore intacta relicta sunt: qvi tamen alia sibi videbatur evertisse omnia.

De Arteriarum ex corde origine, promptius est assensum: qvę ex corde initium trahere arguũtur, propter eum, qvem ad cordis habent imperium, impulsum & motum. Corde moto & pulsante in arteriis itidem pulsatio sentitur: qvæ, qvam primum inter cor & alia membra impeditæ aut interceptæ fuerint, cordis pulsatio etiam cessat. Hæc enim pulsatio beneficio arteriarum fit: qvas propterea cor principium agnoscere æqvum est. Nam ubi principium virtutis est: ibi etiam erit principium instrumenti. Instrumentum enim ordinatur semper ad virtutem ipsam, & ad ejus operationem perficiendam. Et meritó qvidem ac necessarió facultas reqvirit & format sibi instrumentum proprium, idoneum, aptum, concinnum: qvo qvasi inhabitare commodé poßit, & uti in obeundis functionibus.

Dissonum illud commentum, de partium origine, prius improbatum est: ex qvo solo argumentum contra hanc sententiam duci consvevit. Propterea arterias non posse cordi suam originem ascribere: qvôd eo prius sint á natura generatæ & productæ.

Cerebrum nervorum esse originem, eadem firmamenta,

ta, qvæ hactenus pro venis & arteriis attulimus, demonstrant.

Galenus maximé urget illud argumentum ab instrumentis sumtum: qvod ab adversariis allatum, in eos á Galeno regeritur. Nam nervi propter cerebrum dissecti, intercipiunt spiritus animales & functiones ab iis obeundas: non arteriæ: non venæ. Arteriæ, contrá, pulsationem læsæ interimunt.

Disputatio hæc reperitur in multis apud Galenum locis: sed præcipué in lib. 11. cap. 6. de Placitis Hippocratis & Platonis.

XI. Cúm sic ex origine venarum, arteriarum, nervorum, conspicuum sit, in venis sangvinem, in arteriis vitalem spiritum, in nervis animalem ferri: nulla necessitatis ratio exigit, ad omnes partes ut nervos sic arterias pertingere spiritum delaturas: nec, ut omnem venam comitetur arteria, qvemadmodum ad omnem arteriam se comitem addit vena.

✳ In omnes corporis partes alendas sangvine, necessarii sunt canales & ductus: per qvos nisi feratur sangvis, uno in loco coërcitus & concretus consistet, nec ulteriús promovebitur. Crassior enim est, qvam objectas sibi corporis partes duriores & densiores penetraverit: & propterea necessarió ad omnes partes venæ pertinent.

Spirituum substantia subtilior est, magis aërea & cœlestis: qvæ tamen densiores partes non potest facili opera, & modo ac tempore debito permeare: ut etiam eji aliqvando vasa fuerint necessaria & canales. Sed cúm in partibus exterioribus carnosis & superficiariis, nihil densum ejjus iter remoretur, in eas facile insinuabitur: nec reqvirit vasa per qvæ feratur. Sed tum solummodó, qvando partes densiores ejjus cursus prohibere potuerint.

Hæc mihi in animo fidem generarunt: omnẽ arteriam comitari venam: ſed non omnem venam arteriam.

Commemorantur qvidem á Galeno aliqvot arteriæ, ſine conjugibus venis, in fine libri de diſſectione venarum & arteriarum. Sed cúm eædem partes, ad qvas arteriæ protendantur, etiam ſangvine nutriendæ ſunt: non credo me anatomicos offendere, attribuendo iiſdem venas: etiamſi tam propé arteriis non copulentur, qvám Galenus reqviſivit.

XII. Ad expurgandum ſangvinem ab humoribus vitioſis & excrementitiis, ſua deſtinata ſunt, á provida natura membra & corporis partes: ne homo perpetuis morbis conflictaretur. Melancholiæ expurgandæ datur lien: felli propria cyſtis: pituita cum ſangvine manet & manere, ſi medicis credendum eſt, debet: ut in ſangvinem ſuo tempore convertatur: ſerum per emulgentes, renibus & poſtea veſicæ demandatur & appellitur.

Nihilominus (inqviunt medici) ſangvis conſtat ex ſuis qvatuor humoribus inter ſe natura diverſis: cogentibus & ad eam rem ſvadentibus, diverſis corporis partibus, diverſi generis ſangvine & nutrimẽto alendis: & ipſo etiam alimento diverſæ naturæ, unius generis ſangvinem minimé procreante.

Id, tanqvam falſum magna ex parte, evertere in animo habeo. Nulla enim ratione, ne qvidẽ probabili, evinci poteſt haſce partes ſangvini datas, inter ſe natura & ſpecie diverſas, nedum deſperatas eſſe. Sed ſangvis unius ejuſdémq; eſt naturæ, qvæ omnes partes etiam diverſiſsimas alet.

Cúm cibus diverſæ naturę offeratur, dabo qvidem confici ſangvinem qvi uniformis per omnes partes nõ ſit, ſed ex philoſophorum & medicorum calido, frigido, humido, ſicco conſtabit. Anné propterea, qvia frigidior & hu-

midior eſt, diverſam accipit á toto naturam & ſpeciem? Eæ qvalitates nihil addunt eſſentiæ rei compoſitæ. Homo, natura frigidus, non minus homo eſt, qvám calidiſsimus avt temperatus: nec ſiccus qvám humidus.

Partes diverſas nutriendas diverſo nutrimento, reqvirere has in ſangvine diverſarum naturarum partes, jocularium eſt. Cúm duriſsimum os, ac denſiſsima vena avt nervus, non minus gavdeat tenuiſsimo ſangvine, qvám caro molliſsima. Immó ad oſsis nutritionem videatur neceſſaria ſubtilis ſangvinis ſubſtantia & tenuis: ut commoda fiat alimenti ad partem alendam appoſitio & agglutinatio. Natura non difficiliús ſe nutrit, ſibi aſſumit & convertit in ſubſtantiam cõgruentem, qvod ſubtile et aëreum eſt, quám craſſum & terreum.

Apertiús dicam qvid ſentiam. Ex ſangvine nutrimur unius naturæ, non ex eo qvi ex diverſarum ſpecierum conſtituitur humoribus. Nunqvám bilem aliqvam avt pituitam in ſangvine reperies avt monſtrabis: qvi á natura uniformis conditus eſt.

Qvare diverſas in ſangvine naturas indagare, eſt inanem fabulam in philoſophia commemorare. Niſi qvis humorum & harum ſpecierum vocabulis adjuncta ſangvinis avdiri voluerit: ut calidior bilis, frigidior & ſiccior melancholiæ, frigidior & humidior pituitæ naturam æmuletur. Hujc me non opponam, ſed cum eo concordabo: & claré proferam cum eo. Sangvinem temperatum eſſe qvo nutrimur, ex ſuis partibus qvalitatibus elementorum correſpondentibus compoſitum (ſi modó verum ſit, qvod de elementis conſtituentibus corpora circumfertur) nullam pituitam, nullam bilem, nullam melancholiam admixtam habere: niſi in partibus corporis vitium, id cavſetur.

XIII. Magno

XIII. Magno sunt præsidio corpori, testes, ad perfectionem & salubrem statum conservandum: & sine iis animal ægré justum sanitatis gradum accipit avt tuetur: suntq; testes bené vivendi, vt existendi organa.

Esto. Sint testes partes corporis ad usum meliorem additi hominibus. Hinc né inferes inter partes principes esse eos referendos?

Partes in corpore principes sunt, qvę aliarum gubernationi præsunt, neqve aliunde gubernantur: avt insitas habeant á natura potentias á qvibus regantur: doctore Gal. lib. VIII. de placitis Hippocratis & Platonis feré in principio. Qvamvis diversum sentiat lib. Artis medicinalis.

Sed non solúm hæc definitio, testes á tanta dignitate dejicit: verumetiam virtus illa propter qvam testes in partes principes á Galeno & reliqvis referantur, á virtute naturali diversa non est: qvamvis instrumentis testibus perficiatur, & ab illis novum robur addatur.

Non ludo in vocabuli variis notatiunculis avt significatis: sed principes partes voco, qvæ in corpore principatum obtinent, non qvæ á Galeno dicantur primó productæ, & propterea primariæ nuncupandæ.

Disputatio hæc est mutuo sumta á Galeno VI. de usu partium: principes dicendas esse partes, qvæ ad ipsam vitam utiles non tám, qvám necessariæ sint: minus nobiles qvæ ad vitam meliorem, vel ad principum custodiam pertineant.

Tales sunt testes, qvibus præsentibus commodé vivitur: absentibus iisdem, non adimitur vita, sed melior & commodior vivendi conditio.

Logici docent, ad partis principalis ablationem & absentiam totum corruere & destrui: cúm tamen ex partis unius avt plurium, minús principalium deperditione, totum

tum qvidem incommodũ sentit, sed nihilominus persistat.

XIV. Pro fœminis intercedo & ago: qvæ nec sunt nec volunt viris imperfectiores esse: qvibus nihil ad perfectionem hominis deficiat.

Qvid cavssæ sit, cur imperfectæ judicarentur?

Respondet Galenus lib. III. de Usu pulsuum in principio, & eum imitaci qvidam neoterici: viros esse calidiores & sicciores: ut eorum etiam pulsus sit longior & vehementior.

Respondet Galenus lib. IIX. & XIV. de Usu partium: qvia frigidior est fœmina viro, & propterea imperfectior.

Atqvi pro fœminis Galeno resisto & me eji oppono. Hem Galene! Fœminæ omnes habent partes, ut vir, qvæ ad vitam sunt necessariæ & utiles, ex qvibus totum componitur. Eo solum discrepant: qvód in mulieribus qvædam intús sunt conditæ, in viris extrá qvædam pendeant: te ipso, Galene, teste lib. XIV. de Usu partium. Fœminę habent animam, ab iisdem progenitã principiis, qvibus anima virorum prodiisse demonstrari potest.

Temperamentum illud, qvod viris præ mulieribus additur, non est sufficiens cavssa qvare imperfectiores judicentur. Cúm perfectio & imperfectio in debita formæ & materiæ ratione consistat. Adjuncta, fateor, læsionẽ qvandam & incommodum substantiis ingerunt: sed substantiarum perfectio, ab adjunctis res omninó diversa est.

Admittemus tamen adjuncta & temperamenta perfectionem & imperfectionem addere substantiis. Qvam propterea perfectionem in adjuncto calido & sicco collocas Galene? Calidum & siccum magis imperfectos reddet viros ad omnes feré actiones: nec si perfectiores essent, eorum hæc dignitas diu duraret. Fœmineum humidum & frigidum actiones perfectiores proferet & durabiliores.

rabiliores. Cúm nec diu, nec bené actio obitur in corpore ſicco: ſed ex moderato calore per humidum non inconveniens.

Nam ſimpliciter frigidum & humidum, verebitur appellare Galenus ſexum fœmineum: cuj etiam ſuus ineſt calor, ad regendum humidum, ſufficiens: obtinebuntq; fœminæ ſuum ad juſticiam temperamentum.

Natura ita comparatum eſt, ut ſint pavlló ad juſticiam frigidiores, collecturæ ſuccum copioſiorem: ut tám corpori mulieris alendo, qvám fœtui aliqvando futuro alimentum ſuppetat.

Juſticiam & naturam á ſuis datam principiis mulieres cúm habeant & ſervent qvantum in ſe eſt: dolebunt ſe imperfectionis alicujjus reas peragi. Qvod illis ſolummodó objiciendum eſt, qvæ ſibi nimiam humorum copiam vita deſidioſa & otio conciliârunt, unde calor obruatur & præcipitetur.

Hinc illæ viragines nihil præter naturam ſuam faciunt & expetunt: (abſit invidia dicto) qvæ viris ſuperiores & potentiores ſunt & eſſe volunt.

In generibus rapacium animalium, fœmellas maribus potentiores & fortiores eſſe, ad qværenda alimenta & ad repellendas injurias promptiores, venatores omnes teſtes volo vocari.

XV. Dum vita fruitur animal, ſive firma ſive infirma ſit valetudine, nutritione perpetuó opus habet, per qvam adjectum & aſſumtum alimentum in corporis ſubſtantiam cõvertitur & adſimilatur. Nunqvám enim otio perfruitur, vis illa altrix, qvę plané naturalis eſt, & ſine deliberatione avt conſilio agit: ut deperditæ ſubſtantiæ par vel portio majjor reſarciatur.

Reſtavratio hæc temeré ſperatur, niſi fiat aſsimilatio

commoda

commoda nutrimenti cum parte nutrienda, & in mille se formas nutrimentum verterit, ut tandem assimiletur.

Cruda qvæ nullam avt qvam exiguam alterationem prius subierant, hanc conversionem ægré admittunt, sed sua substantia permanent qvalia fuerunt, avt difficulter mutantur.

Cocta qvæ alterata qvomodocunqve sunt, & propriæ naturæ aliqvam mitigationem admiserunt, promptiús concoctiones & conversiones in corpore nutritioni præmittendas recipiunt: attrahuntur, expelli sinunt superflua, adponuntur & in partis substantiam convertuntur.

Et qvemadmodum ex horum coctorum convenienti usu, multa accipit commoda corpus nutritum: sic ex usu crudorum, non solúm intestinorum, verumetiam magis principalium partium graves dolores in promptu sunt. Qvibus avertendis occursura natura sagax, concoctionis multa genera in corpore & extra corpus peperit: ut qvod minús exqvisité extra corpus, avt in prioribus corporis concoctionibus elaboratum attraheretur, posterioribus emendaretur, avt aliqvo pacto in meliorem & convenientiorem statum commutaretur.

Qvare nihil absurdi ab eo dictum est: qvi crudis cocta nutritioni magis accommoda asserit.

XVI. XVII. Cepimus de nutritione aliqvid dicere, & de iis, qvæ ei sunt necessarió præmittendæ, coctionibus. Id pavlló hîc altiús repetemus: & testabimur, nullam fieri perfectam nutritionem, nisi, ea præparatione præmissa in ore, formam & aliqvandiu constantem in ventriculo sedem cibus acceperit. Ex qvo ad reliqvas coctionum sedes & domicilia delabitur, prout natura ad singulas partes nutriendas, diversas coctiones produxit. Sunt enim partes qvibus nutriendis sufficit una coctio: sunt qvæ

duas expetunt: reliqvæ tres: ut prudens prætercam eas, qvæ interea temporis, in omnibus & singulis corporis partibus, obtingunt mutationes, qvæ etiam sunt particulares coctiones ad nutritionis perfectionem coadjuvantes. Omnibus tamen necessaria est ea, qvæ prima dicitur, & in ventriculo, commemorante ibi aliqvandiu cibo, perficitur, sine qva reliqvæ omnes in vanum laborant.

Qvapropter ventriculus inter partes nutritivas, qvarum maxima est in corporibus animantium utilitas & necessitas, secundum à jecore locum obtinuit apud avtores medicos. Qvod de dignitate verum admitto. Nam de ordine dicendo ventriculus sibi primum locum vendicat: jecoriq; parum solummodò dignitate cesserit.

Hunc processum, hunc ordinem in nutritione propriè dicta reqvirit natura: reqvirit Galen. qvarto de Usu partium: primo de Facultatibus naturalibus: ut nutrimentum in partis nutriendæ substantiam convertatur, non solùm adponatur avt agglutinetur: qvod verè nutriri non est.

Inolevit contra hæc dicta usus in medicina: & ubi parùm expedita est per os nutriendi via, clysteribus & emplastris, partes nutritione indigentes sustentari putantur & nutriri.

Clysteres coqvuntur ex re aliqva ad nutritionem apta, lacte, ptisana, vino, melle, ovis, jure gallinæ, &c.

Emplastra ex carnibus, ovis, pane, vino, &c. qvibus admiscentur penetrantia & aromata.

Practicorum hanc receptam consvetudinem non abjiciendam volo: sed eripiendam illis opinionem falsam, sperantibus se partibus humanis, iis rebus nutrimentum præbere.

bere. Cúm ſolum exiguam & levem inde confortationem nanciſcantur & robur.

Clyſteres nunqvám poſſunt ſupra majjora inteſtina aſcendere, nedum ad ventriculum pervenire: ubi primam, ad omnem nutritionem, neceſſariam coctionem ſuſtinerent: alioqvin in caſſum nutritionis gratia adhibentur.

Nam de inteſtinis, qvibus etiam permittitur aliqva vis coqvendi, tám eſt abſurdum qvám qvod abſurdiſsimum: qvantum ad hanc perfectam & nutritioni neceſſariam coctionem attinet.

At concoqvantur clyſteres in inteſtinis: tamen priuſqvám á venis meſeraicis, ad inteſtina majjora pertinentibus, ad jecur cõcocti attraherentur clyſteres, dilaberentur & eadem qva admiſsi ſunt via ſe reciperent. Qvod enim in inteſtinis eſt majjoribus, fæcibus admiſcetur & excrementi nomen retinet: nec etiam compertum eſt, venas meſeraicas ab inteſtinis majjoribus multum (ſi aliqvid deferant) deferre.

Inſenſiles commíniſci hujc errori meatus, qvibus ad ventriculum alimentũ perveniret: eſt omniũ partium in corpore munera & officia tollere, easq; á natura temeré excogitatas confiteri: ſi ſenſiles meatus in hiſce craſsis rebus tranſitum & meatum excuſaverint.

De emplaſtris magis abſonum eſt: aſſumi ex iis aliqvid per poros, qvod poſtea ingreſſum venas & arterias nutritioni aptetur.

Arteriæ illæ & venæ, qva vi hunc ſuccum attrahant docendum eſt. Qvæ potiús ex naturæ ſuæ conſtitutione, ad motum cordis & aliarum partium, ex ſe forás propellant, qvæ contineant: qvám forinſecús aliqvid ad ſe proliciant.

Emplastrorum veró natura non est, ut sua sponte in corporis penetralia progrediantur, sine aliqvo familiari ambiente & attrahente: sed promptiora sunt, ad ea extrahenda & immutanda, qvę in corporibus secum similitudinem aliqvam habent, nisi superentur.

Qvocirca consvetudinem eorum approbo, qvi emplastra debito tempore & modo adhibent, sicut etiam clysteres. Ab iis, qvi sperant se ita partes alimenti indigentes nutrire, me sejungo.

XIIX. Qvæ sic de nutritione disceptantur, nullam fidem hujc problemati derogant, in qvo ventriculum perfecté suo chylo nutriri adstruitur. Qvód omnium partium in humano corpore, non sit una similisq; nutriendi ratio: sed qvasdam reqvirere plures alimenti mutationes & conversiones, qvot tamen ab aliis æq; perfecté nutriendis & nutritis non desiderantur. Jecur duabus contentum est anteqvam nutriatur coctionibus. Qvæ postea nutriuntur post jecoris nutritionem tres ad minimum poscunt. Ventriculus sola ea, qvam ipsemet absolvit, qviescit & á se solo concocto alimento nutritur: ut in hoc problemate evidens fiet.

Nutritio est, qvando id qvod nutrit, parti nutriendæ assimilatur: ut ex definitione & natura nutritionis commodissimé de hac controversia edoceamur. Definitio hæc est Galeni lib. III. de Naturalibus facultatibus. Hujc postea subjungitur definitio qvędam specialis concoctionis, tanqvám speciei ex suo genere. Concoctio in ventriculo, est nutrimenti, in propriam ejjus qvod nutritur substantiam, mutatio.

Finis avtem nutritionis & concoctionis, est, mutatio in propriam suam substantiam. Qvam qvia ventriculus in hac sua concoctione conseqvitur, præter fidem non erit,

ventriculum perfecté nutritum. Finis enim ex ſuis cavſsis introducitur, qvarum naturam refert.

De hiſce cavſsis pavlló diligentior inſtituta inqviſitio totam hanc controverſiam dirimet: & finem, perfectam nutritionem, declarabit.

Qvatuor ſunt in ſingulis corporibus facultates, altrici facultati & nutritioni ſervientes. Qvæ ſi liberæ in alimentum conveniens inciderint, procedet ea qvam expetimus nutritio. Attractio, Retentio, Alteratio, Expulſio: de qvibus cum aliis in locis, túm in libro prædicto tertio Galenus copioſé agit.

Attractionem habet ventriculus & avidé ſatis alimentum expetit: præcipueq; eæ, qvæ circa orificium ſint partes. Tanta ejjus aliqvando eſt ad attrahendum cupiditas, & deſiderium: ut cibum non ſatis commodé maſticatum & confractum, gula & palato invitis, ſurripiat.

Attractum retinet, fovet, complectitur cibum: qvemadmodum uterus fœtum: & tám amicé, ut etiam omnibus ſuis lateribus eum amplectatur: ſuum orificium inferius, pylorum, obſerat, ne qvid ſe invito avt neſcio emittatur.

Hujc operi tantiſper incumbit, donec ejjus cupiditati & deſiderio factum ſatis fuerit, totumq;, qvod familiaritatis & amicitię nomine gratum erat, abſumſerat. Non enim ſecus, inqvit Galenus loco prædicto, ventriculus ac partes reliqvæ, qvod ſibi conveniens eſt expetit & arripit.

Tandem ſi aliqvid faſtidiat tanqvam alienum & incommodum: id aperto pyloro rejicit, & in partes ſe imbecilliores, vi & robore á natura ſibi conceſſo, extrudit.

Qvid in hac nutritione deſiderabis, qvi aliarum partium nutritionem contemplatus fueris? Qvod chylus, reſpondes, non ſubiit tantas mutationes, qvantę in reliqvis

liqvis partibus reqviruntur. At non omnium partium nutriendarum ratio una est: sed qvædam citiús, qvædam tardiús, pro naturæ suæ ordinatione nutriuntur. Qvod etiam in ventriculo observare fas est.

Verúm qvoniam hoc argumentum satis & copiosé & docté á clarissimo viro, vestro Jovberto ad amussim paradoxo v. decadis II. deductum est: unicum solúm de ventriculi nutritione addendum mihi judico.

Omnes partes proprii commodi cavssa, alimentum, ut eo fruantur, attrahunt, conficiunt, retinent, sibi assimilant, & suis solúm incumbunt commodis & muneribus. Id in ventriculo, tanqvám falsum refelletur, si ventriculus non nutriatur attractis & retentis tanto temporis spacio alimentis, sed ut aliorum nutritioni suam operam tribuat: & moram hoc solúm nomine cibus in ventriculo trahat, ut in cremorem convertatur. Nam animalis videbitur præ reliqvis partibus induisse naturam.

Fruitio avtem illa & delectatio, qva hæc incommoda objecta deleri & expungi solent, lusus est puerulis præbendus, partibus naturalibus avt earum actioni explicandæ nevtiqvam aptus: qvæ hoc delectamento nec conservantur, nec qviescunt.

Qvare non inscité aliqvis hîc aggressus est defendere: omnia membra corporis excrementis nutriri: qvem tamen moneo, ut ventriculum excipiat.

XIX. Non excidit mihi animo præceptum Galeni in examine rigoroso tractatum, de conservatione præsentis status per similia. Qvod τῶν παντὸς & omninó ac semper verum non esse, hinc percipies.

Optimé ad pondus temperatum corpus, si usqvám á natura productum fuit, avt, ut producatur, spes sit, posse similibus in præsenti statu conservari non pugno serió:

modó

modó etiam incidat in aliqvẽ tám emunctæ naris & acuti judicii medicum, qvi illi gradu & specie similia alimenta & medicamenta paraverit.

Nunc, ut sunt res humanæ constitutæ, in conservatione pręsentis status, sive is salubris fuerit, sive á sanitate deviaverit, ad contrariorum opem est confugiendum.

Adolescentem natura calidum, vino, pipere, zinzibere, cibis & medicamentis calidis, si in hoc statu conservare pręsumseris, infelicem exitum experieris, eumq́; in pręceps periculum conjicies.

Senes frigidiores, naturali temperamento, noli frigidis conservare: qvos ad marginem sepulchri ambulantes frigidis præcipites dabis.

Et vel nostra alimenta, ad frigiditatem magis qvám ad caliditatem declinãt: qvibus tamen calor cõservãdus est.

Imaginaria hæc, Paracelsica, carbonica avt etiam Phædronica non est opinio: sed naturalis, Hippocratica, Galenica: tota in tribus prioribus Aphoris. lib. III. conclusa. In qvibus Galenus, post longam cõmentationem, qvomodo senes, juvenes, morbidi, sani, &c. bené avt malé se habeant, ex similium & contrariorum usu, & qvomodo ab iis vel conserventur, vel mutentur: tandem sententiã conclusione Rhetorica & vehementi absoluturus, inqvit: *Nam calidiores ad frigidiores, frigidiores veró ad calidiores, & sicciores qvidem ad humidiores, humidiores veró ad sicciores bené se habent. Et ut simpliciter dixerim: cõtrarii qvidem ad contraria bené: similes ad similia malé: præterqvam si ætas temperata, & victui & regioni & loco temperato comparetur: hoc enim modo solo, similes á similibus bené afficiẽtur.*

XX. A' pastu frigere, manus, pedes, totaq́; exterior cutis & corporis superficies ut pavllulũ horreat, præ frigore, qvibusdam in usu est qvotidiano hominibus.

Si hujjus rei cavſſam medicos rogent: reſpōdetur cum Galeno: Exteriorum partium ſangvinem & ſpiritus, promovendæ concoctioni, ad partes interiores confugere: & propterea á paſtu frigere ſalubre eſſe.

Recentiorum qvidam hanc ſententiam argumentis ab experientia & natura rerum petitis evertere aggreſſus eſt, qvod partes ſingulæ ſuum calorem alteri non communicant: aliamqꝫ nobis ſubſtituit ex frigidiorum uſu ſumtam. Qvibus in primo ſtatim concoctionis veſtibulo & conflictu refrigeratus ventriculus, ſibi continuis partibus & connexis eandem qvalitatem communicat. Hæc ſic deinceps, propter eam, qvæ eſt inter partes, conſonātiam, prorepit & progreditur, uſqꝫdum extremę etiam partes ejjuſdem frigoris participes fiant. Contrarium avtem uſuvenire aſſumtis cibis calidioribus, in qvorum concoctione non frigebit ventriculus avt aliæ partes, ſed omnia calidiora redduntur.

Nolo mihi odium recentiorū conciliare pugnādo contra hanc cavſſam, qvæ á vero non videtur diſsidere: eaqꝫ per me militabit ſuamqꝫ obtinebit fidem: cúm meę ſententiæ per ejjus dignitatem nihil detrahatur.

In hac lucta & cōcertatione qvæ eſt ventriculo cū cibo frigido, dū frigeſiat ventriculus & unà partes reliqvę: indicatur feliciter eſſe cōcoctionē vētriculi inceptā & cibū frigidū jam mutationē aliqva ſubiiſſe, halitusqꝫ frigidos á ſeſe emittere anteqvam evincatur. Hoc ſalubre eſſe volo & pronuncio: eaqꝫ vel partium exteriorū frigiditate, cavſſam ſalubrem indicari & inceptam feliciter concoctionem.

Nolo tamē nimis diu eam perſeverare frigiditatem, ſignificantē, in hac ventriculi pugna devicto calore victoriā ad frigiditatem declinaſſe. Sed multo magis expeto, ut intra breve temporis ſpatiū hic conflictus perficiatur: & renitente

renitente & rebelli illa ciborũ frigiditate proſtrata & profligata, tám ventriculo qvã partibus reliqvis, ſuus redeat calor & qvidem adavctus. Qvod etiã qvotidie fieri in eorum parte maxima hominũ, qvi poſt paſtum frigidas habent partes exteriores, periclitamur. Talibus á faſtu frigere, ſalubre eſſe, credo vos mecum credere.

XXI & XXII. Poſtqvã ex hepate egreſſa eſt vena cava, qvod in alimentis & ſangvine ſeroſum & aqvoſum erat, ad nutriẽdum propter aqveam ſubſtantiã minus aptum, á renibus per emulgẽtes attrahitur. Qvi cúm aliqvandiu ejjus familiaritate & cõſuetudine ſint uſi: qvod ſibi familiare & congruũ intellexerunt: qva etiã gratia attrahebatur, ſibi aſsimilant & in ſuam convertunt ſubſtantiã. Reliqvum nutritioni inconveniens per ureteres ad veſicã ablegatur, á qva etiam avidé exſpectatũ attrahitur: ut ea poſtea ſimiliter ſua fruatur in materia idonea voluptate. Singulæ enim corporis partes, ad ſe alimentum attrahunt familiare, ut eo nutriantur: & ſaturatæ relliqvias alió tranſmittunt.

Attractionem hanc ex mandato naturæ, defert & donat Galenus veſicæ v. de uſu partium cap. x i. docens: *Veſicarum tunicæ, rectos, rotũdos & obliqvos habent villos: una enim veſica tunica cúm ſit, ad omnem motus ſpeciem accõmodam adepta eſt conſtructionẽ. Siqvidẽ & eum motũ, qvem attrahendi cavſſa villi recti, & eum qvẽ excernẽdi tranſverſi, atqve etiam eum, qvem ut retineant qvæ undiqve conſtricta ſunt, obliqvi conficiunt, ipſam habere æqvum fuerat.*

Idem etiam docet i i i. de naturalibus facultatibus, cap. i. & aperté, candideq́ hanc veſicę attractionem prodit: ejiq́ eſſe cum partibus corporis reliqvis hanc, & alias altricis miniſtras facultates, communem.

Veſica, hoc modo, attracto alimento utitur ad neceſsi-

tatem & libitum. Superfluum & inutile tanqvam excrementitium postea expellit, eoq; se exonerat: nullaq; alia ratione avt privilegio qvám reliqvę partes corporis, vesica suum in urinam officium peragit.

Expellentibus renibus vesica ad se urinam attrahit tanqvam alimentum more aliarum partium: amplectitur, fovet & mille modis convertit & conficere conatur, ut sibi assimilet. Sed eji idem, qvod reliqvis partibus evenit, totumq; evincere neqvit, nec toto indiget. Itaqve satiata re expetita & priús desiderata, reliqvum tanqvam inutile & molestum sibi pondus, per expultricem suam vim excludit & egerit.

Hem urinarum speculator! Qvid ex hoc vesicæ excrementitio humore, certi judicii & consilii arripies? Qvid arte Vulcani & ignis vi extorseris? Substantia urinæ ab aliis partibus emissa qvidem erat, suo in suis perfuncta officio. In renibus diu commorabatur: in ureteribus aliqvale etiam tempus insumsit, & eorum calore non contemnendam mutationem sustinuit: in vesica diutiús adhuc multo manet, & insignes, subit & experitur cõversiones: ut non solúm ejjus adjuncta, sed substantia necessarió immutetur. Qva ex re, tui judicii & conjectationis firmitas jam desumetur & dependebit?

Si urina talis é vestigio emissa fuisset, nulla intercedente longiori mora & commutatione sev cõversione in partibus variis, qvalis erat cum á vena cava per ureteres eliceretur: tunc de partium, virium & humorum conditione ex ea aliqvale peti judicium (hoc enim adversariorum est Herculeum argumentum & palmarium) posse, non pertinaciter dimicarem. Qvamvis etiam hæc, ex communi adjuncto petita, fallax esset conjectatio: & præcipué, ex humore excrementitio ad partis substantiam, vires & robur,

bur, conſeqventia ducta. Atqvi cum aliarum partium ſe
tám ſæpe ſubmiſiſſet regimini & imperio: per renum den-
ſiſsimum corpus, ſit qvaſi deſtillata & percolata, in qvi-
bus fuit elaborata & immutata: in ureteribus ducta, com-
mota: in veſica perfecté, qvantum eji ſat eſt, alterata: fert
animus dicere. Urinam ſolius veſicæ excrementum eſſe: &
judicium ab eo ſumtum, de viribus, caloris officio & ro-
bore eſſe obſcurum, incertũ, fallax. Ni placuerit leviuſcu-
lum qvidpiam de veſica, avt de iis qvæ in ea contine-
antur, ejiqve vicinitate conjunctis renibus divinare &
conjicere.

Mirari juxtá ſubit, eorum avdaciã qvi ex urina de cor-
de, pulmone, hepate, utero, judicium & qvidem firmum
poſcunt: ad qvas urina nunqvã acceſsit avt pervenit par-
tes. Qvare non minus lepidé qvam docté, á barbaro qvo-
dam poëta, olim luſum eſt:

Urinæ fravdes aperit diſcretio pulſus.

XXIII. Aphoriſmus eſt apud Hippocratem Aphoriſ.
XII. lib. I. de convenienti purgandorum ægrotorum tem-
pore & modo. *Concocta medicari atq; movere oportet, non
cruda: modó non turgeant, plurima veró non turgent.* Qvem
Aphoriſ. etiam in libro de humoribus de verbo ad ver-
bum deſcribit.

Imitatur idem Galenus in plurimis locis; qvi eji ratio-
nes ſubjunxit lib. de Sanitate tuenda: cúm in eos incidiſ-
ſet, qvi habent craſſos & crudos humores, in qvibus ni-
hil moveri vult: inqviens: *Dejectio veró in talibus tormina
& roſiones creat, animiq; deliqvia: cum eo, qvod nec notatu
qvidpiam dignum educit, qvando crudi omnes ſucci pigri at-
qve admodũ inepti propter craßitiem frigiditateq; ſunt, &c.*

Hinc in ſeqventi XXIV. Aph. hujjus ejjuſdem libri, tan
qvam per Syllogiſmum connexum ex genere ſpeciem aſ-

sumendo, extruit: in acutis morbis raró purgātibus utendum: qvia raró materia turgeat.

Atqvi ego contrá, ex propositione generali assumerē. In acutis morbis materia ut plurimū turget. Et concluderem. In acutis morbis raró exspectandam concoctionem.

Assumtionis meę firmitas pendet ex definitione morbi acuti: verbi turgere: qvid sit concoctum esse: crudum esse: ne videar in vocabulis more puerorum colludere.

Recentiores plures modos materiæ turgidæ excogitarūt, á multitudine, ventositate, materiæ & loci, &c. sed sufficit proposito, á Galeno approbata acceptio, dicente: *Verbum autem turgere translatum est ab animalibus ad humores. Nam sicuti illa stare loco non possunt, qvodammodo titillata atq; impulsa concitaq; á passione: sic & humores plærunqve in motu vehementiore atqve transfluxu ab una parte ad aliam, in morbi principio hominem infestant moventes, titillantes & qviescere non permittentes*, &c.

Acutos morbos vocat, inqvit Philotheus, Hippoc. hîc, breves, brevi motos, urentes & ferventē habentes materiam atq; caliditatē. Cum qvo etiam Oribasius consentire voluit, & peracutos hîc intellexit.

Itaq; si morbus acutus est, qvi brevi movetur, fervet: & materia turgeat cū moveatur nec in loco qviescat certo. In omnib. morbis acutis turgebit materia, nec qescet: q brevissimo tēpore movebitur, turbas dabit, magnoperé turgebit: ut in iis omnib. videatur adprimé necessariū in principio aliqvid tentare, ad turgētem materiā compescendā.

Et cū acuti morbi nō multū temporis, Apozematū, Juleporū & Syruporū concoctioni & præparationi permittant: sed tēpore brevissimo absolvantur: imprudentis medici judicarē, potius naturā & morbum cōmittere, qvám prudenter cum Hippocrate in principio hujus cōflictus

naturæ

naturæ avxilio accedere: etsi id avxilii, non in universum sive periculo adderetur. Minoris periculi res esset naturã etiam acerbatã juvare: qvam eam & morbum de possessione arma conferentes intueri.

Cruda etiã Galeno dicũtur, qvę qviescũt: cocta qvę fluxioni sunt apta. Atqui in morbis acutis nulla qviescũt: sed movẽtur, cõcitãtur, mota & cõcitata turbãt & turgẽt. Qvare nulla hîc qviescẽtis materiæ p̃paratio exspectãda.

Repetit hanc doctrinã Hippoc. Aph. x. lib. IV. unde explicatio huc conveniens peti potest: qvã præteribo, qvia brevitatis cingor cancellis, & ad seqventia progrediar.

XXIV. Talis fuit concoctionis ratio in morbis acutis. Concoctionem in morbis diuturnis cum Hippocrate & Galeno exspectari posse, per me verũ erit: ut materia crassa & certó in loco hærens ac qviescens, ad fluxum & evacuationem præparetur.

Id cúm nõ semper solius naturæ beneficio præstari potest, eji avxilio venient alia calida, qvæ calorem nativum imbecilliorem adavgebunt, & ea qvæ humorem extenuabunt.

In febribus putridis talis reperitur materia cruda: qvæ ex mandato Galeni concoqvenda & evacuationi præparãda est: alioqvin nõ facile cesserit. Qvod Galenus docté & luculẽter insinuavit, in tertia artis medicinalis parte, docẽs: febris putridæ curationẽ in alteratiõe & evacuatione cõsistere. Alteratur materia á calore nativo: qvi si debilis nimis fuerit, corroborãdus est aliis calidis, in qvorũ catalogo vinum non postremum dignitatis locum obtinet. Et qvi in hisce febribus continenter aqvam ægrotis præbibunt: calorem nativum suffocare, & materiæ putridæ alimentum suppeditare, sese non animadvertunt.

Hanc veritatem vidit & approbavit Galenus lib. IV. de

Sanitate

Sanitate tuenda: *Si crudos, inqvit, humores jam attenuatos putas, vinum dato qvod ad concoctionem facit.* Et Hippoc. inter digestiva vino principes defert partes.

Qvicunq; itaq; cum Galeno, in pituitosis humoribus putrescentibus, calfacientibus, incidentibus, extenuantibus: in melancholicis humectantibus & moderaté calfacientibus utendum statuit: is etiam vini usum in iisdem morbis non damnabit avt abrogabit, pro ratione febris & humoris temperati.

Qvid? Et in ipsa biliosę febris declinatione prodesse vinum ad concoctionis perfectionẽ prodere avsim. Qvæ enim calori concoctionis instrumẽto avxilium præbent: ea concoctioni & morbis per eam tollẽdis, similiter emolumentum adferunt.

Magnus etiam potest esse vini usus in obstructionibus tollendis, á qvibus febres plurimæ inducũtur. Nec etiam omne vinum caloris periculum secum habet: qvod non omne vehementer calet.

Verum & hîc ut in rebus omnibus, prudentis medici erit animũ attendere: ne in nimis vehementibus febribus vinum temeré exhibeatur: avt etiam in declinatione ubi calida & sicca nimis constitutio ejjus usum dissvaserint. De qvo Galenus nonnulla monuit cap. VI libr. VII. methodi medendi.

Correctiones vinorum multæq; præparationes & variæ in medicorum pratis proveniunt & florent: qvæ si ante exhibitionem præcesserint, vinum tutó & salubriter in omnibus morbis á se exhiberi comprobant. De hac re scripsit integrũ librum Arnaldus de Villa nova fol. 582: qvi in multis non est aspernandus.

XXV. Qvod de vino docui, præparationi humorum id accommodum, sed pręcipué virium corroborationi, id

in

in aqvis ſtillaticiis & qvinta eſſentia rerum, vulgò ſic dicta, etiam qværam & inveniam.

Vires medicamentorum & ægrotantium conditio varia, in cavſſa ſunt præcipué, qvod variæ ſint medicamentorum excogitatæ & excultæ formæ.

Julepi, Apozemata, Syrupi, ad humorum præparationem vobis, ut etiam Italis nõnullis in freqventiſsimo ſunt uſu: fortaſsis non minus conſvetudine, qvàm rei veritate & utilitate, permotis.

Problemate hoc præſenti contendam evincere, aqvas ſtillaticias & qvintas rerum eſſentias æqvé feliciter & minori cum labore hujc ſervire & convenire uſui.

Qvinta rerum eſſentia & aqvæ illæ ſtillaticiæ, ſecũdum artem, avt in cineribus, avt in balneo, avt alio qvovis modo, extractæ, ejjus unde extrahuntur facultates retinent cum odore & ſapore, & qvaſi totam ejjus ſubſtantiam poſsident.

Apozemata, Julepi, Syrupi, aliqvando ex iiſdem coqvuntur liqvoribus, ſed perraró. Sæpius ex infuſionibus & herbarum decoctis: in qvibus decoctionibus, impoſsibile eſt ipſas facultates in liqvorem transfundi: ut in ea, qvę fit arte & igne, deſtillatione & expreſsione, cuj ſępius infuſio præmittitur. Nec etiam aliud qvidpiã magni momenti in illa aromatizatione (ſic enim hanc cinamomi ebullitionem nuncupant) qvod eorum vires magnoperé avgere poteſt, accedit.

Si itaqve verum eſt, qvod de humorum præparatione, per Apozemata, Julepos, Syrupos recepit practicãtium uſus & conſvetudo, per ea humores præparari & mitigari: verius erit, eoſdem aqvis ſtillaticiis & qvinta eſſentia præparari, in qvibus omnia ſunt vehementiora & fortiora: & in qvæ, ipſa qvaſi rei deſtillatę anima, more & trãſmu

E tatione

tatione Pythagorica, Vulcano avxiliante emigravit.

Cur enim nõ essent potentiora á carceribus liberata, qvam cum vinculis constringebantur? Nam si ex decocto id sperari potest, cúm adhuc ipsa virtus & potentia agendi per densiores hasce partes corporeas impediatur: qvid idem simplici avt saltem liberiori ea facta non sperabitur?

Panificii videntur nobis hîc longé prudentiores in pinsendo pane: qvi paleam, furfur, reliquasq; partes inutiles & crassiores á polline separant & secernũt: pollinẽ postea in furno coqvunt, anteqvam nobis panem inde coctum manducandum tradant. Qvod etiam in omnibus alimẽti generibus observari potest ab eo, qvi non dedignatur coqvos meliores & cerevisiarum coctores intueri.

In medicamentis, cur eadem hæc vera non sint, demonstrari mihi cupio: discere id non negabo: per me neqveo videre. Interea credam ad materiæ præparationem & virium corroborationem cõferre aqvas stillatitias & qvintas essentias more & arte debita extractas. Essentiæ enim proprium est vivificare.

Verum meminerint hîc destillatores: difficilia qvæ pulchra, utilia, necessaria: naturamq; semper nucleũ sub corticibus occultasse: & bona ejjus solis laboribus venire.

XXVI. Methodus unica est naturæ legibus cõgrua: ab universalibus, per subalterna, ad specialissima progredi.

Medici peritiores eam seqvuntur, eaq; tanqvam filo in morborum curationibus ducuntur. Hoc enim tanqvam commune præceptum comendat Galenus, lib. II. de locis patientibus cap. IV.

Cripses tamen in eam aliqvando incidunt, qvo minus argute servetur. Etenim cúm avditor movendus est, orator vera methodo de industria neglecta, á posterioribus incipit,

incipit, qvod priora per se nitescere posse judicet: avt ut avditorẽ percupidum novitatis, qvo velit ducat & flectat.

Medici aliqvoties idem æmulantur, neglectis universalibus sev purgationib. istis generalibus, sola topica proferẽtes. Urgẽte symptomatum gravitate: revocatur á totius corporis curatione medici & medicamenti opera, ad id mitigandum & tollẽdum mediis appropriatis: etiamsi cavssa morbi & morbus ipse in corpore adhuc resideant.

Consilium hoc dant Hippoc. & Galenus Aphoris. XIX. lib. V. ubi annotat Galenus, prius illa curanda & semovenda, qvæ magis urgent.

Leviores qvoqve morbi, facile topicis etiam exteriús applicatis & adpositis placantur: sicut etiam nonnulli ex internis: in qvibus eodem modo á generalibus abstinendum est. Non enim movendum est universalibus corpus totum, non sunt adhibenda purgantia & phlebotomia, corpus turbantia, nisi aliqva necessitas id postulaverit.

Criptica hęc & arbitraria, sed cum judicio suscepta methodus est: qvæ nihil communi curandi legi detrahit. Topica qvidem non sunt admittenda nisi præmittantur generalia. Ad qvam analogiam si addita fuerit anomalia & ea qvæ hanc methodum immutant, lex ἐπὶ παντὸς completur.

XXVII. Qvi in medico mari & oceano hactenus vela pandebant, & naves solverunt suas, Galeno rectore avt Amyrallo, ii omnes ad hanc cynosuram cursum direxerunt: *Contraria contrariis curantur.*

Hinc humorũ imperium, qvalitatum dominiũ propter contrarietatem, morborum natura á contrarietate, indicationes per contrarietatẽ, curatio per cõtraria, medicamentorum illa cõpositio & conspiratio in cõtrariis pixidibus,

plumbeis, avreis, æneis, vitreis, contrita & conterenda in mortariis plumbeis, æneis, marmoreis, ex ingredientibus contrariis, mixtionibus contrariis, reconcilianda contrariis coctionibus infusionibus, expressionibus, elixationibus; assationibus, per instrumenta contraria.

Tædet & pudet omnia referre. Contrarietas prora & puppis in medicina est. Commentatorumq; in Aph. XXII. lib. II. Hippoc. vulgatissimum est. Dignitas & totius medicinę fundamentum ex hac maxima & principio immediato colligitur. O' fundamentum lubricum! O' vilis dignitas!

Sola confortantia, deposita ferocitate, aliqvid olfecerunt similitudinis & benignitatis: qvæ tamen similitudo, á contrariis aliqvam exorabit potestatem, alioqvin vi agendi prohibebitur. Hem factuosum & Ariovisteũ imperium: cúm ad ejjus memoriam & nomen omnia cõtremiscant & qvasi fulgure tacta concidant!

Recentiores qvidem, cúm amplius tam tyrannicũ imperium sustinere & tolerare non poterant, ad experientiã & communem in vita utilitatem judicium detulerunt: & contrarietati pro Amicitia & familiaritate (nam similitudinis vocabulum hîc non congruit, sed postea vocabulũ simile usurpabitur) dicam scripserunt, ut coram hisce judicibus suam defenderet cavssam, imperium, facta: non vi gereret omnia, sed ratione & consilio.

Contrarietati non probabantur hi judices, propter nescio qvas declinatorias, & tanqvam corrupti ac suspecti ab ea rejiciebantur: potiusq; ad Syllogismum & Demonstrationem provocandum statuit, eorumq; standum sententiæ definitivæ. Hos enim judices jam prius, ultró citroq; collatis beneficiis corruptos sibi conciliaverat.

Tanta cúm videret se ignominia & cõtumelia conspui experien-

experientia, qvæ judicium in rebus naturalibus á natura prætore legitimé acceperat, avdientiam similibus cōcessit: ut suam cavssam cognoscendam proponerēt. Utilitas, cuj æqꝫ feré potestas data est in cavsis cognoscēdis & judicandis, utpote qvæ in hoc judicio assessorio officio fungebatur: principio suggesit in hac cavssa de simplici & plano esse procedēdum citra forensem strepitum: nec admittendā longā de principiis, á similibus, Sale, Sulphure, Mercurio, adversus principia & elementa contraria qverelam: non prolixam Balsami sev animæ mundanæ accusationem, adversus temperamentorum & qvalitatum petulantiam, qvod adjunctum solummodó sint nihil constituere apta: ex qvibus & per qvę in hisce matricibus & habitaculis, elementis alioqvin appellatis, omnia dicta sunt produci, agere, cōservari. Non se animatum hodierno die cognoscere, qvo pacto omnes feré morbi ex semine sev suis principiis inordinaté habētibus originem ducerent. Hæc omnia esse præter institutū, & cavssas qvæ altiorem reqvirunt indaginem, ad judicium ordinarium remittendas. Nūc solúm extraordinarié similibus & amicitiæ probandum: non omnes curationes fieri per cōtraria: sed sæpius similia similibus curari: idqꝫ citra ambages, ne absens cōtrarietas conqveri posset, lenociniis verborum judices esse contra se concitatos.

Itaqꝫ accepto judicio, apparitor, & silētio indicto: similiū procuratorem ante judices sistet: & qvod adversus contrarietatem habeat, sibi lavdem curatorum & curādorum morborū omnem arrogantem, & pro similibus ad hujjus partem aspirantibus, edisserendi potestatem facit: absqve omni tamen præambulo, modo in hoc judicio recepto.

Primó omnium, anteqvā in accusationis arcem ingrediamur (inqviet procurator similium) docendi judices

estis, qva de re nostra sit suscepta pugna: ne reus tergiversando judicium hoc eludat, se nunqvam contra me de tali re contendisse: sed in solis verbis & rerum symbolis, visam fuisse qvandã discrepãtiam. Qvid itaqꝫ utrinqꝫ curationis vocabulo, nam de curandi arte & modo, lis est, significemus dicã: ut de eo nostras opiniones recõciliemus. Alioqvin nulla erit inter nos pugna de diversis rebus litigãtes: sed ridicula, vestris avribus & tempore indigna λογομαχία & lusus puerilis.

Curare est morbos depellere & sanitatẽ pristinam corpori reddere.

Sunt qvi hîc qvandã subtilem cõminiscuntur differentiã inter cavssę ablationẽ & morbi curationẽ: & propterea se machinas qvibus similia propugnãtur, se posse illudere sperãt. Sed hi toto cœlo aberrãt. Nam cũ morbus & ejjus cavssa cõtinens, necessario sint nexu copulata: non potest dubium esse: cavssæ ablationẽ, morbum etiam tollere: nec manẽte cavssa morbũ posse avferri. Sed cúm cavssa sublata fuerit, nulla amplius re ad tollendũ morbum opus est.

Temerè itaqꝫ inter curationẽ & præservationem confictum discrimẽ est: ut & qvamplurima talia nobis pro oraculis obtunduntur. Cavssam avtẽ in potentia si impedias ne morbum ingerat, rectè á morbo pręservasse dixeris: de qva re nulla inter nos contentio est.

Sed qvid hoc est, respondebit aliqvis é cõtrarietatis grege & familia? In jure & judicio sine legib. avt testibus loqvi pudor est. Leges & sentẽtiæ adducendæ sunt non opiniones: qvibus monstrari potest, Hippocratẽ & Galenũ, nostros Justinianos & legislatores, hoc sensu vocabulum curationis in usum traduxisse.

Adducam tibi unam avt alteram solummodó: qvamvis sexcentæ in numerato sint: ne judices nimia offendam prolixitate, avt á proposito abducam. Hip-

Hippocrates, demõſtraturus curationis naturã, qvã in cõtrariis ſitã voluit, in principio libelli de flatibus, inquit: *Nam ſi qvis morbi cavſſam agnoſcat: hic poterit, qvæ corpori cõducere valeãt admovere: qvippe qvi ex cõtrariis fieri ægritudines non ignorat. Nã hæc medicina imprimis eſt naturalis.*

En Hippocratem utentem vocabulo curationis, pro ea curatione qvæ inſtituitur per cavſſæ ablationẽ, & nunc á qvibuſdã, ſed immeritó, præſervatio appelletur. Vera eñ curatio eſt. Galenus apertiús ſuam ſententiam multis in locis, I. de differentiis febrium, in lib. de optima ſecta ad Thraſybulum, prodidit: ſe nempe pręſervationis vocabulum cum curatione confundere: & ſuo judicio, avxilia nõ effectis, ſed efficientibus adverſari. Hinc enim tota cura, ex cavſſarum ablatione pendet.

Præ aliis elegans eſt apud Galenum locus in commentario ſupra Aphro. XXI. lib. I. Aphoriſmorum Hippoc. *Sed his addamus aliqvid propter deliros, qvales ſunt qvidam medici recentiores, qvi de nominibus altercãtur, & putant ſe de rebus ipſis habere ſermonẽ. Hi avtẽ ſunt, qvi ajjunt cavſſarum efficientium morbos ablationem, non eſſe curationem ſed præſervationem. Qvi primum qvidem docendi ſunt, qvod de nomine litigant, deinde, qvod neqve de hoc ipſo recté. Ubi enim cavſſa non adeſt, qvæ morbum efficiat, hîc ſola curatio factorum relinqvitur,* &c.

Hîc itaq; noſtræ diſceptationis cardo verſatur: convenietq; inter nos de curatione inſtitutã hãc litem, qvæ ſublata cavſſa tollit effectum, ſine aliqva verborũ circuitione, in iis morbis, in qvibus talis cavſſa præſens eſt.

Hinc progredior ad faciendum vobis fidem, talem curationem non fieri ſemper cõtrariis, ſed ſæpius ſimilibus: ut vehemens contrarietatis imperium aliqvantulum demulceam & benignioribus mitigem.

In

In biliosarum febrium curatione, usitatissimũ est Rhabarbarum & Scammonium: qvæ propter substantiæ similitudinem (judice Galeno) extrahant biliosam materiã & unâ morbum tollant. Qva in curatione qvid effecerit contrarietas demonstrari vobis postulo.

Novi qvidem consutum esse tectoriũ hujc rei excusandæ & tegendæ: hanc curationem non fieri per se, sed accidentalem esse: qvod unâ cum qvantitate á Rhabarbaro exturbata sev educta, etiam febrilis qvalitas solvatur.

Scholasticis hæc satisfecerit solutio non logicis. Qvis cõtendit qvalitatem existere, avt educi sine suo subjecto?

Nec etiam hîc de qvantitatis vitio sermo est in febribus: sed de qvalitate: qvam si Rhabarbarum propter similitudinẽ, in qvocunqꝫ id fiat subjecto, eduxerit, morbum sustulerit: curatioqꝫ, methodo curandi naturali, per similia instituta, & perfecta est.

Libro v. Aphoris. xxi. est: Juvenem bené carnosum, æstatis tempore, tetano laborantem, si multa aqva frigida profundatur, sanari. Hîc pituita mali cavssa & remedium, ejjusdem sunt naturæ, nec sibi per contrarietatem adversantur.

Similis etiã hîc á Galeno & ejjus simiis, interpretibus, excusatio qvæsita est: hanc sanationem per accidens ab aqva fieri: per se á calore nativo fortificato. Nam aqva perfusa calorem revocat: color avtem hanc solvit pituitã.

Simile judicium omnibus convenerit curationibus: cúm in omnibus cavssa efficiens principalis, sit calor nativus.

Nec etiam hîc disputamus de caloris nativi in curandis morbis virtute & operatione: sed de remediis adhibendis hactenus postulatis contrariis: qvæ hîc similia esse probantur.

Qvorsum

Qvorſum autem ſubterfugium, & unde illud per accidens? Medicus hoc fine aqvam frigidam affundebat ut pituitam fluidam faceret avt expelleret. Eſt'ne hoc per accidens & contingenter agere? Aqva perfuſa, natura ſua, calorem intus coërcuit & continuit. Calor retētus & copioſior factus pituitam evicit & diſſolvit. Eſt'ne hoc per accidens agere avt morbum curare? Per accidens cavſſa eſt qvæ avt neceſsitate avt fortuna præter efficientis ſcopum & volūtatem effectum introducit. Aliæ acceptiones fravdulentæ, fallaces, ineptæ & inutiles ſunt. Sed redeo ad propoſitum.

In febribus, & calidis morbis præter naturam parum excedentibus, naturalis calor nonnunqvam in ſe omnem operationem ſuſcipit & perficit. Qvam contrarietatem inter hos duos calores ſtatuas, ut ſe expellant mutuó? cúm potius alter altero avgeretur & accreſceret: niſi ſimilia ſint qvæ curant. Non enim propter exceſſum & defectum, propter intēſionem & remiſsionem ſibi cōtrariantur: nam contrarietas eſt inter qvalitates oppoſitas, non inter ejuſdem ſpeciei qvalitates.

Vomitus nonné vomitū curat: & purgatio ad fluxum ventris commodiſsimum eſt remedium: cavſſam morbi & morbum avferens?

Hæc argumēta pungunt qvidem contrarietatis defenſores: qvamvis in promptu ſit effugium, per ſe per accidēs: non ſimpliciter, ſed ſecundum aliud: non hoc ſed illud: reſpectivé & abſoluté. Qvæ ſubtilitates in omnibus ſcholis credulæ juventuti perſvaderi, & placare eorum iram, poſſunt: á doctis firmioris judicii deridentur.

Neotericorum rationes magis hûc convenient, qvamvis mille contumelioſis nominibus conſpergantur: vocitenturq; ciniflones, argillarii, carbonarii, &c. Hi cúm de-

monſtrare ex naturæ fontibus potuerunt, omnes morbos ſulphureos, ſaleos, Mercuriales: nihil in tota hac mundi machina cōplexuq; cōcludi, qvod ex iis non conſtet principiis, eorum conſervatione & harmonia delectetur: eaq; parum avt multum, (per innatam propenſionem & ad morbos inclinationem, ex maledictione divina, accedentibus exterioribus lædentibus & provocantibus, in qvibus morborum ſemina lateant) læſa, digeſta, fermentata, & avcta ſatis in corporum ſeminibus & ſpiritibus, varia, pro varietate ſuæ naturæ, partium & inſtrumentorū, morborum genera procreant.

Hæc, inqvam, cum rationibus confirmaverint firmis, non erit iis grave ſimilia potius ſimilibus, qvam contraria contrariis curari, docere.

Contendunt omnium morborum cavſſas, debere eſſe aliqvid reale & exiſtens in rerum natura, qvod viribus & poteſtate polleat ad ſua effecta producenda: qvod ſcientiam habeat, prædeſtinationes & officia, eſſentiam, vitam, proprietates, qvarum beneficio conſpirare & confluere poſsit actionū & paſsionum mutua viciſsitudine, & ſuas actiones abſolvere.

Caliditatis, frigiditatis, humiditatis, ſiccitatis intentiones & remiſsiones in vanū induci: qvæ ſunt rerū umbræ, ut colores & reliqva ſimilia adjuncta, nec ex ſeſe radices & poteſtates ullas habent: ſed á radicibus ſuis, ut ſignaturæ reliqvæ, profluant.

Qvare in morborum cavſsis penitiús, ſicut in Silenos Alcibiadis, introſpiciendum: & ad ſeminum & trium principiorum domeſticas proprietates, confluentiarum & cōſpirationum cavſſas veras, & diſcordiarum, confugiendum eſt. Ita apparebit: cur hæc germina & fructus, hi agri proferant.

Morbi ſic á ſeminibus, ſev eorum vicem ſupplentibus ſpiritualibus ſcientiis, orti: eadem argumentãdi & operãdi lege ſervata, á ſpiritibus & vitalibus ſpirituum tincturis & eſſentiis curantur. Non enim plus poteſtatis attribuendum eſt qvalitatibus in curãdo: qvám illis fuit in morborum curatione permiſſum.

Harum eſſentiarum qvia natura ſimilis eſt, eæq́ aptæ ſint ad ablationem eorum qvæ abundent, ad appoſitionẽ eorum qvæ deſiderantur: approbatũ eſt, ſimilia ſimilibus curari. Hîc enim morborum & cavſſarum ſimiles ſunt in natura ſubſtantiæ & proprietates: in qvibus exſtirpandis, nõ magis diceris curare, ſuperabundantia tollendo, qvám amiſſam ſanitatem reſtituendo.

Admittunt etiam Chymici qvidam, immó poſtulant, morbum ſimilibus curari, ſed ante ſimilium uſum ſæpius neceſſaria qvędam alia, expellentia: in qvibus tamen ſimilitudo aliqva intercedat neceſſe eſt.

Addunt præterea omnem contrarietatem in naturam á diabolo inductam, conſonantiam & amicitiam á Deo: & propterea qvi per contraria ſe morbos curare gloriantur, arte utuntur á malo producta principio.

Sed dic quæſo, qvid curas? Morbúm ne? Id negaverint Galenici, jubente Galeno, ſed cavſſam: ad cujjus ablationem tollitur morbus,: cuj etiam contraria ſunt fingenda remedia.

At ſi Paracelſicæ medicinæ ſectatores qvidã, dixerint ſe humanũ corpus morbo proſtratũ, erigere & curare: nónne tum cum iis facies: & fateberis, ſimilia ſimilibus curari?

Sed nolo in re ſeria ludos agere avt jocos. Galenum pœnituit, qvod in tam ſublimem dignitatis & honoris locum qvalitates evexiſſet & earũ contrarietatem: ſalutariq́ pœnitentia ductus, faſſus eſt XI. de Methodo medendi,

magna cum inconvenientia, hanc loqvendi formulam in-introductam in medicinam: *contraria contrariis curari: docens: Si dicere nolueris contraria contrariis curari, qvoniam forté hoc nomen contrarium nimis arctum videatur: saltem dic opposita oppositis curari.* Galeno accesserunt postea ex interpretibus doctiores, & hanc contrarietatem & oppositionem intellexerunt pro qvacunq; oppositione, etiamsi parúm distet. Argenterius propiús accessit & sola diversitate erat contentus.

Qvid itaq; sibi vult contrarietas? Recentiores qvibus vis & injuria fit, tantam identitatem & unitatem inter medicamenta & morbos avt corpus morbidum nunqvam postulârunt: qvin eadem similia, essent diversa. Cúm similitudo aliqva in diversis: & in ipsis oppositis reperiri potest.

Habent recentiores in singulis morbis sua etiam remedia particularia per similium doctrinam invẽta, & in multis ægrotis feliciter usurpata: & in iis etiam morbis, qvos ne aspicere, nedum tangere avdebat contrarietas. Qvæ si commemorare aggrediantur, in furorem agetur rei novitate & Vulcani viribus contrarietas: avt magis muta reddetur qvám pisces & nec hiscere qvidem avdebit.

Sed labor longiús qvám instituti ratio postulat: tempus est lingvæ, hac de garrire gestientis, frena cohibere & vela contrahere. Ubi etiam vos judices submissé rogandi estis, ut qvicqvid peccatum sit prolixitate, libertate, avt modis aliis, id rei obscuritati & ipsi veritati propugnandæ condonetis, arbitriumq; vestrum interponere velitis.

Ego itaqve, inqviet experientia, avtoritate publica, qva in præsentiarum fungor sic meam pronuncio sententiam.

Cõtrarietas qvia nostrum judicium subterfugit, cavssæ suæ

ſitæ ſe diffidere ſuſpicionem nobis injecit. Similium cavſſam avdivimus & cognovimus: & aliqvot, qvibus ea munita ſint, inſtrumenta non aſpernanda legimus & examinavimus. Qvamvis adhuc ſe multó plura & firmiora in aliud tempus reſervare glorientur.

At cúm adverſæ partis reſponſiones avditæ non ſint, nec hæc controverſia á capite ad calcem hodierno die cognoſci & dijudicari poterat: concedimus ſimilibus aliqvã morbos curandi poteſtatem idq; impuné: uſq; dum in cõmuni conſilio tota hæc controverſia dirimi & tolli poſsit.

Ego ſicut experientia, inqviet utilitas publica, ſentio & judico: nec cur ſimilibus hoc detraham privilegium invenio: qvæ tot, tantæq; firmitudinis & roboris, inſtrumentis & litteris ſe prudenter munierat & confirmaverat.

XXIIX. Simplex medicamentum, qvod á natura tale productum eſt, nec aliqvid noſtra induſtria eſt adeptum, ſi in compoſitum miſceatur, illi totam ſuam naturam, exiſtentiam & vires impertit. Nihil in compoſitis eſt, qvod in ſimplicibus non inerat: etiamſi ex actione mutua ſimplicium inter ſeſe, nova qvædam vis emerſit compoſita.

Cúm itaq; cõpoſiti vis pendeat ex natura ſimplicium: æqvum eſt, & rationi conſentaneum, ſimplicibus utendũ, ubi ſatisfecerint. Simplex enim compoſito longé eſt certius & exploratius, longé etiam naturæ convenientius: neq; ejjus, qvod vel optima ratione compoſitum eſt, certus & tutus uſus eſſe poteſt, niſi experientia cõprobatus.

Qvamvis non diſsimulandum eſt, in illis prolixioribus compoſitionibus etiam confundi & commiſceri, qvæ putantur conſentanea: cúm tamen ſint maximé inimica, ut non ſolúm proprias virtutes, verumetiam aliorum conficiant & conturbent.

Memini me aliqvando in Gallia hac veſtra, apud phar-

macopæum legere apozematis compoſitionem, in qvam conſcripta erant amplius LX. ſimplicia ad lib. j. decocti: cujjus exemplum credo in meis adverſariis adhuc reperiri.

Qvas credis, tantam ſimplicium congeriem & cumulum poſt decoctionem, vires retinuiſſe? Ad qvem humorem præparandum deſtinebatur hoc apozema non poterat ex intentione medici, qvantumvis magni nominis, tot congerentis diverſa, dignoſci. Credo omnes humores fuiſſe redditos morigeros, ne ſpe in purgando dejiceretur medicus.

Sic etiam judico, inepté prolixas iſtas cõfectiones aromaticas, opiatas & reliqvas in officinis, magnis ſumtibus comparari, majjoribus laboribus, & id qvidem ægré conſervari: ſi ſimplicia, qvæ eorum ſunt baſes debité præparata in promptu eſſent.

Damno inconvenientia. Lavdo eos, qvi ubi ſimplicia deficiant, non ſufficiant, avt etiam non commodé exhibeantur, plura ad defectum ſupplendum, ad incommodum avertendum accõmodaverint. Qva de re duo Galeno digna ſcripta nobis in manibus ſunt: de Compoſitione medicamentorum ſecundum affectos locos: de Compoſitione medicamentorum ſecundum genera.

XXIX. Ut veré dictũ eſt: nõ omnis fert omnia tellus: ſic ęqve veré convenit: non omnis depoſcit omnia tellus.

A' natura prudenti, inter ſubjectum & adjunctum tanta eſt indita convenientia, ut ſuis invicem lætentur, aliqvãdo qvieſcant, donis, & peregrinis abſtineant.

Reperiuntur homines, qvi á ſale, pane, vino, cereviſia abhorreant: ſuo lacte, piſcibus, carnibus toſtis, fumo induratis, avt etiam in ſole exſiccatis contenti, ea omnibus opiparis ferculis pręferant. Sic enim natura, ſua iis proſpexit & prædeſtinavit neceſſaria.

In medi-

In medicamentis, qvorum tamen usus longé est minus necessarius aromatibus ipsis, longé aliud, spreta naturæ ordinatione, recepit usus.

Nulla pro veris, avt alicujjus pretii reputantur, nisi ab extremis Sarmatis avt Indis apportata. Quę qvám sint fucata, qvám adulterata, miseri ægroti & medicorum existimatio persentiunt.

Qvid cavssæ putas? Nostri nosmet pœnitet. Socordiæ & desidiæ obruti sumus opiatis potionibus: aliis potiús qvám nobis, laboribus commissis: modó nos otiosi obambulemus.

Inqviramus inter purgantia, in nostros tithymalos, esulas, polypodium, helleborum, iridem, daphnoidem, cucumerem agrestem, brioniam, cnicum, &c. iisq; dextré & artificiosé corticibus semotis, liberataq; natura utamur: & liberabimur ab Indorum & Arabum imposturis, qvi nihil nobis præter solum interitum optaverint.

Mineralia nostratia sev Germanica, qvãtam hîc in purgando & corroborando supellectilem præbeant, notum iis qvi ad omnes feré morbos inde longé familiariora naturæ medicamenta præparaverunt, qvám colocinthide, aloë, senna, turbith, rhabarbaro, scammonio ad purgandum: qvam confectione alkermes, hyacinthi, anacardina, diacinamomo, diaspolitico, diarrhodo Abbatis, diamosco, diambra, diagalanga ad confortandum.

Imitemur eos qvi Hippocratem sunt secuti, & â qvibus post ejjus tempora, inventa fuit purgatio per rhabarbarum, cassiam, mannam, &c. Hippocratis tempori incognita. Nec credamus omnia naturæ arcana adhuc in lucem eruta.

Qvicunq; itaqve maluerit propriis qvám alienis oculis videre, in propria qvám in peregrina potius inqvirat,

& postea

& postea de hujjus problematis certitudine judicium feret.

XXX. Vicimus in prioribus: consvetudinem in curandis morbis nihil indicare: permittere non exposcere.

Populi errorem eo damno: qvi á necessariis evacuationibus abstineant, verentes magno cum periculo semel adhiberi & usurpari corpus evacuantia: nisi eadem in singulos annos, avt etiam menses continuentur & iterentur.

Qvid poterat magis ridiculum: qvid magis noxium in humanas mentes incidisse? Cúm materia adfuerit noxia, periculum morbi intentans, ejjus ablatio est necessaria: nisi delectamentum fuerit, in morbos inde pullulantes incurrere.

Consvetudo hac in re nihil præstat. Non enim aperitur vena, qvia scindi consveta est: non adhibetur purgatio, qvia anno præcedenti fuit usurpata. Materia peccans est, qvæ sui indicat ablationem. Qva absente frustrá & periculosé mos geritur consvetudini. Qvia in naturæ amicam & convenientem materiam impetus fiet: propter operationem & virtutem medicamentis insitam: qvæ si noxiam materiam cui evacuandæ destinantur, non offendant, innocentem magna afficiunt injuria. Aperta vena purus & corpori familiaris effluit sangvis temereq; consvetudini est obtemperatum.

Perspexit Galenus id incommodum libello isto de revulsione: sed non sperabat homines, eó stultitiæ venturos, ut sibi deliberato animo malum consciscerent. *Sæpius*, inquit, *venam in anno secare, havd expedire arbitror: qvum unà cum sangvine vitalis exhavriatur spiritus.*

Qvæ postea Galeni sententia, ab Aretæo & qvibusdam aliis acceptata & in pretio habita est.

XXXI. Certis de cavsis ad medicamentorum compositionem

positionem deduci nos, admittimus & approbamus. Prudentiam ea in re postulamus, ne spes nos frustretur.

Qvi purgantibus adstringentia miscent: aqvam cum igne commiscent, ut temperatum inde proferatur. Id ἄλογον est. Ignis potius diminuenda qvantitas est, ut minus noceat. Si diminutus, non potest sufficienter calfacere: iis accendendus est, qvi flammam qvidem majjorem, sed minus noxiam dederint.

Purgantium usus si periculum minetur, & mitigatio sit necessaria: non sunt admiscenda adstringentia purgantium usum inhibentia: sed partes corporis adversus hanc injuriam corroborantia: sed mitigantia vim nocendi & corrosivam in purgantibus, non ea qvæ purgandi in medicamentis vim diminuant. Hoc enim pacto, tutó purgantia dabis, & finem speratum conseqveris.

Verum si adstringentia admisceas, qvantum purgantibus profeceris, tantum adstringētibus destruxeris. Qvæ si æqvalia non fuerint: difficilius nihilominus purgantia operabuntur: majjorq; creabitur naturæ molestia, à duobus diversis hostibus, cujjus vires distrahantur.

Adstringentia omnia terrena sunt, & crassa corporis consistentia, qvalitate verò frigida, inqvit Galenus lib. v. de Simpl. medic, facult. Eadem siccare dicit lib. I. de sanitate tuenda. Purgantia contrà calida ab eodem censentur, & partes laxant, si vera est opinio de humorum attractione. Hæc itaqve inter se confundere, est naturam ad varios hostes distractam, prosternere & destruere.

XXXII. Inter duo mala minus esse eligēdum vel brutis ratione carentibus videtur.

Gravidis medicamenta præbere multis nominibus periculo plena res est. Materia in eorum corporibus mor-

bis gignendis idoneam, immunem & liberé omnia depopulantem relinqvere, majjus videtur eſſe periculum.

Si itaqve in gravidis, neceſſaria æqvè eſſet utraqve univerſalis evacuatio, purgatio & phlebotomia: nec tamen utramq; vires ſuſtinerent: in dubium vocatum á medicis eſt, qvæ potiſsimũ harum eſſet præferenda, & minori cum periculo adhibenda.

Pro phlebotomia agam ego, & hanc tanqvam minus incommodam & infeſtantem ſvadebo: cujjus conſilii hæ ſunt rationes.

Purgantia medicamenta calida, aſſumta calfaciunt qvas tranſierint partes & qvæ circa eas ſunt, exagitant humores, & contenta turbant: nec qvidem ipſis fæcibus intactis relictis, unde infanti læſio accedere poteſt & noxa.

Hinc motus Hippocrates ſeveram contra purgantium uſum protulit ſentẽtiam: *mulierem uterum geſtantem morbo acuto corripi lethale eſſe, qvia morbi materiam purgantibus auferre interdictum eſt*. Qvamvis ne hoc qvidem καταπαντὸς eſt, ut colligere licet ex Aph. I. lib. V. in qvo etiam intra IV. & VII. menſem purgantium uſus gravidis permittitur.

Purgantia medicamenta, magna ex parte venenata ſunt, & ad urinam etiam proritandam proclinant: unde abortus periculum. Hæc purgationem in mulieribus uterum geſtantibus dehortantur.

De phlebotomia docet Hipp. Aph. XXXI. lib. V. *Mulier uterum gerens, ſangvine emiſſo ex vena, abortit: & magis ſi fætus ſit majjor.*

Addit Galenus rationem in ſuo commentario: qvia nutrimentum fœtui ſubtrahitur, qvo tamen copioſiore utitur, qvám cúm eſſet in primis menſibus.

Alimenti

Alimenti ſubtracti per phlebotomiam defectus, cúm reſarciri multó poteſt commodius, qvám illa incommoda á purgantibus, venenatam naturam præ ſe ferentibus, ſedari: avtor eſſem in hac comparatione inter purgationem & phlebotomiam, tolerabiliorem eſſe phlebotomiam purgatione: modó omnia ſint æqvalia, eaqȝ moderaté administretur.

Averrhoës ejuſdem animi eſt: qvi Aphoriſmum hunc 1. lib. v. de phlebotomia interpretatus eſt, qvam ex ſententia Hippocratis hîc permiſſam adſtruit.

XXXIII. Hippocratem in Aphoriſmis XIV. & XV. lib. IV. ſecuti practici: qvibus accedit Galenus lib. III. de ſimplicium medic. facultatib. cap. XXV. inire ſomnum permittunt, aliqvando præcipiunt, in forma duriori ſi aſſumta fuerint purgantia: ut naturam in reſolutione medicamenti, copioſiore calore tempore ſomni adjuvent: in liqvidiori forma aſſumto pharmaco inutilem ſomnum. Sic practici Hippocratis Aphoriſmos intelligi volunt: qvi tamen de iis ſolummodó locutus eſt, qvæ purgationem juvent tempore egeſtionis: medicamento á calore nativo alterato.

Avicennas neglecta medicamentorum forma artificiali, naturam & formam eſſentialem reſpiciens pavlló veriús protulit. Si forte detur medicamentum dormire permittitur, ſin debile ſecus.

Valeſio in controverſiis medicis, neqve hunc ſatis cavté rem expediviſſe, videtur, ad caloris vehemētiam ſev robur confugienti. *Cúm fieri poßit, ut ab uno homine, utpote juvene & forti meliús conficiantur fortia medicamenta in forma etiam catapotiorum: qvám ab alio utpote ſene & imbecilli, debilia medicamenta potu data. Qvo caſu indigebit alter ſomno á debili potione, alter vigilia á fortioribus*

ribus catapotiis. Qvare dicendum puto: cúm medicus considerata natura medicamenti & calore ægrotantis conjectabit facile, posse medicamentum ad actum commutari: omnem somnum interdicat: si veró difficile, modicum concedat, qvalecunqve pharmacum sit qvalisq; forma Hæc Valesius.

Ab horum omnium sententiis discessionem facio omnemq; somnum potest assumtum pharmacum interdico.

Reqviro in medico, ut medicamenti vires, & forma cum eo congruant cuj propinabitur. Qvod si absit, præparandum est, miscendum, componendum, usq; dum medici proposito est satis factum, & qvod postulavit impetratum.

Hoc facto: non opus est somno ad corrigendam formam: non opus est somno ad mitigandam vehementiam: non opus est somno ad calorem nativum avgendum. Ita enim omnia sibi debité respondent, medicamentum, forma, vires, materia evacuanda & omnia á medico ita temperata & comparata sunt: ut ulterior sit ridicula correctio.

Somnus itaqve, qvi post pharmaca ab Hippocrate aliqvando admittitur, á practicis necessarió præcipitur, ex medicorũ ignorantia in medicinæ usum inductus est: qvi cúm adhibendus sit, hæc parit secum pericula, qvæ patiens havd facile evitaverit.

Juvat, inqviunt, somnus concoctionem ventriculi: calore, tempore somni, avctiore reddito. Esto. Qvare etiam somnus partem aliqvam medicamenti, ut reliqva alimenta, ventriculi lateribus sua efficacia apponit & affigit. Cúm enim ex hujjus caloris ubertate, medicamentum etiam in vapores & fumos aliqva ex parte transmutetur:

tetur: non poteſt non aliqva ejjus pars in ventriculi tunicas, ſine delectu operantis, aſſumi & exſugi.

Medicamēti etiam maligna qvalitas fortiori calore devincitur & mitigatur: bonum á malo ſegregatur & qvaſi ejjus concoctio qvædam fit.

Si reponas nihil horum extimeſcēdum: qvod vires medicamenti maligni, non patiantur ſe ab hoc, nec regi nec ſuperari, etiam calore robuſtiori: reddo, propter vires corporis ſomno adavctas, qvod immorigerū & cōtumax ſit, unanimi & amica conſpiratione partium, á natura prædeſtinatis viis exturbari: nec purgatione qvod inſtitutum erat effici, purgante medicamento excluſo.

Itaq; his de cavſsis ſomnum interdico poſt aſſumtum pharmacum: niſi errores qvidā commiſsi, beneficio ſomni corrigendi ſint: ad qvos Hippocrates Aphoriſmis prædictis connivendum putavit.

XXXIV. Ut cœlo omnia continentur: ſic cœleſtibus influentiis eadem gubernari & commutari, non ſolúm qvatuor illæ mundum conſtituentes partes elementa dicta, ſed etiam res omnes creatæ inditio & teſtimonio ſunt.

Maria ad lunæ motum varium intumeſcunt, dilatantur, diminuuntur. Animalium humores adavgentur avt minuuntur: ſive revera hæc fiat avgmētatio, diminutioq;: ſive etiam ad centrum ſolummodó cohibeantur: unde dimittuntur luna avctiore reddita & propiús appropinqvante.

Taceo generales illas annorum, temporum, menſium mutationes: in qvibus propter cœlorum orbes & ornamenta, tam ſunt cōſpicuæ hæ mutationes, qvám meridianum ſolis lumen.

Origenis & Plotini interpretatio & vox eſt: tantum efſici cœleſtibus corporibus, qvantum ordo naturalis patitur, &

tur, & ad corporum ſpectat operationes: & id qvidem cõmuni conditione, qvæ tamen per propinqva nobis valeat commutari.

Dum hanc in medicina approbo generalem, in mundanis comœdiis ab aſtris, mutationẽ, & ejjus conſiderationẽ neceſſariam: nec Aſtrologiam nec Aſtrologorũ judicium in ſingulis corporibus affirmo avt infirmo: ſed ex hac cõmuni cavſſa antecedente in phlebotomia indicationem coadjuvari profiteor.

Cúm enim partes corporis propter eandem conſtitutionem mutentur, & vires nunc firmiores nunc debiliores reddantur: nunc diminutus nunc adavctus ſit humor corporis, phlebotomiam tales conſtitutiones meritó gubernant & moderantur.

Cavtione tamen omnia fient, qvam interpretes Avicẽnæ adhibuerunt: qvod indicatio hæc ſit horæ electæ, non neceſsitatis: id eſt, cúm per pericula & morbos licet eligere diem & tempus mittendi ſangvinis, eligendum illud eſt qvod noſtræ intentioni ſerviat. At ſi morbus & aliæ cavſſæ magis proximæ, ſine longa deliberatione ſui ablationem, per ſangvinis emiſsionem, poſtulaverint: ridẽdus eſt, qvi cum vitæ diſcrimine cõmodum exſpectat tempus. Majjus enim periculum ex mora, qvam ex tempore & infeſtiſsima cœli conſtitutione imminet.

XXXV. Temeritas artifici vitanda magnoperé eſt.

Temeritas videtur unqvam morbos concitare qvibus cum naturæ conflictus, eſſet. Secús res habet.

Temeritas qvidem eſſet, niſi bono & ſatis etiam certo fine id ſuſciperetur: qvamvis eventus ſæpe fallat. *Careat ſucceſsibus opto: Qvisqvis ab eventu facta notanda putet.*

Cúm in morbis externis á peritis chyrurgis certó ſit judica-

judicatum, malum non ſanatum irí, niſi per alium morbum: non verentur etiam partem aliqvam integram & illæſam, deſperatis ut monui omnibus remediis aliis, diſſecare & avferre: ne majjus malum accedat: venas ad fluxum ſangvinis in vulneribus ſiſtendum urere: in fluxionibus nimiis omnino diſſecare: in gangræna non ſolúm mortuam, ſed etiam aliqvid ſanæ partis tollere.

Purgatio & phlebotomia leviores qvidam ſunt morbi, qvi eodem conſilio uſurpantur.

Naturæ hæc curandi ratio ſæpiús placuit, qvæ, leviores morbos inducens & curatu promptiores, graviores curat: (ut de Celſo hoc ſerió præcipiente nihil dicam.)

Qvod ſi á natura introductũ, ab Hippocrate & Galeno in Aph. xxvii. lib. ii. receptũ eſt: qvare medicus, qvi in naturæ currit veſtigiis eandem non ſibi aſſumeret licentiam? Qvi etiam ſupra naturam, actionem inſtituere poteſt, qvæ per ſe qvidem mala videtur, ſed propter aliud, á fine nempe, bona judicabitur. Hic cum judicio & conſilio agit: illa in ſuis actionibus ſolo fertur impetu: nec ante actionem de fine deliberat.

XXXVI. Speciem veri habet ſuppurantia omnibus ulceribus prodeſſe: cúm Hippocrates affirmet lib. v. Aph. xx. ulceribus frigidum mordax, cutim obdurare, dolorem inſuppurabilem facere, &c.

Ratio, additur verbis, Hippocratica: quod frigidũ cutim obdurando & denſando, humidum interiús concludat: unde dolores, qvi ſuppurationem prohibent, & inflammationem avgent, naturalemq́; calorem ad pus conficiendum nimis reddunt debilem: & ea diſsipari prohibentur qvæ dolorem inducunt.

Suppurantia contrá omnia calida, cutim & poros rarefacientia,

facientia, & nativum calorem ad concoqvendum pus adjuvantia. Cúm ad puris generationem reqviratur caloris nativi, supra materiam nocentem, victoria: si congesta materia per se digeri neqveat. Omnium enim suppurantium natura est, ut calorem nativum juvent, & calorem in materiam putrescẽtem induant nativo similimum: cujjus etiam avxilio corruptus hic humor mitigetur & ferociam deponat.

Hæc est natura suppurantium & puris in ulceribus: qvę videtur prima fronte pro suppurantibus facere, sed fideliús librata, suppurantia á qvibusdam ulceribus prohibet & arcet.

Si periculum sit inflammationis vehementioris, suppurantibus repudiatis, refrigerantia congruunt: alioqvin vehemens per se inflammatio vehementior reddetur, magisq; lædet.

Dehinc si calor, in minori aliqva inflammatione, satis fuerit potens, ad hanc pugnam sustinendam & conficiendam, similiter obsunt suppurantia: nam qvæ á natura decreta sunt, & decernuntur avt ut decernantur sit expectatio certa: movenda non sunt. Ne fortasse tua temeritate naturam feliciter operantem alió avoces. Qvod in omnibus morbis, non in solis purgantibus verum agnosco.

XXXVII. Argẽtum vivum á Galeno lib. IV. de simpl. med. facul. cap. XIX. medicamentis pernitiosis annumeratur, qvæ per erosionem interficiunt.

Nec rationibus nec experientia ductus erat in hãc sententiam Galenus, qvam tamen proferre non verebatur, sed aliorum, nescio qvorum, avtoritate: cum ipsemet lib. IX. hujjus ejjusdem scripti confiteatur se non expertum: an interimat devoratum forísve admotum.

Qvid itaq; agis & inqvis Galene? Telam Penelopes texis

texis & more tuo retexis. Uno eodemq; spiritu, calidum & frigidum spiras: damnas, condemnatum absolvis. Destituebatur hîc Galenus in refluxili & mobili qvalitatum indicatione & avxilio: qvare in salebris hæsit.

Successores Galeni cœperunt de Mercurii natura & effectis, ex iisdem qvalitatibus, indagare & venari: qvem calidum, frigidum, humidum, siccum, & protheum qvendam astutum conqveruntur.

Mercurius alatus cúm sit ad superos avolavit: nec se tam crafsis oculis & acie oculorum tam densa conspici voluit. Qvalitatũ imperium derisit & fefellit. Experientia qvæ rationis virtutem probat, ejjus patefaciet effecta & usus. Qvamvis & chymici ex principiis suis, ejjus virtutes se probaturos non dissimulent.

Sic itaqve Mercurius, per experientiam, in medicum venit usum apud veteres & nostræ hujjus memoriæ medicos: in iliacis, colicis, lue venerea, sclopetorum vulneribus, in podragricis humoribus expurgandis, ad hydropem, in peste ipsa, adhiberi ceptus est. Expurgat enim leniter humores: & cum diaphoreticis admixtus solos sudores movet.

Si cupias scire qvorum hæc sit experientia: lege recentiores feré omnes & nonnullos ex veteribus, qvi medicinam factitarunt: cõmunica cũ iis, qvi ejjus usum felicem, post præparationem convenientem, experiuntur: nec pudeat chyrurgos avt barbitonsores de hac re consulere: modó ab iis doctior redeas. Nolo ego qvemqvam nominare: ne avtorum commemoratio, odium mihi pariat.

Sed licet ne in re tam seria aliqvid divinare & conjectari? Qvid ni liceret. Credo medicos, postqvam olfe-

ciſſent ex ſcholis chymicorum & metallicorum : in Mercurio omnium metallorum tranſmutationem & perfectionem conſiſtere : in eo ineſſe poteſtatem ſe & reliqva omnia ab ignis vi & vehementia conſervandi, qvem natura ſolum hoc privilegio inſignivit, ut omnem ignis inclementiam & tyrannidem invictus ſuſtineret, & dictum propterea ſalamandram á chymicis : animum induxiſſe, periclitari anné idem in humanis corporibus , qvod in metallis beneficii & officii præſtaret . Hinc moti multas excogitârunt ejjus præparationes : qvibus eum uſibus ſuis abſolvendis, morigerum reddiderunt : Mercuriiqꝫ optatum & ſperatum uſum in perficiendis & tranſmutandis corporibus humanis invenerunt . Qværite & invenietis, Pulſate & vobis aperietur . Vigilantibus enim non dormientibus dii ſua dona diſtribuunt.

Poterant etiam alia qvædam incitamenta , ex caſu avt ea ſpe qvam, de omnibus rebus ad humanos uſus creatis, concipiunt, eos ad hoc conſilium deduxiſſe.

Rideberis hîc á natura & chymicis & in periculo verſaberis : ſi de Mercurio crudo avt vulgari modo extincto avt præcipitato, in aceto, ſucco limonum, ſputo hominis jejuni, lixivio, urina, aqva forti per ſal & vitriolum avt ſecundum pavllum in cineres combuſtum, prædicta intellexeris. Remanent enim in hiſce præparationibus impuritates, & vis illa corroſiva ſuſpecta Dioſcoridi & Galeno: & ex ejjus uſu hoc modo præparati multos in periculoſiſsimos morbos , vomitiones, reſolutiones, convulſiones, tremores cordis, dolores colicos, dyſenterias, incidiſſe conſtat. Ungves, pili, crines, excidunt: ulcera peſsima excitantur : qvos morbos longé erit difficiliús, qvám primum morbum curare.

Vera avtem præparatio apud solos chymicos eosq; non vulgares reservatur: & aptis instrumentis, igne mediocri & convenienti, operationum iteratione perfecta, sua spoliatur nocendi potentia Mercurius: & nec medicum fallit, nec ægrotum cruciat: qvod tamen Mercurio opprobrii objicitur.

XXXIIX. Qvæ in medicamenta admiscentur aromatica, sicut etiam alia, hoc fine ut corpus humanum erigant lapsum, erectum confirment: ea omnia talem debent præparationem subire, ut á calore nativo evinci possint & in eum postea alterata agere. Qvæ nisi alteratio & mutatio in corpore & aromatibus adfuerit, ut inter se invicem agant: ludum exerces jocosqve, aromaticas confectiones avt qvascunqve alias ægroti viribus collapsis præbendo.

Pharmacopæorum hoc nomine sunt tot inventæ præparationes & medicamentorum miscendorum modi & dispensationes: & vel hac nostra ætate, neglectæ, suæ dignitati restitutæ: ut inter medicamēta & corpora aliqvalis intercederet, tanqvam inter cavssam & effectum avt subjectum & adjunctum convenientia.

Avri & Argenti folia: lapides pretiosi & gemmæ: qvæ, in confectiones vestras aromaticas & confortativas, in solum pulverē avt etiam partes satis magnas redacta, ingrediuntur, nullam cum corporibus habent ἀναλογίαν: ut ab iis immutentur avt ea immutent: sed sine omni consilio, ratione, avt præparatione debita immittuntur: ut pharmacopæi iis suam exerceant usuram & rem faciant: ut iis miseris ægrotis fumus vendatur, avidé & inani cum spe confectiones avreas, avro multo redemptas, devoraturis.

Spes miserorum vana est. Fiducia & perfidia pharma-

copæorum magna. Temeritas majjor. Peccatum & error maximus: qvi in ægrotorum vita & salute sibi lucrum & delectamen qværunt.

Desideratæ illæ in avro, argento, lapillis pretiosis, &c. proprietates & avxilia divina, tam duris corporum carceribus continentur, ut favorem & benevolentiam, qvam debent & vellent naturæ humanæ præstare non possint.

Inter agens & patiens debent media esse ἀνάλογα. Pretiosa illa corpora, annexa illa impuritate qva teguntur, ab operationibus qvibus destinantur, prohibentur. Nucleus in cortice conclusus commodè edi non potest. Eximendus est & frangenda cortex, si ejjus dulcedine & usu svavi delecteris.

XXXIX. In nominum usu non sunt tàm Varrones avt Vallę, qvàm Horatii chymici. Qvi sibi nomina, non se nominibus submittere voluerunt.

Suum lapidem philosophorum, innumeris nominibus insigniverunt: qvos omnes ex Gebro, Lullo, Avicenna, Paracelso, Arnaldo, & recentioribus, si lubet, repetas.

Eorum subtilitates & ænigmata præteriens, lapidem philosophorum, qvid hoc paradoxo nominem, & qvomodo approbem, qvacunq; donetur forma, sev pulveris sev liqvoris, hinc discere potestis.

Metalla qvædam perfectiora aliis esse, qvi dubitat, ei pro avro æs, pro argento stannum dandum est. Qvamvis enim singula suam aliqvalem habeant formam: tamen ad suum finem & perfectionem nondum pervenêre: ut in fodinis considerare integrum est, ubi non omnia metalla uno tempore perficiuntur & absolvuntur.

Sæpiùs

Sæpiús enim in fodinis ęris, reperitur avrum, ſed imperfectum: qvod boni ominis loco habent artifices, & fodinas ad annos triginta occludunt. Qvibus exactis, aliqvãdo contingit, ut poſt perfectam digeſtionem copioſiús avrum reperiatur.

Ovum habet qvidem ſuam formam: ſed ex eo pullum producere, ad qvem á natura accepit potentiam, non eſt rerum confundere ſpecies, ſed eas ad ſuum producere & promovere finem. Sal ex aqva conficitur, etiamſi aliam formam á natura habuit aqva: qva in re, nulla fit naturæ vis: nulla injuria.

Metalla ipſa aliam habent cúm effodiuntur é fodinis formam, qvam poſtea induunt: dicunturq́ tum puriſsima, cúm minimum habent admixtum fæcis & excremẽti.

Ac, ut uno verbo me expediam, ea perfecta ſunt: qvę ad ultimum motus finem pervenerunt: ea imperfecta, qvæ adhuc, ad formam, cuj ultimó á natura deſtinantur, moveantur.

Qvod ſi caloris, regionis avt aliarum circunſtantiarum conditio non ferat, ut in his imperfectis metallis abſolutio & perfectio á natura promoveatur & ſuccedat: effoſa, á peritis artificibus juvantibus naturam, perfici, qvid eſt abſurdi dicere? Qvid contra naturam peccatur, dum artifex naturam juvat conantem ex imperfectioribus metallis perfectiora, ex cupro et ferro avrum producere? Ars ſiqvidem non hîc ſolúm, ſed in multis aliis operibus naturę utilis & neceſſaria eſt.

Agri ſtercorantur, coluntur, arantur, ut fructum proferant: qvi non proveniret, ſi ſemina in terram negligenter conjicerentur, qvamvis qvodlibet ſeminis granum eſſet ſatis fertile & ad producendum fructum accommo-

dum. Qvis hîc de vi qvæ naturæ infertur qverelas movet?

Similis est in metallis actio. Impeditum sperma, semen, & anima eorum, promovetur arte & impedimenta removentur. Qvo peracto unanimi conspiratione & consensu ars & natura ad finem optatum semen promovent.

Anteqvam veró ad hunc perveniant finem qvamplurimis opus est iis mediis: nam impedimenta hæc summa cum molestia avferuntur.

Horum omnium summum & maximé necessarium est lapis ille philosophicus appellatus, in qvo vis est, metallorum semen suscitandi, & qvæ desideratur, perfectionem appetendi & conseqvendi. De hac enim avri faciendi ratione verba facio: qvamvis multi alii perhibeãtur & á chymicis usurpentur.

Velim vos animadvertere, qvo modo semen in terram conjectum, elementorum beneficio avt potius cœlesti calore, post multas resolutiones &, transmutationes ad suas operationes exuscitetur: cujjus seminis vis interna & domestica mortuum & otiosum latitasset & qvasi carceribus qvibusdam conclusum, nisi hisce externis mediis, natura & arte cooperantibus excitata fuisset.

Similiter chymici beneficio sui lapidis, supra metalla imperfectiora, projecti, ad perfectionem, sev á potentia ad actum ducunt, imperfectiora: & in iis latentem virtutem proliciunt: in Solem & Lunam hujjus lapidis beneficio naturam avxiliantis, tanqvam qvodam cœlesti avt elementari calore, Venerem & Martem convertunt.

Naturæ habent exemplum chymistæ, qvod imitari licere sperant. Qvæ, etsi multis in locis, ubi cavssæ concurrunt convenientes, sine intermediis imperfectis metallis

avrum

avrum conficit purum: tamen etiam in nonnullis locis, primó imperfecta progenerat metalla: qvæ postea longo tempore, & cavsis accrescentibus & adavctis perficit. Non enim potest natura satis potens, uno statim eodemq; momento etiam felicissimé incepta opera sua perfectione donare. Alioqvin in omnibus fodinis, ubi eadem adesset materia, metalla ejusdem virtutis, pretii & naturæ effoderentur.

Qvid itaq; prohibet chymistas, hîc naturæ insistere vestigiis, & suo lapide philosophorum aliisq; mediis metalla perficere?

Nullæ te deterrebunt hîc insidiæ avt fravdes: nec verebere metalla hæc non esse revera talia, qvalia apparent. Calumniæ sunt in chymicos cõsutæ ab hominibus & sciolis invidis impudentes & putidæ.

Nam si proprietates veri avri & argenti habuerint, id est, si id examen & probam sustinuerint, qvæ ad metalla probanda á peritis artificibus adhibentur: (qvod per naturã posibile est) nemo ibit inficias ea vera metalla judicari, & qvidem meritó: nec sola superficie, colore, avt sapore hanc formam induisse & indicare. Adjuncta enim propria & necessaria, ex ipsius speciei essentia proximé defluunt.

Sententia hæc de lapide philosophorum magica, inanis, fabulosa, imposibilis avt artificiosa non est: sed rationalis, logica, naturalis, posibilis.

Materia, forma, finis naturales sunt & rationales: á qvibus nulla fit naturæ vis avt fravs. Efficiens principalis est natura. Qvæ etsi arte juvetur, non propterea naturæ ordo immutatur & invertitur, avt opus censebitur artificiale. Instrumenta nihil derogãt agẽti principi, sed usui sunt.

Contra

Contra naturæ ordinem qvis mihi hic peccatum monstraverit: ubi generatio fit ex proximis, convenientibus, immediatis: Genus cum genere, species cum specie conjungitur: & unumqvodqve germen suo respondet semini. Non procreant ex tavri cadavere apes, avt ex plantis varia formant reptilia avt volumina chymistę. More suo vociferantur & clamant, sed surdo populo. Audiantur, inqviunt, philosophi & eorum decreta cum qvibus facimus. Non oritur ex homine nisi homo: non ex brutis animalibus vel vegetabilibus nisi illis similia: nisi erroneas qvidā seqventes falsas applicationes, per hujjusmodi talia qværant, per qvæ & ipsi meritó falsarii appellentur. Et taceant credentes ex pulvere bruti animalis, basilisci avt ovo, &c. opus nostrum fieri. Hæc est consensio illa chymicorum cum philosophis & logicis, illam specierum & formarum confusionem damnantium & improbantium.

Si nunc roges, cúm hæc ars sit naturalis, qvare in contemptum tantum venerit? Physices hujjus naturalis peregrinitas & ignorantia in hasce vanitatis & futilitatis, apud disputatores physicos, artē deduxit calumnias: & in tractandis metallis, parum probata ratio & fides: unde inter doctos rara, inter imperitos impossibilis sit hæc metalla perficiendi scientia.

Obscuritas etiam magnas conscivit hujc arti calumnias & opprobria: qva avari & avri cupidi sæpiús decepti sunt. Omnes enim ad unum chymici salebrosi & ænigmatici sunt: qvi hæsitantes, in hanc artem sine duce ingredientes, & perplexos, in medio operis sępe deserunt: avt dubitantes magna cum insumtarum rerum jactura dimittunt.

Prudenter

Prudenter avtē chymici, demerſa & abdita omnia, per tot obſcuritates & ænigmata produnt: ne aliqvis in chymiæ arcana penetret, qvi ad illa non ſentit ſe ex primis naturæ ſuæ initiis ſingularem traxiſſe inclinationem & propenſionē. Sine qva, vulgares illi carbonarii nihil unqvam promiſsis dignum præſtiterint.

Sunt etiam, qvos avri ſacra cupiditas famesq́ꝫ, magis tangit, qvám philoſophica animorum cura: qvi hac obſcuritate ab arte eſſent deterrendi. Panis filiorum nō eſt projiciendus canibus. Arcana non ſunt eliminãda: ſed ſapientiæ filiis ſervanda.

Qvi veró contrá ex chymicis arte & natura valent, ſimulq́ꝫ habent, ad avrum & argentum ſuſcitandum, avrea furnis imponenda ſuſcitamēta & ſemina: avrum & argentum, non contemnendum operæ ſuæ fructum conſeqvi poſſunt, & Vulcano propitio ad artis myſteria admittuntur & penetrant.

Verum ego, cum omnibus Galenicis, me non niſi inſcienter de hac re loqvi, ingenué profiteor. Fungor vice cotis. Do qvod non habeo. Nō parvi tamē æſtimo, qvod de lucroſa illa avri in furnis fœtificatione, fama & ex aliorum ſcriptis accepi. Cum fabio ſentio & agnoſco: felices tum fore artes, cúm de iis ſoli judicabunt artifices.

De avro qvin itá reſolvi poſsit, ut potionis & liqvoris induat formam, non eſt tanto cum faſtu & imperio interdictum: qvamvis & hæc ſentētia ſuos offendit calumniatores & reprehenſores.

Avro ſuam ineſſe, qva conſtet, formam, nemo eſt qvi in dubium vocat: ejiq́ꝫ cōmunem eſſe cum rebus aliis creatis communem exiſtendi modum.

Hanc eſſentiam ſev virtutē in qva ipſa formæ vis ſe occultat, cum ipſimet adverſarii admittēt ex herbis, aroma-

tibus, & nonnullis aliis rebus extrahi posse artificum opera: mirum est illos hoc, præ reliqvis rebus avro adimere. Qvamvis Marsilius Ficinus ex schola Platonica, talem extractionem non reqvirat, sed faciliorem communicet cap. x. lib. ii. de vita producenda.

Si acuti hi disputatores, omnia arrodentes & irridentes, subtilibus & inanibus sophismatis dimetientes, qvos nulla veterum avt recentiorum avtoritas sev experientia etiam hominum spectatæ fidei & eruditionis deducere potuit, ut aliqvid qvod eorum superet inanem & Aristotelicam philosophiam, credant, chymicorum opera & labores inspicere vellent: non tam contentiose rebus oculis subjectis resisterent: sed assensum sibi ingenerari permitterent: tandémqve admitterent, avrum á natura procreatum, in medicam potionem resolvi posse, & alias essentias gemmarum & lapidum pretiosorum ad medicos usus posse excorporari.

Sed qvia facilius est, aliorum facta irridere, qvâm labores sustinere: jucundius pellibus tectos & cinctos deambulare, qvám ad fornaces fumum & calorem olfacere & imbibere, vestesq́; & faciem commaculare: hi non stulté sapiunt, qvi præ laboribus sordibus, & delitias & munditiem eligunt.

X L. Qvod dixi veteres sub poëticarũ fabularum velamento occultasse artem chymicam de industria, nemo ægro animo feret.

Chymicis placuit eam fabularũ mythologiam approbare: cúm cuilibet, in sua arte, propria, de moribus, de rerum natura, de astris arrideat.

Habẽt suæ interpretationis avtores pro se graves, qvorum nituntur avtoritatibus & rationibus. Qvi cum á chymicarum rerum obtrectatoribus & juratis hostibus, suspectæ

ſpectæ fidei ſint, avt credulitatis temerariæ, qvi nimis leviter chymicis fidem & avres præbeant: qvod etiam doctiſsimus Svida cogitur tolerare: nolo in chymicis problematibus avtoritates has avt defendere, avt rationes has adverſariorum & eorum elenchos ſev fravdes detegere. Vos ſi ex eorum ſcriptis, qvæ contra me facient, in medium adferatis: eorum qvam ſit debile fundamẽtum, & qvám jejunæ ratiunculæ percipietis.

Coronidis loco addam ex Tritemio deſumtam admonitionem ad chymicos, ne avt nimis ſecuré in rebus chymicis, progrediantur, avt nimis facile Chymicorum falſorum dictis fidem præſtent. *Chymia (inqvit Tritemius in Steneographia qvod tamen ſcriptum nondum videre contigit) perpetuó virgo eſt caſta. A' pluribus adamatur. Multas habet ancillas famulares, qvæ dominam ſuam perpetua vigilantia cuſtodiunt, ſeq́ʒ ejjus nomine ſupponunt: ut eam conſervent á cõmercio tot importuné amantium tempore ſempiterno intactam. Vanitas, fravs, dolus, ſophiſticatio, cupiditas, falſitas, confidentia, mendax ſtulticia, pavpertas, deſperatio, fuga, proſcriptio & mendicitas pediſſeqvæ ſunt Alchymiæ: qvæ jam ſimulantes dominam amatam eam inviolatã cuſtodiunt, & ſemetipſas, illius procis pecunioſis, avaris, cupidis libenter proſtituunt.*

Atqve de his ſatis vel plus ſatis. Tempus ad diſputandi exercitium nos avocat.

ACTUS,
ET INAVGURATIO DOCTORALIS, ANDREÆ KRAGII RIPENSIS DANI:
CELEBRATA KALEND. AVGUSTI: ANNI CIↃ IↃ XVↃ:
D. DOCTORI PAVLLO MATTHIÆ EPISCOPO ROSCHIL-DENSI, &c.
CONSECRATA ET DICATA.

IN horto nostro medico, arbores, frutices, herbas, magnis cum laboribus, portantes & ferentes pondus & æstum diei, inseruimus, coluimus, irrigavimus, stercoravimus, amputavimus, & omnibus diligentiæ modis curavimus: nullum tempus diei vacuum nobis dantes laboris.

Adveniente messe & instante avtumno, florum securi & læti, in nostro horto deambulatione animum recreantes & curantes, fragrantiam odore percipimus & splendorem contemplamur. Manibus contrectare, etiam prius detersis sordibus, relligio est.

Johannes Sapporta medicus & consiliarius regius, Academiæ vicecancellarius, qvi ex senatusconsulto Academico horto præfectus est: laborum nostrorum memor, instituta diligenti inter labores & eorum præmia censura, ex lavro flores decerpsit, qvos in coronã coaptatos, meo capiti se impositurũ recepit.

Neqve tamen in horto avt intra privatos parietes, sed in omnium procerum civitatis Monspeliensis conspectu & præsentia honorifica, id peragere constituit: me & juventutem Monspeliensem hoc honore & gloria, ad qvosvis vel etiã maximos

ximos labores ſubeundos, concitaturus. Cujetiam inavgurationi diem Avguſti primum dixit & conſtituit.

Ego, ut ſumus omnes á natura lavdis percupidi, honores & coronam non reſpuo: nec qvin tanto honore perfundar, me difficilem præbeo: & magna cũ animi voluptate, majjori cum animi grati ſignificatione, tempora mea cingi patior.

Interea temporis, dum meo gavdio mecum triũpho, in memoriam mihi redactum eſt, de ſumtibus & beneficiis, qvæ ab aliis levaveram anteqvam res meæ in hunc deductæ ſint locum. Et juxtá in mentem venit, iis potius deberi hunc honorem, qvi expenſas ſuſtinuerunt, qvám mihi, qvi præter ſolum laborem, attulerim nihil. Ut taceam me, propter fidem datam ad hoc conſilium duci & trahi.

Suus cujq; ſingulatim, honos eſt prius exhibitus: gratitudinisq; majjoris in tempus poſterum fides data & ſpes facta: qvo jam aliqvandiu acqvieſcunt. Tibi tuisq; erga me meritis nunqvam ſatisfecero: qvi ut me totũ poſsideas meritus es. Qvare ad te potius qvám ad ullum alium, tuam Lavream Monſpelienſem prima qvavis occaſione trãſmittere animus eſt. Qva nihil tibi, meo judicio, gratius, hoc vitæ cõſtitutus genere, mittere habui.

Jam vale, patrone colende, & omnia dicta factaq; mea æqvi boniq; facito. Ego, qvod mei eſt muneris, Deum ſollicitis precibus rogabo: velit te diu incolumen ſuæ indigenti Eccleſiæ conſervare: & nos animo & corpore ſanos conjungere.

Dabatur Monſpeſſuli Kalend. Avguſti:

Anno CIↃ IↃ XVↃ.

T. gratiſs.

ANDREAS KRAGIUS
RIP. DANUS.

 ORATIO

ORATIO
CLARISSIMI ET ORNATISSIMI VIRI, &c.
D. D. IOHANNIS SAPPORTÆ, PROMOTORIS:
HABITA IN PROMOTIONIS ET ACTUS INITIO: ANTE CEREMONIARUM ET RITUUM HIEROGLYPHICORUM ADHIBITIONEM.

An conservatrix ars sit utilis?

Ιαιτητικὴν nobilem & illustrem medicinæ partem, á multis jam seculis excultam, & qvasi per manus ab illustrißimis Academiæ nostræ heroibus traditam, ad hunc usqve diem usurpatam & receptam, velut qvendam hujjus mundi Solem, cujjus lumine excitamur, vivimus, florescimus, admiror & suspicio: ac tanqvam communem humani generis parentē & veluti omnium altricē exosculor, viri avditores.

Hic enim ejjus finis est: hæc exspectatio: hic fructus: corpus nostrum, malorum & calamitatum machinis interceptum sublevare, imminentes miseriarum scopulos arcere, omnibus congruentem & accōmodatam victus rationem decernere: vitam deniq; sartam & tectam qvam diutißimé prorogare. Hoc expetit ὑγιεινὴ, hoc unum spondet, hoc sacra & avgusta medicinæ pars hæc sibi deposcit.

Sed qvorsum hæc? Vobis ut qvorundam asperitatem barbarumq; animum ostentem, & crassam eorum ignorantiam improbitatemq; proponam: qvi hanc tam utilem fructuosamqve medicinæ partem, humano generi plané inutilem

inutilem esse, profiteri impudenter avdeant.

Habent illi suos seqvaces, favtores nonnullos, propugnatores qvam plurimos: atq; hanc qvam tu, candidate doctissime, superioribus diebus Galeni avtoritatē, nobis in colloqvium familiare injecisti, in nos illi jactant: & nos medicos, gravissimi medici sententia convictos putant. Sic enim argumentantur: sic refellunt: sic Galeni mentem pessima mente interpretantur. *Solam naturam sufficere ad valetudinem tuendam arcendosq; morbos, expressis & significantibus verbis Galeni declaramus.*

Cur igitur, inqviunt, vivēdi præcepta medici tradunt? Cur tám sollicité, tám anxié victum, tum laborantibus tum sanis decernunt? Cur severiores vivendi leges hominibus imponunt? Cúm non scripta, sed nata nobiscum, non á magistris havsta, sed animis nostris impressa bené vivendi seminaria habeamus.

Sed deus bone! Vulgi convitiosis vocibus passim avres mihi personari æqvo animo feram, cúm trivialium hominū strepitu loqvacitateq; superabor? Ubí nam cæcus ex Itala gente Appius, qvi hunc helvonum & scortatorū gregem, senatoria gravitate atq; voce coërceat.

Qvo nobis mentes, rectæ qvæ stare solebant
Antehac, dementi sese flexêre ruina.

Cederem profectó, avditores, ignobilium & abjectorum hominum vocibus, atqve confutationibus nostris nullum plané locum relictum existimarem, nisi tu me, fili dulcissime, ad hoc onus suscipiendum invitasses, ac plané reluctantem adegisses. Efflagitasti enim & obnixé rogasti, ut hunc Galeni locum toties citatum, toties oblatum, toties inculcatum & repetitum, aperté & dilucidé exponerem, ac qvomodo is avdiendus sit, planum diligenter facerem.

Magnum

Magnum est, mihi crede, qvod petiisti & plenum obscuritatis negotium. Verùm ne animus tuus errore aliqvo in posterum vagetur, ne qvam dicendi rationē optimus medicorum probabit, eam nos & ignorasse & perspectam neglexisse, ne tibi etiam qvidpiā, tám præsertím, officiosé petenti, defuisse videamur, qvæ sit mea hac de re sententia, pavcis declarabo.

Sed anteqvam de proposita qvæstione disserere incipiam, ab iis, qvorum asperitas rudiorq; natura nobis hujjusce orationis argumentū præbuit, omni, Medius fidius, obtestatione impetratum optem: ut si qvam domi opinionem natam, arctiús mente comprehenderint: eam, si jure cōvulsam, si æqvitate labefactatam, si ratione extortam ad extremum sentiāt, perfracté avt pervicacius, qvæso, ne repugnent: sed libentius æqvis animis remittant.

Qvare, qvicunqve hæc nostra audituri estis, animum, qvæso per deum naturæ, erigite, & qva id negotii aggressus sum voluntate, eâdem me dicentem avdite.

Qvicunq; viri celebres, rerum usu & virtute cōspicui, medicinæ initia ac qvasi fundamenta jecerunt: id sibi lavdi & gloriæ tribuêre, ut non modó de curandis profligandisq; morbis tractatum componerent, sed & præcepta de tuenda valetudine, scriptis litteris propagarent. Hinc bonus & divinus senex, medicus insignis, eximius philosophus Hippocrates, plurimos de ratione victus libros posteris tradidit. Hinc ejjus æmulus & imitator Galenus, librum de Sanitate tuenda & ornaté conscripsit, & præclaré ingenioseq; exaravit. Qvi sané omnes inanem supervacaneamq; operam posuisse viderentur: si humanæ vitæ, ex hujjusmodi laboribus nullus fructus utilitásqve redundaret.

Vos vos appello, qvi avream hanc Galeni sententiam

jactatam

jactatam sæpius & celebratam vestris monumentis consignastis, neminem ante maturam senectam moriturum, qvi ὑγιεινῆς præcepta didicerit, & menti memoriæq; mandârit.

Docete, qvanta humano generi, vitæ adjumenta, hinc accesserint, atq; hunc illis errorem eripite, qvi hanc medicinæ partem rejiciendam & aspernandam esse arbitrãtur.

Qvis est enim tám hebes, ac in rebus judicandis tám rudis, qvi aërem palustrem & caliginosum, misera caligine animos nostros perfundere, inficiari & negare audeat?

An non aqvę permultæ incolas gutturosos: an non alimenta qvamplurima homines morbis obnoxios opportunosq; reddunt: á qvibus immunes qvám diutissimé viverent, si qvid declinandum, qvid perseqvendum, ex bené vivendi arte intelligerent.

Exemplo sunt mulieres & argumento senes: qvi etsi effectam & langvidam facultatem habeant, & vitale robur valde infirmum, ægrius tamen rariusq; juvenibus ægrotant: qvod hygiænæ præceptis bené informati, externarum cavssarum insultus & impetus antevertant, & imminentia mala tanqvam é specula prospiciant: qvæ juvenes & adolescentes omninó contemnunt.

Idem perpetui rerum eventus verum esse cõmonstrant. Etenim temperatos, qvadratos, εὐσάρκους morbis exitialibus corripi, & ad exitum interitumq; præcipitari conspicimus: á qvibus intemperati & valetudinarii vindicantur, avt obsessi facile defunguntur. Illi in ipso flore ætatis exstingvuntur: hi ad centesimum annum superant. Illi hygiænæ leges salutares dum rejiciunt, præproperé moriuntur: hi hujjus artis præcepta arcté, accurateq; observantes, salubriter feliciterq; vivunt.

Qvæ cúm ita sint: lurcones, scortatores, & iniqvi rerum

omnium judices & æstimatores, in hoc templo sanctitatis & totius continentiæ sacrario, bené temperatéqve, in medium, plebejjos homines, rusticos, mechanicos, pravo sordidóqve victu utentes, nec unqvam salutis ergó medicum adeuntes proferunt: & eosdem comparãt cum nobilibus & magnatibus, qvorum & alimentum & vivendi ratio exqvisitissima esse solet, qvibusqꝫ medicina velut tutelarius qvidam deus perpetuó assidet. Qvos tamen in graves exitiososqꝫ morbos incurrere: illos veró raró ægrotare contingit.

Obtundunt ac etiam sæpius nobis Galeni illustrissimã sententiã inculcant. Naturam singulis animantibus proprios indidisse instinctus, qvibus se suamqꝫ salutem tuean tur. Nam &, natura duce, aves hyemalem aërem commutant, & in alienas exterioresqꝫ sedes commigrant.

Urgent veró maximé summi Hippocratis & clarissimi Celsi testimoniis. Cũ victus tenuis sæpius ab Hippocrate explosus sit, ut suspiciendus maximé & reformidandus. Celsus veró Hippocrati favet & astipulatur. *Qvi sanus est, inqvit, nullis se legibus obliget: nullum cibi genus fugiat, qvo populus utatur.*

Sed videant, qvæso, nostræ sententiæ oppugnatores, qvam parum suis argumẽtationibus promoverint. Nam vilici & rustici, summa præcipuáqve hygiænæ capita, frugalitatem videlicet & exercitium amplectuntur & colunt: & si sine medico, non tamen sine medicina vivunt.

Ars demum nostra, non angustas, non momentaneas vivendi leges præscribit, sed amplissimas tantum cavet: qvas qvi excesserit, violârit, perfregerit, incontinentiæ reus esto.

Qvod veró natura appetitus indidit sui conservandi,

non

non tollit artem. Appetitus enim illos indidit: moderantiam illorum, occaſionem, ordinem, utendi modum indere non potuit, ſed ab arte exſpectat.

Habes, ingenioſiſsime candidate, noſtrum de hac qvęſtione medica judiciũ. Qvod ſi cuj de tám multis ganeonibus minus placebit: hujc non ſolúm ignoſcam, ſed magnas gratias agam: ſi noſtris confutandis meliora & hominum vitæ commodiora tradiderit.

Qvare miſera iſta mentis caligine procul expulſa: libidine, ingluvie, cupiditate, cæterisq; morborum parentibus & magiſtris é judicio conſilióve rejectis, de humani generis ſalute ſolicitus cogites: memineriſq;, naturã qvidem propriis inſtructã viribus, nulloq; implorato á medico avxilio, ſingulorũ ſalutem integram conſervare poſſe: at utendi modum, tempus, qvantitatem & occaſionem ab arte exſpectanda.

Sed ne ferar longiús, qvám par ſit: tibi, qvi á me præſcriptus eſt ὑγιεινῆς finis, hæc exſpectatio, hic fructus hujus artis habeatur: viam eam conſervandæ ſanitatis indicare, externarũ cavſſarum injuriis obſiſtere, vitam qvám diutiſsimé prorogare. Hoc ratione eſt uti: hoc medici officium expetit: hoc vitæ humanæ conſervatio reqvirit: hoc avguſtæ & ſacræ ὑγιεινῆς leges ſibi depoſcunt.

Sed qvid á me finem dicendi facturo tandem iſte oculorum intuitus poſtulat? Hem me miſerum! Dum hujc orationi noſtrę finem impono: ecce repentinis dulciſsimi filii mei rumuſculis inceſſor, ejus me tacita expoſtulatio laceſsit: qvám non niſi leniter refutatam dimittam.

Si hodie, inqvit, lavtius diſſolutiusq; vivitur, & morbi graviores freqventioresq; expullulãt, ac proinde cõſervatrix ars humano generi magis utilis & neceſſaria videaẽ: Cur medicus interim olim honoratus, hodie vivit inglo-

 rius?

rius? Et qvo fato qvóve cōsilio factū esse dicā, ut in his sacratissimis avgustissimisque sedib. ac totius propé imperii & gloriæ Gallicæ domicilio, hoc est, in urbe Monspeliensi, ars nostra, obscurato pristinæ dignitatis splendore deformatoque, multas consenescens faces submittat, & Empiricorum imposturis miseré ludificetur?

His me demum candidatus noster compellare cœpit verbis. Qvid, inqvit, carissime pater, Doctoratum infortunatissimæ hodie miseriæ nomen in ea urbe conseqvar? Qvid Academica præmia, laborib. & vigiliis nostris debita in ea civitate exspectem in qva carbonarii & sufflones, in Grāmaticis rudes, in Dialecticis Physicisque ignari, probis, eruditis, & judicio maturis hominibus anteponuntur? Et in qva circulatorū & agyrtarum fravdes lavdari, & specie secreti (si Deo placet) medicis occulti remedii, plebeculam miseré ludificari observamus, eaque remedia infamari & funestari qvæ multis fuêre saluti?

O' me miserum inqvit! Jam jucundissimę sponsæ medicinæ omnem amorem projeci: ita, ut pudeat avdaciæ, & tædeat laborum, & pœniteat perpessionis.

Etenim si forté alicujjus hujjus mimi fama percrebuit, dici non potest, qvanto concursu qvantaque festinatione theatra compleantur, qvi clamores excitentur. Hujc omnes manus dant, gratificantur, & si qvid peccatū sit ignoscunt: delusi non molesté ferunt: cruciati non ingemiscūt: De perfidia qveruntur nunqvam: nec horum imposturis exanimati exacerbantur: veritatem & rationem, si pavlló est asperior, ferre non possunt, qvorum in medendo futilitas expetitur: Asclepiadarum doctrina integritasque rejicitur. Cúm interim é fontibus naturæ suam medici disciplinam havserint: illi veró ex furnis tetrisque vaporibus sua principia derivârint: valetudinem nihilominus integram

omnibus

omnibus imprudenter ſpondent. Divites ſuas eſſentias ſev potius ineptias jactant. Qvę naturalia ſunt repudiant. Deus meliorem mentem futilibus iſtis & importunis locutoribus det.

Qvid plura? Eó tandem crevit licentia connivente magiſtratu, & vulgo decipi volente, ut hodie non niſi in extremo & deplorato morbo, laborantes, medici opem implorent. Inde fit magno artis noſtræ ludibrio: ut tot ſint hodie medici qvot circulatores, qvot empyrici, qvot mulierculæ.

Hæc ſunt, dulciſsime fili, miſerrimi ſeculi noſtri qverelæ tuæ. Sed collige te, qvæſo, placaq; animum & mitiga: da te ad læticiam & diutiús cõtriſtari deſine. Et ſi tibi dulcis eſt Academiæ gloria: conſeqvere virtutem: noli abjicere labores.

Qvod mihi iſti carnifices, temeritate & ignorantia ſua, qvam miſerabiles eventus conſeqvuntur, avget artis noſtræ dignitatem: ars enim temeritati, ut contrarium contrario, oppoſitum ſplendeſcit.

Qvod ſi multis, ſe doloribus morbisq; funeſtiſsimis horum induſtria defunctos jactent: ſciant illam temerariã medicinam interdum habere locum.

Age igitur! Noli diffidere, qvæſo. Nam Vulcanũ pharmacarium, omnium actionum ſuarum avtorem illi agnoſcunt: nos divinum Hippocratem ſummumq; Galenum. Illi curationẽ morborum ſale, ſulphure, & mercurio procurant: nos ſalutaribus remediis. Illi in circulis, in conviviis & cõgreſsibus nihil niſi carbones ſpirant: nos firmiſſimis medendi principiis informati ſalutẽ avxiliumq; pollicemur, & avſpicatiſsima vitæ præſidia præſtamus.

Sed qvouſq; homines, qvam non didicerũt artem impuné exercebunt? Qvouſq; ſplendor artis noſtræ falſitatis &

tis & ignorãtiæ tenebris opprimetur? Nunqvam'ne λεξικακός orietur & tutelaris deus nobis é machina effulgebit: cujjus munimine & avtoritate irrepta dignitas recuperetur? Tu præses ornatissime, tu judex, privilegiorũ nostrorum conservatores æqvissimi: estote vindices nostræ Academiæ: facite ut eji restituatur suus honos. Singulas artes propriis finibus circumscribite: ne qvis, in alterius possessionẽ irruat gravi mulcta prohibete. Debetis hoc nobis: qvia nostrum petimus, Reipub. salutare & toti Academię nostræ necessarium, in qva vos principatum tenetis. Vobis hodierno die statuendum est: utrum Academiam nostram luctuosis, crebrisq; funeribus prostratã nostrisq; lachrymis deformatam, potius semper mœrere, qvã fortissimis præsidiis recreatã, tandem aliqvãdo exultare malitis.

Hujc, qvæso, tantum avxilii præstate, quãtum á senatu Tholosano vobis demandatum est. Rem scholasticam eo studio defendite, qvo solent liberorum carissimorum salutem, indulgẽtissimi parẽtes tueri & conservare. Hęc gymnasii nostri statuta: hæc privilegia multis jam seculis observata, ut nullus nisi probatus hîc medicinam exerceat: hæc Tholosati decreti sententia: edicti regii hæc summa est, á qva discedere generosi animi nefas sit.

Majjorum deniq; nostrorum in fundanda avgendaq; Academia exemplum repetite, ac repudiatis privatorum hominũ studiis, avtoritate, gratia, supplicationibus, empiricos ab Academiæ complexu, á patriis tectis, ab urbe nostra explodendos jubete.

Qvod si feceritis, nõ modó reipub. Monspeliẽsi, sed Academię nostrę benefeceritis: cuj ,ppter maximã cõfusionẽ & officiorũ summã perturbationẽ, contemptũ, ignominiã, & ad extremũ, immedicabilẽ ruinam prędico. Qvare:

Aethercam servate deam servabitis urbem.

Vos

Vos veró, cives Monſpelienſes, per fortunas liberosq́; veſtros, per medicas muſas, qvarum numen hac in urbe periclitatur, veſtris periculis ſapite. Medicos poſthac habete veſtrorum conſiliorum duces. Nos vos & amamus & colimus. Vobis nullum periculum injuſté creavimus: nulli calamitati fuimus: multos tutati ſumus, ut qvisq́; avxilium noſtrum imploravit.

Qvare exulent longé á vobis homines nefarii, qvi vos tandem, veſtramq́; familiam miſeré mulctabũt, & ne obſtinatiores animum ad calamitates offerentes, ſpes qvæ cæteros eſt conſolata, vos ad tumulum uſqve ni caveritis proſeqvetur.

Reverẽdi collegæ noſtri, credite mihi, qvos hîc videtis adeſſe, pollent robore, fulgent conſilio, vincendi & obſiſtendi vias & inſidias callent: nulla unqvã morborũ contumacia frangentur: nullo impetu contundentur: nuſqvã de veſtro capite & ſuo honore deſperabunt.

Nunc ut ad te redeam mi fili, te enim poſtremũ peroratio appellabit, qvem procœmium affari primum ceperat. Sané hoc ipſum eſt, qvod me præſtituturum promiſi: doctoratus, ſcilicet, inſignia qvę tibi debiti potius, qvám beneficii nomine libentiſsimé tradam.

Gavde tuo iſto tam excellenti bono, & fove te fortuna tua: cujjus favor ita tibi hodie aſpiravit, ut ad portum per varios caſus, per tot diſcrimina rerum tandem deductus ſis. Atq; cúm te ſvaviſsimis Academiæ noſtræ beneficiis ornatum: dum te doctorem deſignatum intuebere, non tibi negotium exhiberi, ſed otium, non negotium exhiberi, ſed delectationẽ tibi comparari, putato. Hîc, hîc miſerię deſinunt: hîc omnes laborũ æſtus abſorbẽtur: hîc periculorũ ſcopuli obruũtur: hîc dolorũ tenebræ diſperdũtur: hîc clariſsimę lætitię dies oriũtur. Crede mihi: nihil humile, nihil

le, nihil jejunium, nihil angustũ, nihil abjectum, Doctorũ Monspeliensium in tota Gallia, Germania & Dania nomen sonat. Et ut boni agricolæ, dum segetes qvas ipsi severint aëris inclementiæ expositas, lætas nihilominus & luxuriantes dum conspiciunt magno gavdio superis gratias agunt. Sic uberrimo studiorum tuorum fructu, velut excultorũ & satorum proventu gavdeto. Gratas & amabiles ex nostræ medicinæ horto epulas & frondes colligito. Vides qvid velit Academia nostra, qvid conetur, qvid appetat: maxima te hodie gloria exornare conatur. Tu fac eji, á qva satus, cultus, educatusq́ es, vigilias fructusq́ tuos imposterum dicato.

Ergo sacros summosq́, qvos tibi collegii nostri judiciũ & sanctius consiliũ, doctoratus honores decrevit, accipe.

DIXI.

ORATIO, ANDREÆ KRAGII RIP. DANI, CANDIDATI: HABITA IN PROMOTIONIS ET ACTUS MEDIO: POST CEREMONIARUM ET HIEROGLYPHICORUM RITUUM ADHIBITIONEM.

In naturalium miraculorum investigatione nunqvam cessandum.

QVám iniqvé in vita humana, & imprimis in philosophico studiorum & vitæ genere, comparatum est, viri Monspelienses! Qvod, cúm aliqvid avt natura avt arte contigerit, admiratione, & diligenti philosophicaq́ meditatione dignum, avt etiam qvod vulgarẽ & communem stupidorum intellectum superet: dictum & factum

actum recurrant, magna ex parte homines, ad cœlum sev cœlestes influentias ignotas & occultas, tanqvam ad extremam & firmissimam suæ ignorantiæ, stulticiæ, negligentiæ anchoram & asylum.

Devoti, qvibusq; relligio & res sacrę curę & cordi sunt: si qvid boni accidat, Deo: si qvid mali, diabolo omnium malorum parenti ascribunt. Cúm tamen in natura, itá permittente Deo, harum rerum, qvę stupendæ videãtur, cavssas reperire perspicaci homini & philosophico ingenio, accedente industria & laboribus, havd difficile esset.

En qvo socordia cives, perduxit miseros! En qveis consedimus arvis!

Natura propter naturalem sibi divinitús insitam legẽ, operationes perficit fideliter suas & gnaviter: actionesq; immutabili lege sine intermissione avt jactatione absolvit: nulli, actionum suarum rationem reddere astricta. Hac via continenter progreditur, nisi ab inimico qvodam extraneo impedimentum objectum eji fuerit.

Ars per eam, qvæ est in hominibus, divinitatis speciem, Ideam, prudentiam, naturam qvantum fieri potest, æmulatur, & suas ad naturæ imitationem actiones dirigit & gubernat.

Humanum ingenium á labore ad libidinem proclive, á bono ad malum propendens, sibi se delectans præsentibus, nec ulla animi diligentis prædestinatione in ea incumbens qvæ extra se sunt, in avrem utramq; securé qviescit. Naturæ & artis opera, miracula esse qvæ ingenium, judicium, naturam, & omnem in anima divinitatem & intelligentiam superent, sibi persvadet, & tanqvam asinus ad lyram admiratur & contemplatur.

Hem socordia! Hem vitæ tædiosa & pernitiosa desidia, & torpor! Natura nihil vult operis sui occultari avt in oc-

culto abditum & abstrusum detineri: & propterea talia de se promit effecta, qvæ nos in latentium & abditarum cavssarum cognitionem ducerent. Ars humani ingenii effectũ & opus est: nec in ea qvidqvam ingenium excedens reperitur: etiamsi tám in naturalibus qvàm artificialibus rebus ad Deum avt diabolum confugere, nimio, proh dolor, sit usu receptum.

Natura & ars immeritó accusantur, & veneficii ac præstigiarum dæmoniacarum reæ peraguntur. Nostra desidia otii incantionibus & soporis potionibus veneficioqꝫ se submittens, meritó accusata, & convicta, ad supplicium postulanda esset: avt ad rerum in naturæ visceribus latentium investigationem, vi & justis mediis cogendæ.

Cúm tamen contrarium probetur hominibus contentiosis & aliorum laboribus & felicitati invidentibus: á qvibus ii, qvi naturæ rimantur arcana, á communi hominum cœtu exiguntur & exterminantur, tanqvam gigantũ more contra deos arma sumerent, & eorum palatia destruere sustinerent.

Adversus hos censores me comparabo, qvi omnia, præter sua, arrodunt: omnes tanqvam ii omnia perlustrassent, ulterius progredientes nec in limine consistere volentes sannis & opprobriis commaculant, aqva & igni in naturæ civitate interdicunt.

Faciam intelligant hi judices iniqvi, nunqvam in naturalium cognitione acqviescendum: & ea qvæ miracula stupenda videantur, talia, nostra culpa apparere non rei veritate: proptereaqꝫ nunqvam qviescendum anteqvam in earum rerum cognitionem duce natura, comite diligẽtia, fuerimus admissi. Hic enim modus est & via omnia miracula naturalia superandi.

Comme-

Commemorabo ad detegēdam perfidiam & malitiam horum censorum opera & effecta qvædam sensibus obvia & qvotidiano usu cognita: nulla desumentur ex eorū censu qvæ orbibus cœlestibus attribuuntur: nulla describentur ex eorum monumentis qvi de naturæ occultis proprietatibus avt sapientia naturali scripserunt: ne conqveri posśint, etiam hæc eadem miraculi loco suspicienda. Omnia ex communi usu desumentur: & ad finem in vita utilē, ad medendum nempe, comparabuntur & destinabuntur. In medico enim agro versamur: medicinam excolimus: excultæ medicinæ fructus exspectamus. Valeant qvi spinas in agrum nostrum seminant, homines inimici.

Interea dum hoc ago, & communi inservio utilitati, cōcedite mihi, viri Monspelienses, exigui temporis usurā & avrium vestrarum benignum usum, precibus precor summis. Ego videro ne qva in re vestra abutar patientia, avt tempus doctisśimi præceptoris orationi dictum, mihi arrogem.

Omnis nostra cognitio á sensibus, tanqvā intermediis inter intellectum & res externas percipiendas nunciis initium sumit: sine qvibus, si qvid in mentem venerit, nevtiqvam judicandum erit firmum, verum, necessarium.

Hisce si dolus struatur & insidiæ, avt ii negligentius officio fungantur suo, cognitio nostra vana est, nec in earum rerum qvę sensibus obversantur, avt qvas expetimus, perfectam cognitionem perveniemus. Sed ad inanē & stultā admirationem, tanqvam ad Sirenum cantus prompté dilabimur & adhærescimus. Hinc itaq; fundamentum est cognitionis. Hinc omnis erroris initium & fons peti præcipué debet: admirationisq; vocabulū inane est figmentū.

In cœlo, stellæ, sydera, apparent in uno certo loco

 oculis

oculis intuentium consistere, nec qvoqvam moveri nedũ circumagi. Ad qvem visum, si stupidi pecorum more sine ulteriori inqvisitione qvieverimus, non possumus non in admirationem pertrahi.

Filii sapientiæ & musarum, in harum rerum naturalium considerationem animum adjicientes qvi non solúm ea qvę ante oculos & pedes sunt aspiciunt: concipient prima qvavis consideratione inter sensum visus & ejus subjectũ debere subjectum ad eam distantiam disitum esse, ad qvã radii visivi pertingere posśint: nihilq; hîc admiratione dignũ invenerint: sed omnia á natura ordinato modo fieri, visumq; propter nimiam distantiam subjecti deceptum.

Meteora: capræ saltantes, cãdelæ ardentes, irides, ignis fatuus & alia feré universa qvot qvantasq; apud ignavum pecus, rude vulgus, turbas & fabulas de spectris & lemuribus excitaverãt accipitis qvotidie: & fortasśis olim acceptastis iisdem ignorantiæ laqveis irretiti: qvibus vulgus detinetur.

Hic se in eremum, mare, stagna, flumina, paludes, & nescio qvæ deserta loca seductum qviritatur: & magna cum animi constantia, aliis, ut sibi caveant & prospiciant, tanqvam amicus fidelis, proprio damno sapiens & prudens, consilium dat. Sic cæcus cæcum ducit: & uterq; in tenebris versatur. Ille bella in cœlo & inter astra, virgas, exercitus, arma, exeqvias, plures soles & lunas commemorat: qvibus extremum periculum á diis avt dæmonibus immissum iri mortalibus, animi qvadam divina providentia conjicit & avguratur. Sic ex hisce terrenis ad divina scrutanda contendit inconstans humanum genus, ubi nulla necesśitas id postulat.

Edocti, é philosophicis & naturę fontibus hęc emergere, non potestis vos cõtinere, qvin tales nugas, risu digno excipiatis.

Præsti-

Præſtigiatores, agyrtæ, joculatores, qvanto cum accurſu & applavſu populum ad ſe alliciant: nemo veſtrûm eſt, qvi ignorat.

Concurrunt & convolant læti divites & pavperes, & ipſi ſæpius theorici philoſophi, ad intuendũ eorum operationes & ludicra, ſola manuum agilitate et mobilitate perficienda, facta.

Oculos ſibi perſtringi, ut videntes non videant, avdientes non avdiant, vociferantur.

Adeſſe tamen & clàm acceſsiſſe qvoſdam beatioris ſortis, qvibus natura & arte ab hiſce præſtigiis & incantationibus eſt proſpectum & cavtum: qvibusqꝫ datum eſt hos dolos animadvertere: in qvos diabolus nihil potuit juris & imperii in perſtringendis oculis habere. Solam agilitatem manuum, qvotidiano & diutino uſu acqviſitam miraculoſè ſtupida ingenia contemplantur.

Ex optica ſev perſpectiva ſcientia, qvibus inducebantur homines erroribus, & adhuc induci poſsint, exempla ex opticorũ libris deprompta docerẽt: qvæ ſat ſcio à vobis diligenter perlecta. Ad qvę nõ poteſt non populus obſtupeſcere: qvod aliqvam habere ſpeciem miraculi præ communibus actionibus, videantur.

Artifex principia geometrica & mathematica aggredietur: ex qvibus cùm harum actionum cavſſas cognoverit, iis tanqvam dulci nectare & animo convenienti ambroſia, paſcet & reficiet hoc divinum contemplationis & judicii organũ: gratumqꝫ eji erit populi errores effugere.

Avditui etiam ſua obverſantur miracula ridicula & ludicra. Cum humor qvidam ſuperfluus interiùs organa avditus continenter pulſet: vix aliud perſvaſeris homini agreſti, qvam ſonitum campanarum, tibiarum, tubarum, avt tympanorum indiſinenter avres ſibi ferire: imagina-

tionis si modó impreßio fortior suspicionem adauxerit.

Echo qvot qvantosq; errores, apud veteres seminaverat & apud nos spargit?

Utpote apud veteres fama eaq; constanti approbatum erat: principis & herois mortem denunciari qvotiescunq; talis sonus perciperetur. Putabatur enim vulgó: draconem cœlitús dimissum mortem hanc & cladem denunciatum.

Tonitrua videntur etiam hodierno die totius cœli & firmamenti ruinam intentare: & una totum mundum evertere. Qvam, sunt, qvi velint signo crucis inhibere: sunt qvi campanarum & tormentorum bellicorum sonitu & strepitu avertere conentur.

Sapiens & qvi naturæ familiaris est, ad ea omnia tanqvam ad ægri somnia ridet, cuj harum rerum omnium cavssæ in animo sint perspectæ & præcognitæ.

In gustu, tactu, olfactu, itidem errores occurrũt, qvi admirationem in animis credulorum generant stupendas.

Qvibus imbuta est lingva avt tincta aliqvo humore vel dispositione peculiari: omnia comesta & bibita, eundem præ se ferent humoris saporem, & eandem cum eo videbuntur participare naturam.

Sunt qvibus propter imaginationẽ, avt propter diversam temperaturæ moderationem, vinum dulce gratumq; sit, caseus & allium inter delicias referantur: cúm contrá in eos incidas, qvi hæc tanqvam venena naturæ infensissima aversentur.

Galenus, & reliqvi elementariæ sectæ dediti, qvi ex tẽperamentorum commensuratione omnia mensurant & æstimant: eos, qvi horum admiratione trahuntur adunco suspendebit naso: cúm omnium rerum cavssę ex hisce temperatis elementis derivari poßint, scilicet.

Galeno

Galeno multó magis hoc admirationem concitabit: si omnes homines eodem delectarentur alimento, rebusq; similiter aliis, in tanta organorum, complexionum, & mixtionum diversitate ad sensus & perceptionem reqvisita.

Qvid qvod multæ ex prægnantibus, dum uterum gerunt, carbonibus, creta, argilla, arena & corio, delectantur: humoribus Galenicis & temperamento eo declinante.

Puerulis notum est: si unus globulus, digitis supponatur duobus decussatim dispositis, iisq; circumvolvatur: duos apparere. Unde hoc distichon concinnatum est:

Sunt duo qvæ duo sunt: & sunt duo qvæ duo non sunt.
Hæ duo si duo sunt: sunt duo nulla duo.

Sed qvid oratione copiosa, qvi fidem brevitatis feci, sensibus oberrantes errores annoto: cúm in animę operationibus, qvæ usu veniant, pavlló sint diviniores: & faciliús hominibus credulis imponant. Qvantum enim anima superat corpus: tantum etiam ejjus actiones corporis excedunt actiones.

In ea animæ potentia, qvæ formationi, generationi, & specierũ conservationi incumbit & ordinatur, freqventissimé committuntur errores homines fascinantes.

Mola, qvãdo gignitur, fœtus imperfectus avt ad speciẽ aliqvam disparatam deficiens, tardé, citó, alia forma, & habitu qvam natura consvevit, attoniti reddimur: tanqvam natura & dii, hoc portento aliqvid peculiare avt monstrosum significarent.

Vir philosophus, materiæ conditionem & convenientem statum, agentis modum & virtutem, subjectum & adjuncta ponderabit. Ex qvib. sine ulla admiratione cavssam hujjus rei cõtingẽtis animo philosophico cognoscet,

cognitam intuebitur, & alios ejjus participem faciet: ut pericula in tempus posterum evitent: ne in simile incurrant infortunium & sibimet malum consciscant.

Dignum hoc loco & tempore est, philosophicaq; consideratione, qvod in hujjus rei explicationem á philosophicis adfertur doctioribus.

Facilius esse producere elementum simplex qvám mixtum perfectum: mixtum qvam animal: & brutum animal qvam hominem: hominem imperfectum qvam perfectũ: & ubi plura reqvirantur, procliviorem & magis lubricam esse, ad lapsum & errorem, viam.

In divina illa animæ potentia mente ipsa, qvæ obtingunt, proximé ad deorum opera accedunt, qvæ tamen scrutari hominis est philosophici.

Reperiuntur inter homines, luce qvadam mentis divina præditi, ad futura sæpius prædicenda & præscienda, per somnia avt alio qvodam modo: qvæ tanqvam præsentia animo contemplantur. Cúm alii sint tam stupidi & rudes: ut eorum animæ videantur ab asinis avt suibus emigrasse. Hic memoria fideli longo anté tempore avdita visa, percepta, retinet: Ille ne qvidem se cibum sumsisse recordatur. Hic ingenii felicitate & facilitate omnia percipit, judicat: ex cavsis effecta, ex apertis secreta, ex manifestis & concessis occulta, insigni intellectus perspicacia concludit: Ille ad litteras avt aliud qvidpiam arripiendũ, est truncus & stipes.

Sed non est operæ precium hîc te cum indocta plebe prophetas divinitús edoctas agnoscere. Cavssas principes & adjuvantes, subjectum, adjuncta, æstimato: rem æstimaveris. Ex hisce enim & similibus rerum pendet cognitio.

Mens & ingenium humanum artificialia & externa talia é se procreat, qvæ vulgi admirationem merentur.

Currus

Currus falcati, qvibus antiqvitús pugnabatur, dicuntur sine eqvis, bobus, avt aliis animalibus promoti & convenientibus instrumentis recti: & moti tamen inæstimabili impetu. Qvales etiam in Germania, hac nostra memoria, excogitasse artificũ industriam pro explorato accipimus: & qvamplurima alia αὐτόματα hisce nõ inferiora.

Archimedes é navibus regis Siciliæ unam in siccum littus eductam graviusqꝫ oneratam, solus machinis suis ad se perinde pertraxit, ac si in mari velis remisqꝫ moveretur. Contrá, postea simili facilitate & facultate, Alexandrinam ejusdem regis navem é littore in mare deduxit: qvod omnes Siciliæ vires non potuerant: ut apud Athenæum est, lib. v. cap. VII.

Chymia & Astrologia communi judicio condemnantur, & calumniarũ plavstris onerantur: qvod ab iis aliqvæ proficiscantur actiones, consvetudinem communem excedentes & qvandam divinitatem repræsentantes.

Appellantur qvi iis invigilant magi, venefici, seductores, contemptores relligionum, & qvi Deo & diabolo omnem adimere potestatem meditentur.

Sola ignorantia & vita deses in cavssa est. Sic eñ homines stupidi, fastuosi, otiosi, animo suo ratiocinãtur stupido.

Ego non possum mei ingenii acie (qvod judico perspicacissimum) cernere: nullis possum Syllogismis & demõstrationibus asseqvi, qvo modo hæc eveniant avt ab illo homine perficiantur effecta & operationes: Ergo vera nõ sunt, nec alius eó progredietur: nisi malo adjutus genio.

Verúm hevs dictator & censor (visné omnium ingenia & labores ex tuo judicare & spectare? Nonné speras te hominum omnium á natura perfectissimum progenitum: ut ad te omnes respiciãt & tanqvam Ideam perfecti hominis

agnoſcant? Speras ne naturam in te ſolũ omnia ſua dona diſparſiſſe: ut tu ſolus ſaperes, & ingenio valeres? Falleris.

Hæc in te ratiocinatio rectius convenit: & in tuum animum incidiſſet. Hactenus non poteram eó progredí, & ad ea accedere arcana & ſecreta naturæ, qvæ ab aliis tamẽ docté & eleganter eruta & producta animadverto, accipio, & qvaſi admiror. Aeqvum itaq; eſt, me poſthac diligentiús oculos, avres, & animum relevare: ut ego etiam tantarum rerum, in naturæ viſceribus abſtruſarum particeps fiam: & eas ad finem utilem accomodem. Id enim mens divina nunqvam qvieſcens depoſcit.

Exempla tam artificialia qvám naturalia, qvorũ magna copia in doctorum virorum ſcriptis offendes, nõ licet mihi commemorare: cuj ad finem dicẽdi maximis itineribus properandum eſt.

Attamen priuſqvam omninó colophonẽ addam, nullus me pudor deterrebit profiteri, in naturalium operationum cavſsis & natura verſantẽ: radices egiſſe in meo animo ſcrupulum qvendã, ex facultate animæ nutritivæ pullulantẽ, qvo mirificé excruciatur, & in diverſas partes dubius diſtrahatũ animus. Ex qvo, etſi ſępius diligẽter in ejjus inqviſitionẽ me dimiſerim, expediri neqveo. Qvantó magis de eo cogito, tãtó magis animus diſtrahitur & aberrat.

Scrupulus qvo vexor eſt: qvem qvidem avdivi nuper moveri in prælectione D. Cancellarii, ſed inſufficienter explicatum & eradicatum:

Anné qvæ faciliús coqvantur, magis ſint ſalubria?

Qvãcunq; amplexus fuero et acceptavero partẽ, videor in ſalebras incidere, et inter Scyllã & Charybdim navigare.

Naturæ laboranti & neceſsitate cõpreſſæ nihil gratiús, nihil magis ex ſententia, & ſalubre magis accidere poteſt: qvám.

qvám ut deperditum,bené,citó,facilé reſtavretur. Bis dat qvi citó & in neceſsitate opem fert. Qvæ cõmoditas omnium promptiſsimé fit per ea,qvę facilis ſunt cõcoctionis.

Natura videtur per ſe talem nutritionẽ poſtulare: qvæ ſolo ſangvine temperato & miti eoq; qvi havd difficulter in ſubſtantiam alendam cõvertitur, nutriri & placari vult: craſsiora tanqvam minus convenientia repudians.

Grave erit naturæ neceſsitate laboranti & qvam moleſtum, ringi & excarnificari adhuc longiori mora in concoqvendis cibis durioribus, anteqvã iis fruatur: moleſtiusq; hanc moram feret, qvám Tantalus,ſitim aqva fugiente & famem pomo recedente ab oris labris,levare deſiderans.

Tandem periculum eſt,ne indiligentiús concocta difficiliora,arripiet moræ impatiens:ut iis potius ſe ſaturet aliqvo modo, qvám tempus in iis concoqvendis inſumat.

In adverſam partem nõ magis arduũ eſt & præruptum iter,ſed æq; facilis lapſus. Nam qvæ facilis ſunt coctionis magna ex parte humida & cruda ſunt: nõ dura:non ſicca: nec etiam bené temperata.

Magni avtẽ periculi res eſt:ne talia objecta naturę indigenti,ſtatim ſine meliori concoctione arripiantur qvod facile fit: & qvia naturâ fluida ſunt aſsimilentur: nulla præmiſſa puri ab impuro ſegregatione. Cruda enim faciliús mutationem ſubeunt & corpori aſsimilantur.

Unde fit,qvod pueri & ii qvi freqventiús fructibus horæis, cibis crudis & humidis veſcũtur, morbis freqvẽtiús obnoxii reddantur. Qvi enim ex his cibis crudis provenit ſangvis,morbos non deſinit producere chronicos & acutos,anteqvam emendetur:ejiq; mali cavſſa pręſcindatur.

Hæc ſunt qvę meum animũ utrinq; excutiant & diſtrahunt,nec ad qvam deflectam partẽ, ut evitẽ dolores, meo ingenio confidens,invenio.

Qvare ad te, M. D. C. meorum studiorum ducem, tanqvam ad Vulcanum qvendam acuta bipenni armatum, appello & more meo confugio: miris modis te rogans, velis nobis hunc nodum dissecare & solvere: velis nobis Jovis dissecto capite, turbas, molestiam, & strepitus concitantem Palladem educere & in nostrum conspectum nudam producere ac proponere.

Neqve est, qvod te temere id facturum verearis & propterea hosce labores detractes: avt ingratis tuos labores elocaturũ: sed totum hoc freqvens, generosis & clarissimis viris, avditorium, tibi devinctũ & obligatum tanto beneficio possidebis, & ad omnia grata tibi officia præstanda, promptum experieris.

D I X I.

ORATIO,

MAGNIFICI, DOMINI CANCELLARII, &c. D. D. IOANNIS HUCHERI ARCHIATRI:

HABITA IN PROMOTIONIS ET ACTUS FINE.

An cibi magis coctiles sint qvoqve magis salubres?

HUmani ingenii imbecillitatem summã admirari coëgit, pervulgata multorum virorũ negligentia: á qvibus, cum universo pecorum suorum gregi tám studiosé cõsultum cavtumq; sit, ut singulis eorum speciebus, cõgruentis pastus idonea materia accuratissimé qvæsita, temporumq; vicissitudine discreta sit: sua tamen ipsorum alimenta avt prorsus ignorata avt neglecta etiam sint.

Qvo

Qvo qvidem exemplo, qvid, per deum immortalem, amentius, indigniusq; fingi poteſt: qvam animalium imperatorem ſuperbiſsimum, vitæq; avidiſsimum hominē, qvibus conſtet & vivat avxiliis neſcire & aſpernari: brutorum avtem utilitatem tám ſcrupuloſé, ſollicité, anxieq; perſcrutari?

Eqvidem diviniſsimo illo Apollinis oraculo, qvo noſſe ſeipſum unuſqviſq; tum jubebatur, corporis, animiq; noticiam contineri arbitror: ut nō ſolúm hujjus ornamenta, ſed illius qvoq; neceſſaria ſubſidia, omnib. hominibus ad amuſsim explorata compertaq; ſint.

Qvare rerum ignoratione turpiſsima, ſeviſsimas morborum peſtes, & freqventiſsima funera, ignavo inertiq; vulgo comparari, vetus de gula medicorum nutrice, proverbium declarat.

Profectó ſi corporum noſtrorum ſubſtantiæ nihil decederet, vivendi diſciplina omni facile careamus: ejjus avtem tam violēta jactura eſt, & proclivis diſsipatio, ut niſi maturo prçſidio recreata ſit, prçcipiti marcore cōtabeſcat.

Præſidium veró illud, cibus & alimentum dicitur, genere ipſo bipartitum. Aliud enim alimentum tantum eſt, & temperatiſsimis naturis ſimilimum, qvarum effluvia ſine mutatione ulla inſtavrat. Aliud medicamentum etiam eſt, & intemperatis naturis contrarium. Qvód præter communem nutritionis oportunitatem, etiam habitū alendo commutat. Atq; utrumq; hoc alimenti genus, cum alendis corporibus communi qvadam naturæ ſocietate conſpirare neceſſe eſt, qvæ mutuam eorum ſubſtantiam conciliat. Carum enim id demum cujq; eſt, ſvaveq; ſentitur, qvod ſecundum naturam ejidem contingit: recteq;, qvod Theophraſtus olim de ſemine dixit, de animalibus

omnibus affirmari poteſt: omnibus eorum ſpeciebus, pręfinitum á natura & præſtitutũ pabuli certum genus eſſe.

Ergo ſerpentibus ſues & apri, gallinaceum genus bufonibus & colubris, his qvoqve ciconiæ, ut ſturni, cicuta & venenis capræ ac coturnices, qvæ reliqvis animantibus ſunt peſtifera, ſaluberrimé vivunt, natura ipſa duce, & voluptuantur.

Qvin etiam ex hominibus, alios animalia qvædam generi ſuo conſvetaq́ declinare, qvædam ejidem inviſa inſvetaq́ alios conſectari conſtat.

Qvotus qviſq; hominum, vinum, caſeum, allia, ova, piſces, aliasq́ eſcarum ſpecies deteſtatur? veré enim Poëta:

Tres mihi convivæ propé diſſentire videntur:
Poſcentes vario multum diverſa palato.

Qvotuſqviſq; rebus ab omni nutritionis commoditate alieniſsimis, cinere, carbone, calce, terra jucundé cupideq; ſatiatur? Qvotuſqviſq; diuturna conſvetudine, venenorum pernitiem non evitare, ſed gratiam qvoq; ciborum cum iiſdem inire potuit? Noti de Mithridate Martialis verſiculi:

Perfecit poto, Mithridates, ſæpe veneno:
Toxica ne poſſent ſæva nocere ſibi.

Nota eſt aniculæ Atticæ ſine ullo valetudinis ſuæ detrimento trigeſima cicutæ potio.

Notum Thraciæ illius ex manipulis veratri gratiſsimũ obſonium. Notæ deniq; Aethiopum ad Sydaſpem é ſcorpionibus & aſpidibus lautiſsimæ menſæ.

Scilicet ex conſvetudine rerum amicitiæ: ex naturæ diſſidio odium: cum qvo pravitatis opinio mentes noſtras penitús invadit. Conſvetudo enim altera natura adſcititia, recté qvidem philoſopho viſa eſt.

Itaq;

Itaq; ſalutaribus qvibuſdam, ſed tamen inſvetis epulis valetudinem hominum pecorumq; ſæpiſsimé tentari docent, tam multa contra aqvas infenſas & varietates qvæſita omni tempore proditaq; remedia.

Docuit id Alexandri exercitus, pomi cujjuſdam novitate in India pené delectus. Docuit ejjuſdem Alexandri eqvitatus, peſtilentiſsimo cujjuſdam fruticis odore, prope ibidem oppreſſus. Docuerunt deniq; nuper in India Gallorum, Hiſpanorum, Luſitanorum ex Indicarum frugum fructuumq; & animalium recenti uſu ægritudines funeſtiſsimæ: qvibus tamen ipſi indigenæ ſaluberrimé victitabant. Adeó, ut inqvit Maro, á teneris aſſveſcere multũ eſt.

Ejjuſdem naturę varietatis eſt, diſcrepans illa de eodem ſapore plurium opinio. Mel omnibus feré dulciſsimum: Democrito amarum: Heraclito utrumq; cenſetur.

Qvid qvod, ejjuſdem hominis de eodẽ cibo judicium, iſta naturæ vel leviſsima variatio, tam valde variare cogat, ut eadem qvæ famelico placebant, expleto diſpliceant. Non cibario pane Ptolomæus: hordeaceo Artaxerces, cœnoſa & cruenta aqva Darius rex, rebus eorum in bello egenis vehemẽter eſt oblectatus: qvibus pavlló ante elaboratiſsima ganearum condimenta torpidum palatium excitare vix poterant? Non ictericis, ſtomachicis, ſplenicis, hepaticis, & febriculoſis aliorum ſaporum falſiſſima ſimulachra imprimuntur? Non deniq; vitioſarũ aqvarum crimina temulenti qvam ſobrii facilius multo explorant? Tantum valet inſita & adventitia natura: ut naturales & proprios rerum ſapores pervertat.

Confectum ergo veriſsimé adhuc eſt: cujq; animantium generi, idonea alimenta tacitis qvoq; ſuorum principiorum viribus ſingulorum naturis adſcititiis inſitisq; eſſe

familiaria.

familiaria & consentanea oportere.

Iam veró mutandorum corporum ipsorum qvantæ in alimentis vires sint, luculentissimé declarant, arborũ, herbarum, plantarum, speciei ejjusdem infinita pené discrimina. Qvæ profectó dissimilibus terrarum succis qvibus aluntur, non in dissimili semine tantum exterarum nationum, ut Syriæ, Arabiæ, sed in vicinissimis ejjusdem regionis locis avt unius etiam agelli, necesse est respondere.

Hinc nitentes lætæq; arbores, á natali suo abductæ sensim liqvescunt & contabescunt. Hinc Persici arbor, é Persia in Aegyphtum translata noxios succos obliviscitur suos, ait ille. Hinc vites vel exiguo intervallo dissitæ, varia fundunt vina. Hinc Theophrastus legumina & cerealia qvædam semina é succo telluris in qva seruntur, duriora planeq; incoctilia provenire scribit.

Hinc deniq; aqvarũ pro variis, qvos lambunt, terrarum succis, innumerabiles naturæ & inavdita miracula.

Proditum qvoq; est majjorum litteris, & nostris persvasum experimentis, verveces in Ponto ob absinthii pastum felle carere: gallos gallinaceos in Ferraria educatos, aliaq; ex tamariscinis poculis bibere solita, splene carere: suibus contrá & anseribus dulciori massa nutritis jecur supra speciem fidemq; extumescere: hœdis ex ovillo lacte pilos molliores: agnis ex caprillo lanam duriorem expullulare. Inde qvoqve cum lacte nutricis, morum ut corporum pueri rudimenta sugunt: ut est apud Gellium & Favorinum.

Omitto formæ, habitus, magnitudinis, proceritatis, brevitatis, tenuitatis, obæsitatis, candoris, aliorũq; colorũ innumerabiles in hominibus aliisq; animãtibus ex unius victus differentiis, infinitas propé differentias.

Ingenio-

Ingeniorum sané morumq́, non minor est qvám corporum, ex eadem cavssa dissimilitudo. Victus enim spiritum & sangvinē conflatum é qvatuor humoribus propagat: pituita frigida humidáqve ad animi cultum nihil, avtore Galeno, conferente: bile calida, siccaq́ iracūdiam, acrimoniam ingenii & prudentiam: melancholia frigida siccaq́, integritatem, constantiam & sagacitatem: sangvine calido humidoq́ bonam indolem, hilaritatem, & mentis stuporem proferente.

Istis avtem qvatuor sangvinis partibus, tanqvam proximis corporum nostrorum elementis & alimentis, totidem eorundem temperamēta respondent: qvibus mores ingeniaq́ humana respondere, præter Hippoc. Galenum & Aristoteles doceat.

Hic qvidem dum sangvini tenui sapientiā, denso crassoq́ avdaciam & iracundiam, diluto ignaviam & timiditatem vendicat.

Ille dum Evropæ incolas barbaros, iracūdos, indomitos, & industrios: Asianos faciles, ignavos & imbelles, jure suo pronūciat. In utraq́ enim mundi parte, singularum regionum, cœli varietas plurimúm potest. In calidis astuti, prudentes, perfidi, taciturni, frugales: ut Aphri & Carthaginenses, Hispani, Lusitani, Itali. In frigidis voraces, stupidi, jactabundi, avdaces, iracundi, ut Germani, Dani, Angli, Scoti, Poloni: & Galli omnium levissimi, ex ventorum, pluviæ, & serenitatis densissimis alterationibus: atq́ ex Gallis qvoq́ Vascones ferocissimi ex cibis biliosissimis, cepis, alliis, vinis generosissimis.

Proinde sapiēter qvidem Cyrus Persarum suorum migrationē á montana sqvalidaq́ plaga, in mediterraneam regni regionem serenissimam prohibuit: qvód ut plantarum semina, sic animalium ingenia regionibus similia es-

N se du-

ſe duxiſſet. Qvod tamen alimento ſoloꝗ multó magis qvam cœlo tribuendum eſſe facilimé novit, qvemcunꝗ aëris cibiꝗ, qvam diſpar ſit, in mutanda corporum temperie, robur non latet. Sed de ſalubribus alimentis ſatis.

Inſalubrium alimentorũ funeſtiſsima eſt (poſt aëris & cœli injuriã) pernicies: é qvibus Epidemiorum & peſtilentialium ægritudinum vis debacchari in plebem ſolet.

Ex iis qvædam toto genere ſunt cacochyma, ut cepæ, allia, braſsicæ, aliáqve id genus agreſtia olera, radices, arborumꝗ folia & germina vere prodeuntia: qvo tempore freqventiſsimé annonæ caritas, conſumtis hyeme frugibus, incendi aſſvevit.

Alia vetuſtatis & corruptelæ vitio putreſcunt: ſic copioſiſsimos exercitus, pravarum aqvarum frugumꝗ uſibus occiſos legimus: ſic apud hiſtoricos furente fame, qvi legumina eſitaſſent iſchiade, qvi ervum, gonagra laboraſſe avdimus.

Endemiorum qvoqve non ſolúm Epidemiorũ originem, ex eadem ciborum pravitate & intemperantia, non ex ſola aëris inclementia, freqventiſsimam eſſe, teſtantur Narbonenſes carbunculoſi, Tholoſani dyſenterici, Alpini gutturoſi, Hiſpani ſtrumoſi, Angli epileptici, Galli febriculoſi, & Aegyptii præſertim Alexandrini elephantici ex lentium, cochlearum, ſalſamentorum, aſininarum carnium & craſsiorum ciborum commeatu: qvibus annumerandæ ſunt Gallorum maritimæ gentes, Armoricæ, Nevſtriæ, Plevmoſiæ ex piſcium & lacticiniorum paſtu, &, ex corruptis frugibus, potione, cereviſiam vocãt, Provinciæ qvoqve & Narbonenſis Galliæ ex iiſdem ſalitis piſcibus, vinis craſsioribus & calidioribus, toſto ſangvine aliiſꝗ ſalſamentis.

Qvamobrem cúm valetudini humanæ incommodi commo-

commodiq; tantum accedere é victu solo constet: plurimum sané omnium nostrorum interest, qvibus vescamur alimentis, eorundem vim anté percepisse, ne corpora hæc animosq; nostros ab optima natura sapientisimé informatos, singulari qvadã inertia vitæq; intemperantia, violasse temeré videamur.

Enimveró sanorũ diætetica pars, priscis Homeri temporibus, Galeno apud Thrasybulum avthore, nulla fuit: neqve Asclepiadis medicis, Platone teste, usqvam celebrata: qvod primæ illius veréqve aureæ ætatis, summa continentia, temperatisimæ vitæ dux sibiipsi avtorq; esset.

Postqvam avtem desidiæ labor & industria, libidini continentia, luxui frugalitas cesisset: medicorum studiis salus eorum tum demum egere cepit: á qvibus diætetica qvædam medicinæ pars de ciborum rerúmqve, qvas vocant, non naturalium discrimine & usu est constituta.

Hæc veró tribus omninó præceptis definita est: é qvibus prima duo de qvalitate & ordine assumendorum ciborum simplicia valde angustaq; sunt. Primum ut ciborum unicuiq; tantum adhibeatur, qvãtum confici ab eodem & concoqvi posit. Secundũm ut tenues crasis, molles & friabiles lentis durisq; edendi serie prĕferantur. Tertium avtem de aptisimo ciborum genere amplisimũ est.

Primum enim temperatisimis hominum naturis similimas: intemperatis, sed sanis tamen adhuc avt similes avt disimiles etiam (siqvidem revocandi ad exqvisitam temperiem consilium otiumq; tibi sit) ciborum vires medici præscribunt.

Deinde diversis etiam ætatibus, diversæ ciborum materiæ, non facultatis tantum ratio aptanda est. Infirmio-

ribus liqvidæ, mediæq́; ut pueritiæ & senectuti: vigentibus densioris duriorisq́; ut adolescentiæ & juventuti. Deniqve substantiæ ciborum discrimen ad omnes ætates & naturas pertinet: qvi nam procreando sangvini moderato cibi apti sint: qvinam crasso, tenui, lento, duro, liqvido, seroso, acri, frigido, pituitoso, bilioso, melancholico. Tot enim insalubris, spurciq́; sangvinis species, & discrepantem, importuni victus, cacochymiam exhibēt: Unde infestissimę valetudinis pestes afflari corporibus vestris certum est. Neqve enim sumptuarias Romanorum leges, salubres escas abstulisse ut insalubres in miserum vulgus inferrent: sed idipsum propter salubrium prodigiosum sumptum actitasse, arbitrandum est.

Hæc avtem de ciborum substantia Evchyma & cacochyma disciplina, exercitatione magna eget, longaq́; observatione, tum sangvinis ex unoqvoque istorum à valenti præstantiq́; natura cumulati: tum carnis, ex qvacunqve sangvinis ejjusdem specie conflatæ, concretæq́;. Hæc enim aliâs moderata, aliâs pituitosa, biliosa, vel melancholica, aliterq́; vitiosa, pro varia vivendi multorum formula & consvetudine suscitatur.

Neq́; veró ex odore, colore, sapore grato, constans salutarium ciborū certumq́; est judicium: qvi pestiferorum comites persæpe esse solent.

Neqve etiam ciborum coctionis facilitas evchymiæ, neqve difficultas tarditasq́; cacochymię semper index est. Fructus enim horræi omnes humidi frigidiq́;, fugaces & temporarii, qvales cerasa præcocia, persica, pruna, melones, cucumeres, cucurbitæ, fraga, moraq́; qvantumvis celeriter cocti expediteq́; deducti: venas tamen serosa cacochymia ita obfarciunt, totumq́; habitum tám turpiter commaculant ut ex ejjus putredine, diarrhæa, dysenteria,

febres,

febres, & contumacisſimarum ægritudinum Iliades proximo avtumno commoveantur.

Qvin & ejidem ipſi:largiori copia, vel præpoſtero uſu, vel deductionis præcipitatione vel vẽtris impuritate,corruptelam pernitioſis venenis finitimã ſæpiſsimé ſubeunt.

Iſtis avtem fravdibus vitæq; inſidiis avtumnalium duriſsima poma maximé vacant:qvę cum bellariis & tragematis in cultas opimasq; procerum mẽſas delata, ſtomachum ſtrenué roborant, ejjusq; opera omnia ſingulariter elaborando confirmant.

Nunqvam ergo naturæ fuit, humanis uſibus conſulentis, tanta horreorum fructuum luxuries, támqve multiplices, odorum, colorum, ſaporumq; qvibus hodie fruimur, delitiæ: ingenii humani portentoſa commenta ſunt: á qvo naturæ adulteria,ſpecierumq; converſiones, neſcio curioſé magis an libidinoſé, in arborum inſitione excogitata ſunt.

Proinde avtumnales illos fructus prima majjorum ætas ſalubriter uſurpavit, eaq; cúm jam propé exoleviſſet, multis retró ſeculis in hominum conſvetudinem revocavit,inſititios avtem & horreos fructus é communibus epulis Gal.exemplo ſuo ſevocavit: qvod horum uſu adoleſcentiam ancipitem agitaſſet: cúm ex eorum fuga, reliqvam ætatem conſtantem & incolumem tranſegiſſet.

Verumenimveró ſi pulmoni & gulæ titillanti condonandum aliqvid eſt: pomisq; blandientibus ſeſeq; ultró porrigentibus fruendum aliqvando eſt: cavendum amicé eſt,ne voluptatis æſtu continentiæ robur vincatur:tantumq; viſcerum ardoris temperandi gratia,molliẽdæ alvi & propulſandi faſtidii cavſſa horræi illi fructus, medicamentorum inſtar non ciborum uſurpentur,idq; ſine pane & ante alias eſcas: nunqvam tamen pituitoſis,frigidis,&

humidis, puerorum, ſenum, mulierum & otioſorum hominum, ſed florentibus tantum ætatibus & naturis bilioſis eſitentur.

In illis etiam maturitas, immaturitasq́ꝫ, fœno, paleo, calce, cemento qvæſita, ſtudioſiſsimé declinãda eſt, cum ſub utraqꝫ putredo latiſsimé lateat.

Qvin & ſinceriore vini havſtu, eorundẽ luxurians humiditas coërcenda, veraqꝫ cruditas percoqvenda eſt.

Qvare exulet deinceps á veſtris animis & ex hac ſchola hęc opinio, nec te clariſsime doctor KRAGI amplius cruciabit: qvod magis coctiles cibi ſint magis ſalubres: tantumq́ꝫ horræos fructus, medicamenti non cibi loco, & parciſsimé uſurpate.

DIXI.

FINIS.

BASILEÆ,

PER SEBASTIANUM HEN-
RICPETRI, ANNO
à Christo nato,

cIↃ IↃ XIVↃ.

Mense Martio.

15 69

